C III
0

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
150
D
31
NAPOLI

31

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
150
D
31
NAPOLI

~~Sil. Bibl. Gen. C. 2ten~~

~~102. 0. 77~~ 60

BIBLIOTHECA AUGUSTANA,

COMPLECTENS
NOTITIAS VARIAS
DE VITA ET SCRIPTIS
ERUDITORUM,

QUOS
AVGVSTA VINDELICA
ORBI LITTERATO
VEL DEDIT VEL ALUIT.

Congeſſit FRANCISCUS ANTONIUS VEITH
Auguſtanus, Bibliopola.

Alphabetum III.

R.B.B. NEAPOLIS

AUGUSTÆ VINDELICÆ.
SUMPTIBUS AUCTORIS.
MDCCLXXXVII.

VA1 1506633

PRÆFATIO.

Accipe, Lector! Alphabetum III^{um}. Bibliothecæ Auguſtanæ; quod cum opinione mea citius maturuerit, non eſt, cur illud longius premam.

Hujus maximam partem Vita Marquardi Freheri Juriſconſulti & Hiſtorici Palatini multo celeberrimi: Vita Sigismundi Mayſterlini, qui ſæculo XV. claruit: Vita Melchioris de Stammham, qui Auguſtano SS. Udalrici & Afræ monaſterio, qua Abbas, ſæculo itidem XV. præfuit: Vita Caroli & Georgii Stengeliorum, hujus e Societate Jeſu, illius e familia Benedictina; quorum uterque virtutis & doctrinæ fama maxime inſignis extitit: Vita Georgii Tradelii Juriſconſulti celeberrimi implent. Et in Freheri quidem Vita

deſcribenda etſi multum Joh. Henr. Dav. Goebelii (a) *opera uſum me eſſe, profiteri palam eum maxime in finem debeo, ut cuique laus ſua maneat; tamen quamplurima alia ſunt, quæ mea e penu in medium attuli, tum in ſectione prima, tum maxime in ſecunda, ubi de Moribus, Doctrina, Amicis, & doctorum Virorum de Noſtro Judiciis fuſe tracto: itemque tertia, ſive in Catalogo Operum a* Frehero *conſcriptorum, ubi ferme de ſingulis Cenſuras eruditorum, multaque alia* Goebelio *aut ignorata aut prætermiſſa ſuis locis interpono, aut falſo ab eo affirmata emendo. Quæ deinde in* Mayſterlino, *& Melchiore de* Stammham *propono pleriſque omnibus ignota, ſupplementa minime ſpernenda*

(a) Hic novæ editioni Operis a FREHERO conſcripti: *De ſecretis Judiciis olim in Weſtphalia, aliisque Germaniæ partibus uſitatis, poſtea abolitis*, a ſe curatæ, & in 4to. *Ratisbonæ*. anno 1762. excuſæ *Commentationem de Vita & Scriptis* FREHERI noſtri præmiſit. *Göbelianæ* editionis hujus Exemplar, ex Bibliotheca V. Cl. *Georg. Guil.* ZAPF, quibusdam eruditis *Notis* D. *Jo. Frider.* JUGLERI interſtinctum nactus, etiam doctiſſimi hujus Viri Annotata præſenti lucubrationi ſuis locis inſerenda duxi.

nenda præbere poterunt , quibus Joh. Alb. Fabricii *Bibliotheca mediæ & infimæ Latinitatis augeatur. Caroli vero & Georgii* Stengeliorum *Vitas taliter perſcriptas exhibeo, qualiter ante me nullus (Abſit verbo invidia) exhibuit. Denique* Tradelii *Vitam, ex Parentalibus in honorem & memoriam nominis ejus vulgatis deſumptam, compluribus Notis & Obſervationibus meis illuſtrare non omitto.*

Præter mox laudatos Scriptores, quorum Vitæ & Scripta plusquam duas tertias præſentis Alphabeti partes occupant, ſunt alii, quorum honorificam mentionem, aut privatis Paragraphis, aut in tranſitu duntaxat & per modum brevis Notæ (ubi occaſio non ſolum ferre, ſed etiam exigere videbatur) infero; quod perſuaſum habeam, brevem eorundem memoriam municipibus meis, ſuorum merita & laudes avido, (ut par eſt) animo lecturis haud parum voluptatis allaturam fore.

Sic exit Alphabetum III. Bibliothecæ meæ Auguſtanæ, quam non omnino

ingratam fore tum civibus meis, tum exteris, ſpero: civibus quidem meis, quod inde liquido cognituri ſint, quanta in omni ſcientiarum genere præſtiterint Majores noſtri: jureque meritiſſimo factum eſſe, ut urbs patria Auguſta, tanquam mater præſtantium ingeniorum ac nutrix, & habita fuerit ſemper, & a doctrinæ laude omni tempore quam maxime commendata. Hinc ſpes eſt, fore, ut clariſſimis horum exemplis animati concives mei ad ſimilia audenda conſurgant, & hanc patriæ gloriam continua annorum ſerie ad ſe propagatam, ipſi quoque in ſeros usque poſteros transfundere connitantur.

Exteris vero, quamvis eos Auguſtæ urbis fama propius haud tangat, minime tamen dividiæ erit (ut arbitror) habere, unde diſcant, quantum cives Auguſtani in ſcientiis promoverint: & quibusnam Operibus orbem litteratum adjuverint, inſtruxerint, adornarint.

Scribebam Auguſtæ, die 1. *Januarii.* 1787.

Nomi-

Nomina eorum,

Qui hoc *Alphabeto III.* continentur.

Obſerva, Lector! eos, qui *peculiari Paragrapho* laudantur, litteris majusculis: eos vero, qui duntaxat in tranſitu & per modum *brevis Notæ* memorantur, minuſculis exprimi.

Pag.

ABERZHAUSER (*Gregorius*) Canon. Regul. 1
AICHINGER (*Gregorius*) Canon. ad S. Gertrudem. - - - 178
BAUMGARTNER (*Philippus*) J. V. D. 4
BEMELIUS (*Georgius*) J. V. D. - 5
BERCKMULLER (*Simpertus*) Ord. S. Bened. - - - 136
CARNIOLA (*Henricus* & *Joannes*) Sæculo XV. - - - 125
DAFFINGER (*Franciſcus*) Canon. Regul. 96
FABRICIUS (*Simon*) Rector Gymnaſii Annæani. - - - 10
FABRICIUS (*Hieronymus*) Filius præcedentis, Medicus. - - 10
FREHERUS (*Marquardus*) Hiſtoricus Palatinus. - - - 6
FREHERUS (*Marquardus*) Proavus præcedentis. - - - 6
FREHERUS (*Marquardus*) Pater præcedentis. - - - - 7
FRIES (*Henricus*) Abbas San-Udalricanus, *ſæculo XV.* - - 124
GASTEL (*Gregorius*) Ord. S. Bened. 135
GERZEN (*Thomas* de) Abbas Thierhauptanus, *ſæculo XV.* - - 125
GILTLINGEN (*Joannes* a) Abbas San-Udalricanus, *ſæculo XV.* - 129

GRIES-

Pag

GRIESHERR (*Joannes*) Sæculo XV. - 129
HAINZELMANN (*Ludovicus*) - 91
HEUPOLD (*Bernardus*) Didaſcalus Annæanus. - - - 222
JAEGER (*Clemens*) Miniſter Senatus. - 89
ILLSUNG (*Leopoldus*) Patritius Auguſt. Præpoſitus ad S. Georgii. - - 94
JOANNES, Monachus *ſæculo XV.* - 126
MAYR (*Paulus Hector*) Miniſter Senatus. 76
MAYSTERLIN (*Sigismundus*) ſive MAGISTER, *ſæculo XV.* - - 99
MOLTHERUS (*Menradus*) Criticus & Poëta. 116
PFISTER (*Narciſſus*) SS. Theol. Doctor, *ſæculo XV.* - - - 124
PITTINGER (*Henricus*) Seculo XV. - 125
SEEFELDER (*Ignatius*) Canon. Regul. 96
STAMMHAM (*Melchior* de) Abbas San-Udalricanus, *ſæculo XV.* - - 121
STENGELIUS (*Carolus*) Abbas Anhuſanus. 133
STENGELIUS (*Georgius*) SS. Theol. Doctor, *Societatis Jeſu.* - - 181
THOMAS vel THOMAE (*Hieronymus*) J.V.L. 206
TRADELIUS (*Georgius*) Juris - Conſultus. 209
TRADELIUS (*Caſpar*) Filius præcedentis, Jurisconſultus. - - 209. 218
WAGNER (*Petrus*) Abbas Thierhauptanus, *ſæculo XV.* - - - 224
WAGNER (*Leonardus*) Sæculo XV. - 127
WEINLIN (*Leonardus*) Sæculo XV. - 130
ZIMMERMANN (*Edmundus*) Ord. Præmonſtrat. - - - 230

ABERZ-

ABERZHAUSER (*Gregorius*)

Memoriam *Noſtri* ſervavit nobis *Franciſcus* PETRI, Canonicus regularis *Wettenhuſanus*, in ſua *Germania Canonico-Auguſtiniana* (*a*), ubi ſequenti encomio *Gregorium* prædicat: quod hoc loco integrum appono, judicans *Noſtrum* hoc laudis genere dignum, eoquod maximam partem *hiſtorica*, & hæc inter multa ad illuſtrandas *Res Auguſtanas* pertinentia congeſſit.

„ *Gregorius* ABERZHAUSER, natione Germa-
„ nus, *Oberameringæ* pago in ſuperioris *Bavariæ*
„ ducatu ſito oriundus, adoleſcens *Auguſtæ Vinde-*
„ *licorum* in cœnobio *S. Crucis* inſtitutum *Canoni-*
„ *corum regularium S. Auguſtini* anno 1593. ſuſce-
„ pit; quod ſequenti anno in manibus RRmi D. *An-*
„ *tonii* BEIRER de *Ichenhauſen*, tunc temporis Præ-
„ poſiti digniſſimi, profeſſus eſt. *Dillingæ*, in ce-
„ leberrima illa ab OTHONE S. R. E. Cardinale &
„ Epiſcopo Auguſtano fundata Academia, Philo-
„ ſophiæ ac Theologiæ operam navavit. Fuit is
„ vir gravis, moribus ad religioſam modeſtiam
„ compoſitis ornatus, canonicæque diſciplinæ ſtu-
„ dioſiſſimus zelator: inſuper ob candorem animi,
„ bonitatem ac manſuetudinem naturæ non mo-
„ do Con-Canonicis, verum & extraneis quoque
„ viris charus, ac in pretio. Ipſe illuſtriſſimus Prin-
„ ceps

(*a*) Habetur Opus iſtud in *Collectione Scriptorum Rer. hiſtorico-monaſtico-eccleſiaſt.* a MICHAELE *III.* adornata *Ulmæ.* 1755. *Tom. III. p.* 134.

„ ceps D. *Henricus* de KNOERINGEN Epiſcopus Au-
„ guſtenſis illum anno 1611. *Bernriedam*, *Cano-*
„ *nicorum regularium* cænobium, in ſuperiori *Ba-*
„ *varia* ad lacum vermium (vulgo *Wurmſee*) ſi-
„ tum, * diſciplinam regularem inibi collapſam re-
„ ſtauraturum, publicis in hunc finem datis litte-
„ ris, miſit; quod commiſſum munus peregregie
„ ab ipſo præſtitum fuit. Porro indagandæ ac e
„ tenebrarum latibulis exciendæ antiquitati pluri-
„ mam operam collocavit. Unum hic adduxiſſe
„ ſufficiat, ex quo, tanquam ex ungue leonem, ce-
„ teram Viri induſtriam dimetiri pronum. Supra
„ mille monetarum, antiquitate jamjam obſoleta-
„ rum, tum aurearum ac argentearum, tum ex
„ aliis metallis fuſilium collegit; quas omnes tum
„ in varias ciſtulas, tum in diſtinctas concavitates
„ ac ſcrobes aſſeribus inſculptas, ſingulis ſpecia-
„ lem aſſignans, diſtribuit elegantiſſimeque diſpo-
„ ſuit: quæ partim in Bibliotheca *S. Crucis* nunc
„ aſſervantur, partim injuria temporum periere,
„ maxime quæ ex auro argentove confectæ ſunt.
„ Tanta ac tam varia manus Viri indefeſſi elucu-
„ bravit, ut haud immerito de illa quidam ex So-
„ cietate Jeſu, magni apud ſuos nominis vir, edi-
„ xerit, quod quondam de manu *Oſwaldi* regis
„ *Anglorum*, in pauperes perquam liberalis, *S. Ai-*
„ *danus* epiſcopus pronunciavit, *ne ſcilicet illa un-*
„ *quam putreſceret.* Scripta ſua potiſſimum ſtando
„ confecit; ut etiamnum pedum veſtigia, inferio-
„ ri pavimento cubiculi ſui impreſſa, loquuntur.
„ Deceſſit Vir optime de cœnobio ſuo meritus, poſt-
„ quam plurimis annis Bibliothecæ curam non ſi-
„ ne induſtria ac labore geſſiſſet, anno Domini
„ 1632. die 20. Aprilis in pago inferioris *Bavariæ*
„ *Inſſien* dicto; cum exul e cœnobio propter *Sue-*

„ cicos

„ *cicos* tumultus cœnobium *S. Zenonis* per *Bava-*
„ *riam* peteret. Corpus in dicto *S. Zenonis* prope
„ *ditiores Hallas* aſceterio terræ mandatum. Ejus
„ igitur calami ſunt:

„ *Liber ſpiritualium Exercitiorum*, in 4to.

„ In folio. *Liber Fundatorum & Benefactorum Cœ-*
„ *nobii S. Crucis.*

„ *Liber Virorum illuſtrium ex variis Religionibus.*

„ *Exordia & Progreſſus omnium fere Religionum.*

„ *Ornamentum, ſive de Ornamentis Eccleſiæ S. Crucis.*

„ *Liber de Reliquiis Eccleſiæ S. Crucis.*

„ *Libri III. diſtincti Chronicæ Monaſterii S. Crucis.*

„ *Tractatus de miraculoſo Sacramento, in æde S.*
„ *Crucis continuis miraculis coruſcante.*

„ *Libri ſeu Tomi alii III. diſtincti æque de miracu-*
„ *loſa Hoſtia tractantes.*

„ *Initia & Progreſſus Fraternitatis SSmi Corporis*
„ *Chriſti in Eccleſia S. Crucis.*

„ *Commentarius rerum tam Epiſcoporum quam Ca-*
„ *nonicorum cathedralis Eccleſiæ Auguſtanæ*
„ *præclare geſtarum, & in certas centurias di-*
„ *geſtarum.*

„ *Origines ac Progreſſus Eccleſiarum Auguſtæ.*

„ *Liber Inſtrumentorum ſuper miraculoſo Sacra-*
„ *mento.* Hoc libro ſæpiſſime uſus eſt *Ana-*
„ *ſtaſius* VOCHETIUS in ſuo *Thaumaturgo eu-*
„ *chariſtico.*

„ *Breviſſima deſcriptio omnium tam Archi-Epiſco-*
patuum, quam Epiſcopatuum.

„ *Chronica rerum Auguſtanarum.*

„ *Chronica alia Auguſtana.*

„ *Collectio variarum Chronicarum.*

„ *Liber variarum Fundationum.*

„ *Variorum Sermonum ſeu Concionum Tomi VI.*
diſtincti.

„ *Liber Sermonum ſynodalium.*
„ *Collectio variarum Orationum, Carminum, nec*
„ *non aliarum rerum notabilium.*
„ *Chronica Epiſcoporum Auguſtenſium, Præpoſi-*
„ *torum Monaſterii S. Crucis.*
„ *Ibidem Imperatorum, aliorum Epiſcoporum, nec*
„ *non aliquorum illuſtrium Virorum Auguſta-*
„ *norum.*
„ *Miſcellaneorum Tomi V.*
„ *Hoſtia ſancta: hoc eſt, octo miraculoſæ Hoſtiæ,*
„ *quorum quædam jam ſunt corruptæ, quædam*
„ *vero adhuc in locis Auguſtani Epiſcopatus in-*
„ *corruptæ, ſumma cum reverentia aſſervantur,*
„ *& a Chriſti Fidelibus pie ac devote coluntur.*
„ in 4to

„ Plura adhuc ſcripſit, quæ tempore *Sueci* perie-
„ runt; recenſita tamen omnia MSSta aſſervantur
„ in Bibliotheca *S. Crucis* Auguſtana. “

Hactenus *Franciſcus* PETRI. Ceterum *Gregorius* noſter inter *Scriptores Ordinis S. Auguſtini* annumeratur etiam in *Elencho onomaſtico Scriptorum Ordinis Canonicorum regularium S. Auguſtini*, a RRmo *Franciſco*, Præpoſito Canoniæ *Pollinganæ* in *ſuperiori Bavaria* ſitæ, in 4to majori, anno 1762. edito. Vide, ſi lubet, ADELUNG *Lexicon.* in 4to.

BAUMGARTNER (*Philippus*)

Juris utriusque Doctor, Patritius *Auguſtanus* (*a*) ſcripſit:

I. *Rechliches Bedencken, ob ein Creditor, ſo anno* 1622. *und* 1623. *dem Debitori an hochgeſteigerten oder gar ſchlimmen Münz-Sorten eine Summe vorgeſtreckt,*

(*a*) De gente *Baumgartneriana* vide Perilluſtr. *Pauli a* STETTEN *Geſchichte der adelichen Geſchlechter der H. R. R. Stadt Augspurg*, *p.* 195. & *ſeqq.*

ſtreckt, jezo die Bezahlung in gangbarem Valor begehren könne? 4° *Augſpurg.* 1624. (*b*).

His quod addam, non habeo, niſi monumentum ſepulchrale, quod ſibi ſuisque vivus poſuit, & quod in Eccleſia cathedrali, in coemeterio tecto (vulgo *die finſtere Gräbt*) *Auguſtæ* extare monuit *Daniel* PRASCHIUS (*c*) ſequentibus verbis perſcriptum:

PHILIPPVS. BAVMGARTNER.
V. I. D.
SIBI. ET. SVIS. OMNIBVS. V. P.
M. MAIO. MDXCIV.

(*b*) Vide LIPENII *Bibliotheca juridica. fol.* item *Chriſtian. Gottlieb.* JOECHER *Gelehrten-Lexicon*, & *Chriſtophori* HENDREICH *Pandectæ Brandenburg. Tom. I. p.* 459.
(*c*) In *Epitaphiis Auguſtanis*, 4to *P. I. pag.* 29.

BEMELIUS (*Georgius*)

BEMELII notitiam debeo curioſæ ſollertiæ *Chriſtophori* HENDREICH, qui de *Noſtro* in ſuis *Pandectis Brandenburgicis*, *Tom. I. p.* 502. meminit, docetque, eum *Juris utriusque Doctorem* & *Civem Auguſtanum* fuiſſe, atque poſt ſe reliquiſſe *vernaculo idiomate* conſcriptum

Tractatum de Teſtamentis. Francofurti ad Mœnum. 1587.

Conſentit *Martin.* LIPENIUS in *Bibliotheca juridica*, *pag.* 521. *Jo.* CLESSIUS *in unius Sæculi Elencho conſummatiſſimo*, *Tom. II. p.* 179. titulum Libri ſic effert: *Tractatus ad formulam Teſtamenti*, *das iſt: gründlicher Bericht und vollkommene Beſchreibung, darinn die ganze Materia Teſtamentaria, und was deren anhangt, begriffen, und mit ſatten Rechtsgrün-*

den weitleufftig und notturfftiglichen ausgeführt und erklärt. in folio. *Franckfurt.* 1587.

FREHERUS (*Marquardus*)

Eximium ſplendorem decusque omnino ſingulare patriæ urbi, *Auguſtæ*, contulit *Marquardus* FREHERUS, Vir & excellentis doctrinæ laude, & negotiorum publicorum providentiſſima adminiſtratione multo illuſtriſſimus (*); de quo quum permulta ſint, quæ afferam, præſentem tractatiunculam in *tres* partiri *ſectiones* juvat. *Prima* Vitam FREHERI dabit. *Secunda* de moribus dotibusque, de doctrina & meritis FREHERI, ejusque amicis diſſeret, exponetque Eruditorum de illo teſtimonia & cenſuras. *Tertia* Lucubrationes FREHERI enumerabit.

Sectio I.

Proavus FREHERO fuit *Marquardus* FREHERUS (vernacule FROER vel FREER) Medicus *Auguſtanus* (*a*): Avus *Hieronymus* FREHERUS Senator *Auguſta-*

(*) De Gente *Freheriana* multis nominibus perquam illuſtri, & quæ teſte ipſo FREHERO noſtro *litteris ſemper operam dedit, magnamque inde nominis famam adepta eſt*, videſis *J. H. D.* GOEBELII *Vitam Noſtri. p.* 40, præfixam Tractatui *Noſtri*, *de Secretis Judiciis olim in Weſtphalia uſitatis.*

(*a*) Hic patre *Marquardo* FREHERO Medicinæ Doctore & Phyſico *Dinkelſpühlano*, matre *Anna Wolfgangi a* KESSINGEN conſiliarii cæſarei & bavarici filia, anno 1460 *Dinkelſpühlæ*, imperiali *Sueviæ* civitate, natus: annisque creſcentibus idem, quod parens, ſtudiorum genus ſectatus, anno 1489. *Peruſii* in Italia *Doctoratus* inſignia ſumpſit, cum jam antea *Artium Magiſter* renunciatus fuiſſet. In patriam redux, anno 1491. die 7. Auguſti *Dinkelſpühlæ* in Phyſicum eſt adoptatus. Inde anno

1502.

guſtanus (*b*): Pater vero *Marquardus* FREHERUS J. V. Doctor (*c*). Prodiit autem *Noſter* in hanc lucem

1502. *Auguſtam Vindelic.* ſe contulit, eodemque anno Phyſicorum albo inſcriptus eſt. Biennio poſt (1504) cum *Eliſabetha*, *Joannis* MANLICHII Patritii *Auguſtani* filia, viduaque *Simonis Pauli* BUGENHOFEN Mercatoris, matrimonii ſeſe fœdere junxit. Anno 1518. ab avita fide deſciſcens *Lutheri* caſtra ſecutus eſt, varioſque Acatholicorum libros indiculis auxit; ſive eorundem librorum (ſi BRUCKERO auſcultare mavis) editioni obſtetricatus eſt. Bibliothecam ſuam medicam moriens *Wolfgango* BOSCHIO JCto & Cancellario *Straubingenſi* teſtamento legavit. Annum mortis male indicavit FREHERUS in *Theatr. Erudit.* *p.* 1223. dum ait: *Noſtrum* anno 1460. natum, anno 1535. die 18. Febr. vitæ anno 71. mortuum eſſe; unde vel annus *nativitatis*, vel *mortis*, vel denique *vitæ* in mendo cubare dignoſcitur. Epitaphium *Noſtri*, in templo *Prædicatorum* poſitum, affert *Dan.* PRASCHIUS in *Epitaph. Aug. P. I. p.* 275. ſed quod annum mortis non exhibet, fors vetuſtate eraſum. *Dinkelſpühla* quoque ei mortuale quoddam monumentum ſuſpendit. Vide mox citatum FREHERUM & *Jac.* BRUCKERUM in *Vitis Oeconum*, *p.* 14.

(*b*) Hunc in Dicaſterium urbis *Auguſtanæ* (*Stadt-Gericht*) anno 1548. aſſumptum eſſe, anno autem 1559. ex eodem deceſſiſſe, monet *Dav.* LANGENMANTEL in *Hiſtorie des Regiments von Augſpurg*, in *fol.*

(*c*) Iſte patrem habuit mox laudatum *Hieronymum* FREHERUM, matrem *Magdalenam*, *Andreæ* REMI filiam, quæ eum anno 1542. die 5. Jan. enixa eſt. Duodennis (anno 1554) die 17. Aprilis *Tubingam* ſtudiorum cauſſa deductus & D. *Melch.* VOLMARIO in convictum traditus, itemque privatis ibi *Joann.* DILLBAUMII inſtitutionibus uſus eſt. Elapſo quadriennio (1558) *Genevam Allobrogum*, ſubin & *Bononiam* petiit; in qua Univerſitate *Jurium Doctor*, anno 1563. die 17. Febr. eſt proclamatus. Poſthæc reviſis patriis laribus anno 1564. (Si FREHERO in *Theatr. Erud.* credimus: *Schellenberger* in *Hochzeit-Regiſter MSSto* ponit annum 1563.) die 24. Maji cum *Felicitate*, *Antonii* MENHARTI filia nuptias celebravit, mox

anno

cem anno reparatæ per Chriſtum ſalutis MDLXV. die

anno 1566. *Cameræ Spirenſis Advocatus* deſignatus. Anno 1572. *Auguſtam* evocatus, ut *Scribæ judicialis & Referendarii* partes ageret, ea vocatione repudiata, paulo poſt *Onolsbacum* ſe conferens, *Georg. Friderici* Marchionis *Brandenburgici* Conſiliarius & Advocatus eſt conſtitutus. Inde cum peſte graſſante anno 1575. *Norimbergam* veniſſet, in ejus *Reipublicæ Conſiliarium & Judicii Advocatum* eſt aſſumptus: qua de re anno 1576. *Auguſtam* profectus, jus civitatis abdicavit. Fuit inſuper *Noſter* in ſervitio *Joann. Caſimiri* Comitis *Palatini*, a quo Nobilitatis privilegio donatus, ſed brevi poſt calumniis oppreſſus, officio ſuo deceſſit. Vixit ſubin cum ſuis *Ambergæ*, donec priſtino muneri in civitate *Norimbergenſi* anno 1592. redditus eſt. Eo ſtrenue fungens anno 1595. die 29. Junii cum D. *Georg.* VOLCAMERO ad Comitia *Spirenſia* legatus ivit. Diem ſupremam clauſit *Norimbergæ* anno 1601. Vir *de jure ſtatutario Norimbergenſi* optime meritus, *in* cujus Reipublicæ *Reformationis articulos* plura reliquit *manuſcripta*, de quibus videri poterit *G. A.* WILL in *Biblioth. Norica*, *n.* 969. 970. Conſule (ſi lubet) ejusdem WILLII *Nürnberg. Gelehrten - Lexicon*, & FREHERI *Theatr. Erudit. p.* 954. Una *Noſtri* Epiſtola ad *Conr.* RITTERSHUSIUM extat in fine *Tractatus de ſecretis Judiciis in Weſtphalia uſitatis &c.* a *J. H. D.* GOEBELIO iterum editi, *p.* 213. Epitaphium *Noſtri*, concivis ſui, *Georg.* REMUS *Dan.* PRASCHIO transmiſit, ab hoc *Epitaph. Auguſtan. P. II. p.* 2. inſertum:

Domino, Vitæ. Sacr.
Marquardo. Frehero
Hieron. F. Marqu. Nepoti. Marqu. Pronep.
Patricio Aug. Vind. V. J. Doct.
Inſigni. pietate. ſolida. Juris. prudentia
Fide. ac Promptitudine. Conſiliorum.
Rerumque. uſu. clariſſ.
Illuſtriſſ. Principp.
Palat. & Brandeb.
tum
inclutæ. Reip. Norimberg.

Con-

die 26. Julii (*d*). Eum annis creſcentibus in Schola patria ad *D. Annam*, quæ tum *Hieronymo* WOLFIO, *Georgio* HENISCHIO, *Simone* FABRICIO (*e*)

A 5 gloria-

Conſiliario
Bene. de. queis. potuit. merito
uxor
Felicitas. Menharta. Auguſtana
Nati. Natæque. ſuperſtites
Marito. Patrique. optimo
Moeſtiſſ. P. C.
Vixit. Annos. LX.
Pie. obiit. XIII. kl. Quintil.
Anno. Gratiæ. CIↃ. IↃ. CI.

Hæc de Patre *Noſtri* ſufficiant, quibus nonnulla de *Noſtri* Fratre, *Paulo*, ſubdenda ſunt. Hic, *Paulus* (alius a *Paulo* FREHERO conditore *Theatri Eruditorum*) anno 1571. in die *S. Wolfgangi Auguſtæ* natus, poſitis *Ambergæ* primis litterarum fundamentis, anno 1586. *Heidelbergam* juris diſcundi cauſſa abiit. Poſthæc, *Bononiæ* & *Paduæ* ſtrenua ſtudiis navata opera, *Heidelbergam* reverſus anno 1595. menſe Decembri doctorea inſignia ſumpſit. Inſequenti anno *Norimbergæ* in *Advocatum* aſſumptus, transactis cum laude in eo officio 30. annis, vitam finiit anno 1625. die 11. Februarii. V. *Georg. Andr.* WILL *Nürnbergiſch. Gelehrten - Lexicon.*

(*d*) V. ADAMI *Vitas JCtorum* p. 216. *Freheri Theatrum Erudit.* p. 1002. & *alios*. Errat autem FREHERUS, dicens: *Noſtrum* ex gente patritia ortum fuiſſe. Non ex gente is patritia, ſed duntaxat patritiis proxima (vulgo *Mehrere Geſellſchaft*) originem duxit, uti diſerte monet *Paul. a* STETTEN *ſenior* in *Hiſtorie von Augſpurg*, *T. I. p.* 810. Hinc *Paulus a* STETTEN *junior* in *Hiſtorie der adelichen Geſchlechter von Augſpurg*, FREHEROS ne nominat quidem. Nec obſtat, *Noſtrum* in *Epitaphio* inferius allegando *Patritium Auguſtanum* appellari. Videlicet ſubintelligendum eſt: *ſecundi*, ſeu *inferioris* ordinis. Toto autem cælo errat CLARMUNDUS, dum *Noſtrum* patriam habuiſſe *Argentoratum* ſcribit.

(*e*) De *Hieronymo* WOLFIO, & *Georg.* HENISCHIO alibi

gloriabatur, prima litterarum fundamenta jeciſſe,
non

bi dicendi occaſio erit. De *Simone* FABRICIO autem hoc loco agere juvat. Primam is lucem *Marco - Biperti* (*Marckpreit*) *Franconiæ* urbe, anno 1533. aſpexit, natus patre *Gabriele*, Cellario & Præfecto *Herbipolenſi*, matre *Dorothea* BUTTNERIA a *Lauboldſedel*, quæ filiorum quatuor mater, hunc ultimo loco peperit. Cum a teneris unguiculis haud obſcura præclari ingenii documenta dediſſet, in vicinam ſcholam *Winsheimenſem*, humaniorum litterarum elementis imbutum miſſus, eos progreſſus fecit, ut nondum annos 20. habens idoneus habitus fuerit, qui in Academiam quandam, ſtudiorum proſequendorum ergo, ablegaretur. Patre vero jam mortuo, matre autem non habente, unde ſumptus neceſſarios ſuppeditaret, patruus *Laurentius* FABRICIUS, cænobii *Schwarzachenſis* Secretarius, *Noſtri* propoſitum ſecundaturus effecit, ut in mox memoratum monaſterium ſuſciperetur. At is, deluſis patrui curis, & cucullo anno 1550. exuto *Wittebergam*, oppidum *Saxoniæ*, ſeſe contulit, ubi *Philippum* MELANCHTONEM & *Georg.* CRACOVIUM Juriſconſultum græcæque linguæ Profeſſorem audivit. Poſthæc, aliis etiam Academiis viſitatis, anno 1560. *Auguſtam* deveniens, ita ſeſe *Hieronymo* WOLFIO, & hujus interventu *Scholarchis* probavit, ut anno inſequenti in Gymnaſio *Annæano* proximam a *Primario* claſſem regendam acceperit. Præfuit ei muneri usque in annum 1571. quo, *Matthia* SCHENCKIO e vivis ſublato, ipſam *Primarii* dignitatem obtinuit, itaque tuitus eſt, ut plurimam inde a ſuis laudem retulerit; donec tandem ob ingraveſcentem ætatem eadem anno 1593. die 26. Junii: pauloque poſt ſcilicet die 15. Julii dicti anni, etiam vita deceſſit. Ex conjuge *Catharina* MAYERIA duodecim liberos ſuſcepit, quos inter honoris cauſſa nominare convenit *Joann. Bapt.* FABRICIUM Juriſconſultum, Rudolphi II. Cæſaris Conſiliarium & Advocatum aulicum *Viennæ* (de quo videri poterit FREHERUS in *Theatro Erudit.* p. 992): & *Hieronymum* FABRICIUM Medicinæ Doctorem (de quo idem FREHERUS p. 1362. videndus, itemque *J. A.* FABRICIUS in *Centur. duab. Fabriciorum Scriptis clarorum*) variorum Dynaſtarum, demum etiam *Chriſtiani*, Marchionis *Branden-*
burgi-

non tam probat, quam ſupponit *Jac.* BRUCKERUS, &,

burgici, Archiatrum; a quo excuſa habetur Disputatio habita, cum Doctoris inſignia petiit, hoc titulo: *Theſes de Mania, quas præſide divina Triade, decreto juſſuque Ampl. & Clar. Aſclepiadæi, in florentiſſima ac celeberrima Baſileenſium Academia, gratia laureæ Apollineæ doctoratis &c. proponit Hieronymus* FABRICIUS *Auguſt. Vindel. Baſileæ*, 1595. Hæc de filiis *Simonis* noſtri ſatis functo. Epitaphium honorarium *Simoni* FABRICIO, de quo maxime ſermo eſt, *præceptori quondam ſuo*, ab *Elia* EHINGERO poſitum exhibet *Daniel* PRASCHIUS in *Epitaph. Auguſt. P. I. p.* 200. his verbis perſcriptum:

Epitaphium honorarium
Clariſſimo, Præſtantiſſimoque
Viro
D. Simoni Fabricio, Franco,
Scholæ Auguſtanæ ad D. Annæ
Primario
Præceptori quondam ſuo
Erexit Elias Ehinger Auguſtanus.

„ Quæris *Fabricius* quo ceſſit? mens in Olympo eſt;
„ Sanguis apud Francos; Suevia corpus habet
„ Sic nihil amiſſum eſt *Simonis:* viva ſuperſunt
„ Omnia, & ille omni ex parte ſuperſtes adhuc.
„ Diſcrimen tamen eſt: terras tantum ante colebat;
„ Nunc colit *Auguſtam*, nunc colit ille polum.
„ Vixit, docuit ann. 23. obiit MDVIIC. 15. Julii. “

Meminerunt de *Noſtro Paul.* FREHERUS in *Theatro Erudit. p.* 1487. ſed multoties mendoſe. *J. A.* FABRICIUS in *Centuriis duab. Fabriciorum Scriptis clarorum. Jac.* BRUCKERUS in *Ehrentempel der deutſchen Gelehrſamkeit. p.* 68. 106. *Philipp. Jac.* CROPHIUS in *Hiſtorie des Gymnaſium zu St. Anna in Augſpurg*, p. 100. 165. ubi FREHERI ſphalmata corrigit, inſuperque fatetur, ſibi de nulla Lucubratione, a *Simone* edita, conſtare. Ego tamen diligenti inquiſitione ſequentes repperi. I. *Diverſæ Lectiones in* DEMOSTHENIS *Orationes ex Auguſtanæ Reipublicæ Bibliothecæ Codice vetuſtiſſimo, induſtria M. Simonis* FABRICII *Marco-bipertani Franci diligenter obſervatæ. Scholia ex antiquiſſi-*

&, qui hunc ſequi minime dubitavit, longe erudi-

quiſſimo Codice Auguſtanæ Reipublicæ in aliquot DEMOSTHENIS *Orationes a M. Simone* FABRICIO .. *diligenter deſcripta.* Duplex hæc *Noſtri* Lucubratio tanti viſa eſt *Hieronymo* WOLFIO Viro doctiſſimo, ut eam ad calcem DEMOSTHENIS, quartum a ſe anno 1572. *Baſileæ* editi, apponendam duxerit, præmiſſa duplici Admonitione ad *Euſebium* EPISCOPIUM, in qua *Noſtrum* modo *Compatrem & Collegam, Virum humaniſſimum, græce latineque doctiſſimum,* modo *Virum egregie doctum & honeſtum, ſcholæ magiſtrum diligentiſſimum* vocat, & *ab ingenii acumine atque in græcis litteris judicio & exercitatione* commendare nequaquam negligit. Habetur ibidem etiam *Epiſtola Noſtri* ad *Hieron.* WOLFIUM de his iisdem *Lectionibus,* & *Scholiis.* Laudare hanc *Noſtri* Lucubrationem non omiſit *Chriſt. Gottl.* JOECHER in *gelehrten Lexicon.* 4to. II. *C. Cornelii* TACITI *De moribus & populis Germanorum Liber, integris non modo & eruditis Commentariis Andreæ* ALTHAMERI *Brentii expoſitus & illuſtratus, ſed luculentis etiam ac memorabilibus doctrina clarorum Virorum monumentis & obſervationibus auctus & locupletatus: Opera Simonis* FABRICII *editus. Auguſtæ Vindel. Ex Officina libraria Michaelis Mangeri.* in 8vo 1580. In Dedicatione,qua Opus *Ulrico* FUGGERO conſecrat, hæc *Noſter* habet: *Operam vero qualemcunque in hoc Scripto reconcinnando, emendando & utiliſſimis commentariis, notisque ſingularibus augendo & illuſtrando a me navatam, nec tam voluntate mea, quam conſilio & ſententia excellentium virtute, dignitate & doctrina Virorum ſuſceptam, optimam in partem a lectoribus accipi velim....* Dedicationem ſequuntur *Verſus Hieronymi* WOLFII tum de Libro ipſo; tum ad *Noſtrum ſequens Diſtichon:*

Quod tua ſedulitas nobis hæc munera donat,
Dignus es eximio munere, docte Simon!

item *Epigramma Joann.* MAJORIS *Auguſtani ad* Lectorem. *C. C.* TACITUM *commentariis* ALTHAMERI interſtinctum excipiunt *Commentarii & Annotationes doctiſſimæ in C. Corn.* TACITI *Germaniam*; *Philippi* MELANCHTONIS, *Caſp.* PEUCERI, *Henr.* GLAREANI, *Bilibaldi* BIRCAMERI: *cum duobus Libellis, quorum uno vocabula Germanica nominum propriorum, altero appellationes Cimbricæ explicantur, Viris doctiſſimis auctoribus, &c. &c.* Confer, ſi lubet, *J. A.* FABRICII *Biblioth. latin.* & *Catalogum Biblioth. Bunavianæ.*

tiſſimus *Jo. Henric. David* GOEBELIUS (*f*). Certe pater *Noſtri* jam anno 1566. *Cameræ Spirenſis Advocatus* renunciatus, eo ſeceſſit, &, licet anno 1572. *Auguſtam* revocatus ſit, *Scribæ judicialis* ac *Referendarii* functurus munere; tamen ea vocatione repudiata *Onolsbacum* divertit, usquedum anno 1575. *Norimbergenſis* Reipublicæ *Conſiliarius* & *Judicii Advocatus* creatus eſt: adeo ut, poſtquam ſemel *Auguſtanos* lares reliquerat, eos haud amplius reviſiſſe videatur. Utcunque iſta ſeſe habeant, illud in confeſſo eſt, *Noſtrum* anno ætatis duodecimo *Altdorfii* ſtudiis vacaviſſe (*g*), & poſtea in

(*f*) In *Vita Noſtri*, quam addidit noviter a ſe edito Tractatui *Noſtri*, *de ſecretis Judiciis* &c. *p.* 45. Quod ſi horum opinionem adoptare velimus, ſequeretur, *Noſtrum* curæ alicujus ex Propinquis, patre abſente, traditum fuiſſe. Sed in contrarium monet FREHERUS in *Theatr. Erudit. p.* 1002. cum aliis pluribus, *Norimbergæ* educatum fuiſſe *Noſtrum*. Iſtud in errorem induxit, *Nicol. Hieron.* GUNDLINGIUM, ut *Noſtrum* omnino patria *Norimbergenſem* fecerit in *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *p.* 3913. etſi illum prius (*p.* 444.) *Auguſtanum* dixerit. Idem GUNDLINGIUS *p.* 3913. addit: *Noſtrum* poſtea *Calvini* dogmata amplexum, ſicque aſſecutum eſſe, ut in aula *Heidelbergenſi* innoteſceret. Cæterum plurimum ſe *Norimbergenſi* Reipublicæ debere, gratus agnovit in Dedicatione ad *T. II. Scriptorum* ſuorum *Germanicorum*, his verbis: *Quæ alia Reſpublica occurrebat, tantum de patre meo meisque omnibus merita? Plane ut ſi a patre, patria dicenda eſt, pro altera patria illam nos habere libenter, merito profiteamur, in qua tot annos honeſtiſſima functione ornatus & in dignatione habitus vir optimus ætatem tranquillam exegit, vitamque finiit. Quem affectum nuper ipſa magis etiam fovit & excitavit, cum ab illius funere me apud vos hoſpitem nullo non honoris & benevolentiæ genere prolixe acciperetis.*

(g) Id perapte probat *J. H. D.* GOEBELIUS in *Vita Noſtri* adverſus ADAMUM, FREHERUM, BRUCKERUM, & reliquos aliud tradentes.

in ea *Academia* anno 1581. die 13. Septembris *de Tranſactionibus* publice ex cathedra juridica diſputaſſe, opponente *Huldarico* EDONE Theologo, tum Academiæ Rectore (*h*). Inde a parente optimo in *Gallias* miſſus ita ſeſe *Jurisprudentiæ* ſtudio impendit, ut anno 1585. menſe Majo, ætatis autem viceſimo, ſi GOEBELIO (*i*) fidem adhibere placet, a *Jacobo* CUJACIO (*k*) *Doctor utriusque Juris* in Univerſitate *Bituricenſi* proclamari meruit. Quibus rebus dignum ſe fecit, ut ei SCULTETUS in *Theatr. juvent. erudit. Sc. I. p.* 23. locum inter *præcoces Eruditos* omnino deberi judicarit.

Ita-

(*h*) Its docet FREHERUS in *Theatr. Erudit.* & reliqui.

(*i*) ADAMUS *l. c.* ait: *Noſtrum* anno ætatis 18. *Licentiatum Juris*, *Biturici*, creatum fuiſſe; quin addat annum Chriſti. FREHERUS, ADAMO oſcitantior, mox adjicit, id anno *Chriſti* 1585. factum eſſe; ſed hoc poſito fuiſſet *Noſter* annorum 20. GOEBELIUS tradit, *Noſtrum* anno ætatis 20. *Doctorem Juris* (non *Licentiatum*) renunciatum fuiſſe. Fors hæc ita componi inter ſe poſſent, ut *Noſtrum* anno ætatis 18. *Licentiatus*, anno dein 20. *Doctoratus* honorem ſumpſiſſe dicamus. BRUCKERUS falſo poſuit annum 1591. Majorem attentionem meretur *D.* BUTTINGHAUSEN in *Beyträge zur Pfälziſchen Geſchichte*, *Vol. II. p.* 210, qui ex *Actis Academ. Heidelbergenſ.* probare nititur, *Noſtrum* primum anno 1596. *Doctoratus* inſignia cepiſſe; ſed non addit, in qua iſtud Academia geſtum ſit. CLARMUNDUS in *Lebens-Beſchreibung der Gelehrten*, *P. II. p.* 19. affirmans, *Noſtrum Pariſiis* Doctorem creatum eſſe, omnino reſpuendus eſt.

(*k*) CUIACIUM ſæpius poſtea a *Noſtro*, modeſte tamen admodum & *magna cum reverentia*, refutatum fuiſſe, monet *Nic. Hier.* GUNDLING in *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *p.* 3913. Turpiter autem errat mox citatus GUNDLINGIUS, dum ait: Et *Hugonem* DONELLUM ac *Franciſcum* DUARENUM a Noſtro in *Galliis* auditos eſſe. DONELLUS namque vitæ ſuæ metuens jam anno 1572. *Biturico*, *Galliis*que: DUARENUS autem jam anno 1559. etiam e vivis excellerat.

Itaque *Noſter*, cum, *ex ſingulari ingenii felicitate, animum variarum linguarum* & has inter etiam *Græcæ*, *ſolidæ eruditionis*, *veræque jurisprudentiæ* cognitione *proluiſſet*, revectus in *Germaniam*, juvenis adhuc, raro exemplo, necdum annum ætatis viceſimum tertium egreſſus, anno Chriſti 1588. (*) a *Joanne* CASIMIRO, qui *Palatinatum* pro *Friderico IIII.* patruele ſuo, nondum adulto, tum regebat, in *Conſiliariorum* album relatus eſt. Vacat omni dubio, hunc honoris gradum eo acceptiorem fuiſſe FREHERO, quod inde occaſionem nactus fuerit, Virorum celeberrimorum erudito contubernio fruendi, puta *Jo.* LEUNCLAVII, *Frid.* SYLBURGII, *Hieronymi* COMMELINI, *Abrah.* COLBINGERI, *Jo.* POSTHII, *Jani* GRUTERI, *Scipionis* GENTILIS (*l*), *Jo.* OBSOPOEI, *Pauli* MELISSI & *Jani* DOUSAE junioris, quorum tres poſteriores interlocutores poſtea introduxit in Dialogo, cui *Pomponius* nomen (*m*). Brevi autem tempore poſt, quam *Noſter* Conſiliarios Palatinos inter adſcriptus fuerat, opportuna ei oblata occaſio eſt, oſtendendi palam, quam ſtudioſo devotoque in domum *Palatinam* animo eſſet. Cum anno 1592. *Joannes Caſimirus* rebus humanis ereptus eſſet, *Fridericus IV.* qui nondum duodevigeſimum expleverat annum, ipſe ad *Palatinatus* gubernacula acceſſit. Contra *Richardus*, Comes Palatinus *Simmerenſis* in defuncti locum ſuccedere nitebatur; ſed, quod is *Lutheri* doctri-

(*) Ita ipſe teſtatur, dum in *Dedicatione* ad *Origines Palatinas*, data 1598. ait: ſe *per duo luſtra* operam domui *Palatinæ* navaſſe.

(*l*) Hunc, mortuo *Hugone* DONELLO, præſtantiſſimum *Europæ* Jureconſultum fuiſſe, pertendit *N. H.* GUNDLING, *l. c. p.* 4537.

(*m*) V. ADAMVM, FREHERVM, GOEBELIVM, *ll. cc.*

doctrinam ſequeretur, quam *Joannes Caſimirus* cum *Calvini* dogmatibus commutaverat, regionis Ordines illum ſumpta poteſtate exuerunt. In eam igitur rem FREHERUS duas *Orationes*, poſtea impreſſas, *Heidelbergæ* publice recitavit, in quibus junioris Electoris jus defendit, eidemque *propriam gubernationem aſſeruit.*

Accidit poſthæc, ut *Julius* PACIUS, *Codicis* in Academia *Heidelbergenſi* interpres, officio ſe ſuo abdicaret. Huic, ſatagente ultro Senatu academico, ſucceſſor datus *Noſter*, id muneris anno 1596. 10. Calend. Maii auſpicatus eſt, habita ſolenni Oratione: *De Conſtitutionum imperialium, inter cæteras Juris civilis partes, excellentia* (*n*). Sed doctos *Noſtri* labores exorta brevi poſt lues contagioſa interturbavit. Ergo is, ſaluti ſuæ conſulens, *Coloniam Agrippinam* divertit, unde, ſublato morbi contagio reverſus, priſtinum officium habito *votivo Sermone* (V. inferius in *Catalogo Operum*, *no* 14.) rurſus ſumpſit, & ei usque in annum 1598. (*o*) gnaviter inſudavit.

Fuit hic maxime annus, quo *Noſter*, abdicata (*) *Codicis* explanandi functione, ob eximiam in

(*n*) ADAMVS, FREHERVS. & *J. Henr. Dav.* GOEBELIVS, *ll. cc.* BVTTINGHAVSEN in *Beyträgen zur Pfälziſchen Geſchichte*, *Vol. II.* *p.* 210.

(*o*) Ita mox citatorum Auctorum trias docet. Vide etiam BVRMANNI *Syllogen Epiſtol. T.* 1. *p.* 64. FREHERVS noſter in ea urbe, quam & ipſam peſtifer morbus haud intactam reliquerat, ſe *mirabiliter cum ſuis ſervatum, reductumque ad charos penates* profitetur in *Oratione* ſolenni habita, quando, *Heidelbergam* redux, officium ſuum denuo orſus eſt, multas inde profuſasque Deo ſoſpitatori gratias agens.

(*) BVTTINGHAVSEN *l. c.* monet, *Noſtrum* anno 1597. die 23. Novembr. docendi munus reliquiſſe.

in *Jure publico* & *Hiſtoria Germanicæ*, qua valebat, doctrinam a *Friderico IV*. Comite *Palatino* &c. gravioribus, immo graviſſimis negotiis adminiſtrandis adhiberi coepit, in quibus omnibus ſingulari rerum gerendarum dexteritate eidem Principi mire ſeſe probavit. Itaque anno 1600. *Heilbronnam* Legatus abiit, ut ibi nonnullas *Ordinem Teutonicum* inter & Principem ſuum obortas controverſias componeret. Biennio poſt (anno 1602.) *Varſoviam*, percelebrem *Poloniæ* urbem, profectus eſt, cauſſam Electoris *Brandenburgici de Tutela Poruſſiaca* coram Rege regnique Ordinibus acturus: quo in negotio *ſingularem dexteritatis & fidei adeptus eſt famam, totoque itinere ita ſeſe bonis doctisque omnibus acceptum reddidit, ut gratam ſui memoriam apud eos reliquerit.* In eo ipſo itinere, *Pragam* tranſiens, aulæ cæſareæ per id tempus illic commoranti innotuit, & COSMAE *Pragenſis Chronicam*, ac *Vitam S. Adalberti Epiſc. Pragenſ.* manuſcripta nactus eſt, quas poſtea *Hanoviæ* excuſas publici juris fecit. Anno 1605. *Lupodunum* ad Epiſcopum *Wormatienſem* tetendit, ut nomine Principis ſui inveſtituram arcis & oppidi *Heidelbergenſis* ab eodem acciperet. Elapſo triennio (anno 1608.) *Aſchaffenburgi* ex voluntate Principis ſui Archiepiſcopum *Moguntinum* convenit, ejusdemque anni ſub exitum ſpatio totius bimeſtris peregrinatus, univerſa propemodum *Suevia* viſitata, tandem in vigilia Nativitatis dominicæ domi appulit, rebus utrinque geſtis. Vix bene charos ſalutaverat penates, cum mox inſequentis anni primordiis (1609.) monetalibus Comitiis *Wormatienſibus*, a die 12. Februarii usque in diem 23. ejusdem menſis celebratis, inter-

intereſſe juſſus eſt (*p*). Hujusmodi autem Comitiis monetalibus jam antea ſe interfuiſſe, ipſe prodidit in *Dedicatione* ad Libros *de Re monetaria*, anno 1605. data. Iſtis Legationibus omnibus addenda eſt & alia, quam *Noſter* in aula Electoris & Archiepiſcopi *Colonienſis* obiit, uti tradunt ADAMUS in *Vit. JCtorum* & FREHERUS in *Theatr. Erudit.* quin tamen illius cauſſam exponant. Interim Elector *Fridericus IV.* diem ſuum obit, vivorum e numero ſublatus anno 1610. nona Septembris, filiis *Tutorem* teſtamento relinquens *Joannem II.* Ducem *Bipontinum.* Hujus juſſu anno 1611. *Noſter* ad Epiſcopum *Spirenſem* ivit, ut ei jus Electoris accuratius exponeret; ſicut & ſubſequenti anno (1612.) eodem Duce mandante, cum *Guilielmo* Comite *de Sayn & Witgenſtayn*, ac *Georg. Friderico* PASTORIO *Aquisgranum* ſe contulit, lites inter Magiſtratum, qui tum temporis partim ex catholicis partim acatholicis conſtabat, ſedaturus (*q*).

Quemadmodum autem FREHERUS domui Palatinæ, *Joanni Caſimiro* & *Friderico IV.* addictiſſimum ſeſe multis modis oſtendit; ita peculiarem ſuorum erga ſe Principum benevolentiam favoremque & promeritus eſt, & reipſa cumulatiſſime expertus. Sic *Joannes Caſimirus* ei Satrapiam in ſuperiori *Palatinatu* gratioſe obtulit; quam tamen ſe recuſaſſe, ipſe FREHERUS teſtatus eſt in Epiſtola anno 1606. ad GOLDASTUM data. Sic anno 1606. *Fridericus IV.* eum *Hiſtoriographum Palatinum* renunciavit, addito honeſto ſtipendio: Sic etiam *Vicarium Præſidis Curiæ* conſtituit: Sic denique feudo

(*p*) *Jo. Henr. Dav.* GOEBELIUS *l. c.* ADAMUS & FREHERUS, *ll. cc.*

(*q*) Mox citatus GOEBELIUS.

do in pago *Luſtſtad*, ab extincta equeſtri familia *de Zeiskeim* recepto, ipſum filiosque ejus munifice donavit, hominesque ſuos eſſe voluit; quem poſteà locum *Noſter* ſuam *Tperſipolim* appellare conſuevit (*r*). Huic feudo aliud inſuper Princeps idem, erga *Noſtrum* munificentiſſimus, *Clingenmünſter* vocatum addidit; uti ex TOLNERO GOEBELIUS ſæpius a me citatus monet. Tantis benevolentiæ teſtificationibus incitatus *Noſter*, etiam manes *Joann. Caſimiri* & *Friderici* aſſueta reverentia proſequendos ſibi, & quam vivis exhibuerat, devotiſſimam voluntatem mortuis quoque impendendam eſſe judicavit. Ea de re *Joann.* CASIMIRI, anno 1592. vivis erepti, obitum pulchro epicedio, quod inter alia ejus *Carmina* repperitur, planxit. Ea ipſa de re, cum *Fridericus IV.* moriens, præterito Agnato proximo *Philippo Ludovico* Duce *Neoburgenſi*, Tutorem principibus filiis ſuis *Joannem II.* Ducem *Bipontinum* ſupremis voluntatis ſuæ tabulis dediſſet, novaque inde *de Tutela legitima & teſtamentaria* Palatinos Electorales inter & Neoburgicos controverſia ſuborta eſſet, ultimam Electoris demortui voluntatem, juncta cum *Dionyſio* GOTHOFREDO Juriſconſulto maximo opera, impigerrime defendit: quæ ipſa cauſſa FREHERUM noſtrum primo cum *Neoburgicis*, dein etiam cum *Chriſtophoro* GEWOLDO J. V. D. Conſiliario & Archivario *Bava-*

 rico

(*r*) ADAMUS, FREHERUS, GOEBELIUS, *ll. cc.* GUNDLINGIUS in *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *p.* 3916. hujus donationis cauſſam aſſignat ſcriptum a *Noſtro* Tractatum *de Tutela electorali Palatina*; ſed cum hic Tractatus primum anno 1611. jam fatis functo *Friderico IV.* prodierit, memoratæ donationis cauſſa eſſe haud potuit; ſed enim alia ſervitia domui *Palatinæ* præſtita.

rico acriter admodum colliſit, uti inferius dicetur (*s*).

Efficere autem hæc ipſa publica negotia nullo modo potuerunt, ut Noſter inſtitutum ſtudiorum curſum, præcipue in contexenda nov - antiqua Germaniæ hiſtoria, intermitteret : aut ea meditari ac commentari deſineret, quæ duntaxat ab homine otioſiſſimo, & qui plane ſui juris eſſet, proficiſci poſſe viderentur. Hac ratione dum FREHERUS Rei *publicæ*, dum Rei *litterariæ* ſatagendo immortalitatem ſibi parat, mortalitate interceptus, nondum abſoluto *quadrageſimo nono* ætatis anno, vitam finit *Heidelbergæ*, in *Pliniano* ſuo, anno poſt partum Virginis MDCXIV. die XIII. Maji (*t*). Corpus, honorifico elatum funere, in templo *D. Petri* ſepulturam invenit, ad concionem dicente laudesque defuncti celebrante *Joanne Philippo* MYLAEO, cujus *Oratio* extat, vernaculo impreſſa ſermone. Mortem ejus paſſim Viri præſtantiſſimi doluerunt, & exſequialibus honeſtarunt carminibus, quæ inter eminet Epicedium a *Jano* GRUTERO editum (*u*), qui paganæ antiquitatis Deos Deasque omnes in partem luctus invocans, vix ſatis verborum invenire potuit, quibus Noſtri obitum plangeret (*x*).

Memo-

(*s*) GOEBELIUS *l. c. p.* 52. ubi hæc fuſe exſequitur.

(*t*) ADAMUS *l. c.* & alii cum GOEBELIO, *l. c. p.* 56. 57.

(*u*) Exhibet illud mox memoratus ADAMUS, quem adeas rogo, aut etiam FREHERUM. Ego illud repetendum haud cenſui; quod in alterutro horum Scriptorum facile inveniri queat.

(*x*) Obſervatum fuit Viris eruditis, duobus hoc anno longe ſplendidiſſimis ornamentis, & quibusdam veluti doctrinæ ſyderibus illuſtriſſimis orbatam fuiſſe urbem patriam *Auguſtam Vindelicam* : FREHERO nimirum, de quo ſermo nobis eſt : & *Marco* VELSERO Duumviro, de quo

in

Memoriam concivis ſui immortalitati conſecraturus *Georgius* REMUS (*y*) *Marquardo* noſtro *Epitaphium* ſcripſit, quod hæredes æri inciſum proſtare omnibus voluerunt (*z*). Eſt autem ſequens:

CHRISTO SOSPITATORI S.
V. INL.
MARQUARDO. FREHERO
PATR. AVG. VIND.
IC. CL.

PALAT. QVATVOR COMITIB. VII VIRIS
A CONSIL.
ET DICASTERI ELECT. PROIVDICI MERITIS.
QVI CVM NON SOLVM HAVT PAVCA
INGENI DIVINI MONVMENTA
EDIDISET.
HISTORIAE CVM PRIMIS GERMAN. SCRIBTORES
LVCI RESTITVTOS INLVSTRASET

in *Alphabeto II. Bibliothecæ Auguſtanæ* prolixius egi. Hinc *Georg.* REMUS ad *Jo.* MEURSIUM dolens ſcripſit: *Poſtquam* 3. *Maii ad beatas conceſſit ſedes Marq.* FREHERUS, *cauſſæ optimus Patronus teſtamentariæ tutelæ Electoris ſui; en.. ſequitur Idib. Junii Marcus noſter* VELSERUS.. *Urbs hinc Vindelicorum Auguſta duo amiſit lumina; Res autem litteraria totidem columina....* V. *Nova Librorum rariorum Collectio.* in 8° 1709. *p.* 561.

(*y*) De REMI vita ſcriptisque fuſe tractavi in *Alphabeto I. Bibliothecæ Auguſtanæ.*

(*z*) De hoc Epitaphio REMUS ad *Dan.* PRASCHIUM Editorem *Epitaphiorum Auguſtanorum*, *P. III.* ſequentia ſcribit: *Per me non ſtetit, quo minus maturius acciperes Epitaphium Marq.* FREHERI... *Habes ex ipſo ære deſcriptum exemplum. Confeci ante decennium, & morem Pandectarum Florentinarum obſervavi, ubi S magnum pro duobus poni ſolet,* INL. pro ILLVSTR. *&c.*.. *Norimbergæ,* 1624.

VERVM ETIAM TOTOS XXVI ANNOS
PRINCIPP. SVIS
GNAVAM NAVASET OPERAM
LEGATIONES AD EXTEROS
SINGVLARI FACVNDIAE LAVDE. OBISET.
DENIQ.
MAGNOS MAGNA ANIMI DEXTERITATE
PRO REPVB. EXANCLASET LABORES
EHEV !
IMMATVRE VITA DEFVNGENS
INGENSQ. SVI DESIDERIVM RELINQVENS
III. EID. MAI. AN. SAL. CIↃ IↃC XIV
AD CAELITES MIGRAVIT
PATRI KARIS. LIBERI MOESTIS. H. M. POS.
VIXIT AN. XLVIII. MENS. IX. DIES XVII.

Injecta Liberorum memoria poſtulare videtur, ut de *Noſtri* uxoribus pauca dicam. Habuit ille duas: primam *Catharinam*, filiam *Joannis* WEYERI Medici *Trevirenſis* & *Juliaci*; quam ex febre ardenti anno 1598. amiſit, nulla ex ea ſobole (quantum quidem ſcimus) auctus: alteram *Margaretham*, filiam *Joannis* BOCK *a Gutmanſdorf*, Mareſchalli *Joannis Caſimiri*, & Adminiſtratoris *Friderici IV*. Electoris. Ex hac ſuſcepit *Noſter* duos filios *Fridericum*, & *Mauritium*, quos moriens reliquit optimæ ſpei adoleſcentes, poſtea demortuos: filiam *Loyſam Chriſtinam*, quæ *Juſtino* HERDESIANO JCto & Conſiliario *Norico* celeberrimo nupſit. Duas alias filias reliquiſſe *Noſtrum*, fors poſtea fato raptas, tradit (vide *Nova librorum rariorum collectio*, *p.* 562.) *Georg.* REMUS mox a me citatus. Poſtremum autem FREHERI connubium diſcoli uxoris mores male fauſtum reddiderunt; unde

de is, æs alienum contrahere coactus, præ mærore vitam finiiſſe dicitur (*a*).

Vidiſti, Lector benevole! qualis vitæ curſus *Marquardo* noſtro fuerit. Videamus modo de *Moribus Dotibus*que, de *Doctrina* & *Meritis* ejus in Rempublicam litterariam, itemque de *Amicis*. Denique Virorum eruditorum de eo *Teſtimonia* expendamus.

Sectio II.

De *Moribus Dotibusque*. Fuit *Noſter* quam humaniſſimus, prudens, mire comis, omnium horarum homo. Fuit jucundus, amabilis, gratiſſimi facilisque convictus, facetus & innocuis ſalibus condiens ſermones, adeo ut a *Jano* GRUTERO *adamas mentis bonæ, corculumque comitatis* appellari meruerit. Fuit præterea a faſtu & arrogantia alieniſſimus, non ſibi præfidens, aut altius efferens ſe, ſed ingenitæ mortalibus cunctis conſcius infirmitatis; quam etiam palam profiteri non erubuit, dum de ſe in hæc verba alicubi ſcripſit: *Hoc credant etiam iniqui & invidi;*

Sum memor ipſe mei, atque ſatis mea frivola novi(*b*).

Hinc nullo modo audiendum eſſe GOLDASTUM dicentem: *Jam a biennio peſſime audire cæpit* (Freherus) *propter levitatem & vanitatem, vitia propria illis, qui bona ſua lurcati ſunt & abligurierunt*, monet *J. H. D.* GOEBELIUS in *Vita Noſtri*, *p.* 57.

 Fuit

(*a*) FREHERUS & GOEBELIUS *ll. cc.* qui poſterior pluribus iſta narrat: quæ ego, utpote ad inſtitutum meum minus facientia, ſilentio prætereunda duco. Primis *Noſtri* nuptiis pulchro Epithalamio accinuit *Paul.* MELISSUS: & alii plures, quorum *Carmina* in nuptias *Noſtri* poſſedit *I. C.* WOLFIUS in *Suppellectili litter. & epiſt. p.* 276.

(*b*) ADAMUS, FREHERUS, GOEBELIUS, *ll. cc.*

Fuit dein *Noſter* (ut FREHERI verbis utar) *vir doctus, ingenio & judicio ſubtili, idque in corpore obeſiore, rariori exemplo.* Fuit, teſtante BRUCKERO, *diligentia quadam infatigabili & mira laboris aſſiduitate, qua factum eſt, ut in vita ſua, licet breviori, tot tantaque legerit, tot tantaque conſcripſerit, tot tantaque in re maxime hiſtorica præſtiterit.*

Jam quid de *Doctrina* ejus dicam ? *Politioris litteraturæ* adjumentis probe inſtructum, Muſiſque & Charitibus amiciſſimum fuiſſe FREHERUM, ſatis declarant ejus *Carmina* & *Verſuum* optimorum centuriæ aliquot, quos amicorum in gratiam compoſuit, & quos in Libro : *Deliciæ Germanorum Poetarum, Tom. III.* invenies (*c*). Hinc *Suadam, Mercurium, Leporem, Muſas* omnes in funere FREHERI funditus periiſſe, ingemuit GRUTERUS. Hinc *Noſtrum Guilielmus* ZINCGREFIUS *Camoenarum Phœbique Sacerdotem ſummum* vocare non dubitavit. *Eloquentiæ* dein laudem *Noſtro J. H. D.* GOEBELIUS aſſerere non intermiſit, dum exordium *Orationis* ab eo habitæ ſpeciminis loco adducit, *ob ſermonis elegantiam* (ut ait) *Lectori minime ullum tædium creaturæ.* Quid quod FREHERUS ipſe, a prima adoleſcentia, probe culta ſibi humaniora ſtudia, amicumque bonis litteris, & antiquitatis elegantiæ ingenium foviſſe ſe ſemper, *Juſto* LIPSIO teſtatus eſt (V. BURMANNI *Sylloge Epiſtol. Tom. I. p.* 417.) his verbis : *Tu, Lipſi ! ita elegantiorem litteraturam & humanitatis ſtudia colis, ut interim a Jure noſtro prorſus non ſis alienus. Ego rurſus, cum me vitæ genus & functio mea ſeveriſſimis ſtudiis totum fere occupet, illa ipſa tamen elegantiæ ſtudia & optimos vetuſtatis Auctores negligere minime ſoleo ; ſed quidquid . .*

(*c*) ADAMUS *ibidem.*

quid . . datur otii , ita illis liberaliter impendo , ut adoleſcentiam ante omnem impenderam. Scientia autem *Juris* , tum *civilis* tum *publici* , quanta excelluerit *Marquardus* , tum Profeſſoris publici munus cum laude geſtum , tum Libri ab eo vulgati complures ſole meridiano clarius commonſtrant: ut non dicam, id ipſum ſatis apte conjici ex arctiſſima amicitia poſſe , qnam FREHERUS cum Viris ea ætate *Jurisprudentiæ* Principibus , paulo ſuperius nominatis , conjunxit. Ob eam rem rurſus *Janus* GRUTERUS eum *florem merum Themiſtis* , & ZINCGREFIUS *Myſtam ſacræ Themidos decusque fori* appellavit. Ante alia vero ſtudium *Hiſtoriæ* (Hujus *mirificam voluptatem a puero perſentiſcere* cæperat , *&* *utilitatem æſtimare cum creſcentibus annis* didicerat : uti in *Dedicatione* ad *Tomum II. Opp. hiſtor.* TRITTHEMII de ſe próſitetur) maxime autem *Germanicæ* adamaviſſe videtur : cui cum inſuper *Critices* & *Antiquitatis* tum ſacræ tum profanæ , uti etiam *veteris Geographiæ* , *linguæ theotiſcæ* , *vocum*que medii ævi *barbararum* & obſoletarum conjunxerit , quis miretur , tot tamque præſtantia Opera aut manaſſe ejus e calamo , aut ejus ope in lucem fuiſſe protracta. Certe *Rei antiquariæ* ita ſtudioſus fuit , ut a prima adoleſcentia *gemmas* , *numiſmata* , *effigies* , & his affinia curioſe indagarit , ſumptuoſe compararit , tantaque copia , cimeliorum inſtar , adſervarit , ut & *Italis* & *Gallis* invidiam moverit (*d*). Sed hæc omnia clarius patebunt infra , ubi Virorum eruditorum de *Noſtro* Teſtimonia adducentur , & Catalogus *Operum Noſtri* dabitur. Inpræſentiarum iſtud addere convenit, *Noſtrum pictoriæ* quoque *artis* minime imperitum fuiſſe , quæ

(*d*) Idem *ibidem.*

ipſi in delineandis antiquitatibus adjumenti plurimum tulit.

Ut autem haberet, unde animum ingeniumque jugi lectione & variarum rerum ſtudioſa perveſtigatione nutriret, Bibliothecam ſibi ſtruxit FREHERUS, quam egregiam fuiſſe, tum doctrina *Noſtri* toti orbi litterato cognita: tum ipſi FREHERIANI *Scriptores Rerum Germanicarum*, in quibus plura ex *Manuſcriptis*, a ſe poſſeſſis, edita *Noſter* exhibuit: tum quæ præter hæc, ex ſua libraria penu in lucem produxit, alia perſuadent. Ea, FREHERO ſupremis fatis defuncto, juſſu Principis *Friderici V.* clauſa obſignataque fuit; tandem incuria Viduæ ſuperſtitis, fruſtra obnitentibus LINGELSHEMIO, GRUTERO, aliisque dilapſa eſt, nonnullis tamen in Bibliothecam *Guelſerbytanam* translatis (*e*). Sed apage triſtia hæc! Quamdiu vita FREHERO fuit, bibliotheca is ſua, librisque a ſe comparatis plurimum uti, nullo modo neglexit; multa namque, hactenus haud viſa, ex illa protraxit in lucem (quod mox dixiſſe me memini) inque *Scriptoribus* ſuis *Germanicarum Rerum* juris publici fecit; ut hoc modo de Republica litteraria pro virili parte ſua quam optime mereretur: utque id ipſum ab aliis quoque Eruditis illorum temporum apte fieri poſſet (qua erat morum comitate & laudabili gratificandi ſtudio) in communicandis Codicibus manuſcriptis facillimum ſeſe præbuit amicis; cujus rei teſtes adducere licet *Epiſtolas dedicatorias* JUNII *ad Curopalaten*, LEUNCLAVII ad *Paratitla græca*, *Henr.* STEPHA-

(*e*) GOEBELIUS *l. c.* ubi multis fata hujus Bibliothecæ exponit. De eadem Bibliotheca videri poterit FISCHERUS in *noviſſ. Collectione Script. Rer. Germ.* §. 3.

PHANI ad *Cteſiam &c.* (*). Simili orbem litteratum magis magisque demerendi animo ad aliorum Scriptorum editiones ſeorſim adornandas curandasque acceſſit: in quo genere obſtetriciam FREHERI opem *Jo.* TRITHEMIUS Abbas *Sponheimenſis*, ANDREAS *presbyter*, *Petrus de* ANDLO, *Hieronym.* BALBUS, *Jo.* MERCERUS, aliique plures experti ſunt. Verum de his aliisque *Noſtri* in Rempublicam litterariam meritis ſequentem *Operum Noſtri* catalogum accuratius inſpicere juvabit.

Modo de *Amicis* FREHERI aliqua memoranda ſunt. Horum accuratum texere Catalogum, res difficilis, immo plane impoſſibilis eſt: de quo mecum conſenſuros puto omnes, qui eo animum advertere voluerint, fieri nullo modo potuiſſe, quin fama eruditionis *Freherianæ* per totam late Europam diffuſa propagataque plurimos eidem amicos pareret. Utcunque ſit, juvabit horum præſtantiores nomine vocare. Sunt illi *Jo.* LEUNCLAVIUS, *Frid.* SYLBURGIUS, *Hier.* COMMELINUS, *Abrah.* COLBINGERUS, *Jo.* POSTHIUS, *Janus* GRUTERUS, *Scip.* GENTILIS, *Jo.* OBSOPAEUS, *Paul.* MELISSUS, *Janus* DOUSA *junior*, *Georg.* REMUS, quos omnes, narrationis ſerie id exigente, ſuperius jam nominavi. His accenſendi *Marcus* VELSERUS (*f*), *Conr.* RITTERSHUSIUS (g),

(*) De hoc ipſo argumento conſuli etiam poteſt *Jac.* BRUCKERUS in *Ehrentempel der deutſch. Gelehrſamk.* *p.* 108. & GOEBELIUS in *Vita Noſtri*, *p.* 59. Sed his prc rei veritate expiſcanda addendus *Henr.* SCHUZ *S. J.* in *Comment. crit. de Script. & Scriptor. hiſtoricis*, *p.* 352.

(*f*) Teſtatur *Georg.* REMUS in Epiſtola ad *Dan.* PRASCHIUM, in *Epitaph. Auguſt. P. III.* his verbis: *Marco* VELSERO *familiariſſimus fuit Marq.* FREHERUS *filius.* Confer

(g), *Jo.* MEURSIUS (*h*), *Quirinus* REUTERUS (*i*) Profeſſor Heidelbergenſis, *Barthol.* KECKERMANNUS (*k*), *Henr.* MEIBOMIUS (*l*), *Henricus* STEPHANUS, *Franc.* JUNIUS, *Franc.* PITHAEUS (*m*), *Paul.* PETAVIUS (*n*), *Jac.* BONGARSIUS (*o*), *Petrus* SCRIVERIUS (*p*), *Dan.* HEINSIUS (*q*), *Melchior* GOL-

ſer *Vitam M.* VELSERI a me *Bibliothecæ Auguſtanæ Alphabeto II.* exhibitam, *p.* 189. Idem VELSERUS *Noſtro* transmiſit *gloſſaria latino - theotiſca.* V. MEURSII *Opera, T. XI.* p. 144. edente *Jo.* LAMIO. Confer GOEBELII *Vitam Noſtri, p.* 208.

(g) RITTERSHUSIO amicum fuiſſe *Noſtrum* teſtatur *N. H.* GUNDLINGIUS in *Hiſtorie der Gelehrtheit, p.* 4528. Epiſtolas *Noſtri* ad hunc exhibuit GOEBELIUS in Tractatu *Noſtri, de ſecretis Judiciis in Weſtphalia &c.* noviter a ſe edito.

(*h*) *Noſtri* ad MEURSIUM Epiſtolas, amicitiæ teſtificationibus plenas, habes inter MEVRSII *Opp. T. XI.* Editionis *Lamianæ.*

(*i*) Vide *Noſtri*, *Scriptor. Rer. Germ. T. IIIum,* cui carmen encomiaſticum REUTERUS præmiſit.

(*k*) Idem amicitiæ teſtimonium Noſtro dedit KECKERMANNUS *l. c.*

(*l*) Eodem modo ſuum in *Noſtrum* amorem teſtificari voluit MEIBOMIUS.

(*m*) Hujus in communicandis *Gloſſariis latino - theotiſcis* ſtudium ſibi præſtitum laudat FREHERUS. Vide MEURSII *Opera, T. XI. p.* 143. Edit. *Lamianæ.*

(*n*) Eodem ex titulo laudat eum FREHERUS *l. c.*

(*o*) Simili ſtudio bene de FREHERO is meritus eſt. Vide *ibidem*, & Elenchum Contentorum *Tom. I. Scriptorum Rerum German. Freherianorum.* no *IX.* Eidem BONGARSIO *Noſter* dedicavit *Formulas Foederis inter Ludovicum Germaniæ, & Karolum Galliæ reges* a ſe vulgatas.

(*p*) Huic Noſter in amicitiæ ſignum dono miſit mox memoratas *Formulas*, & *Donationem Conſtantinianam.* V. MEURSII *Opera, l. c.*

(*q*) Hunc *ſuum* vocat. V. MEURSII *Opp. l. c.*

GOLDASTUS (*r*), *Iſaacus* CASAUBONUS (*s*), *Joannes* MERCERUS (*), LINGELSHEMIUS, LIPSIUS (**), & ſi qui ſunt alii. Tanta autem fuit in Amicorum animis *Marquardi* exiſtimatio, & opinio doctrinæ tanta, ut nonnulli eorum etiam lucubrationes ſuas nomini *Freheriano* inſcribendas ſibi eſſe cenſuerint. Sic JUNIUS *Codinum Curopalaten* ſuum; ſic STEPHANUS *Cteſiam* & *Agatharchidem*; ſic LEUNCLAVIUS *Paratitla græca* ei conſecravit.

Sat magna (puto) citavi nomina, quorum auctoritate, ceu baſi quadam firmiſſima, nixus doctrinæ *Frehérianæ* honor ſtat, ſtabitque in ævum. Quare ab his ad Virorum eruditorum de *Marquardo*, ejusque Scriptis *Judicia* cenſurasque exponendas ſermonem transfero. Sentio equidem, me hoc loco campum ſpatioſiſſimum ingredi, quem me bene emenſurum, propemodum deſperem. Tentabo tamen, ſaltem illud ſuſcepti laboris præmium habiturus, me hac quoque ex parte famæ FREHERI non defuiſſe, quin potius eidem pro virili parte conſuluiſſe.

Agmen

(*r*) Epiſtolas *Noſtri* ad hunc, mutuæ amicitiæ teſtes, habes cum aliis, inter *Epiſtolas ex Bibliotheca H. G.* THULEMARII editas 1688. in 4to.

(*s*) Hic *Noſtrum* litteris ſalutare non omiſit. V. *Iſaaci* CASAUBONI *Epiſtolas*, in *fol.* 1709.

(*) Cum hoc amicitiam contraxiſſe *Noſter* videtur, dum *Biturici* fuit. Edidit poſtea e ſua bibliotheca *Ejusdem Opinionum Libros II.*

(**) LIPSII *amantiſſimum, & in ejus ſcriptis evolvendis verſatiſſimum* fuiſſe *Noſtrum*, teſtatur *Paulus* MELISSUS, petens ab eodem, ut effigiem ſuam FREHERO cupienti mittat. Vide BURMANNI *Syllogen Epiſtol. T. I. p.* 331. ubi etiam Epiſtolas *Noſtri* officii plenas ad LIPSIUM habes p. 417. 418.

Agmen ducat CASAUBONUS (*t*) qui FREHERUM noſtrum *Germaniæ decus*, *juris & omnis eruditionis peritiſſimum*: iterumque *altæ eruditionis Virum & Germaniæ ſuæ ocellum*, & rurſus *Virum antiquitatis peritiſſimum* appellavit. DOUSA (*u*) *Virum vere nobilem ac rei litterariæ juvandæ natum* fuiſſe, teſtatus eſt. THUANUS (*x*) nuncio de morte *Noſtri* accepto, duobus præclaræ exiſtimationis Adoleſcentibus Germanis dixit: *Doleo vices veſtras; perdidit enim Germania veſtra Virum meo judicio doctiſſimum, cui non adeo facile ſimilem inveneritis ſubſtituendum.* *Georg* REMUS *Auguſtanus* de *Noſtro* ſcribens *Dan.* PRASCHIO (*y*), ait: *Noſti Freheros eſſe Auguſtanæ originis, & dediſſe illam familiam magnum illum* FREHERUM, *Originum Palatinarum Scriptorem &c.* Et iterum dicit: *Marquardus* FREHERUS *JCtus*, *Conſiliarius IV. Palatinorum VIIvirûm, clariſſimus ſcriptis doctiſſimis fuit, dum fuit.* LIPSIUS de *Noſtro* ſic ſcripſit *Marco* VELSERO (V. BURMANNI *Syllog. Epiſtol. T. I. p.* 715.) *Doctus eſt & judicii rectus, quod mihi inter prima eſt.* *Quirinus* REUTERUS (*z*) vocare *Noſtrum* non dubitavit *Varronem germanæ gentis, gloriam magnam ſoli Palatini.* *Henricus* MEIBOMIUS (*a*) *communi patriæ bono natum* pronunciavit. *Melchior* ADAMUS (*b*) ſequenti encomio *Freherum* extollit: *Debet ei Germania*

(*t*) In SUETONIO, & in THEOPHRAST. *Charact.* p. 337.

(*u*) V. *Bataviæ*, c. 7. p. 319. 390.

(*x*) V. *Ejus Hiſtoriam.*

(*y*) V. Ejus *Epitaph. Auguſt. P. III.*

(*z*) Vide FREHERI *Script. Rer. Germ. T. III.* ſub initium.

(*a*) Vide *ibidem*, *T. I.*

(*b*) Vide Ejus *Vitas JCtorum.*

mania communis patria noſtra & inprimis electoralis Palatinatus plurimum, cujus ipſe res geſtas ſollerter eruit, mirifice illuſtratum ivit, jura vetuſta, decora, privilegia & ejusmodi alia graviter defendit, uti ejus Scripta teſtantur. Apte concinit ADAMO *Andr. Fel.* OEFELIUS (*c*), dum *Noſtrum, Aſſertorem Rerum Palatinarum acerrimum juxta ac eruditiſſimum* nuncupat: & alibi de *Noſtro* loquens ait: *Vir elogio meo multo major;* & rurſus: *Palatinus ille Polyhiſtor. Caſpar* CUNRADUS (*d*) autem in honorem *Noſtri* ſequens Diſtichon ſcripſit:

Quis ſim, pernorunt academica pulpita Nicri.
Quid dederim, dicent, quæ vigilata mihi.

GOLDASTUS ad *Frid.* HORTLEDERUM (V. SENCKENBERG *Selecta Juris* &c. *T. I. p.* 351.) ſcribit: FREHERUM *rerum antiquarum eſſe omnium peritiſſimum.* Præterea honorificam admodum FREHERI mentionem facit *Jo. Chriſtoph.* WENDLERUS (*e*) his verbis. *Reconditam, qua Noſter prœditus fuit, antiquitatum Germanicarum & publici juris notitiam* CONRINGIUS (In Cenſura Diplom. Ludovic. Lindavienſ. c. 6.) & *Hachenbergius* (In German. med. Diſput. III.) *celebrant. Eidem quoque facundiam, induſtriam & eruditionem celeberrimus* LUDEWIGIUS (In German. Princip. p. 106.) *tribuere non dubitat.* Similiter *N. H.* GUNDLINGIUS (*f*) FREHERUM magnis Jureconſultis & Hiſtoricis excellentibus annumerat: eumque *Freherorum omnium celeberrimum* & *lumen Norici* appellat. *Burck. Gothelf.* STRUVIUS

(*c*) In *Scriptor. Rer. Boicar. T. I. p.* 3. & 9.
(*d*) In *Millenar. II.*
(*e*) In *Diſſert. II. de Merit. Reip. Auguſt. p.* 55.
(*f*) In *Hiſtorie der Gelehrtheit. p.* 3913. 3914. 3919.

VIUS (g) *Noſtrum de hiſtoria Germana, editis variis libris, immortaliter promeritum eſſe* affirmat; & alibi ait: *Noſtrum multum profuiſſe ſcriptis ſuis omni hiſtoriæ.* Perilluſtr. *Paulus a* STETTEN *ſenior* (h) memoriam FREHERI, in Opere de patria hiſtoria a ſe edito, omnino ingerendam ſibi duxit, ubi ſequenti eum encomio mactat: *Marquard* FREHER, *ſo . . aus einer alten anſehnlichen Familie von der mehrern Geſellſchaft gebohren . . . und wegen ſeiner vortrefflichen Gelehrſamkeit und Eigenſchaften an den churpfälziſchen Hof zu den wichtigſten Verrichtungen gezogen worden; deme aber ungeachtet durch ſeine gelehrte Schriften, ſonderlich die Origines Palatinas, ſich auch bey der gelehrten Welt einen ungemein groſſen Nahmen gemacht, und alſo ſeinem Vatterlande auf gedoppelte Art beſondere Ehre gebracht. Hadrianus* autem BAILLETUS (i), poſtquam ſuperius allata CASAUBONI, DOUZÆ, THUANI de *Noſtro* teſtimonia in medium protuliſſet, ſubdit: *Mr* KOENIG (Biblioth. V. & N.) *en parle de la même maniere. Quenſtedt* (De Patr. Vir. illuſtr. p. 155.) *temoigne, que c' étoit un homme à tout, prudent, & fort curieux de l' Antiquitè.* SCIOPPIUS (De Arte crit. p. 15.) *dit, qu' il avoit joint le bel eſprit & la ſublilité à un fond de doctrine incroyable.* Tum pergit: *Parmi ſes Oeuvres de Critique on peut mettre ſes editions & les corrections, qu' il a faites ſur divers Hiſtoriens de France, d' Allemagne, de Bohéme &c. ſur les Oeuvres de Trithéme, & un Commentaire ſur la Moſelle d' Auſone. . . . Jacobus* BRUC-

KERUS

(g) In *Biblioth. hiſtor.* Edit. *Buderianæ, p.* 651. & in *Biblioth. antiqua, p.* 130.

(h) In *Hiſtorie der Stadt Augſpurg, T. I. p.* 810.

(i) In Libro: *Jugemens des Scavans T. II. P. II. p.* 203.

KERUS (*k*) de *Noſtro* ſequentia affert : *Unter den Rechts - Gelehrten Deutſchlands , welche nach dem Exempel der Franzoſen und Italiäner die ſchönen Wiſſenſchafften und die Geſchichte mit den Geſetzen verbunden , und ſich zugleich um die Alterthümer , zumal ihres Vatterlands , verdient gemacht haben , behauptet Marquard* FREHER , *eine Zierde nicht nur unſers Augſpurgs ſondern auch Deutſchlands ſeiner Zeit , eine wichtige Stelle.* Et iterum : *Sein feuriger Geiſt , dem Cujacii Exempel ein Sporn war , die Gelehrſamkeit nicht nach dem gemeinen Schlendrian zu treiben , ſondern mit den Alterthümern , der Critik und den Geſchichten zu verbinden , und ſein ungemeiner Fleiß ſetzten ihn fruhezeitig in den Stand, ſich vor andern hervorzuthun. . . . Chriſtianus* vero GRYPHIUS (*) FREHERUM noſtrum *germanicarum originum peritiſſimum & indefeſſum ſcrutatorem* appellare minime dubitavit. DECKHERRUS in *Libr. de Script. adeſpotis* , *p.* 154. *Scriptorem incomparabilis lectionis & judicii in re Germanica* vocat.

Sed cur in allegandis Virorum doctorum de FREHERO teſtimoniis tamdiu immoror ? quæ ſi perſequi univerſa vellem , dicendi finem nullum inveniam. Etenim ex iis , quæ hactenus attuli in medium , ſatis patet , illius & ſubſequentis ævi Eruditorum neminem extitiſſe, qui non, data occaſione , in laudes *Noſtri* ſibi excurrendum eſſe putarit. Hac de cauſſa illa omnia miſſa faciens , ſatis me benevolo Lectori facturum eſſe cenſeo , ſi eorum , qui inſuper de Vita vel Laudibus FREHERI memi-

(*k*) In *Ehrentempel der deutſchen Gelehrſamkeit, p.* 106.

(*) In *Diſſert. de Script. Hiſtor. Sæculi XVII. illuſtrant. p.* 94.

meminerunt , nomina ſola appoſuero. Sunt illi NICERONIUS (*l*) CLARMUNDUS (*m*) STRUVIUS (*n*) REIMMANNUS (*o*) MAGIRUS (*p*) WITTE (*q*) *P.* MELISSUS (*r*) SELCHOVIUS (*).

Neque iſtud ſilentio prætereundum eſt (quod ipſum in maximam *Noſtri* laudem cedere arbitror) tantum videlicet *Freherianis* Lucubrationibus honorem abs Viris eruditiſſimis habitum fuiſſe , ut easdem vel noviter typis vulgandas , vel doctiſſimis Operibus ſuis inſerendas exiſtimarint. Juvat horum nonnullos exempli cauſſa nominare , uti *Carol. Du* FRESNIUM , *Henr. Günth.* THULEMARIUM , *Everhardum* OTTONEM , *Gothofr. Guil.* LEIBNITZIUM , Collectores *Criticorum ſacrorum* , *Joann. Georg.* GRAEVIUM , *Jacob.* GRONOVIUM, *Jo. Henr. Dav.* GOEBELIUM , *B. G.* STRUVIUM , *Simonem van* LEEUWEN , *J. B.* MENKENIUM &c &c. prout inferius in Catalogo Operum *Noſtri* clarius dicetur.

Quæ omnia etſi ita ſeſe habeant , tamen quidam extiterunt , quibus nonnullæ *Freherianarum* Scriptionum minus placuere , nimirum *Jac.* GRETSERO , *Guil.* CUPERO , *Anſelmo* BANDURO , *Ignatio* SCHWARZIO , de quibus infra vide , & *Henrico* SCHU-

(*l*) In *Memoires pour ſervir à l' Hiſtoire &c. T. XXI.* Confer. etiam hujus Operis Verſionem germanicam.

(*m*) In *Lebens - Beſchreibungen &c. P. II. p.* 19. cujus tamen errores plures refellit *Jac.* BRUCKERUS.

(*n*) In *Biblioth. antiq. P. II. p.* 129.

(*o*) In *Hiſtor. litter. Germ. P. V. p.* 433.

(*p*) In *Eponym. crit. p.* 361.

(*q*) In *Diar. biograph.*

(*r*) In *Epithalamio* , quo primas *Noſtri* nuptias celebravit : & in *Carminibus* præfixis *Tomo I. & II. Operum hiſtoricorum* TRITHEMII.

(*) In Libro : *Juriſtiſche Bibliothek.*

SCHUZIO, qui in *Commentario critico de Scriptis & Scriptoribus hiſtoricis*, p. 194. FREHERUM, quem *poſt varia partim ſcripta, partim collecta compilataque, non ſine multa eruditionis, ingenii ac diligentiæ laude deceſſiſſe* præmonuerat, ſequenti cenſura notavit: *Quid ceteroquin de* FREHERI, *alias eruditi, nec vulgariter laborioſi, auctoritate, ſinceritate atque criterio, circa res præcipue eccleſiaſticas, aut pontificias, ſit exiſtimandum, ex ipſomet* FREHERO *orthodoxus Lector non difficulter agnoſcet.* „ Reprehendit dein *primo* FREHERUM, quod *Epiſtolas*, quæ certe *Friderici I.* ſunt, *Friderico II.* perperam adſcribat; culpans cum GRETSERO *præpoſteram Noſtri in dignoſcendis Veterum monumentis, & Pontificum chronotaxi perſpicaciam.* Accuſat *ſecundo* FREHERUM, quod in *Tomum I. Scriptorum Rerum germanicarum ſollicite ea intruſerit, quæ adverſus Pontifices tempore ſchiſmatum ſunt ſcribillata*; &, poſt enumeratas ſcribillationes illas, ſubdit: *ac ſi per hujusmodi ſordes mendaciſſimas tota Schiſmaticorum cauſſa vindicata, & Pontificia profligata jam eſſet.* Docet *tertio*, cognoſci poſſe ex *Præfatione* Noſtri ad *Commentarium de Donatione Conſtantini M.* itemque ex *Peroratione, Commentario in Conſtitutionem Ottonis III.* ſubnexa: *quam infenſo vereque proteſtantico animo calamoque adverſus Pontifices & Romana ſacra inſurrexerit* FREHERUS. Inſimulat *quarto* FREHERUM, quod is Scriptores monaſticos non ſolum vilipenderit, ſed etiam conviciis inſecutus ſit. Exempli gratia adducit locum ex *Corpore Hiſtoriæ Francicæ*, ubi, ſtatim in limine, horum unum FREHERUS *obſcurum, ſtupidum, bardum & (uno verbo) vere monachum* appellare non dubitavit. *Ita* (Verba ſunt SCHUZII) *pro*

„ *barda ſua modeſtia Monachorum inſectator Frehe-*
„ *rus, qui adeo cæcutire haud potuit, aut certe non*
„ *debuit, ut neſciret, quantum res litteraria, ſacra pro-*
„ *fanaque, ab omni retro ætate monaſticæ vitæ culto-*
„ *ribus ſcriptoribusque in acceptis referre conſueve-*
„ *rit.* " Sed quisquis, quæ hic paucis attigi, accuratius cognoſcere voluerit, adeat ipſum SCHUZII *Commentarium, pag.* 194. & 352. Ego ad Scripta *Noſtri* enumeranda progredior: quorum accuratus elenchus quam gratiſſimus eveniet Lectoribus, quod illa, partem maximam, rara ſint (*s*): juridica dein magno in pretio habeantur: omnia autem digna ſint, quæ comparentur (*t*).

Sectio III.

Superius in Vita *Noſtri* a me obſervatum eſt, FREHERUM, etſi permultis iisque publicis magni momenti negotiis diſtractus fuerit, tamen omne, quod ab his vacuum nactus eſſet, temporis ſpatium, horasque ſubſecivas omnes Reipublicæ litterariæ conſecraſſe. Inde factum eſt, ut eandem Libris quamplurimis graviſſimisque locupletarit: in quibus modo recenſendis hoc ordine procedam, ut *primo* quos typis vulgavit ſive a ſe, ſive aliis ſcriptos; *deinde* poſthumos ejus; *denique* eos, qui vel adhuc in MSSto latitant, vel tantum affecti ſunt, enumerem (*u*). Similiter admonui Lectores benevolos, *Noſtrum* anno 1581. ingenii & doctrinæ ſuæ periculum, habita publica *de Tranſactionibus* diſpu-

(*s*) Ita teſtatur BOECLERUS in *Biblioth. crit. p.* 333.

(*t*) Aſſerit hoc *N. H.* GUNDLING, *l. c. p.* 3914. 3916.

(*u*) Sequor in hoc maxime NICERONIUM & GOEBELIUM, ita tamen ut errores eorum corrigam, & ab eis prætermiſſa ſuppleam.

diſputatione, feciſſe: quam impreſſam, necne fuiſſe, nullus eorum, qui ante me de Vita *Noſtri* ſcripſerunt, memoravit: nec ego ſatis ſcio. Succedit ergo

1. *Oda ad D. Julium Pacium, migrationem in Germaniam parantem.* in 4to 1585. Extare eandem etiam in *Deliciis Poetarum Germanorum* monuerunt NICERONIUS & GOEBELIUS *ll. cc.* ſed falſo: Certe in Editione *Francofurtenſi* harum *Deliciarum*, anno 1612. excuſa, non habentur.

2. *Tractatus de Fama publica.* fol. *Francofurti.* 1588. iterum *Baſileæ.* 1591. in 8o. Dicavit *Noſter Joanni Caſimiro* Comiti *Palatino* Rheni in gratam recognitionem judicii, quo iſte Princeps eum in partem *Conſiliorum* vocare voluit. Dedicationem excipiunt Carmina gratulatoria Amicorum, *Pauli* MELISSI, *Scip.* GENTILIS, *Joh.* POSTHII Archiatri Palatini, *Georg.* REMI, *Pauli* FREHERI.

De hoc Scripto, & de alio FREHERI Tractatu inferius *no* 5. memorando ait *J. C.* WENDLERUS in *Diſſertat. II. de Merit. Reip. Auguſt. in Rem litterar. p.* 58. *Quod ad juridica ejus Opera attinet, ejus eſt ad Pandect. L. III. Tit. II. de his, qui notantur infamia, tractatus optimus* de fama & infamia... *Alium quoque* de Exiſtimatione *ſcripſit.* Confer STRUVII *Biblioth. Juris*, *p.* 174.

3. Παρεργων *Libri duo.* fol. *Francofurti.* 1588. dicati a *Noſtro* patri ſuo *Marq.* FREHERO, Conſiliario tum *Onoldino.* Acceſſerunt autem Libri hi *Tractatui de Fama publica* a *Noſtro* edito; ita tamen, ut ſeparati ab hoc videri queant. Recudi curavit *Parerga* hæc *Joh.* BOSCHIUS, *Norimbergæ.* 1622. hoc titulo; *Marq.* FREHERI παρεργων, *ſeu novarum Obſervationum & πιθανων Libri duo,*

in quibus varia juris civilis loca nove explicantur; in qua ſecunda editione, longe auctiori & meliori ex relicto FREHERI exemplari, omiſit BOSCHIUS Epiſtolam nuncupatoriam. Habetur eorundem *Parergon* editio tertia anni 1628. ſequenti titulo: *Marq.* FREHERI *JCti Palatini, ſeptemviralis olim Conſiliarii, ac Dicaſterii aulici Præſidis digniſſimi Veroſimilium Libri duo, opera Joannis* BOSCHII. At obſervatum fuit abs *Ad. Frid.* GLAFEY, non niſi novum titulum veteri merci fuiſſe circumdatum, quo ſcilicet ſecunda editio melius citiusque væniret. Confer *Jo. Henr. Dav.* GOEBELIUM *l. c. p.* 63. Poſthæc *Parerga* hæc ſuo *Theſauro Juris*, *T. I. p.* 853. *Everardus* OTTO inſeruit. De reliquo jam anno 1594. FREHERUS in *Epiſt. ad Scip.* GENTILEM (*Gudianarum, p.* 347.) ſcripſit : *Parergon (quo tamen titulo, tibi cedam : tanta fides!) Libros* NB. *tres recuſos brevi a me exſpecta.* Sed non comparuiſſe promiſſus hic liber *tertius* videtur.

4. *Epos in funere Hugonis* DONELLI, adjectum Orationi funebri a *Scipione* GENTILI, *Altdorfii*, 1591. in 4to. Conſtat verſibus 109. Idem haberi in *Deliciis Poetarum Germanorum*, perperam aſſerunt NICERONIUS & GOEBELIUS ; In Editione *Francofurtenſi*, anni 1612. certe non inveniuntur.

5. *Tractatus de Exiſtimatione acquirenda, conſervanda & amittenda ; ſub quo & de gloria & de infamia, Marq.* FREHERO *&c. Auctore : ita comparatus, ut cum ejusdem Auctoris tractatu :* de fama publica, *jungi poſſit & debeat.* in 8o. *Baſileæ.* 1591.

6. *Carmina in obitum* JOANNIS CASIMIRI, *Comitis Palatini. Heidelbergæ.* 1592. in 4to. Extant etiam in *Deliciis Poetarum Germanorum*, *T. III. p.* 302.

7. *Ad-*

7. *Adſertio propriæ Gubernationis Friderici IV. Electoris duabus Orationibus in XIX. ejus Principis natalem a Conſiliario quodam Palatino habitis comprehenſa : adjecta Sigiſmundi Imperatoris Auguſti Bulla integra.* Prima Editio 1592. Secunda, in 4to. *Heidelbergæ*, 1593. *Acceſſerunt Poemata quædam.* Tertia Editio in 4to 1613. Extat in Bibliotheca publica *Auguſtana*, annexa *Nic.* SERRARII *Geſtis S. Kiliani.* Scripſit hanc Lucubrationem *Noſter* adverſus *Richardum* Comitem Palatinum *Simmerenſem;* de qua cauſſa vide ſuperius in *Vita.* Confer LUDEWIGIUM *ad auream Bullam*, *T. I. p.* 722. PAREI *Hiſtoriam Palatinam*, *p.* 58. ubi omnia ad hanc litem facientia & in defenſionem utriusque partis edita Scripta recenſentur. STRUVII *Biblioth. Juris*, *p.* 631. NICERONIUS, *Tom. XXI. p.* 235. de hoc Scripto ait : *Ce ſont deux Diſcours de* FREHER *ſur ce Prince*, *qui entrant alors dans ſa* 19. *année devenoit Majeur ſuivant la Bulle d' or de l'Empereur Sigismond*, *qu' on voit ici à la ſuite des Discours.*

8. *Aurea Bulla Karoli IIII. Rom. Imperatoris ex Archivo illuſtriſſimi Principis Electoris Palatini*, in 4o. *Heidelbergæ*. 1594. Vide FREHERI *Theatrum*, *p.* 1004. GOEBELIUM *l. c. p.* 64.

9. *Oratio de Conſtitutionum imperialium inter cæteras Juris civilis partes excellentia*, *habita a Marquardo* FREHERO, *JCto Conſiliario & Anteceſſore Palatino*, *cum in illuſtriſſima Academia Heidelbergenſi profeſſionem Codicis ad X. Kalend. Maji anno* 1596. *auſpicaretur.* in 4to. *Heidelbergæ*. 1596. Acceſſit etiam editioni (*Sylvulæ deciſionum areopagiticarum*) *Francofurtenſi ad Viadrum*, 1672. in 4to.

10. *Albericus* GENTILIS *de Legationibus*, *Libri tres.* *Octavianus* MAGIUS *de Legationibus & Legatis*, *Libri duo.* *Franciſci Le* VAYER *Legatus*, *ſive de Legatione*, *Legatorumque Privilegiis*, *Officio &c.* in 4to. *Ex Bibliotheca Marq.* FREHERI. *Francofurti.* 1596. Vide *Mart.* LIPENII *Biblioth. juridicam.* *p.* 289. GUNDLING *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *p.* 5048. JOECHERN *gelehrten Lexicon.* *v.* MAGGI (*Octav.*) *T. III. p.* 34. item *Tomo II. p.* 737.

11. *Juris græco-romani tam canonici quam civilis Tomi duo Joannis* LEUNCLAVII *Amelburni ſtudio ex variis Europæ Aſiæque bibliothecis eruti*, *latineque redditi* : *nunc primum editi cura Marq.* FREHERI *JCti cum ejusdem Auctario*, *Chronologia Juris ab exceſſu Juſtiniani ad amiſſam Conſtantinopolim*, *& Præfatione*, in folio. *Francofurti.* 1596. Dicavit hoc Opus *Noſter* prolixa Epiſtola Imperatori *Rudolpho II.* his inter alia verbis utens : *A nobis hinc diſcedens* (LEUNCLAVIUS) *& in expeditionem tuam Pannonicam cum . . . Barone Zerotinio tendens . . . hunc ſuum fœtum quem*, *orbus alias*, *prope ad veræ ſobolis inſtar diligebat tenere*, *per arctiſſimam illam mecum amicitiam ita mihi commendavit*, *ut ſive ſe abſente*, *ſive ipſi aliquid humanitus contigiſſet*, *certe prima quaque occaſione*, *mea cura & vel ſi opus eſſet*, *impenſa in publicum*, *idque omnino cum tui auguſtiſſimi nominis proſcriptione*, *prodiret. Quod quidem jus*, *etſi in alieni Auctoris Opere*, *tamen de liberali ipſius domini voluntate*, *fatoque ejus ita ferente*, *optimo jure nobis permiſſum arbitramur* ; *quando & id*, *ob aliquam a nobis acceſſionem*, *quadam ex parte noſtrum cenſeri poteſt. Nam . . in tenebris hactenus jacens . . noſtro indicio amicis innotuit primum*, *& hinc doctis mirifice expetitum . . formulis . .*

nunc

nunc primum excuſum publicatur, nec quibusdam modo fragmentis, quæ ille deſiderabat, a nobis demum inſertis auctius, ſed & Chronologia huic pariter juri & ſimul etiam Germano-Romano (cujus, ſi Dominus vitam largiatur, parem compilationem ex editis manuque ſcriptis litterarum monimentis noſtra opera erutam, & forte etiam hujus Græci tertium aliquando tomum cum perpetuis noſtris in hæc omnia notis publico polliceri auſim) accommodata exornatum... In eandem ſententiam *Noſter* de præſenti Opere *Marco* VELSERO ſcripſit in Epiſtola, quam videſis apud GOEBELIUM loco ſæpiſſime citato, *p.* 65. 204. 208. Confer (ſi lubet) *Iſaac.* CASAUBONI *Epiſt.* 994. & STRUVIUM in *Biblioth. Juris*, *p.* 51. 57. ubi *Collectionem hanc perraram eſſe*, affirmat, & *p.* 477.

Chronologiam Freherianam ſuperius memoratam usque ad annum 1670. continuavit, inſeruitque Operi ſuo: *De Origine & Progreſſu Juris Romani*, *Lugd. Batav.* 1672. in 8o. *Simon van* LEEUWEN. Acceſſit etiam *Chronologia Freheriana*, continuata usque ad annum 1705. *Corpori Juris Civilis Gothofrediano. Lipſiæ.* 1705. excuſo. Plura, quibus tum ipſum *Jus Græco-Romanum*, tum FREHERI *Chronologia* ſuppleri, illuſtrari, corrigi poſſunt, exhibet *Petr.* LAMBECIUS in *Commentar. de Biblioth. Vindobonenſ. T. V. & VIII.* Eandem *Chronologiam* erroribus non paucis, aut ſesqui etiam ſæculi parachroniſmo laborare, monuit CUPERUS *S. J.* in *Hiſtor. Patriarch. Conſtantinopolit. Tomo I. Auguſti, Actor. Bollandian. p.* 123. 183. 184.

12. *Imperatoris Ludovici IV. Bavari Sententia Separationis inter Margaritham Carinthiæ Duciſſam, & Joannem regis Bohemorum filium: ejusdemque Di-*

 ſpen-

ſpenſatio inter eandem Margaritham, & Ludovicum Marchionem Brandenburgicum cum Conſultationibus, & Reſponſis Marſilii de Padua & Guilielmi Occami, uti & cum præfatione Marq. FREHERI, *Auguſtani, ejusdem argumenti: utrum Principi an Romano Pontifici ſuper re conjugali legislatio & jurisdictio competat?* in 4to. *Heidelbergæ.* 1598. Reperitur etiam *Ludovici Sententia & Diſpenſatio* memorata in *God. Guil.* LEIBNITZII *Codice Jur. Gent. diplomat.* De tota hac cauſſa, turbisque inde natis: item quid de OCCAMO & MARSILIO *de Padua* ſentiendum ſit, cognoſcere poterit Lector ex RAYNALDO, *Annal. eccleſ. T. VI.* Editionis *Luccenſis, p.* 244. ex *Nat.* ALEXANDRO, *Hiſtor. eccleſ. Tom. VII. Edit. Pariſienſ.* (verius *Venetæ*) *p.* 268. Inde & diſcet, quid de FREHERI ipſius Lucubratione hac ſentiendum ſit.

13. *Joannis* MERCERII *Opinionum & Obſervationum Libri II. ex Bibliotheca Marq.* FREHERI *editi cum Gilberti Regii Noſoreni* Εναντιοφανων *Juris civilis Libris II.* in 8o. *Hanoviæ.* 1598. Extant quoque in *Ever.* OTTONIS *Theſ. Jur. Rom. T. II. p.* 1549.

14. *Commentarii ſingulares Jac.* CUJACII, *Fr.* HOTOMANNI, *Ant.* LESCURII, *Jul.* PACII, *Joh.* MERCERII, & *Henr. a* SUERIN *in nobilem illam L.* Frater a Fratre D. de Condict. indebit. *cum Præfatione Marq.* FREHERI, *in qua legis hujus facilitas oſtenditur, & de obligatione naturali* παραδοξως *diſputatur.* in 8o. *Coloniæ.* 1599. Habetur etiam in *Everhardi* OTTONIS *Theſauro Juris Romani. T. V. p.* 607.

15. *De Verbis Domini*: Date Cæſari, quæ ſunt Cæſaris: & quæ ſunt Dei, Deo; *Sermo votivus theologi-*

logiſtoricam loci explicationem continens. in 4to. *Heidelbergæ.* 1598. iterum *ibidem* in 4to. hoc titulo: *De Numiſmate Cenſus a Phariſæis in quæſtionem vocato Diſſertatio theologiſtorica.* 1599. Editio auctior, cui annexa eſt: *De Tributo ſoli & Capitatione judaica ſub Auguſto, Obſervatio ex L. III. Parergon* M. F. Rurſus *Lipſiæ*, in 8o. 1675. Invenitur etiam in *Franc.* MONCAEI *Aarone purgato, ſeu de Vitulo aureo Libris II.* 1671. *Francofurti* impreſſis: in *Abrah.* SCULTETI *Obſervat. evangelicis*: in *Criticis ſacris*, editionis *Francofurtenſis*, *T. VII. p.* 1407. editionis *Anglicanæ* autem *Tomo IX.*

Sermonem hunc ex voto, quo ſe fugiens a peſtis contagione obſtrinxerat (ſi ſalvus & incolumis ad propria rediret) publice habitum, quando *Colonia Heidelbergam* redux Profeſſoris munus de novo orſus eſt, dicavit *Noſter Hermanno* Comiti in *Manderſcheid* & *Blanckenheim* &c. a quo, tempore fugæ, honorificentiſſime & exceptus & toto exilii tempore habitus eſt. Confer NICERONIUM, *T. XXI. p.* 236. & GOEBELIUM *l. c. p.* 66. 67. qui ſummam hujus *Sermonis* ex *Joh.* FABRITII *Hiſtor. Biblioth. ſuæ*, *T. I. p.* 290. exponit, ſimulque dolet, ſe laudatum ab eodem FABRICIO *Caroli* PATINI judicium ſuper hoc *Sermone* in PATINI *Hiſtoria Numiſmatum* invenire non potuiſſe. Sed errat GOEBELIUS; nam PATINUS *l. c. p.* 202. Diſſertationem ſeu Sermonem hunc *perdoctum* vocat. *Thomas* CRENIUS *Animadverſ. P. II. p.* 213. 224. laudat eum multis. *Auguſt.* CALMET citat eundem in *Biblioth. ſacr.* præfixa *T. I. Diction. Bibl. p.* CXLI. & in *Commentario in S. Matthæum*; item *Le* LONGIUS in *Bibl. ſacr. T. II. p.*732. ubi Editionem *Lipſienſem* anni 1689. memorat. *Anſelm.* BAN-

DURUS

DURUS (V. *Numiſmata Imperatorum, Pariſiis.* 1718. ab eo edita. *p.* XX.) ait de *Sermone* hoc, *Ibi vero cum Chriſti mentem explicat, tum pleraque nova de Nummis in univerſum & de conditione Judæorum, poſtquam Romano Imperio acceſſerant, veterum nummorum in buxo inſculptorum ope demonſtrat; ſed orationem deformat appendix, in qua ſummos Pontifices acerbiſſime criminatur in Cæſarum jura involaſſe, & in eos tam veſane invehitur, ut appareat, ſi morbi contagia in corpuſculum ejus non penetrarunt, at mentem ejus veneni ... plenam fuiſſe.*

16. *Origines Palatinæ.* in 4to. *Acceſſit Appendix, quo Hub. Thomæ Leodii Commentatio &c. &c. continentur. Heidelbergæ.* 1599. Ex Officina *Comeliniana.* Secunda Editio, altera parte aucta, prodiit in folio. 1613. Tertia in 4to *Heidelbergæ.* 1686. in quibus duabus editionibus *Dav.* CHYTRAEI *Oratio continens deſcriptionem Greichgeæ* non deprehenditur. Denique inſeruit eas *Joh. Jac.* REINHARDUS Volumini primo *Scriptorum Rerum Palatinarum &c. &c. Carolsruhæ*: 1748. in 8o immutato ordine, & Scriptis, in *Originibus* occurrentibus, aliter (incertum qua de cauſſa) diſpoſitis; de quo vide GOEBELIUM *l. c. p.* 67. Electa ex hoc Opere inſeruit *Janus* GRUTERUS *Tomo III.* ſui *Chronici Chronicorum eccleſiaſtico-politici. Theophilus* SINCERUS autem, vel *Georg. Jac.* SCHWINDELIUS ſuppeditavit ex editione ſua quædam omiſſa & commiſſa ſuis locis reſtituenda in *Librorum veterum Notitia hiſtorica. Francoſ.* in 4to 1748. *p.* 33.

Scripſit *Noſter* memoratas *Origines* juſſu Principum ſuorum, ſacravitque *Friderico* juniori Palatino Rheni; promittens in Dedicatione, *ſe res a*

Pala-

Palatinis Electoribus præclare geſtas grandiore calamo exſecuturum (Sed res intra promiſſa ſtetit) *Appendicem* vero dedicavit *Johanni* Palatino Rheni.

De *Originibus* iſtis *B. G.* STRUVII ſequens eſt in *Biblioth. hiſtor.* Edit. *Buderianæ*, *p.* 1082. judicium : *Egregiæ, multæ lectionis & reconditæ doctrinæ ſunt ; in hiſce, præter gentis & dignitatis Palatinæ primordia, Heidelbergæ quoque & vicini tractus antiquitates atque geographia multa cura & eruditione exponuntur. Jo. Chriſtoph.* WENDLERUS in *Diſſert. II. de Meritis Reipubl. Auguſt.* de eodem Opere in hæc verba loquitur : *Eminent inter ejus Scripta Antiquitates* (melius *Origines*) *Palatinæ* ; & poſtquam mox citatum STRUVII teſtimonium allegaſſet, ſubdit : *Et quidem in geographia antiqua majorem Noſter* LUDEWIGIO (*Germ. princip. Libr. V. p.* 106.) *obſervante operam poſuit, quam in Hiſtoria Palatina. Poſtquam enim de officio Palatini ; de Electoratu, de Tutela, ejusque generis aliis diſſeruit, filum abrumpit. Jac.* BRUCKERUS in *Ehrentempel der deutſchen Gelehrſamkeit*, *p.* 107. affirmat : *Es wurde ihm auch aufgetragen die Pfälziſche Hiſtorie zu ſchreiben ; welchem man ſeine vortreffliche und mit vielen zu den deutſchen Alterthümern dienlichen Nachrichten verſehene Origines Palatinas . . . zu danken hat.* Et in *Notis* addit : *Schade iſt es, daß er die Pfälziſche Hiſtorie nicht ganz ausarbeiten können, dann in dieſer Schrifft* (puta *Origines*) *hat er vornehmlich die alte Geographie vor Augen gehabt, worinn er eine beſondere Stärcke hatte. . .* Hinc nihil miror, quod LUDEWIGIUS in *Præfat. ad Reliq. MSStorum omnis ævi*, *p.* 99. moneat : FREHERO *pleniorem eſſe Car. Ludov.* TOLNERUM in *Hiſtoria Palatina.* Quid autem de *Originibus* iſtis Eruditi,

FREHERO ſynchroni, ſenſerint, colligere pronum eſt ex *Epiſtola Petri* DENAISII ad LINGELSHEMIUM, 1599. 21. Maji ſcripta, cujus verba hæc ſunt: FREHERI *Origines accepi, cui velim per occaſionem gratias te meo nomine agere, facturus id ipſum coram. Miror unde illi tot Scriptores, qui nondum viderunt lucem. Profecto gratia debetur ei, qui illos e tenebris, & ex illis ſplendorem elicit rebus cura & induſtria.* Confer, ſi lubet plura ſcire, BOECLERI *Bibliogr. critica, p.* 807. BRUCKMANNI *Biblioth. numiſmat. p.* 44.

17. *Deciſionum areopagiticarum Sylvula, in queis controverſiarum apud Veteres pro inexplicabilibus habitarum Reſolutiones nova ratione tentantur*, in 4to. *Heidelbergæ.* 1599. iterum *ibidem.* 1615. in 4to. teſta NICERONIO *T. XXI. p.* 245. iterum cum *Oratione de Excellentia Conſtitutionum imperialium &c.* (V. ſuperius *no* 9.) *Francofurti ad Viadrum*, in 4to 1672. *Jac.* GRONOVIUS hanc *Noſtri* Lucubrationem denuo recudi fecit in *Tomo V.* ſui *Theſauri Græcarum antiquitatum.* Invenitur etiam in *Triga libellorum rariſſimorum Nic. Hier.* GUNDLINGII. *Halæ.* 1727. in 4to impreſſorum.

Dedicavit *Noſter* D. *Joh. Chriſtoph. a* GRUN *in Weyersberg*, *Friderici V.* Comit. Palat. & Bavar. Ducis, Cancellario, in memoriam acceptorum ab eo beneficiorum, maxime quod is *partem ſobolis Freherianæ de luſtricis aquis ſuſcipere* dignatus eſt.

18. *De Luctu minuendo & Deſiderio præmiſſæ conjugis ſolando Epiſtola ad Joannem de* MUNSTER, Præfectum *Widanum.* in 4to. *Heidelbergæ.* 1599. Vide *Indicem MSStorum Bibliothecæ Auguſtanæ*, 1675. in 4to impreſſum: & *Eliæ* EHINGERI *Catal. ejusdem Biblioth. p.* 508.

19. *De*

19. *De Feudis Conſtitutio* KAROLI *III. Imp. Craſſi dicti, primum edita & expoſitâ commentario Marquardi* FREHERI *V. C. Guilielmi* FORNERII, *& Antonii* CONTII *Anteceſſorum de Feudis tractatus. Ex Bibliotheca ejusdem.* in 8o. *Hanoviæ.* 1599. Sacravit *Noſter* opellam hanc *Georgio* & *Frobenio* Comitibus in *Helſenſtein*, Præſidibus Judicii *Cameræ imperialis.* „ *Conſtitutionem* hanc a *Marco* VELSE-
„ RO acceptam primus in lucem revocavit *Conr.*
„ RITTERSHUSIUS, & in calce *Ligurini Gunthe-*
„ *riani* a ſe *Tubingæ* 1598. in 8o cum Notis editi
„ excudendam curavit. Sequutus eſt FREHERUS,
„ eandemque *Conſtitutionem* VELSERI beneficio ad
„ ſe delatam (x) *Carolo Craſſo* vindicavit, com-
„ mentario illuſtravit, & una cum Tractatibus jam
„ indicatis evulgavit. Inſeruit eam poſtea *Mel-*
„ *chior* GOLDASTUS *Statutis & Reſcriptis imperia-*
„ *libus. Francofurti ad Mœnum.* 1607. Fol. edi-
„ tis, *p.* 28. *Chriſtophorus* LEHMANNUS *Chronico*
„ *Spirenſi*, *Francofurti.* 1612. Fol. *ibidem* 1662. 4.
„ *ibidem* 1698. Fol. *ibidem* 1711. eadem forma
„ excuſo, *L. II. cap.* 42. & GOLDASTUS *Conſti-*
„ *ſtitutionibus imperialibus, Francofurti* 1615. Fol.
„ publicatis. Bene quoque de ea meritus eſt *Jo-*
„ *achimus* CLUTENIUS, qui *Karoli III. Imper. Au-*
„ *guſti Craſſi* dicti *Conſtitutionem de Expeditione ro-*
„ *mana* (von dem Römer - Zuge) illuſtratam
„ commentario *Marquardi* FREHERI cum mantiſ-
„ ſa, *Auguſtæ Treboccorum.* 1627. 4to. edidit.
„ Digna præterea habita fuit *Conſtitutio*, quæ tum
„ in fine *Ludovici Cantarelli* FABRI Operis, quod
„ *Traité des Fiefs & de leur Origine* inſcripſit, &
„ quod

(x) Vide *Vitam M.* VELSERI a me *Bibliothecæ* meæ *Auguſtanæ*, *Alphabeto II.* deſcriptam, *p.* 189. 196.

„ quod poſt illius mortem filius, *Pariſiis.* 1662.
„ Fol. cum orbe literato communicavit, tum in
„ *Miſcellis antiquæ lectionis. Argentorati.* 1664. 8.
„ publici juris factis quarto loco una cum *Mar-*
„ *quardi* FREHERI *Commentario*, compareret.
„ Deinde *Magnus* WEDDERKOPFIUS *Conſtitutio-*
„ *nis* (y) *ſolius* novam editionem, *Francofurti.*
„ 1668. in 12º procuravit, & præfationem *de*
„ *feudorum originibus* adjecit. Majora præſtitil
„ *Corn. van* ECK, qui FREHERI editionem inte-
„ gram denuo recudendam curavit, & *Franciſc*
„ HOTTOMANNI *Elementa Juris feudalis* illi ſub-
„ jecit, *Ultrajecti.* 1698. in 8º in qua editione
„ FORNERII & CONTII libelli primo & ſecundo
„ loco collocati, & *Conſtitutio* cum FREHERI *Com-*
„ *mentario* tertium demum occupat locum. Deni-
„ que *Conſtitutionem* inter *Scriptores Rerum Ger-*
„ *manicarum Reuberianos*, *Francofurti* 1726. Fol
„ recuſos *pag.* 735. *ſqq.* retulit *Georgius Chriſtia-*
„ *nus* JOANNIS, & BRUSSELIUS in Opus hoc or-
„ natum titulo; *Nouvel Examen de l' Uſage genera*
„ *des Fiefs en France pendant le XII. le XIII*
„ *le XIIII. Siécle. A Paris*, 1727. 4. & notu-
„ lis ſuis illuſtravit. Omnium induſtriam longiſ-
„ ſime poſt ſe reliquit *Georgius Chriſtianus* GE-
„ BAUERUS, qui *Conſtitutionem Karoli Craſ*
„ *Imp.* vel *Conradi II. Salici Imp. de Expeditio-*
„ *ne romana* cum *Marquardi* FREHERI & alio-
„ rum

(y) Id falſum eſt. WEDDERKOPFIUS utique FREHER editionem integram dicto loco, annoque recudi curavit ita ut FORNERIUS primo, CONTIUS ſecundo, & CAROL III. *Conſtitutio* tertio loco extet. Omnia continent pa gellas 10½: Dicta *Conſtitutio* vero cum FREHERI *Com mentario* nedum plagulas 2. explet.

„ rum notis, ac *Lud. Cantarelli* FABRI de eadem
„ *Commentatione* in lucem protulit, adjecta præfa-
„ tione de *Conſtitutionis* editionibus, & novæ *Joh.*
„ SCHILTERI *Inſtitutionum Juris feudalis* editioni
„ a ſe *Lipſiæ*, 1728. 8. procuratæ *pag.* 193 — 288.
„ ſubjecit. Eandem *Conſtitutionem* in *Corpus Juris*
„ *feudalis Germanici*, *pag.* 515. 516. recepit Per-
„ illuſtris Dominus *de* SENCKENBERG, qui & ge-
„ nuinam illam eſſe ex Codice quodam Bibliothe-
„ cæ ſuæ demonſtravit. Nec ſilentio prætermitten-
„ dum eſſe duco, *Nicol. Hieronymum* GUNDLINGI-
„ UM *Erläuterung der bekannten Conſtitution Conra-*
„ *di Salici* in *Gundlingianorum*, *P. XV. pag.* 413
„ — 438. dediſſe; *Ulr.* OBRECHTUM elegantem
„ Diſſertationem *de Expeditione romana*, *Argento-*
„ *rati* 1679. publice propugnaſſe, quæ nunc in ejus-
„ dem *Academicis*, *pag.* 445 — 458. legitur, & *Conr.*
„ *Samuelem* SCHURZFLEISCHIUM Diſſertationem *de*
„ *Conrado Imp. Auguſto ejusque Diplomate*, quod
„ *de Expeditione romana* inſcribitur, vero auctori
„ vindicato, *Vitebergæ.* 1702. in arenam produxiſ-
„ ſe diſputatoriam, cui GEBAUERUS in ſua *Schilte-*
„ *rianarum Juris feudalis Inſtitutionum* editione po-
„ ſtremum aſſignavit locum. " Hactenus ex GE-
BAUERO mox laudato GOEBELIUS ſæpiſſime a me
citatus *p.* 69 — 71. Confer, ſi lubet, *Struvii Bib-
lioth. Juris*, *p.* 420.

20. *Rerum Moſcoviticarum Auctores varii*, *unum in corpus congeſti.* in fol. *Francofurti.* Apud Hære-des *Andreæ Wechelii.* 1600. *J. H. D.* GOEBELIUS *l. c. Noſtro* diſerte adſcribit, & ante hunc *N. H.* GUNDLING, *l. c. p.* 3919. adſcripſit, qui etiam *Contenta* ejus Libri recenſet; quod ipſum & *B. G.* STRUVIUS in *Biblioth. hiſtor.* Editionis *Buderianæ*, *p.* 1636.

fecit : quin tamen illius editorem , FREHERUM , fuiſſe moneat. De cætero his verbis commendat Opus : *Utrique, & chorographiæ & hiſtoriæ Ruſſicæ, ſubſidia præbent* Rerum Moſcoviticarum Auctores varii &c. *quibus & gentis hiſtoria continetur , & regionum accurata , qualis tum dari poterat , deſcriptio.*

21. *Germanicarum Rerum Scriptores aliquot inſignes , qui geſta ſub Regibus & Imperatoribus Teutonicis jam inde a Carolo M. usque ad Fridericum III. perpetua fere ſerie , ſuis quique ſeculis , litteris mandata poſteritati reliquerunt.* in *folio. Francoſurti. Tomus I.* anno 1600. *Tomus II. res ſub Friderico III. & Maximiliano I. geſtas complectens* , anno 1602. *Tomus III. præmiſſis quibusdam ſuperioris ſæculi, ſub Carolo V. acta narrans* , 1611. Primigeniam hanc editionem excepit altera *Francoſurtenſis* , cujus Tomus I. 1624. Tomus II. 1637. in *folio.* exiverunt. Tomus vero III. iterato haud impreſſus fuiſſe videtur. Huic editioni ſucceſſit tertia, a *B. G.* STRUVIO adornata , *additis Scriptoribus aliis antea ineditis , cum Gloſſario , Locis aliorum Auctorum parallellis , Notis , & Indice rerum ac verborum copioſiſſimo.* in *folio.* Volumina III. *Argentorati.* 1717.

Primum Operis ſui Tomum FREHERUS noſter *Octaviano Secundo* FUGGERO , *Quirino* REHLINGERO *Duumviris , Septemvirumque Collegio , & ampliſſimo Decurionum Ordini Aug. Vindel.* ſuam *in venerabile patriæ nomen pietatem monumento aliquo probaturus,* dedicavit : *Secundum* dein *Duumviris, Septemvirumque Collegio & ampliſſimo Decurionum Ordini Reipublicæ Norimbergenſis* , gratam de beneficiis tum in patrem ac ſuos, tum etiam ſe ipſum collatis beneficiis mentem teſtaturus inſcripſit : *Tertium* denique *Prætoribus , Conſulibus & Senatoribus*

incly-

inclytæ Reipublicæ Argentoratenſis, maxime ob memoriam *multæ magnæque comitatis & benevolentiæ, quam in ea, ſeu publico ſeu ſuo nomine tranſiens, nunquam non & privatim & publicitus expertus fuerat*, ſacravit. Tribus his Tomis addere *quartum* decreverat FREHERUS; ſed morte præventus non vulgavit: Nonnulla tamen a FREHERO ad mox memoratum Tomum quartum deſtinata poſtea STRUVIUS dictæ Editioni tertiæ inſeruit.

Præmiſerat FREHERUS *Tomo I.* ſuorum *Scriptorum Rerum Germanicarum* quoddam *Directorium in omnes vere, quos Superſtites habemus, Chronologos, Annalium Scriptores & Hiſtoricos potiſſimum Romani ac Germanici Imperii.* Hoc anno 1611. *Philipp.* GLASERUS ſuum *Syngramma Hiſtoriæ theoreticæ &c.* Hoc *Samuel* RACHELIUS ſuam *diſtinctam Notationem Cæſarum Romanorum germanorumque &c.* itemque ſuam *Introductionem in Jus publicum Germaniæ, cap. XIV.* Hoc *Jo. Chriſtian.* NEU ſuam *Mantiſſam ad Wheari Relectiones* exornarunt, ſed nulla vel recognitione vel additione expolito. Quæ res permovit *Jo. Dav.* KOELERUM, ut *Directorium* hoc accurate recognitum, copioſe auctum & plenius inſtauratum, primum quidem anno 1720. *Norimbergæ & Altdorfii.* iterumque anno 1734. *ibidem* ederet. Conſule STRUVII *Biblioth. hiſtor. p.* 652. *ſeqq.* Noviſſime illud *Ge. Chriſtoph.* HAMBERGER augmentatum & correctum *Göttingæ*, anno 1772. in 4to. vulgavit; de qua editione conſuli poterit MEUSELIUS in *Betrachtungen über die neueſten hiſtoriſchen Schrifften, Tom. V. p.* 167. Hucusque de *Directorio* FREHERI.

De ipſa *Freheriana* Collectione *Scriptorum Rerum Germanicarum* ſic judicavit *B. G.* STRUVIUS in

Biblioth. hiſtor. p. 798. *Nonam Collectionem magna cura ex theſauris litterariis Palatinis & ſuis adornavit ad res patrias curate percolendas natus Marquardus* FREHERUS. Et in Præfatione novæ Editionis horum *Scriptorum* a ſe adornatæ, *Tomo I.* ait: *Hic* (Marquardus noſter) *prout in Antiquitatibus Germaniæ noſtræ inveſtigandis plurimum erat ſollicitus, atque monumenta antiqua ſollers excutiebat, inſigne attulit germanicæ potiſſimum hiſtoriæ adjumentum, ut hæc ipſa multum ei debeat.* Conferri in hanc rem poterunt elogia Virorum coævorum memorato *Noſtri* Operi præfixa. *Jacob.* BRUCKERUS *l. c.* monet: *Seine gröſte Verdienſte . . hat er wohl in den deutſchen Geſchichten, in welchen er mit vielem Fleiſſe und gutem Urtheile gearbeitet, und ſich dadurch einen groſſen und auch noch daurenden Ruhm erworben hat. Unter dieſen Arbeiten verdienen ſeine Sammlungen der alten Geſchichtſchreiber von Deutſchland, Böhmen, und Franckreich die Oberſtelle: und iſt ſonderlich die erſte eine unentbehrliche Quelle der deutſchen Geſchichte, und des ſich darauf gründenden Staatsrechts. . .* Audiamus quoque *J. C.* WENDLERUM in *Diſſert. II. de Merit. Reip. Aug. &c. Scriptorum Rerum Germanicarum Collectio . . duobus Tomis abſolvitur, quorum primus Scriptores tales comprehendit, qui geſta a Carolo M. ad Fridericum III. deſcripſerunt: Secundus illos continet, qui res ſub Imperatoribus Friderico III. & Maximiliano: Tertius res ſub Carolo V. geſtas complectitur. . . Eminet autem præcipue Tomus primus, qui magno in pretio eſt Eruditis: laudatur etiam Tomus tertius: ſecundus autem varia continet, quæ tantum uſum ætate noſtra non præbent. Scriptorum Rerum germanicarum Collectionibus hactenus rariſſimis Freheriana hæc annumerata fuit.* Sed raritatem Operis ſuſtulit STRUVIUS nova editione, quæ tamen & ipſa jam rareſcere coepit.

Næ-

Nævos *Freheriani* laboris hujus caſtigarunt tres e Societate Jeſu Patres doctiſſimi, videlicet *Jac.* GRETSERUS, *Ignatius* SCHWARZIUS, & *Henr.* SCHUTZIUS, cujus *Comment. critic. de Script. & Scriptor. hiſtoric.* vide *pag.* 194. 195. 196.

22. *Joannis* TRITHEMII *Opera hiſtorica omnia in duas partes diviſa. Ex bibliotheca Marq.* FREHERI. in fol. *Francofurti*, 1601. His *tertiam* partem anno 1604. *Moguntiæ* excuſam, *Trithemii Opera pia & ſpiritualia* continentem, ſubmiſit *Joann.* BUSAEUS *Soc. Jeſu,* dicatam *Joanni Svichardo* Archiepiſc. *Moguntino.* Juvat ex memorata *Dedicatione* nonnulla decerpere, quibus *Noſtri* labor paululum illuſtratur: *Prodiere in lucem ante biennium* Jo. Trithemii.. Opera hiſtorica *in binis Tomis comprehenſa, quorum alter Celſitudinis tuæ deceſſori* Joanni Adamo, *alter Wirceburgenſium antiſtiti* Julio *fuit inſcriptus & dedicatus. Quoniam vero editionis Auctori nihil aliud propoſitum fuit, quam hiſtorica* Trithemii *monumenta divulgare, haud inane operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi ceteros quoque fœcundi ingenii foetus, quibus ille ſacras Benedictinæ familiæ ſuæ.. leges ac ritus.. mirifice illuſtravit, in eandem lucem vendicarem.* Hæc BUSAEUS, qui (valde id miror) *Noſtrum* vel nomine votare neglexit.

Memorat ſpeciatim hanc *Noſtri* lucubrationem *J. C.* WENDLERUS *l. c. p.* 58. ſequentibus verbis: *Trithemii quoque Opera civilem & litterariam hiſtoriam illuſtrantia*, FREHERO *colligente, duobus Tomis majori forma in Officina Wecheliana ſunt vulgata.* Confer *N. H.* GUNDLINGIUM in *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *p.* 444. 445. ubi contenta in duobus tomis *Freherianis* recenſentur.

23. *Res geſtæ Friderici Palatini Electoris, ejus nominis primi, Victorioſi vulgo dicti, Joanne* TRITHE-

MIO *Abbate Scriptore , notis & additionibus variis illuſtratæ. Accedit Petri* ANTONII *Finarienſis de Dignitate Principum liber ad eundem Fridericum. Omnia nunc primum edita , Heidelbergæ , typis Jo. Lancelloti.* in 4to. 1602. Inſeruit hoc Opuſculum , ex TRITHEMII *Chronico Sponheimenſi* & *Hirſchaugienſi* a *Noſtro* compilatum , *Joh. Jac.* REINHARD ſuis *Scriptor. Rer. Palat. Vol. I.*

24. ANDREAE *Presbyteri Ratisponenſis Chronicon de Ducibus Bavariæ ante CC. paullo minus annos ſcriptum ad Ludovicum Palatinum Comitem Rheni , Bavariæ Ducem, Comitem in Mortain cum Paralipomenis Leonardi* BAUHOLZ *Presbyteri usque ad annum* 1486. *Ejusdem* ANDREAE *Hiſtoriæ fundationum nonnullorum Monaſteriorum per partes Bavariæ. Omnia nunc primum & quam integerrime edita ex Bibliotheca Marq.* FREHERI *Conſ. Palat. cum ejusdem Notis.* in 4to *Ambergæ , typis Michaelis Forſteri.* 1602. De aliis editionibus ſeparatis audiendus nobis eſt *Felix Andreas* OEFELIUS Bibliothecarius electoralis *Bavaricus* , dicens : *Denuo Ambergæ.* 1604. *in* 4to. *Hujus editionis meminit Cl.* JOECHERUS *in Lexico Eruditorum , T. I. p.* 395. *Memoro ipſius fide ; mihi enim de hac Editione nihil præterea innotuit. Rurſus , Hanoviæ.* 1607. *in* 4to. *Nec iſtam editionem me vidiſſe ſatis meminerim ; tamen ex Catalogo præſtantiſſimo Heinſianæ Bibliothecæ commemorat Caſimirus* OUDINUS *Comment. de Script. eccleſ. T.III. c.*2467. Extat præterea *Chronicon* hoc ANDREAE in KULPISII *Scriptoribus Rer. Germ. Argentorati.* 1685. in fol. una cum Notis *Noſtri*, etſi nomen ejus non referant; & in novà Editione eorundem *Scriptorum* a *Joanne* SCHILTERO 1701. *ibidem* publicata. Sæpiſſime laudatus GOEBELIUS *l. c. p.* 73. affirmat, idem *Chronicon* haberi in *Bern.* PEZII *Theſauro Anecdot. noviſſ. T. IV.*

P. II.

P. III. & in ECCARDI *Corpore Hiſtor. med. ævi, T. I. n.* 25. ſed turpiter fallitur; nam in utroque horum Auctorum extat ANDREAE *Chronicon generale*, omnino diverſum ab ejusdem *Chronico de Ducibus Bavariæ*, de quo hic agitur.

Primus autem FREHERUS in lucem produxit hoc *Chronicon Bavariæ partim ex tabulariis Palatinis, partim e privatis ſuis ſcriniis deſumptum, ſuaque manu deſcriptum, & collatione exemplarium integritati ſuæ reſtitutum*, dicavitque anno 1602. X. Kal. Sept. *Heidelbergæ*, *Maximiliano* Bavariæ Duci. Conferri oppido meretur *F. A.* OEFELIUS in *Script. Rer. Boicarum, T. I. p.* 4. 8. 9. 10.

25. *Bedencken, ob der Churfürſt von Pfalz in cauſſis gravatoriis des Kayſers Richter ſeyn könne?* 1602. iterum 1610.

Hujus Scripti auctores FREHERUM & *Mich.* LOEFENIUM facit STRUVIUS in Libro: *Von Religions-Beſchwerden. P. I. p.* 467. Conſule SENCKENBERGIUM *de Judiciis Principis Palatini in Cæſarem.* 4to. *Francofurti.* 1745. *p.* 78. Extat in LONDORPII *Act. Publ. T. I. L. I. c.* 4. & alibi, ſæpius recuſum.

6. *Scriptores antiqui Rerum Bohemicarum aliquot ex Bibliotheca Marq.* FREHERI. in fol. *Hanoviæ.* 1602. Dedicavit *Noſter*, ſuadente *Salomone* RYSINSKI amico ſuo, *Chriſtophoro* RADZIVILIO, Duci *Birzarum e Dubinkis*, S. R. I. Principi, qui, ad *Nicrum Palatinum divertens*, *Noſtrum* notitia & acceſſu ſuo dignatus fuerat. Confer *Eliæ* EHINGERI *Catalog. Biblioth. Auguſt. p.* 549. *B. G.* STRUVII *Bibl. hiſtog.* Edit. *Buderianæ*, *p.* 860. & 1060., qui Contenta libri enumerat. Vide quoque *Ejusdem Bibl. antiq.* 1706. *p.* 129. Poſuerat FREHERUS in limine hujus Collectionis COSMAE *Pragenſis Chronicon*, ſed

illud vix ſexta ſui parte exhibuit ; cum Codice uſus eſſet adeo mutilo, ut in Libro I. & II. multa deſiderarentur, Liber III. vero omnino deeſſet. Hinc in itinere *Bohemico* ac *Polonico* meliorem nactus Codicem, cum in *Germaniam* rediiſſet, integrum *Chronicon* illud dedit; de quo inferius dicetur.

Accipe, Lector! judicium *J. C.* WENDLERI *l. c. p.* 58. dicentis: *Collegit etiam* FREHERUS *Scriptores Rerum Bohemicarum. . . Palmam in hac Collectione ſcriptoribus omnibus præripiunt* DUBRAVII *Hiſtoria bohemica* & *Matthiæ a* SUDETIS *de origine Bohemorum ſcriptum, in quo tum patrias tum exteras origines pulchre & cum eximio delectu, notante* SCHURZFLEISCHIO (In Opp. hiſtorico - polit.. p. 397.) *inveſtigat.* NICERONIUS *T. XXI. p.* 240. de his *Scriptoribus* in hanc ſententiam judicat: *Cette Collection eſt bonne, & contient principalement Aeneas Sylvius & Dubravius, qui ſont les meilleurs Ecrivains de l' hiſtoire de Bohême.* STRUVIUS in *Bibl. hiſtor. p.* 861. gratias inde FREHERO habendas eſſe, monet.

27. *Sapphirus Conſtantii Imp. Aug. expoſita a Marquard.* FREHERO. 1602. in 4to. *ſine loco.* item *Heidelbergæ.* 1604. in 4to. iterum *ibidem* in 4to. 1681. edente, Notisque augente *Henr. Günth.* THULEMARIO, hoc titulo: *Gemmarum biga, ſcilicet Sardonyx &* SAPPHIRUS *olim a Marq.* FREHERO *explicaſta.* Nuper acceſſit *Sapphirus* ſola *Du* FRESNII *Gloſſario mediæ & infimæ Latinitatis. Baſileæ.* 1762. ad calcem *Tomi VI.* Separatim primitus prodiiſſe hoc Opus anno 1599. *Heidelbergæ,* in 4to teſtatur NICERONIUS *T. XXI. p.* 237. V. *Catalogum J. B.* MENCKENII, p. 198. & *J. C.* MYLII *Bibliothec. no.* 1722. De hac *Sapphiro* ipſa vide *Joach. a* SANDRAT *deutſche Academie.*

Dica-

Dicavit hanc ſuam *Sapphirum* FREHERUS *Marco* VELSERO Duumviro *Auguſtano.*

28. *Juſti* LIPSII *in C. Tacitum Notæ cum MSSto. Codice Mirandulano collatæ a Pompeo* LAMPUGNANO. *Bergomi.* 1602.

Tribuit hoc Opus *Noſtro* BOECLERUS in *Bibliograph. hiſtorico-curioſa* §. 27. & in *Bibliograph. critic. p.* 277. Negat *N. H.* GUNDLINGIUS in *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *p.* 3920. in *Notis.* Alii *Hippolyto a* COLLIBUS adſcribunt. Plura in hanc rem habes in *Vincent.* PLACII *Theatro Pſeudonymorum*, *p.* 411.

29. *Petri de* ANDLO *de Imperio Romano, Regis & Auguſti creatione, inauguratione, adminiſtratione, officio & poteſtate Electorum, aliisque Imperii partibus, juribus, ritibus & cerimoniis Libri duo, ad Fridericum III. Imp. ſcripti & nunc primum typis editi. Curante Marq.* FREHERO *Conſil. Palat. Accedunt ſeparatim Lupoldi de* BEBENBURG *& Hieronymi* BALBI *ejusdem Argumenti Libelli.* in 4to. *Argentorati.* 1603. iterumque *ibidem.* 1612. in 4to. cui editioni Notas ampliſſimas FREHERUS addidit, & Auguſtum *Matthiæ Imp.* nomen præfixit.

Lupoldus de BEBENBURG in hiſce editionibus deſideratur (*) *quem* dein *Matthias* BERNEGGERUS cum Notis FREHERI poſthumis, quæ ad ſexdecim priora capita pertingunt, & BALBI *Libello* in 4to. *Argentorati* 1624. publicavit. Recuſi fuerunt hi Libelli *Heidelbergæ*, typis *Adriani Wyngærden. Petri de*

(*) Errat hoc loco GOEBELIUS de Editione anni 1603. nam hoc anno LUPOLDUS, *Petrus de Andlo*, & *Hieronymus Balbus Argentorati* prodiverunt, teſte *Elia* EHINGERO in *Catal. Biblioth. Auguſtanæ*, *p.* 323.

ANDLO Tractatus etiam invenitur in *Repræſentatione Reipublicæ Germanicæ, ſive Tractatibus de S. R. G. I. Regimine*, *ab* OELHAFEN *collectis &c. Norimbergæ.* 1657. *editis.*

Notas FREHERI in *Petrum de* ANDLO *præclaras* eſſe, affirmat STRUVIUS in *Biblioth. Juris*, *p.* 700.

30. *Stephani* FORCATULI *& Petri de* BELLAPERTICA *Commentarius de Feudis.* in 8o. *Hanoviæ.* 1603. Dicavit *Noſter* duobus nobilibus Fratribus *Polonis.*

31. *Conſtantini Imper. Byzantini Numiſmatis argentei Expoſitio duplex Joſ.* SCALIGERI, *Jul. Cæſ. F. & Marquardi* FREHERI. in 4to. *Abſque loco.* 1604. deinde *Pariſiis.* 1610. in 4to. iterum *Lud. Batav.* in 8o. 1616. FREHERI *Expoſitionem* jam anno 1600. *Heidelbergæ.* in 4o. ſeorſim prodiviſſe docet NICERONIUS, *T. XXI. p.* 238. Exhibet hujus Expoſitionis recenſionem CAMERARIUS *Horarum ſubſeciv. L. III. c.* 74. & integra occurrit in SCALIGERI *Opuſc. poſth.* Confer BRUCKMANNI *Bibl. numiſm.* p. 43. Editio a THULEMARIO promiſſa lucem non vidit. Germanica tamen interpretatio *Bremæ* anno 1705. in 4to. cum Numiſmate ligno inciſo exſtat, facta a *N. B.*

Anſelmus BANDURUS in Bibliotheca nummaria, quam *Numiſmatibus Imperatorum* a ſe anno 1718. *Pariſiis* editis præmiſit, *p. XX.* hanc FREHERI lucubratiunculam, quæ primum ſeorſim prodiit anno 1600. *plane ineptam*: SCALIGERI vero *Diſſertationem* alteri editioni præpoſitam *elegantiſſimam* vocat.

32. *De Re monetaria veterum Romanorum, & hodierni apud Germanos Imperii Libri duo. Accedit Nicol.* ORESMII *de Origine & Poteſtate, nec non de Mutatione Monetarum Liber ſubtiliſſimus: cum ſuccincto Tractatu ejuſdem argumenti Gabrielis* BYEL, *&*

Notis

Notis in utrumque locupletiſſimis. in 4to. *Lugduni* (teſte NICERONIO, *Lupoduni*, vel, ut rectius *Catalogus Biblioth. Bünav. T. II. p.* 599. habet: *Lubduni*.) apud *Gotthard. Voegelinum. Iſaac.* CASAUBONUS *Epiſt.* 466. ita ad *Noſtrum* de his ſcribit: *De Libro tuo eruditiſſimo* ſuper Re monetaria *immortales tibi gratias ago.* V. STRUVII *Biblioth. Juris, p.* 189. ubi Opus anno 1605. excuſum dicitur. Dignum cenſuit Opus *Joh.* GRAEVIUS, quod ſuo *Theſauro Antiquit. Roman. T. XI.* inſereret.

Nuncuparat *Noſter Joann. Svickardo*, Moguntino, *Lothario* Trevirenſi, *Erneſto* Colonienſi Archiepiſcopis, & *Friderico* Palatino *Rheni.*

33. HIEROCLIS *Facetiæ cum Notis Freheri.* V. STRUVII *Acta litterar. ex MSStis. eruta, faſc. VI. p.* 63. Extat in Bibliotheca publica *Auguſtana*, conſtatque plagulis duodecim. Titulus eſt: *Hieroclis Philoſophi Facetiæ de priſcorum Studioſorum Dictis & Factis ridiculis, nunc primum editæ cum notis & variis variorum characteribus & notationibus Scholaſticorum.* in 8o. *Lubduni.* 1605. *Græce* & *Latine.* Etſi vero nec titulus, nec præfatio nomen *Noſtri* præferat, tamen *Noſtri* eſſe, locus tum impreſſionis, tum præfationis, quæ ex *Myrtiletto* data eſt (Inde ſcilicet plura dedit FREHERUS) dein ætas, & ipſa editoris perſona produnt: qui multis ſe negotiis præfuiſſe indicat; nec tamen, medio in otio, indulgere otio ſolitum fuiſſe oſtendit. Ait enim: *Eum* (Hieroclem) *nuper, cum otium eſſet, & animum, oblectandi gratia, ſicut in ludum mitterem, ex veteri libro deſcripſi, tranſtuli, operaque tralatitia .. caſtigavi.*

34. *A Pii Papæ II. Excommunicatione injuſta Sigismundi Archiducis Auſtriæ, Comitis Tyrolis &c. & Gregorii de* HEIMBURG *D. Appellationes & Contra-*

dictiones, *Theodori* LAELII *Epiſcopi Feltrenſis & dicti Gregorii Heimburgenſis contrariis diſputationibus, nunc primum e MSStis. erutis diſcuſſæ & illuſtratæ. Cum Notis. Ad SSmum. Ducem & ampliſſimum Senatum Venetiarum.* in 4to. *Francofurti.* 1607. Confer NICERONIUM *T. XXI. p.* 247.

Qualis vir fuerit *Gregorius de* HEIMBURG diſcet Lector ex *Oder.* RAYNALDO, *Annal. eccleſ. Tom. X.* Editionis *Luceenſis.*

35. *Cecropiſtromachia*, *antiqua duelli gladiatorii Sculptura in Sardonyche*, *expoſita a Marq.* FREHERO, in 4to. *Heidelbergæ.* 1607. Recudi curavit *Henr. Gunth. Thülemarius*, ſub titulo: *Gemmarum biga, ſcilicet Sardonyx & Sapphirus.* in 4to. *Heidelbergæ.* 1681. Extat etiam in *Joh.* GRAEVII *Theſauro Antiquit. Roman. Tom. IX.* De *Sapphiro* vide ſuperius *no.* 27.

Inſcripſit *Noſter* D. *Hermanno Adolpho* Comiti *in Solms &c.* cujus Agnatus *Joh. Albertus* ſardonychen illam attulerat. Accinuit huic *Expoſitioni Janus* GRUTERUS pulchro Epigrammate.

36. COSMAE, *Pragenſis eccleſiæ Decani*, *Chronicæ Bohemorum Libri III. Item Vita S.* ADALBERTI: *præfixis Ducum Regumque elogiis decantatis a Martino* CUTHENO *& Caſp.* CROPACIO. in fol. *Hanoviæ.* 1607.

Nonnulla ad hoc *Chronicon* ſpectantia ſuperius *no.* 26. a me dicta ſunt. Conſecravit autem *Noſter* præſentem laborem hunc ſuum *D. Petro Wock Urſino a* ROSENBERG, primario *Bohemorum* Dynaſtæ, ſequentibus dedicationem ordiens verbis: *Hunc quoque fructum bohemici & polonici itineris*, *luſtro ſuperiore Principis mei miſſu ſuſcepti*, *tuliſſe gaudeo; quod dum in regia urbe Praga diverſor*, *memorabile iſtud moni-*

monimentum indigenæ vetuſtatis in manus meas bona fortuna detulit, idque integrum....

Cum Opus hoc multum rareſceret, *J. B.* MENCKENIUS inter *Scriptores Rerum Germanicarum, Lipſiæ.* 1728. editos *T. I. p.* 1955. recudi fecit, adjectis annotationibus *C. G.* SCHWARZII. Conſule *Præfationem* dicti *Tomi.* Idem MENCKENIUS inſuper plures *additiones & emendationes* ad iſtud *Chronicon* e Codice Tabularii *Dreſdenſis*, *Tom. III. p.* 1771. exhibuit; hisque ſubjunxit *Supplementa* ſeu *Continuationem Chronicæ*, *Auctore Anonymo* ab anno 1125. ad 1142. perductam, quam denique *P. Eraſmus* FROELICH *S. J. Viennæ.* in 4to. pleniorem edidit anno 1755.

37. *Sulpitius*, *ſive de Aequitate Commentarius* ad L. 1. C. de Legibus. in 4to. *Francofurti.* 1608. Extat etiam in *Everard.* OTTONIS *Theſauro Jur. Rom. T. IV.* V. *Eliæ* EHINGERI *Catal. Biblioth. Auguſtanæ*, *p.* 525. STRUVIUS in *Biblioth. Juris*, *p.* 132. Tractatum hunc *in pretio eſſe*, monet.

38. *Beſchreibung der Wetterauiſchen Länder*, i. e. Deſcriptio regionum Wetteraviæ, ſub ficto nomine WETTERMANNI. in 4to. *Francofurti.* 1608. teſte *Mart.* LIPENIO in *Bibl. philoſoph. p.* 1586.

Scriptum eſt Opus hoc adverſus *Wilh.* SCHEFFERI, dicti *Dilich*, *Chronicam Haſſiacam* vernaculam, librum valde mediocrem, *Caſſellis.* 1605. in 4to. editam & (quod mireris) *ibidem* anno 1606. 1608. & 1617. recuſam, nunc tamen rariorem. Conſ. SENCKENBERGII *Selecta Jur. & Hiſt. T. III. p.* 61. in *Præloquio.* Recudi curavit hanc *Wetteraviæ* deſcriptionem, & *Deductioni* ad defendenda equeſtris Ordinis medii Rheni Jura præmiſit *Steph. Chriſtoph.* HARPPRECHT *de Harpprechtſtein &c.* præfixo titulo

lo ſequenti: *Weyrich* WETTERMANNS *Wetteravia illuſtrata oder hiſtoriſcher Bericht von der Wetterau Rhingaw, Weſterwald, Haynrich und andern an das Fürſtenthum Heſſen gränzenden Landen &c. &c. &c.* in fol. 1731. (z) Habetur idem Opus in *J. A.* BERNHARDI *Antiq. Wetterav. Hanoviæ.* 1731. & in *Joh. Philippi* KUCHENBECKER *Analectis Haſſiacis. Collect. II. p.* 370.] ubi in Præfatione *Noſtrum* nonnihil caſtigat KUCHENBECKERUS dicens: *Editus fuit* (Libellus)... 1608. *per Matthiam Becker, impenſi. Joan. Theodori & Joh. Iſr. de Bry .. ac Marq.* FREHERUM, *maximi nominis Hiſtoricum, auctorem habet. Nititur autem in eo præcipue adſtruere, hodiernos Haſſos neutiquam deſcendere ab antiquis Cattis. .. Sed lubrica ſunt, quibus hoc probare vult argumenta, ac tanto viro vix digna....* Contra *N. H.* GUNDLING in *Hiſt. der Gelehrth. p.* 3916. adſtruit: *neminem* FREHERO *doctius de Wetteravia ſcripſiſſe*, optatque Opus denuo recudi; latuerunt eum ſcilicet ſupra dictæ editiones.

Ceterum FREHERUS ipſe ſe hujus Scripti auctorem prodit in *Originibus Palatinis, P. II. c.* 7. & in *Epiſtola* 184. ad GOLDASTUM. Confer *Joh. Chriſtoph.* MYLII *Bibliothecam.*

39. *Gregorii de* HEIMBURG *Scripta juridica.* in 4to. *Francofurti.* 1608. Editor horum FREHERUS eſt: qui poſtea, quod illa paucos emptores haberent, mutato titulo & quibusdam novis additis, con ulere rationibus librarii ſtuduit. V. Ejus *Epiſtolam*, in GOLDASTI *Collect. p.* 232. Vereor, ne idem Opus ſit cum illo, quod ſuperius *no.* 34. occurrit.

40. *Ora-*

(z) Fuſiſſime Titulum Operis exponit *J. H. D.* GOEBELIUS *l. c. p.* 76. Ego ſummam illius attuliſſe ſatis habeo.

40. *Orationis dominicæ & Symboli apoſtolici alemannica Verſio vetuſtiſſima, Marq.* FREHERI *Notis expoſita.* in 4to. 1609.

41. *Decalogi, Orationis, Symboli ſaxonica Verſio vetuſtiſſima, Marq.* FREHERI *Notis expoſita.* in 4to. *Typis Gotthardi Voegelini.* 1610. Aliam Editionem *Pariſiis* anno 1610. iterumque *ibidem* anno 1620. excuſam memorat *Göbelius l. c.* penes quem fides ſit.

Inſeruit hoc Opusculum *Notitiæ hiſtorico-politicæ Saxo-Weſtphaliæ*, *Joh. Juſt.* WINCKELMANNUS. *p.* 454. CASAUBONUS *de Lingua Saxon. p.* 144. FREHERUM idcirco laudat his verbis: *Marq.* FREHERUS, *vir clariſſimus & doctiſſimus, quanti Saxonica noſtra faceret, edita (cum Oratione dominica & Symbolo Apoſtolorum) Decalogi verſione vetere Saxonica cum Notis eruditis, omnibus palam fecit.* Conferatur omnino ECCARDI *Catecheſis theotiſca. Hanoveræ.* 1713. in 8o. *p.*187. ubi rariſſima Opuscula hæc repetita fuerunt.

42. *Conſtantini M. Imperatoris Donatio Sylveſtro Papæ Romano inſcripta, non ut a Gratiano truncatim, ſed integre edita, cum verſione græca duplici Theod.* BALSAMONIS & *Matth.* BLASTARIS: Item *Ottonis III. Imperatoris Donatio Sylveſtro II. facta, in qua de fide & auctore Conſtantinianæ teſtimonium, commentariis ampliſſimis illuſtrata.* in 4to *Heidelbergæ.* 1610. Liber rariſſimus, typis *Vögelini* admodum nitidis impreſſus, de quo videſis CLEMENT *Bibliotheque, T. VII. p.* 274. & *Henr.* SCHUTZ in *Commentario critico de Scriptis & Scriptor. hiſtor. p.* 193. Harum unam *Jacobo* Angliæ Regi, alteram *Leonardo* Venetorum Duci, ſuppreſſo Auctoris nomine, dicavit.

Eſſe

Eſſe FREHERUM & editorem & commentatorem harum *Donationum*, elucet ex illius *Epiſtola* ad GOLDASTUM, nec non ex LEHMANNI *Chronico Spirenſi l.* 3. *c.* 24. qui eas jam 1607. in lucem prodiviſſe aſſerit. *Freheriano* commentario multum deinde uſus eſt *Nicol.* HENNELIUS in *Otio Vratislavienſi &c.* ubi *c.* 22. *Donationis Conſtantinianæ* falſitatem multis argumentis oſtendit. Confer *J. H. D.* GOEBELIUM *l. c. p.* 78. qui locum HENNELII ſatis prolixum in medium affert. Quod ad Donationes *Sedi Romanæ* factas attinet, rem totam ante quinque (& quod excurrit) luſtra ex ipſis fontibus mirifice illuſtravit *Cajetanus* CENNIUS editis *Romæ*, in 4to. anno 1760. *Monumentis Dominationis Pontificiæ*, in quibus donationes genuinas a ſpuriis, veras a fictitiis ſollicite diſcrevit: *Donationem*, de qua hoc loco ſermo eſt, rejiciens quidem, alias tamen *Conſtantini*, *Patriciorum*, *& aliorum Deum timentium* adſtruens, *Tom. I. p.* 304. 306. 352. 353. & *Tom. II. p.* 221.

43. *Foederis* LUDOVICI *Germanici, &* KAROLI *Galliæ Regum, Pii filior. Magni nepot. apud Argentoratum anno* 842. *percuſſi Formulæ. Utriusque linguæ monumentum ut unum omnium, quæ hodie ſuperſunt, vetuſtiſſimum, ita obſcuriſſimum hactenus habitum: nunc vero demum ex archetypis reſtitutum & παραλληλως Notis expoſitum, ſtudio Marq.* FREHERI. *Accedit elegans quæſtio: qua proprie lingua priſci Francorum reges uſi? Ad N. V. Jacobum* BONGARSIUM *Regium Conſiliarium.* in 4to. Sine nomine typographi & loci. 1611. *Heidelbergæ* impreſſum Opus eſſe affirmat NICERONIUS *T. XXI. p.* 242. Habetur etiam in *Tomo II. Andreæ du* CHESNE *Script. Rer. Franc.* Confer, ſi lubet, librum: *Beyträge zur critiſchen Hiſtorie der deutſchen Sprache.*, *T. II. p.* 448.

44. Con-

44. *Conſtitutio* ADOLPHI *Romanorum Regis, Comitis Naſſovii, in Curia Norimbergenſi anno* 1293. *promulgata de inſulis Rheni & diverſis aliis capitibus: Nunc primum edita & commentario illuſtrata, ſtudio Marq.* FREHERI, *Conſil. Archipalatini. Accedit ſpecimen Legum curiatarum, quas idem magno numero Reipublicæ, Deo bene juvante, dare deſtinat.* in 4to. *Heidelbergæ.* 1611. Apud *Vögelinum* nitide impreſſa. Repperitur etiam in *Repræſentatione Reipubl. Rom. German. n.* 14. *p.* 617.

In Prolegomenis de Curiis Cæſarum & Legibus curiatis prolixe agitur, quarum ſpecimen auctor eſſe voluit dictam *Adolphi Conſtitutionem.* Commentarius a *Noſtro* additus, doctus quidem eſt; ſed in eo Jus *Romanum* cum *Germanico* confunditur.

45. *De Regibus Siciliæ & Apuliæ,* in queis & nominatim de Alfonſo Rege Arragonum, Epitome *Felini* SANDEI *nunc primum in lucem edita. Item Paralella Alfonſina, ſive Apophtegmata Cæſarum Principumque Germanorum & aliorum, Alſonſi Regis dictis & factis memorabilibus per Ant. Panormitam deſcriptis, ſigillatim oppoſita per Aeneam Sylvium Piccolominium Epiſc. Senenſem, qui poſtea Pius II. nunc demum & accurate contra & παραλληλως compoſita. Quibus accedunt Bartholomæi* FACCII *Genuenſis de humanæ vitæ felicitate Liber... item de excellentia & præſtantia hominis, e MSS. nunc primum edita, ex Bibliotheca Marq.* FREHERI, *cum Præfatione ejusdem & Notis.* in 4to. *Hanoviæ.* 1611. Dicavit *Noſter* Opus hoc *Philippo Ludovico* Comiti in *Hanaw* & *Rineck* &c. &c.

46. *De legitima Tutela Curaque electorali Palatina, ex integro ad auream Caroli IV. Bullam Commentario Marq.* FREHERI. in 4to. *Heidelbergæ.* 1611. *Bibl. Auguſt. Alph. III.*

item *ibidem*, in 4to. 1611. Editio auctior, uti docet NICERONIUS, *T. XXI. p.* 242. Extat præterea in *Repræſentatione Reipublicæ Romano - Germanicæ. n*o. 3. *p.* 383. Dedicatio a *Noſtro* ad *Joannem* Palatinum Rheni ſcripta eſt, in qua ait: *ſe mox meliora producturum; eſſe enim in parato* Vitam Ruperti Regis optimi *non tralatitie deſcriptam.* Confer *Chriſtiani* GRYPHII *Diſſertationem de Scriptor. Hiſtor. Sæculi XVII. illuſtrant. p.* 93. item LUDEWIGIUM *ad Bullam auream*, *T. I. p.* 722. 725. *ſeqq.* STRUVII *Biblioth. Juris*, *p.* 628. 629.

47. *Commentatio nova de teſtamentaria Tutela Curaque electorali libera & integra*, *cum Sigismundi Imp. Bulla.* in 4to. *Heidelbergæ.* 1611. iterum *ibidem*, 1614. Reperitur etiam in *Repræſent. Reipubl. Rom. German. n*o. 9. *p.* 497. Reſpondit *Chriſtoph.* GEWOLDUS, nomine aulæ Bavaricæ, edita *Antitheſi de Palatino Electoratu* (Vide mox ſequentem *numerum*) eoquod FREHERUS adſeruiſſet: *jus creandi Cæſaris Comitibus Palatinis Rheni, proprie quatenus Palatinis, non vero ut Ducibus Bavariæ, deberi.*

48. *De Electoratu S. R. Imperii, Comitivæ Palatinæ Rheni antiquitus adnexo & cohærente, ad Cl. V. Chriſtoph.* GEWOLDUM &c. *Epiſtola reſponſoria Marquardi* FREHERI. in 4to. *Heidelbergæ.* 1612. iterum *ibidem.* 1614. Habetur etiam inſerta Operi: *Repræſentatio Reipublicæ Romano-Germanicæ. n*o. 5. *p.* 449. Scripta eſt autem Epiſtola hæc adverſus *Chriſtoph.* GEWOLDI *Antitheſin de Palatino Electoratu.* Oppoſuit huic FREHERI *Epiſtolæ* ſequentem *Chriſtoph.* GEWOLDUS Tractatiunculam: *Ad reſponſoriam Epiſtolam Cl. V. Marq.* FREHERI *&c. de Palatino Electoratu Replicatio.* in 4to. *Monachii.* 1612.

49. *Kur-*

49. *Kurzer und gegründeter Bericht über die Frag: ob die Römiſch - Kayſerliche Majeſtät in Sachen, Fürſtenthumb , Herzogthum , Grafſchaften &c. belangend , ſo vom Reich zu Lehen rühren , und einem Theil gänzlich und endlich abgeſprochen werden ſollen, allein und zwar durch Dero Reichs - Hofrath , oder mit Zuziehung der Chur - und Fürſten des Reichs, als Parium Curiæ , zu erkennen und zu ſprechen?* in 4to. *Sine loco.* 1613. Extat etiam in LONDORPII *Act. publ.* ad annum 1608. Similiter GOLDASTUS & LUNIGIUS Collectionibus illud ſuis inſeruerunt. Confer SENCKENBERGIUM *de Judiciis Principum &c.* in 4to. in *præfatione* , *p.* 6. ubi ait: *Primus omnium* LOEFENIUS *ſive* FREHERUS *Judicium Principum per ſesqui ſæculum fere ſepultum ab inferis reduxit.* Vide etiam DECKHERRUM *de Script. adeſp. p.* 154. & PLACCII *Theatrum Anonymorum, no.* 1814. Conſule item STRUVII *Biblioth. Juris* , *p.* 826. ubi Scriptum hoc, *nobile eſſe*, dicitur, & inſuper de ſequenti mentio fit.

50. *Gründlicher Unterricht der Frage: ob der Kayſerliche Reichs - Hofrath mit und neben dem Kayſerlichen Kammer - Gericht concurrentem Jurisdictionem in allen und jeden Sachen ohne Unterſcheid habe?* 4to. *Amberg.* 1613. Confer STRUVIUM *von den Religions-Beſchwerden* , *P. I. p.* 434. & PLACCII *Theatr. Anonym. no.* 1784. Gallice etiam prodiit Tractatus iſte ſub titulo : *Vraie Information touchant une queſtion: ſi le Conſeil de l' Empereur , qui ſe tient à la Cour de ſa Majeſté , peut & doit avoir en toutes ſortes de cauſes ſans difference une Jurisdiction concurrante avec la Chambre imperiale?*

51. *Diſputatio politica. Hanoviæ.* 1613. Hæc non niſi ex MYLII *Biblioth. no.* 1451, nota mihi eſt, ubi MYLIUS addit : *Oppoſita eſt* BELLARMINO, *qui con-*

tra FLACCIUM *ſcripſerat. Quidam hanc Diſputationem tribuunt* GOLDASTO *&* FREHERO.

52. *Corpus Hiſtoriæ Francicæ veteris & ſinceræ, in quo priſci ejus Scriptores, hactenus miris modis in omnibus editionibus depravati & confuſi, nunc tandem ſerio emendati & pro ordine temporum diſpoſiti, pſeudepigrapha veris ſuis Auctoribus reſtituta, omnia denique Notis marginalibus illuſtrata.* in fol. *Hanoviæ*, 1613.

De hoc Opere conqueritur *Le* LONGIUS in *Bibliotheque hiſtorique de la France*, *n.* 7006. *p.* 348. multa ibi adhuc ſupereſſe ſphalmata, ab *Andrea du* CHESNIO ſeu QUERCETANO, qui *Hiſtoriæ Francorum Scriptoribus coætaneis* id poſtea inſeruit, correcta. Hinc NICERONIUS *T. XXI.p.* 244. ait : *Cette Collection, qui n' eſt pas correcte, eſt devenue inutile depuis celle d' André du* CHESNE ; *auſſi eſt-elle peu recherchée.* Contenta Operis enumerat *B. G.* STRUVIUS, & *N. H.* GUNDLINGIUS, hic in *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *p.* 3913. ille in *Bibliotheca hiſtorica*, edit. *Buderianæ*, *p.* 310. ubi addit. *Porro lucem vidit Corpus Francicæ Hiſtoriæ &c. quod debemus providæ curæ Marq.* FREHERI .. *qui dedicatoriæ Inſcriptioni ad Ludovicum XIII. Galliarum Regem initiales ſaltem litteras celeberrimi nominis ſui* (M. F.) *ſubſcripſit.* Confer *J. C.* WENDLERI *Diſſert. II. de Merit. Reipubl. Auguſt. p.* 57. qui monet: *Gregorium Turonenſem a* RUINARTIO, item *Eginhardum* a SCHMINCKIO multo melius fuiſſe editos. Vitia alia *Freherianæ* hujus Lucubrationis fuſius exponit *Henr.* SCHUZ *S. J.* in *Comment. critic. de Scriptis & Scriptoribus hiſtoricis*, *p.* 351. *& ſeqq. &* 195. Honorarium autem, quod *Noſter* a typographo acceptit, non niſi unum Thalerum imperialem in ſingula

gula folia fuiſſe, ipſe GOLDASTO (V. *Virorum clarorum Epiſtolas ad hunc p.* 431.) indicavit. Conſule etiam (ſi quidem lubet) Librum: *Merckwürdigkeiten der Dresdenſchen Bibliothek. T. III. p.* 477.

53. *Ad Cl. V. Chriſtoph.* GEWOLDI &c. *Epiſtolam monitoriam, De ſuſcepta ſeu Recepiſſe Marq.* FREHERI &c. in 4to. *Heidelbergæ.* 1614. Habetur etiam in *Repræſentatione Reipublicæ Romano-Germanicæ. no.* 8. *p.* 487. Quoniam FREHERUS per biennium ferme ſiluerat ad *Chriſtoph.* GEWOLDI *Replicationem* (Vide ſuperius *No.* 48.) is ſupra dicta *Epiſtola monitoria Noſtrum* ad reſpondendum excitavit. „ Paraverat quidem FREHERUS ad GEWOLDI *Re-* „ *plicationem* reſponſionis materiam primo quoque „ tempore editurus; ſed in edendo *Neoburgicorum* „ tricationibus impeditus, moras trahebat. " Hinc, ab Antagoniſta moræ impatiente provocatus, ſive quod aliis negotiis obrutus, ſive quod ob mortem imminentem moroſior factus eſſet, tantum has *de Suſcepta* paucas pagellas repoſuit. Has contra GEWOLDUS *Apodoſin de Suſceptam ſeu Recepiſſe*, anno 1614. *Monachii*, FREHERO interim fatis ſupremis defuncto, publicavit, tandemque anno 1616. ibidem juſtum *de Electoratu Commentarium* in 4to. emiſit, quem anno 1621. cum *Palatini* res plane deſperatæ eſſent, auctiorem denuo edidit. Cæterum de tota hac Controverſia videri poteſt *Chriſtian.* GRYPHIUS in *Scriptor. Hiſt. Sæculi XVII. illuſtrant. p.* 93. qui de ſcriptis ultro citroque editis ſic ſentit: *Laudanda eſt in utroque* (FREHERO & GEWOLDO) *inſignis eruditio; unde etiam in Repræſent. Reipubl. Rom. Germanicæ omnia iſta ſcripta, magno Antiquitatis Germanicæ ſtudioſorum bono, recuſa fuerunt.* Sed ea res non obſtat, quin primæ horum ſcriptorum

 edi-

editiones quam rariſſimæ ſint. Neque illud hoc loco omittendum eſt, magno Rei litterariæ commodo accidiſſe, ut GEWOLDUS & FREHERUS invicem colliderentur; quippe GEWOLDUS (obſervante LUDEWIGIO, in *Præfatione* ad *Reliquias MSStorum. omnis ævi*, p. 99.) plura Diplomata antagoniſtæ FREHERO; cui Tabularium *Palatinum* patuit, in *Originibus Palatinis*, & in *Deſcriptione Lupoduni* extorſit: quæ, absque illo diſſidio, in publicum forſitan nunquam emanaſſent. Confer STRUVII *Bibliothecam Juris*, p. 615. ubi *Noſtrum* inter eos Scriptores, qui laudem præcipuam habent, quod Scripta ſua Diplomatibus illuſtrarint, annumerare minime omiſit.

54. *Carmina* varii argumenti, quæ extant in *Deliciis Poëtarum Germanorum*, *Tomo III.* Editionis *Francoſurtenſis*, a *pag.* 289. *usque ad pag.* 322.

Audivimus de Operibus, quæ *Noſter* ſive ſuopte ſcripta ingenio, ſive ab aliis concinnata Auctoribus, dum in vivis fuit, edidit. Audiamus modo de ejusdem *poſthumis*.

55. *Commentarius ad Cap. VII. aureæ Bullæ Carolinæ de Succeſſione Principum in Primogenitis & Hæredibus eorum. Acceſſit alius ejus Bullæ inſignis locus de Principum juniorum, electoralibus domibus natorum, inſtitutione in Grammatica ſeu lingua Latina.* in 4to. Typis *Gotthardi Vögelini.* 1615.

Edidit hoc Opusculum, quorum alterum *Heidelbergæ* jam anno 1612. lucem aſpexerat, poſt parentis obitum *Fridericus* FREHERUS, *Marquardi* filius. Collocata ſunt in *Repræſentat. Reipubl. Romanò-German.* no. 12. & 13. *pag.* 589. Ita GOEBELIUS *l. c.* p. 83. ubi etiam *Noſtrum*, a GOLDASTO accuſatum, ac ſi, *quod mente meditabatur, pro jam elaborato & præſtito polliceri conſueviſſet*, defendit. Con-

Confer, ſi lubet, STRUVII *Bibliothecam Juris*, *p.* 620.

56. *Sigismundi Imperatoris Bulla integra cum Notis perpetuis Marq.* FREHERI. *Item* RUPERTORUM *ſenioris & junioris, qui poſtea Rex Romanorum*, *Diſpoſitio de Minorennibus*, *anno* 1395. in 4to. *Heidelbergæ*, 1615. Repperitur etiam in *Repræſentatione Reipubl. Romano-German. no.* 10. & 11. *pag.* 555. Eſt duntaxat nova Editio Bullæ ſuperius *no.* 7. allegatæ, cui nunc RUPERTORUM *Diſpoſitio* acceſſit.

57. *Petrus* ANTONIUS *de Dignitate Principum Liber*, *editus per Marq.* FREHERUM. in 4to. *Heidelbergæ.* 1615. Adjecerat *Noſter* hunc jam antea *Rebus geſtis Friderici I.* &c. Vide ſuperius *no.* 23.

58. *In Legem* 38. *de Condictione Indebiti Commentarius &c.* Hunc ſibi ex ſolo *Ever.* OTTONIS *Theſauro Jur. Rom.* notum eſſe, fatetur GOEBELIUS *l. c. p.* 84. Sed de primigenia Editione videſis ſuperius *no.* 14.

59. *De ſecretis Judiciis olim in Weſtphalia aliisque Germaniæ partibus uſitatis, poſtea abolitis*, *Marq.* FREHERI *Conſiliarii Archi-palatini Commentariolus: cui accedit Joann. de* FRANCFORDIA *contra* FEYMEROS *Tractatus ante CC. annos ſcriptus*, *& nunc primum e MSSto. editus: & nonnulla alia.* in 4to. *Heidelbergæ.* Typis *Gotthardi Vögelini.* Ex ſubſcriptione Dedicationis hujus Opuſculi apparet, illud anno 1610. fuiſſe impreſſum. Conſentit de anno impreſſionis NICERONIUS. Recudi curavit *Helmſtadii*, anno 1663. in 4to. *J. G. W.* id eſt *Joann.* GOES *Weſtphalus.* (V. *Hiſtoriam Biblioth. Fabricianæ*, *T. V. p.* 391.) Poſtremo hoc Opuſculum, adjectis *Collectaneis manuſcriptis H. Chriſtoph. L. B. de* SENCKENBERG, edidit, & Præfationem *de Scriptoribus*

horum *Judiciorum*, nec non *de Vita Scriptiſque* FREHERI adjunxit *Joann. Henr. Dav.* GOEBELIUS in 4to. *Ratiſbonæ.* 1762.

BOECLERUS in *Diſſertat. de Wittekindo*, ſub finem monet: *Juſtum volumen impleret accuratior conſignatio eorum, quæ ad Judicia Weſtphalica pertinent; a qua neminem deterrere poteſt Libellus* FREHERI *de his Judiciis, in quo pauciſſima attigit.*

60. *De Statura Caroli Magni Imperatoris* φιλοπονημα (*Oratio*) *Marq.* FREHERI. in 4to. Absque loco & anno impreſſionis. (V. *Biblioth.* MENCKENIANA) Aliam editionem, cura *Joh.* SAUBERTI, *Helmſtadii*, 1663. in 4to. vulgatam memorat *N. H.* GUNDLINGIUS, *l. c. p.* 3918. Iterum *cum florum ſparſionibus & notis H. G.* THULEMAYERI. in 12o. *Francofurti.* 1681. NICERONIUS *T. XXI. p.* 246. laudat (præter editionem *Norimbergenſem* anni 1657. in *Repræſentat. Reipubl. Romano - Germ.* de qua mox dicetur) aliam *Heidelbergenſem* anni 1662. in 4to. Reperitur etiam in *du* CHESNE *Scriptor. Hiſtor. Franc. T. II.* in *Repræſentatione Reipubl. Romano-German. no.* 15. *pag.* 629. in EHINHARDI *Vita Caroli M.* Editionis *Schminckianæ.* Confer, ſi lubet, *Joachimi Profeſſoris Hallenſis vermiſchte Anmerckungen, P. IV. p.* 399. §. 7. *Joh. Chriſtoph.* WENDLERUS *l. c. p.* 56. hoc *Noſtri* Scriptum *breve quidem ſed elegans* eſſe affirmat &c. Vide etiam (ſi lubet) STRUVII *Bibl. hiſtor. p.* 896.

61. *De Lupoduno antiquiſſimo Alemanniæ oppido Commentariolus.* in fol. Typis *Gotthardi Vögelini.* Annum impreſſionis aſſignat 1613. NICERONIUS *T. XXI. p.* 244. ſed vereor, ne error typographicus lateat. STRUVIUS in *Bibliotheca hiſtor.* Editionis *Buderianæ, p.* 1083. & *Mart.* LIPENIUS in *Bib-*

lioth.

lioth. philoſoph. p. 859. memorant editionem *Heidelbergenſem.* in fol. anni 1618. Confer *Bibliothecam Ludewigianam, p.*1457. *in fine.* De reliquo *Lupodunum* hodie vocatur *Ladeburgum.*

Liber hic *præſtantiſſimus eſt*, teſte STRUVIO *l. c. ſimulque rarior, & ob quædam inſerta diplomata in pretio habendus. Jac.*BRUCKERUS in *Ehrentempel der deutſchen Gelehrſamkeit*, *p.* 107. aſſerit: *Er hatte eine beſondere Stärcke in der alten Geographie; wie aus ſeiner raren Abhandlung de Lupoduno &c. zu erſehen iſt.* LUDEWIGIUS in *Præfat.* ad *Reliquias MSStorum. omnis ævi*, *p.* 99. monet: *ibi haberi ſingularis pretii Chartas Dagobertinas & Carolingicas.*

Nunc proſtat etiam *J. H.* ANDREAE *Commentatio de Lupoduno Palatino.* in 4to. *Heidelbergæ.* 1772.

62. *Auſonii Moſella cum Commentario.* in fol. *Heidelbergæ*, apud *Gotth. Vögelinum.* Anno 1613. & *ibidem* 1619. in 4to. impreſſam eſſe vult NICERONIUS *T. XXI. p.* 244. De editione anni 1619. conſentit *N. H.* GUNDLING, *l. c. p.* 3916. & *Catalogus Biblioth. Bunavian. T. I. P. I. p.* 396. Adjecit hunc *Jac.* TOLLIUS Operibus *D. Magni* AUSONII. in 8o. *Amſtelodami.* 1671. publicatis. Eodem uſus eſt multum *J. B.* SOUCHAY in Editione AUSONII *Pariſina*, *ad Uſum Delphini*, 1730. vulgata, in cujus præfatione, *p. XXXVII.* hunc Commentariolum *eruditum* eſſe teſtatur. SCHURZFLEISCHIUS quoque in *Epiſtol. ſelectis*, *p.* 380. *egregium certe & Hiſtoriæ Germanicæ perutilem* vocat. Abs *Joſ.*SCALIGERO avide exſpectatus fuit tum hic, tum præcedens *de Lupoduno* commentariolus, dum in *Epiſtola* anni 1603. ad *Noſtrum* dicit: *Quando prodibunt monumenta illa tua* de Lupoduno & Moſella? *Avide expecto, eo-*

que magis ; quod nil niſi eximium a te ſperare poſſumus.

63. *Uralte Verdolmetſchung des Hohenlieds* SALOMONIS, *aus Abt* WALRAMS *zu Ebersberg in Beyern berühmter deutſchen Auslegung , die er vor* 550. *darüber ausgeſtellet , abgedruckt. Worms.* 1631. *in* 8o. Fuſe de hac FREHERI lucubratione *J. H. D.* GOEBELIUS , *l. c. p.* 85. *ſeqq.* differit ex *Joh.* SCHILTERI *Theſauro Antiquit. Teutonicarum , Tom. I. Ulmæ.* 1726. ubi memorata WALRAMI *Verſio* recuſa extat. Ego brevitatis cauſſa hæc omnia omittenda judico, ſatis habens indicaſſe locum , ex quo curioſus Lector de hoc Opere cognoſcere accuratius poterit. Confer inferius, articulum : MOLTHERUS (*Menradus*) & (ſi lubet) *Acta Erudit. Lipſiens.* 1730. *p.* 33. *Beyträge zur critiſchen Hiſtorie der deutſchen Sprache , T. III. p.* 371. *& ſeqq.*

64. *Incerti Monachi Weiſſenburgenſis Catecheſis Theotiſca ſæculo IX. conſcripta , nunc primum edita : ut & monumenta catechetica varia Theotiſca. Omnia in unum collegit ac Præfatione , qua Catechizatio medii præſertim ævi exponitur , Interpretatione & Commentatione critica illuſtravit : Catecheſes item ejusdem generis cum Marq.* FREHERI *Notis olim evulgatas addidit Joh. Georg.* ECCARDUS. in 8o. *Hannoveræ.* 1713.

Quo tempore & loco *Freheriana* editio prodiverit , ignorare ſe , fatetur GOEBELIUS *l. c. p.* 90. & ego una cum illo ignoro. Ad hanc autem referri debent verba *Præfationis* ad *Tomum I. Schilteriani Theſauri Antiquit. Teutonic. p.* 17. „ Sunt in om„ nium ore nomina *Joach.* VADIANI , . . . *Marq.* „ FREHERI , cujus *Catechetica* præclaris cum Notis „ edita pridem ſuo , *de Origine Eccleſiarum Germa-*

„ *nica-*

„ *nicarum*, Libro inſeruit *Joh. Henr.* URSINUS:
„ nuperrime recudi curavit eruditiſſimus ECCAR-
„ DUS."

Elegantiſſimus, hoc numero allegatus, Liber ECCARDI recenſetur & laudatur in Opere: *Neuer Bücher-Saat. P. XXIII. p.* 792. STADENII breves ad eundem *annotationes* vide in *Miſcellaneis Staden. Obſ. XXXV.* quæ *Memoriæ Stadenianæ*, *Hamburgi* in 8o. 1725. impreſſæ *Joh. Henr. a* SEELEN inſeruit.

65. *Blutſtamm und Sippſchaft der Herzoge von Bayrn und Pfalzgrafen am Rhein.* Exhibet FISCHERUS *in Collectione noviſſima Scriptorum & Monumentorum Rerum Germanicarum. Halæ.* 1781. in 4to. *art. III.* ubi probare nititur, Scripti hujus verum, etſi non nominatum, auctorem eſſe FREHERUM, ſimulque varia de dicto *meletemate* monet. Sed etſi FREHERUS mox memoratæ *Genealogiæ* interpolator ſit atque continuator, verior tamen illius auctor eſt *Auguſtinus* KOELLNERUS; uti me Nobiliſſimus ac Conſultiſſimus D. *Joh. Henr. de* PRIESER *J. V. D.* ſequentibus verbis monuit:

{Genealogia Ducum Bavariæ & Comitum Palatinorum Rheni, oder Blutſtamm und Sippſchaft der Herzoge von Bayern und Pfalzgrafen am Rhein.}

Dieſe Schrift hat Hr. Prof. Frid. Chriſtoph. Jonathan Fiſcher *in* noviſſima Scriptorum ac Monumentorum Rerum Germanicarum Collectione, Tomo I. p. 135. ſqq. *aus einer* freheriſchen *Handſchrift edirt, und ſolche für eine Arbeit des* Marquard Frehers *ſelbſten, aus den in der* Vorrede, S. VIII. *angeführten Gründen, ausgegeben.*

Allein, daß dieſe Angabe nicht ganz richtig ſeye, *und* Freher *für den erſten und eigentlichen Verfaſſer* *dieſer*

dieſer Bayriſchen Genealogie *nicht gehalten werden könn*^e*, hätte der gelehrte H. Herausgeber ſelbſt aus ſeiner eignen Ausgabe, und zwar aus der Stelle,* Seite 170. *lernen können, worinn es von Pfalzgraf* Ott Heinrich *von Bayern heißt:*

ſo der Zeit ſein fürſtlich anweſen zu Neuburg an der Thonau hat (Ao. 1529.)

So konnte Freher, *der bekanntlich erſt im Jahr* 1565. *das Licht der Welt erblickt hat, als Verfaſſer, wofür ihn H. Prof.* Fiſcher *ausgiebt, unmöglich ſchreiben. Einen noch überzeugendern Beweiß lieffert uns aber ein Codex MSC. chartaceus in regal folio, den der geſchickte und fleiſſige Geſchichts, und Chronicken Sammler, der ehemalige* Augsburgiſche *Rathsdiener Paul Hector* Mayr (*), *welcher ſowohl durch ſeine*

(*) Vitam *Pauli Hectoris* MAYR, triſtiaque ob peculatus crimen e patibulo ſuſpenſi fata ſuſa narratione proſecutus eſt *Paulus a* STETTEN *junior* in Libro: *Lebensbeſchreibungen zur Erweckung . . burgerlicher Tugend. T. II. p.* 331. quem, ſi lubet, conſulas. Meum eſt, de illo hoc loco meminiſſe, quod nonnulla ejus tum edita typis, tum manuſcripta extent monumenta. Fuit is *Senatus* patrii *famulus primarius*, prout ſeipſum vocat: Fuit vir ceteroquin *peritus & diligens*, quem eum *Paulus a* STETTEN *ſenior* appellat. Edidit *I. Bericht und Anzeigen der löbl. Stadt Augſpurg aller Herren Geſchlecht, ſo vor* 500. *und mehr Jahren, weder yemand wiſſen oder erfahren kan, daſelbſt gewohnt, und bis auf heüte abgeſtorben. Auch deren, ſo in neuligkait an der Abgeſtorbenen ſtaat eingenommen und erhöhet ſind.* in *folio. Augſpurg.* 1550. *Gedruckt durch Melchiorn Kriegſtain, aus Annſinn und Verlegung Paul Hector Mair. II.* Idem Opus etiam *latino idiomate* edidit ſuis ſumptibus, anno mox memorato. in *folio.* (Vide *Pauli a* STETTEN *ſenior. Hiſtorie von Augſpurg, T. I.* in *Vorbericht von Scriptoribus Rer. Auguſt. §. II. no.* 26. 27. item in *Hiſtoria* ipſa, p. 628. 629. *Pauli a* STETTEN *junior. Erläuterungen &c. p.* 140. *Theſaurum*

ſeine hinterlaſſene gedruckte und ungedruckte Schriff-ten, als durch ſeinen wegen Veruntreuung öffentlicher Gelder den 21. November 1579. *durch des Henkers Hand erlittenen ſchimpflichen Tod ſeinen Namen auf die Nachwelt gebracht hat, um die Mitte des* 16ten *Jahrhunderts von einer gleichzeitigen leſerlichen Hand mit vieler äuſerlichen Pracht hat zuſammen ſchreiben laſſen, und welchen dermalen, nebſt andern* Mayriſchen *Handſchriften, Endes Unterzogener in ſeiner nicht ganz unanſehnlichen Bücher- und Manuſcripten Sammlung beſitzet.*

Dieſer ſchätzbare Codex enthält, außer einigen Schriften von Johannes Aventin, *Johann* Ebran von Wildenberg, *Bruder* Andree *zu St. Mang, und andern Bayeriſchen Geſchichtſchreibern, auch eine Genealogie der Herzog von Bayern, mit der Aufſchrift:*
Von den Hertzogen in Bayren und wie die Pfalz an ſie kommen iſt &c. *auf* 14. *foliis.*

Dieſe Genealogie *iſt die nehmliche, welche H. Prof.* Fiſcher, *als ein Werk des Marquard* Frehers, *liefert: wovon aber, dem* Freher *offenbar nur die Zuſätze und Continuation, der Grundtext aber einem ältern*

ſaurum bibliothecalem. 4to. *Norimbergæ.* 1738. *P. IV. p.* 114.) *III. Liber memorialis*: vernacule *Memorial-Buch*, in *folio*, continens maximam partem ad politiam *Auguſtanam*, & caſus ceremoniales ſpectantia. Extat MSStum, de quo videri poterit *Paulus a* STETTEN *ſenior* in *Hiſtor. von Augſpurg*, *Tom. II.* in *Vorbericht de Script. Rer. Aug.* §. *II. no.* 17. IV. Confici curavit duos Libros gladiatoriis & palæſtricis repræſentationibus plenos (*Fecht- und Kampf-Bücher*) in *folio regali*, quos MSStos aſſervari in Bibliotheca electorali *Bavarica*, *Monachii*: V. Alia, bellulis picturis ornata, Volumina, quæ in Curia *Auguſtana* cuſtodiri monet *Paulus a* STETTEN *junior* in *Erläuterungen &c. p.* 140. Vide etiam, ſi lubet, *Ejusdem Buch für die Jugend.* in 8vo.

tern Geſchichtſchreiber, dem Auguſtin Köllner *gehöret, welcher ſelbſt in der* Fiſcheriſchen *Ausgabe faſt auf jeder Seite, als Gewährsmann, nahmentlich angeführet wird, und von deſſen Leben und Schrifften der um die Bayeriſche Geſchichte unſterblich verdiente H. von* Oeffele *in den* Scriptoribus rerum Boicarum Tom. II. pag. 100. ſqq. *deren Werth längſt anerkannt iſt, obgleich Hr. Prof.* Fiſcher *in oben erwähnter* Vorrede, S. IV., *bey Erwähnung der Ebran von* Wildenbergiſchen Chronick, *ein ſehr ungünſtiges, und, wie ſich, wenn hier der Ort dazu wäre, aus dieſem Paul Hector* Mayeriſchen, *jezt* Prieſeriſchen Codice *MSC. erweiſen ließe, unbilliges Urtheil von ihnen fällt, Nachricht giebt.*

Die Vergleichung der Fiſcheriſchen *Ausgabe mit nur beſagtem Codice MSC. welcher unleugbar älter, als* Freher *iſt, zeigt unwiderleglich, daß* Freher *die* Köllneriſche *Arbeit nicht nur blos genutzt, ſondern ſolche wörtlich und buchſtäblich beybehalten, und ſeine Zuſätze in den* Köllneriſchen *Text nur eingeſchaltet habe, ſo, daß wenn man dieſe in der gedruckten Ausgabe einklammert, ſodann die ganze* Köllneriſche *Schrifft, wie ſie unſer Manuſcript hat, wieder zum Vorſchein kömmt. Letzteres ſtellt die* Genealogie, *in beſſer geordneten Tabellen und Abtheilungen, weit deutlicher und faßlicher vor Augen: und es käme noch groß darauf an, ob dieſe* Genealogie *durch die* Freheriſche *Einſchiebſel ſo, wie ſie Hr. Prof.* Fiſcher *gleichſam in einem weggedruckt geliefert hat, nicht mehr verlohren, als gewonnen habe: und ob es nicht Verdienſt wäre, den braven* Köllner, *ohne fremden Schmuck und Zuſatz, wieder in ſeiner Originalität und erſten eigenthümlichen Geſtalt, nach der Dr.* Prieſeriſchen *Handſchrift, herzuſtellen und dem Publikum vorzulegen.*

Wenn

Wenn hier einer Vermuthung Platz gegeben werden wollte, ſo wäre die nicht ganz unwahrſcheinlich, daſs etwa Marquard Freher, *als ein Augsburger, gerade dieſen Paul Hector* Mayeriſchen *Codicem in ſeine Hände bekommen, ihn abgeſchrieben, ſogleich ſeine Zuſätze und Einſchaltungen, welche gröſstentheils nur die Abſtämmlinge des weiblichen Geſchlechts betreffen und auſserdem von keiner beſondern Bedeutung ſind, dazu gemacht, und, welches bey dem* Freheriſchen *Exemplar unſtreitig das Schätzbarſte iſt, die* Genealogie *bis auf ſeine Zeit fortgeſetzt habe, ohne jedoch zu bemerken, was hiebey* Köllners, *was* ſeine *eigene Arbeit ſeye, und wo* jener *aufgehört und* Er *angefangen habe.*

Könnte es nun dem guten Ebran von Wildenberg *in dem* Opere elaborato,*welches H. Prof.* Fiſcher *l. c. pag. IV. herauszugeben verſpricht, und wegen deſſen nach ſeiner Meynung unvollſtändigen Herausgabe, welche doch auch mit der Dr.* Prieſeriſchen *Handſchrift übereinſtimmt, er den würdigen und verdienſtvollen H. von* Oeſſele *ſo hart anzäpft, nicht eben ſo ergangen ſeyn, wie dem braven* Köllner? *Zwar wird jeder Freund der Geſchichte mit uns der Erfüllung dieſes Verſprechens mit Verlangen entgegen ſehen; aber auch den Beweiſs von dem gelehrten Herrn Herausgeber erwarten, daſs dieſes* Opus elaboratum, *davon* Oeſſele *nur gleichſam den erſten Entwurf und Umriſs geliefert haben ſolle, noch das ächte urſprüngliche Werk und die eigenthumliche Arbeit des* Ebran von Wildenberg, *und nicht vielmehr, wie ſeine angeblich* Freheriſche Genealogie der Bayeriſchen Herzoge,*nur das Produckt eines jungen Chronickſchreibers ſeye, welcher jenen bey ſeiner Ausarbeitung nur zum Grund gelegt*

und

und interpolirt hat. — Schriebs zu Augsburg, am 2ten November, 1786.

Dr. Johann Heinrich v. Prieſer,
Com. Pal. Cæſ. und Rathsconſulent.

Habes, Lector benevole! de editis FREHERI Operibus. Huic NICERONIUS *Tom. XXI.* alios tres Tractatus:

De Proceſſu Fori inſtituendo,
De Inquiſitionis Proceſſu,
De Proceſſu Concurſus Creditorum,

tribuit, ſed perperam: uti bene obſervavit GOEBELIUS *l. c. p.* 91. cum non *Noſtri*, ſed BRUNNEMANNI ſint.

Poſt enumerata *Freheri* Opera, quæ typo adminiculante luci publicæ data fuerunt (*a*), modo ad ea recenſenda progrediendum eſt, quæ vel in MSSto. hucusque latitant, vel tantum affecta ſunt.

Ad *primam* claſſem pertinentia ſunt, quæ mox ſequuntur.

1. NOTGERI *tertii Abbatis S. Galli Verſio barbarica, i. e. germanica totius Pſalterii, paraphraſi Willeramianæ ſimilis.* De hoc audiamus *Marcum* VELSERUM in *Epiſtola* quadam ſua (Inter *Opera ejusdem, p.* 858.) ſcribentem: *Nunc litteras a Frehero accipio, qui* NOTGERI ... *Verſionem* ... *germanicam Pſalterii* ... *apud ſe eſſe ait, & publico offert, ſi typographum reperiat.*

NOTGERI *Verſio* prodiit, obſtetricante *Joh.* SCHILTERO, in *Theſauro Antiquit. Teuton. Tom. I.*

2. Leges

(*a*) Edere hæc junctim *Joannes* SCHILTERUS cogitabat. Idem moliri & SANDIUM biblipolam *Francofurtanum*, UFFENBACHIUS *G. Chr.* JOANNI anno 1713. ſcripſit. V. *Commercii epiſtolar. Uffenbach. Selecta, P. II. p.* 308.

2. *Leges curiatæ, h. e. pragmaticæ Sanctiones in Comitiis ſub Cæſarum nomine promulgatæ.* Promiſit eas *Noſter* in *Conſtitutione Adolphi* &c. V. ſuperius *p.* 65. *no.* 44.

3. POMPONIUS, *ſive de Numiſmatibus veteribus.* De hoc ipſe FREHERUS in fine *Dedicationis* ad *Sermonem votivum de Numiſmata Cenſus* (V. ſuperius *p.* 42. *no.* 15.) in hæc verba loquitur: *Neque vetabo, quin idem hoc majoris Operis* ἀποσπασμάτιον, Pomponii noſtri de veteri Numiſmate *ſimul aliquem guſtum præbeat: quem affectum dudum & tibi oſtenſum, jam amicorum tantum non conviciis quotidie efflagitatum brevi Deo juvante extrudere paramus; atque utique ſat cito, ſi bene.* Idem Opus *dudum promiſſum* (ut ait) rurſus publico promittit in *Dedicat.* ad Libros *de Re monetaria. Iſaac* CASAUBONUS, *Epiſt.* 466. ait: POMPONIUM *tuum ſcito, nos exſpectare quam cupidiſſime, atque adeo oramus te, ut, cum primum nactus fueris otium, cum ſtudioſis nominis tui & ſcriptorum id Opus communices.*

4. *Lexicon ſive Etymologicum Alemannicum.* Opus a *Noſtro* ſæpiſſime promiſſum, de quo MORHOFIUS in *Polyhiſt. litterar. L. IV. c.* 4. *no.* 8. ait: FREHERUS *Lexicon etymologicum magnum meditatus eſt: uti &* Ονομαθετικὸν, *ſeu de Nominibus propriis Allemannorum. Verum nihil horum in lucem prodiit.*

5. *Notæ in* RHENANI *Germaniam*, quas ad GOLDASTUM miſit, & cum IRENICO & aliis in SCHARDII *Tom. I. Script. Rer. Germ.* non exſtant. V. *Epiſtolas ad* GOLDASTUM, *no.* 268.

6. *Nonnulli Pſalmi verſibus decantati*, de quibus *Noſter* ad *Scipion.* GENTILEM, *Heidelberga.* 1594. ſcripſit: *Præſertim cum ab eo* (RITTERSHUSIO) *etiam certior fieri cupiam de ejus conſilio edendorum*

Pſalmorum a diverſis carmine redditorum, & a ſe diſpoſitorum. Quod ſi ita, ut inaudivi, aggreſſurus eſt (ſi res integra eſt) non tantum unum atque alterum a me verſibus decantatum ei illic inſerendum mittere poſſim; ſed vero pleroſque omnes ab... Affini noſtro Theodorico VIERO *Burggrafio Strackenburgico tam feliciter & eleganter expreſſos, ut cum* BUCHANANI *opera certare ſine periculo poſſe videantur.*

7. Ad hanc claſſem pertinere quoque videtur *Ammianus Marcellinus*, ex editione *Henrici* STEPHANI, cui *Lectiones variantes*, cujusdam *Claudii* FAUCHETII operâ annotatas, *Noſter* adſcripſit, additis etiam *Conjecturis* nonnullis *ſuis*, & *Notis*: ſicque *Juſto* LIPSIO per COLVIUM amicum ſuum transmiſit, *ſtudii ſui* eidem LIPSIO *probandi ergo*, ut ait. De qua tota re conſuli debet *Noſtri* Epiſtola, extans in BURMANNI *Sylloge Epiſtol. T. I. p.* 418.

Ad *ſecundam* claſſem ſpectantia ſunt complura, quæ ſubjicio:

1. *Linguæ Teutonicæ Commentarii.* Vide *Notas* ad *Lupoldum de* BEBENBURG. *Heidelbergæ.* 1664. *p.* 35. & 36. & *Dedicationem* ad *Sylvulam Deciſ. Areopagit.* & *Dedic.* ad Libros *de Re monetaria*, ubi ait: *jam plane maturos eſſe, & clauſtra indignari Commentarios iſtos.* Juvat hoc loco verba FREHERI ad *Jo.* MEURSIUM. 1605. 10. *Auguſt.* perſcripta ſubnectere: *Mihi* Germanicæ linguæ Commentarii *in manibus ſunt, in quibus jam aliquot annos me deſudaſſe non diſſimulo; ſed neque deſpero, fructum labori aliquatenus reſponſurum. Adjumenta habeo non vulgaria; gloſſaria latino - theotiſca MSSta. antiquiſſima, ſuppeditata a* PITHAEO, WELSERO, PETAVIO, BONGARSIO: *ex Bibliotheca Principis mei,* OLFREDI *exemplar MSStum, vetus ... ſed potiſſimum Pſalterii*

para-

paraphraſin barbaricam a NOTKERO . . . *ſcriptam*, *ex Helvetia mihi communicatam* : *tum alia fragmenta ejus generis non pauca* (*b*).

2. *Commentarii de Imperio Romano*. V. *Dedicationes* ad *Sylvulam Deciſ. Areopagit.* & ad Libros *de Re monetaria* : in qua poſteriori ait , *jam plane maturos eſſe hos Commentarios*, & *clauſtra indignantes*.

3. *Juris Græco - Romani Corpus*. Vide rurſus *Dedicationem* ad *Sylvulam Deciſ. Areopagit.* Forſitan hoc fuiſſet Tomus *tertius* , *Juris græco - romani* LEUNCLAVIANI. V. ſuperius , *p.* 41. *no.* 11.

4. *Veteres Populorum Teutonicorum Leges*. Conſule mox citatam *Dedicationem* ad *Sylvulam Deciſ. Areopagit.* Huc referri debent verba *Epiſtolæ*, a *Noſtro* ſcriptæ 1605. ad *Jo.* MEURSIUM (de qua paulo ante *no.* 1.) ubi ait: *Itaque poſſem* & *in Leges illas barbaricas Baior. Alemannor.* &c. *Commentarios juſtos ſcribere* , *niſi editionem* LINDENBROCHII . . (*cui fortaſſis mea accedent*) *præſtolari mallem*.

5. *In Jus feudale Saxonicum Annotationes*. Vide *Dedicationem* ad *Sylvulam Deciſion. Areopagit.*

6. *Elogia Palatinorum Principum*. Vide mox citatam *Dedicationem*. Confer , quæ ſuperius *p.* 45. *no.* 16. in *Originibus Palatinis* ipſe promiſit.

7. Ονομαθετησ , *ſeu de Nominibus propriis Alemannicis*. Vide ſuperius *p.* 81. inter Opera *Noſtri* manuſcripta , *no.* 4.

(*b*) Extat hæc *Epiſtola* in *Jo.* MEURSII *Opp.* ex Editione *Jo.* LAMII , *T. XI. p.* 143. communicata eidem LAMIO a JOH. GRAMMIO , qui *l. c.* in *Notis* dolens ait : *Pereunt irreparabili jactura ejus eruditionis partis* , *quæ circa Antiquitates Germanicas* , & *Origines non ſolum ejus* , *ſed plurium Europæ linguarum verſatur*, Commentarii *iſti* Freheriani . . . *merenturque de his legi* , *quæ ſcripſit J. G.* ECCARDUS *in Hiſtor. Studii etymologici* &c. *c.* 15. *p.* 141.

8. *Opera* HUTTENI *congeſta cum Præfatione.*

9. *Juris canonici Hiſtoria.* V. *Epiſt. dedicator.* ad *Sylvulam Deciſion. Areopagit.*

10. *De Auro Rhenano.* V. LINGELSHEMII *Epiſtolam* 99. *p.* 262. *d. d.* 7. *Julii.* 1609. *ad* BONGARSIUM.

11. *Tabula chorographica Pagorum Germaniæ per provinciam diſpoſitorum.* Vide *Origines Palatinas*, *L. I. c.* 5.

12. *Ruperti Romanorum Regis Vita.* Vide *Origines Palatinas* in *Dedicatione* ad *Fridericum V.* anno 1613. ſcripta: item ſuperius, *p.* 66. *no.* 46.

13. *Alexandri* TATIANI *Harmonia evangelica theotiſca*, quam *Bonaventura* VULCANIUS ad *Noſtrum* dimiſit, ipſeque in capita 244. diſtinxit. Edidit Opus hoc, anno 1704. in 4to. *Gryphswaldæ Joh. Phil.* PALTHENIUS, cujus *Præfationem* conſule: poſt hunc vero illud *Theſauro Antiquit. Teuton. Tom. II.* adjecit *Joann.* SCHILTERUS, quem videſis, ſi placet.

14. *De Ludovico Germanico Libellus.* Vide *Notas* ad *Lupoldum de* BEBENBURG, *p.* 59.

15. *Chronicon Francorum.* De hoc opere FREHERUS in *Notis* ad *Lupoldum de Bebenburg* ita loquitur: *Et ſane opus illud, quod Lupoldus hoc loco & infra ſæpius allegat, vulgo non extat, neque multis viſum puto. Id autem penes nos eſt, & lucem aliquando cum Deo viſurum ſpero, ampliſſima mole in membrana ſcriptum, optimæ notæ, & illius omnino ævi charactere, ab anno* 741. *usque ad annum* 1139. *a Caroli Pipini F. ad Conradum II. Suevum, quatuor totorum ſeculorum hiſtoriam accurate conſignatam, & per diverſos ſcriptores continuatam complectens, hoc ipſo titulo extrinſecus inſignitum:* CHRONICON FRANCORUM.

16. *Chro-*

16. *Chronicon ab initio mundi ad annum* 1162. *progrediens.* Hoc Chronicon, teſte *Joh. Georgio* ECCARDO, in *Hiſtoria Studii etymologici Linguæ Germanicæ. Hanoveræ.* 1711. in 8. edita, *pag.* 142. inter reliquias ſuppellectilis librariæ *Freherianæ* in auguſtam Bibliothecam *Guelpherbytum* venit; nec ullum dubium eſt, quin FREHERUS, ſi fata ipſi conceſſiſſent, id typis edidiſſet.

17. *Leges Heroldini cum obſervationibus* FREHERI *in legum loca difficilia.* Vide ECCARDUM in *Hiſtoria* modo allegata, *pag.* 141.

18. *Ingens Diplomatum Collectio.* FREHERUM de ejusmodi Collectione edenda cogitaſſe, huncque in finem jam duodecim volumina congeſta poſſediſſe, ipſe in *Chronico*, *Guelpherbyti* aſſervato, alicubi ad marginem indicat. Videſis ECCARDUM *loco* numero præcedenti *adducto.*

19. *Collectio Chronicorum Civitatum imperialium.* Audiamus de hoc inſtituto iterum *Noſtrum*, qui ita ad JUNGERMANNUM ſcribit: „ Ex literis tuis, do-
„ ctiſſime *Jungermanne*, ad Dominum *Lingelſhei-*
„ *mium* video, inter alia *Piſtoriana* etiam editioni
„ deſtinatum *Chronicon Auguſtanum Fr. Sigismun-*
„ *di* MEYSTERLINI (id enim nomen homini fuit)
„ ſcriptum circa annum 1483. Quod equidem
„ adeo non diſſuadeo (etſi non magnæ rei illud
„ ipſum videatur) & adjutum etiam eam. Sed cum
„ diverſa ejus extent exemplaria, alia aliis locu-
„ pletiora, circumſpectione utendum, neque præ-
„ cipitandam rem puto. Habeo & ipſe optimum
„ exemplar non ſine adpendicibus. Et fuit, cum
„ *tomum integrum ejusmodi Chronicorum* deſcripto-
„ rum *Civitatum imperialium* dare parabam: quod
„ fortaſſe conſilium reſumere potero, ſi *Wechelia-*

„ *nis* videatur. Sunt autem hæc fere : *Auguſtæ* „ *Vindelicorum*, Fr. Sigismundi (*c*) MEYSTERLINI ; „ *Noribergæ*, Conradi CELTIS ; *Goſlariæ* , EOBANI „ Heſſi ; *Argentinæ*, WIMPHELINGII ; *Ulmæ*, Fr. „ Felicis FABRI Ulmenſis ; *Treviris* , Fr. SCHERLL-„ MANNI ; *Francforti* , LATOMI (ſed & hoc am-„ pliandum cenſeo) Lubecæ. in 8. editum ; *Spiræ*, „ ISENGRENII editum in 8. Vale &, quid videa-„ tur, paucis ſignifica.

„ Tui amantiſſ.

„ FREHERUS. “

20. *In Carolinum Chryſobulon*. Habuiſſe *Noſtrum* in hunc aliquid *affectum*, monet *Melchior* ADAMUS in *Vitis JCtorum*. *p*. 219. Ipſemet FREHERUS id ipſum teſtatur in *Dedicat*. ad *Sylvulam* *Deciſion. *Areopag*. Neſcio, qui factum ſit, ut hæc Lucubratio GOEBELIO penitus exciderit.

21. *Gloſſario Latino-Barbaro* inſervientia non pauca, de quibus *Jo*. MEURSIO anno 1611. ſcripſit *Sunt & nobis in eo genere jam dudum Collecta & Obſervata non pauca, quæ tuo inſtituto conferre non abnuerem, ſi gratum foret, & excuſæ paginæ ſubinde ad me pervenerint, quibus illa pro corollario accederent.*

Hæc præter *Noſter* & ſequentia vulgare parabat: *Parergorum* Librum *tertium*. V. ſupra. *p*. 38. *no*. 3. *Scriptorum Rerum Germanicarum* Tomum *quartum*. Vide ſuperius, *p*. 51. *no*. 21.

Res Palatinorum Electorum præclare geſtas. Has grandiore calamo exſecuturum ſe, promiſit in *Originibus Palatinis*. V. ſupra *p*. 45. *no*. 16.

Corpus

(*c*) De Vita *Mayſterlini*, ejusque Operibus tum omnibus, tum maxime hoc *Chronico*, fuſe inferius peculiari paragrapho ago.

Corpus Juris Romano - Germani tam canonici quam civilis, ad methodum LEUNCLAVIANI *Juris Græco - Romani*, de quo conferri debent verba *Noſtri*, ſuperius *p.* 41. *no.* 11. allegata.

Novam Editionem Scriptorum Rerum Bohemicarum. Ad hanc pertinentia plura habere ſeſe parata, monuit in *Dedicatione* ad COSMAE *Pragenſis Chronicon.* 1607. ſeorſim a ſe editum.

Sed hæc conſilia omnia præmatura morte *Noſtri* irrita facta fuiſſe, credibile eſt.

Reſtat, ut pro coronide de *Epiſtolis Noſtri* tum *editis* tum *ineditis* diſſeram. *Editæ* ſunt: Io. Epiſtolæ quatuor ad *Scipionem* GENTILEM extant inter *Marq.* GUDII *Epiſtolas.* IIo. Quædam aliæ habentur in *Epiſtolis ad Melch.* GOLDASTUM a THULEMARIO vulgatis. IIIo Duas ad *Juſt.* LIPSIUM continet *Petri* BURMANNI *Sylloge, Tom. I. p.* 417. 418. IVo. Una ad *Georg.* REMUM repperitur in *J. G.* SCHELHORNII *Amoenit. litterariis*, *T. X. p.* 1252. Vo. Duæ aliæ ad *Marc.* VELSERUM exhibitæ fuerunt a *Theophilo* SINCERO, ſeu *Georg. Jac.* SCHWINDELIO in *Analectis litterariis von lauter alten raren Büchern.* in 8o. *Norimbergæ.* 1736. VIo. Duas ad *Joh.* MEURSIUM reipublicæ litterariæ dedit, a *Joh.* GRAMMIO communicatas, *Joh.* LAMIUS in nova Editione *Opp. Jo.* MEURSII, *Tom. XI. p.* 143. 201. (*). VIIo. Epiſtolam unam ad JUNGERMANNUM e Bibliotheca civica *Bremenſi* acceptam: Epiſtolas du-

(*) Harum *Epiſtolarum* poſterior, qua MEURSII *Gloſſarium græco - barbarum* laudatur, jam antea ex *Codice MSSto. Epiſtol. ad Joh.* MEURSIUM in Bibliotheca *Paullina Lipſiæ* adſervato exhibita fuit in *Nova Collectione Librorum rariorum*, *Halis Magdeburg.* 1709. *p.* 551. Sed dubio procul plures *Noſtri* Epiſtolæ habentur ibi.

as ad *Marc.* VELSERUM, quas SCHWINDELIUS mutilas dederat, jam integras, a Familia *Velſeriana* Norimbergenſi communicatas: demum & Epiſtolas, quarum autographa *Joh. Chriſtoph.* WOLFIUS Paſtor *Hamburgenſis* (*d*) ſervarat, ſcilicet unam ad *Georg.* REMUM jam ſupra a SCHELHORNIO vulgatam: tres ad *Conrad.* RITTERSHUSIUM: unam rurſus ad *Johann.* HORTLEDERUM publicavit *J. H. D.* GOEBELIUS (*e*). VIIIo. Anno 1777. *Norimbergæ*, in 8vo. inter *Epiſtolas ineditas* dedit *B. F.* HUMMELIUS unam aut plures *Noſtri.*

Ineditæ ſunt, quas *Theophil.* SPIZELIUS poſſedit (*f*), & quæ poſt hujus mortem in Bibliothecam *Kraſtianam*, teſte SCHELHORNIO *Amœnit. litterar. T. III. p.* 116. migraverunt. Deinde eæ, quæ in *Codice MSSto. Epiſtolarum* ad *Jo.* MEURSIUM datarum, in Bibliotheca *Paullina*, *Lipſiæ*, deliteſcunt (g). Cæterum non poſſum non conſentire *J. H. D.* GOEBELIO, qui *ingentem illarum copiam aut in Bibliothecis adhuc deliteſcere, aut injuria illorum temporum intercidiſſe* exiſtimat. Neque aliter ſentire poterit,

(*d*) Vide *Conſpectum ſupellectilis epiſtolicæ &c. quæ extat apud Joh. Chriſtoph.* WOLFIUM &c in 8o. *Hamburgi*, 1736. *p.* 113. 123.

(*e*) Has per biennium multo ſtudio quæſitas, tandem obtentas inſeruit FREHERI Tractatui *de ſecretis Judiciis olim in Weſtphalia &c. uſitatis*, in 4o. noviter a ſe edito, *Ratisbonæ.* 1762. ubi eas videſis *p.* 95. 209. *ſeqq.*

f) V. *Catalogum Biblioth. Spizelianæ.* in fol. *pagina ultima.*

(g) Vide de hoc *Codice N. H.* GUNDLINGIUM in *Hiſtorie der Gelehrtheit. p.* 4334. & STRUVII *Introduct. in Notit. Rei litterariæ*, *p.* 379. Confer, quæ paulo ante, *nota* (*) monui. Nil dubito, quin plures FREHERI *Epiſtolæ* ibi extent.

rit, quisquis advertere voluerit, maximam amicorum copiam FREHERO fuiſſe; quos ſæpiſſime litteris ab eodem ſalutatos eſſe, dubitari non poteſt.

JAEGER (*Clemens*)

Miniſter publicus Senatus *Auguſtani*, vir in colligendis urbis patriæ antiquitatibus perdiligens, itemque de hiſtoria ejusdem civitatis meritiſſimus, vixit medio 'cre ſæculo XVI.

Nullum hactenus *Noſtri* Opus typis editum indagare potui; inedita autem ſunt, quæ ſequuntur:

I. *Ain ſelzſamer Auflauf, und wilde ungewöhnliche Empörung, welche ſich zwiſchen einem erbarn Rath und Gemainde der Stadt Augſpurg anno* 1524. *eines Barfüſſers Münchs halber begeben und zugetragen hat.* Vidi hujus Operis Apographum in Bibliotheca Collegii, quondam *Societatis Jeſu*, cum hac epigraphe: *Erſtlich durch Clementen* JAEGER *zuſammen getragen, und beſchrieben anno* 1532. *abcopirt anno* 1554. *im Monath Februarii.* Monachum hunc *Noſter* in decurſu narrationis vocat *Joannem* SCHILLING, de quo conſulere poteris Hiſtoriographos *Auguſtanos*, uti Perilluſtr. D. *Paul. a* STETTEN *ſeniorem*, GASSARUM, KHAMMIUM, & præcipue STENGELIUM, *Comment. Rer. Auguſt. p.* 264.

II. *Nachricht und hiſtoriſche Beſchreibung von denen Augſpurgiſchen Land- und Stadt-Vögten.* Hujus Operis ſequentem notitiam nobis exhibet Perilluſt. D. *Paulus a* STETTEN *ſenior* in *Hiſtoria Auguſt.* vernacule ſcripta, in *Anteceſſione de Scriptoribus Rer. Auguſt.* §. 53. „ Der Verfaſſer dieſes Wercks „ iſt der . . . fleiſſige Rathsdiener *Clemens Jaeger*, „ welcher ſolches anno 1546. dem Rath dedicirt. „ Das Original davon, welches zierlich geſchrie-

„ ben, und in welchem die Wappen der Land- und „ Stadt - Vögte, ſo viel derſelben zu bekommen „ waren, ſauber gemahlet, wird noch dermalen „ auf dem Rathshauſs aufbehalten. Es enthält die- „ ſes Buch viele beſondere Nachrichten von denen „ ehemaligen Streitigkeiten zwiſchen dem Hoch- „ ſtifft und der Stadt, wie nicht weniger unter- „ ſchiedliche ſelten fürkommende Urkunden. " Ex hoc MSSto. nonnulla excerpſit *Jacobus* BRUCKERUS plurimis vulgatis libris clarus, inſeruitque Operi a ſe edito: *David* LANGENMANTELII *Hiſtorie des Regiments in des H. R. R. Stadt Augſpurg.* Vide Præfationem hujus Operis.

III. *Augſpurgiſches Conſulat-Buch.* Etiam hujus Operis deſcriptionem debemus Perilluſtr. D. *Paulo a* STETTEN *ſeniori*, qui *l. c.* §. 54. de eodem hæc habet: „ Eben damalen dedicirte beſagter *Clemens* „ JAEGER dem Rath auch das ſogenannte *Conſulat-* „ *Buch*, worinnen alle Augſpurgiſche Burgermei- „ ſter von dem Anfang des Zünftiſchen Regiments „ bis auf das 1546. Jahr verzeichnet; welches „ ebenfalls auf dem Rath - Hauſs verwahrlich auf- „ behalten wird. " Vide *eundem* in decurſu *Hiſtor. Auguſtanæ. p.* 389. Conſentit Perilluſtr. *Paulus a* STETTEN *junior* in Libro: *Erläuterungen der in Kupfer geſtochenen Vorſtellungen aus der Geſchichte der Stadt Augſpurg*, *p.* 140.

IV. *Augſpurgiſche Chronick von der Sündfluth bis auf Chriſti Geburt, und dann wie dieſe Stadt zum chriſtlichen Glauben kommen, und bishero durch Gottes Gnad darinn erhalten worden. Benebens was ſich ſonſten für allerley wunderſelzame und unterſchiedliche Sachen in dieſer Stadt Augſpurg begeben und zugetragen haben.* De hoc *Chronico* rurſus audire ju-

vat

vat, Perilluſtr. D. *Paulum a* STETTEN *ſeniorem l. c.* §. 16. „ Der erſte Verfaſſer hievon iſt *Clemens* JAE-
„ GER , ein gewesſter Rathsdiener , und geſchick-
„ ter und fleiſſiger Mann , ſo ſich um die *augſpur-*
„ *giſche* Alterthümer und Begebenheiten , wie er
„ auch bey ſeinem Dienſt gute Gelegenheit gehabt,
„ mit groſsem Fleiſs bekümmert; dahero dann auch
„ ſolche wohl zu gebrauchen iſt. Seine Arbeit geht
„ bis über die Mitte des XVI. Sæculi. Nach ihm
„ hat ſelbige ein unbekannter jedoch nicht unge-
„ ſchickter Mann bis 1628. fortgeſezt. Von die-
„ ſer Zeit an bis auf das 1659. Jahr hat *Ludwig*
„ HAINZELMANN (*a*) ein teutſcher Schulmeiſter die
„ Hand an die Continuation dieſes Wercks gelegt;
„ es iſt aber ſolche nicht ſo gut gerathen , als die
„ erſtere. Endlich hat ſelbe noch einen weitern
„ Fortſezer und zwar bis anno 1719. an einem an-
„ dern teutſchen Schulmeiſter , *Andreas* PFEFFEL,
„ bekommen : welcher ſich aber meiſtentheils mit
„ Mord - Geſchichten und andern Kleinigkeiten
„ aufhält , doch aber auch einiger maſſen zu ge-
„ brauchen iſt. "

V. *Von Ankunft des uhralten adelichen Geſchlechts der Herren* REHLINGER , *jeziger Zeit in Augſpurg , in welcher Beſchreibung neben andern auch der Herren Langenmantel , Herwart , Illſung , Peutinger , und Baumgartner* &c. *faſt ehrliche Meldung geſchicht. Denckwürdig zu leſen und aufzuheben. So wird auch in dieſem Buch der uralten augſpurgiſchen allbereit abgeſtorbenen Geſchlechter, als der Schongauer , Hurlacher , Villenbacher , Hocheneckher, Pettner , Völckwein ,*

(*a*) *Ludovicus* HAINZELMANN , teſte *Martino* LIPENIO, *Biblioth. philoſoph. p.* 107. *a.* edidit inſuper Librum arithmeticum , vulgo *Rechenbüchlein.* 8º. *Augsburg* , 1642.

wein, *Vetter*, *und Eggenberger &c. gedacht*; *denjenigen*, *welche vor Jahren zu ihnen geheurath*, *bey ihren Stammen dienſtlich zu gebrauchen.* Dedicavit hoc Opus *Noſter* anno 1559, ultimo Octobris, *Henrico* REHLINGERO a *Radaw*, Duumviro *Auguſtano*, ut ſuam erga ſtirpem *Rehlingeriam* obſervantiam hoc monumento teſtaretur: ſimulque eandem adverſus nonnullorum Malevolorum, illuſtrem generoſamque ejus originem peſſimis conviciis impugnantium, temeritatem defenderet. Inter alia ſe patria *Auguſtanum* fuiſſe prodit; quinquennium, & ultra, in hoc opere conſcribendo inſumpſiſſe; & a laudato REHLINGERO in eo conficiendo valde adjutum fuiſſe. Unde vero materiem Libri hujus, argumentaque deſumpſerit: & quæ maxime res in eo conſcribendo moræ ac impedimento ſibi fuerit, ſequentibus declarat: *Was Schaden .. an Leuthen*, *Gut*, *und alten Monumenten .. beſchehen*, *iſt einem jeden unpartheyiſchen Leſer zu bedenken heimgeſtellt. Deshalben diejenigen*, *welche unbedächtlicher Weiß ... diſen Stammen* (REHLINGERORUM) .. *verkleinern wolten*, *ſich mit nichten zu verwundern haben in dem*, *daß man alle uralte* REHLINGER ... *weder bekennen noch ſetzen mögen ... inſonderheit dieweil man ſolche Mängel nit allein bey dem Rehlingeriſchen Herkommen*, *ſondern bey andern höhern und nidern Stammen und Genealogien auch findet. Deshalben auch diſe H. H.* REHLINGER, *welchen man Alters und Krieg halben keine Nachkommen finden kann*, *mit nichten auszulaſſen ſeyn. ... Und iſt ſich nit ſo hart zu verwundern*, *daß ſolcher Mangel und Gebrechen auf dem Land erfolgt*; *dieweil ſich dieſelbe auch in den Städten befinden: dann ein E. Rath dahier* (*Auguſtæ*) *kein älteres Steuerbuch hat, dann anno* 1303. *und* 1304. *Und ſeynd hernach alle Steuerbücher bis anno* 1346. *nemlich*

42.

42. *Jahr lang, verlohren worden; welches mir ein groſſe Mühe und Verhinderung in der Succeſſion gebracht. Habe mich derohalben des Raths - Leib - Geding - Bürger- und Raths-Bücher, und anderer wahrhaften brieflichen Urkunden mit groſſem Fleiſs gebrauchen müſſen...* Ceterum hujusLibri honorificam ante me mentionem fecit *Jo. Georg.* LOTTERUS in *Hiſtoria Vitæ &c. Conradi* PEUTINGERI, *p.* 10. *in Notis*, eumque ſæpius citat Perilluſtr. *Paulus a* STETTEN *junior* in *Hiſtorie der adelichen Geſchlechter von Augſpurg*. Excerpta ego dedi in *Bibliotheca* mea *Auguſtana*, *Alph. I. p.* 108. *Alph. II. p.* 118. & in hoc præſenti *Alphabeto III.* do in §. ILLSUNG (*Leopoldus*) Apographa extant in Bibliotheca Collegii quondam *Societatis Jeſu*, & *FF.* VEITHIORUM, Auguſtæ.

VI. *Merck - und denckwürdige Händel, ſo in der Stadt Augſpurg in allen dreyen Hauptſtänden ſich zugetragen haben, auf das fleiſſigſte colligirt und aufnotirt durch Clement* JAEGER *geweſsten Rathsdiener allhier.* in 4to. Vidi hoc MSStum. in Bibliotheca D. *Joann. Bapt. de* BASSI p. m. Decani ad *S. Mauritium*, *Auguſtæ*. Incipit: *Ein Schreiben, ſo der Rath der Stadt Augſpurg ihrem Biſchof des Umgelds halber* (anno 1291.) *gegeben &c. &c.* Continet notatu digniſſima.

Hæc de laboribus *Noſtri*, Viri in patriis rebus indagandis maxime induſtrii. Accedit, magna eundem *Achilli Pirminio* GASSARO, *Annales Augſburgenſes* condenti, adjumenta præbuiſſe; unde is exhibitam ſibi a *Clemente* opem (*b*) gratus agnovit his verbis:

(*b*) Vide *Joann. Burckh.* MENCKENII *Scriptores Rer. Brunswicenſ. T. I. pag.* 1952. *b.*

verbis : „ Quo in labore *Clemens* VENATORIUS, pu-
„ blicus Senatus Miniſter, me non parum, præſer-
„ tim in *Præfectorum* & *Conſulum Catalogo*, juvit. “

Effigiem *Noſtri*, veſte officio ſuo propria induti, exhibet Liber : *David* LANGENMANTEL *Hiſtorie des Regiments der H. R. R. Stadt Augſpurg. p.* 37.

ILLSUNG (*Leopoldus*)

Patritio ſtemmate ortus (*a*), filius *Maximiliani* ILLSUNG, interioris Conſilii *Auguſtani* Senatoris, Quæſtoris ærarii publici & Aedilis (*b*), ex *Anna Maria* IMHOFIA ſecundo genitus, diem natalem habuit 6. Septembris, anni 1651. (*c*). Hic, poſtquam ado-

(*a*) De *Illſungorum* nobiliſſima familia fuſe agit *Gabriel* BUCELINUS in *Stemmatograph.* & Perilluſtris *Paulus a* STETTEN *junior*, in *Hiſtorie der adelichen Geſchlechter der Reichsſtadt Augſpurg*, *p.* 107 -- 112. ubi etiam *Noſtri* nominatim meminit, ſequentibus verbis : *Leopold* (ILLSUNG), *deſſen Frömmigkeit und Verdienſte ſehr erhoben werden, war anno* 1689. *Probſt zu St. Georgen in Augſpurg.* De conditore Gentis *Illſungiæ*, quæ Auguſtæ eſt, ait *Clemens* JAEGER, in Opere anecdoto : *Von Ankunft des uralten Geſchlechts der HH.* REHLINGER : „ Noch ligt in der Marckt
„ *Meringen* das Schloſs, welches *H. Seyfrid* ILSING (von
„ welchem alle *Ilſing*, ſo noch in Augſpurg wohnen, ih-
„ ren Urſprung haben) mit vilen Gütern und Lehenſchaf-
„ ten geweſen iſt. Diſer iſt durch die vielfältige Krieg al-
„ ſo ausgemerglet und betrübt worden, daſs er ſeine Gü-
„ ter, Aecker, und Schlöſſer verlaſſen, und ſeine Kinder
„ in die Stadt *Augſpurg* verheurathet hat. “

(*b*) Hunc *Maximilianum* ILLSUNG anno 1604. vitali aura frui coepiſſe, anno 1635. in Senatum adſcitum eſſe, eodem iterum deceſſiſſe anno 1676. annoque demum 1680. mortem obiiſſe, diſcimus ex *David.* LANGENMANTEL *Hiſtorie des Regiments in der Reichsſtadt Augſpurg.*

(*c*) Ita teſtatur *Corb.* KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. II. colleg. p.* 371. & *P. III. regul. p.* 415.

adolevit, ſtatui eccleſiaſtico ſeſe mancipans, in monaſterio *S. Georgii Auguſtæ*, inter Canonicos regulares Regulam *S. Auguſtini* anno 1668. eſt profeſſus: quibus geſtis anno 1672. *Dillingam* miſſus, in ea Univerſitate diſcendis Theologiæ placitis operam biennii ſpatio impendit: hoc autem elapſo *Romam* in Collegium *S. Apollinaris*, jubentibus Superioribus, anno 1674. profectus ad idem ſtudii genus per quadriennium omni cum laude incubuit. Accidit intra iſtud temporis ſpatium, ut, ſacris ab ipſo *Alexandro VII.* Papa initiatus Ordinibus, primum Deo immortali ſacrificium anno 1675. litaret.

Abſoluto ſublimiorum ſtudiorum curriculo, *maxima nobilitatus doctrina* anno 1678. in patriam monaſteriumque ſuum redux *Leopoldus* primum *proparochus*, mox etiam *parochus* anno 1679. conſtitutus, animarum ſibi creditarum ſaluti egregie invigilavit. Tandem, cum non ſolum natalium claritate, ſed etiam rerum gerendarum dexteritate, virtute, doctrina & eximiis quibusque tum animi tum ingenii dotibus præluceret, *Bernardo* NEUMAYR, Præpoſito Collegii *San-Georgiani*, anno 1679. die 15. Julii ſupremis fatis defuncto (*d*), *Noſter* ad illud eccleſiaſticæ dignitatis culmen evectus eſt. Quæ quantave, in eo faſtigio poſitus, tum cænobium ſuum inſtaurando amplificandoque, tum templum *San-Georgianum* ejusque ſacram ſuppellectilem exornando, tum Collegii ſibi commiſſi jura augendo, tum regularem diſciplinam ſartam tectamque conſervando, *Leopoldus* per viginti quinque, quibus præfuit, annos geſſerit, non eſt inſtituti Operis, commemorare. Ob eam rem, quicun-

que

(*d*) Hujus encomium vide apud mox citatum KHAMMIUM, *P. II. colleg. p.* 345. & *P. III. regul. p.* 415.

que laudes inde *Noſtro* debitas accuratius cognoſcere avet, conſulat *Corb.* KHAMMIUM, qui in ſua *Hierarchia Auguſtana*, *P. II. colleg. p.* 371 -- 382. res præclare a *Leopoldo* geſtas prolixa narratione proſequutus eſt.

Litterarias autem *Noſtri* laudes ſilentio præterire nec debeo nec volo. Itaque is (præterquam quod *anno* 1691. *Bibliothecam* monaſterii *novis forulis*, *feneſtralium ſcaporum commiſſuris*, *ſeptemque iconibus exornarit*, *ejusque pavimentum marmore Eichſtettenſi ſtraverit*) nullis ſumptibus pepercit, ut ſubditorum animos ad optimarum litterarum amorem atque culturam accenderet. In eum finem non ſolum anno 1696. *Ludovico* PANZAU & *Franciſco* DAFFINGER (*) : iterumque anno 1698. *Joanni Bapti-*

(*) *Franciſcus* DAFFINGER in hanc lucem *Langenargæ* editus, Auguſtæ in monaſterio *S. Georgii*, anno 1693. die 29. Sept. ſolenni Votorum nuncupatione Regulæ *S. Auguſtini* ſeſe addixit. Poſt Theſes philoſophicas in Lycæo patrio publice defenſas, *Romam* in Collegium *S. Apollinaris* miſſus primum poſt quinquennium *Auguſtam* remeavit. Eum longiori temporis ſpatio Collegii ſui Decanatum geſſiſſe, & ſupremis fatis anno 1747. die 20. Februar. defunctum eſſe repperi. Unicum ingenii monumentum a *Noſtro* hactenus ad manus meas devenit hoc titulo : *Lob - und Ehren - Red zur Zeit*, *als die Gedächtnuß der Canonization der lieben Heiligen Gottes Jacobi de Marchia & Franciſci Solani . . begangen wurde.* in 4to. *Augſpurg* 1728. Meminerunt *Noſtri* P. *Corb.* KHAMMIUS in *Hierarch Auguſt. P. II. p.* 374. 375. & *P. III. p.* 416. *Chronicon MSStum. monaſterii S. Georgii*, *Auguſtæ*, extans in Bibliotheca *FF.* VEITHIORUM. Item RRmus. Præpoſitus Pollinganus, *Franciſcus*, in *Elencho onomaſtico Script. Ord. S. Auguſt. Can. Regul.*

Vixit circa idem tempus, & ſub eodem Præpoſito *Leopoldo* ILLSUNGO in memorato monaſterio *Ignatius* SEEFELDER patria *Landſpergenſis*, qui poſt ſtudium Phyſices *Auguſtæ*

Baptiſtæ DURR annoque 1707. *Joanni Michaeli* HEISSLER Theſium philoſophicarum publice in Lycæo *Auguſtano* defendendarum facultatem conceſſit, ſed etiam neceſſarios ſumptus liberaliter ſubminiſtravit. Similiter *Franciſcum* DAFFINGER in *Romanum S. Apollinaris* Collegium: *Joannem Baptiſtam* DURR & *Joannem Michaelem* HEISSLER vero in *Dillinganam* Univerſitatem, ſuppeditatis largiter impenſis, ablegavit, theologicæ diſciplinæ præceptis probe imbuendos. Et maximam rerum divinarum cognitionem ſedulo ſtudio ſibi peperiſſe juniores hoſce Religioſos, tum vero quam ſimillimum eſt; tum in *Joanne Baptiſta* DURR jam præparata, ſed Marte *Gallico* eo tempore per *Sueviam* ſæviente præpedita *Theſium ex univerſa Theologia* propugnatio: in *Joanne Michaele* HEISSLER vero & ſuſcepta ſtrenue & multa cum laude peracta *theologicarum Poſitionum* defenſio confirmant (*e*).

Sic dum ſuorum ingenia præclaris doctrinæ ſubſidiis excolere ſtuduit *Noſter*, ſemet ipſe doctis laboribus in monaſterii ſui uſum atque emolumentum

tum

guſtæ abſolutum in S. Ordinem admiſſus, anno 1708. die 25. Novembr. ſolennibus ſeſe votis obſtrinxit. Habentur ejus I. Concio vernacula in ſolennitate Canonizationis *SS. Jacobi de Marchia*, & *Franciſci Solani*: *Die zwey neuteſtamentiſche Joſue und Caleb. in 4to. Augſpurg.* 1728. II. Concio vernacula in ſolennitate Canonizationis *S. Catharinæ de Ricciis.* 1747. habita in templo Monialium *S. Catharinæ* Auguſtano. III. Volumina tria Concionum, quorum primum Orationes *Dominicales*, ſecundum *Feſtivales*, tertium varias *Panegyricas* continet. Extant MMta. in Bibliotheca *S. Georgii* Auguſtana. Vide, ſi lubet, mox a me citatos tres Auctores.

(*e*) Vide KHAMMIUM *ll. cc.*

tum impendere non omiſit; uti teſtatur ſupra allegatus KHAMMIUS *l. c.* qui a *Leopoldo* noſtro

I. *Cæremoniale*

conſcriptum fuiſſe docet ſequentibus verbis: *Eodem anno* (1699.) *Operi triennali, nimirum Cæremoniali, ex Miſſali, Breviario, & variis Auctoribus maxima cum induſtria collecto, & ad cæremonias in ſuo monaſterio conſtanter ac regulariter obſervandas deſtinato, ultimam manum impoſuit.* Eodem KHAMMIO auctore diſcimus,

II. *Opus arduum triennale geographicum, nimirum circumſcriptionem & partitionem limitum & terminorum, omnium monaſterii bonorum aliorumque conterminantium*, a *Noſtro* anno 1701. abſolutum fuiſſe.

Denique viribus fractus, variisque infirmitatibus debilitatus anno 1714. die 6. Decembris *Præpoſiti* dignitate, pauloque poſt, anno ſcilicet 1715. die 15. Februarii etiam vita deceſſit, ſepultus in hypogæo, quod vivus conſtruxerat hac addita epigraphe:

CONDITORIUM
PRAEPOSITORUM S. GEORGII
A LEOPOLDO,
EX PRAENOBILI ILLSUNGORUM PROSAPIA
AUGUSTAE PROGENITO,
PRIMO
HUIUS MONASTERII
INFULATO PRAELATO
SUB RENOVATIONE TEMPLI, CHORI, ALTARIS,
CONSTRUCTUM.
ANNO DOMINI M DC XCIII. AETAT. XLI.
REGIMINIS IV.

Merita Noſtri ac laudes in ſolenni depoſitione docto ſermone de ſuggeſtu publico recitavit, qui & ea

publi-

publicis typis vulgavit, *R. P. Rolandus* REICH *Ord. Min. S. Franciſci, in Conventu Auguſtano Concionator ordinarius* (*f*).

(*f*) Ita teſtatur *Franciſcus* PETRI in *Germania Canonico - Auguſtiniana*, quam vide in *Collect. Script. Rer. hiſtor. monaſt. eccleſiaſt. P. III. p.* 142.

MAYSTERLIN (*Sigiſmundus*)

Sigiſmundus MAYSTERLIN, latino vocabulo *Magiſter*, perperam etiam *Munſterlinus* (*a*) vocatus, monachum in Cænobio *Auguſtano*, *SS. Udalrici & Afræ*, indutus vixit medio ferme ſæculo XV. ſcripſitque ſub quatuor Abbatibus continua ſerie ſibi ſuccedentibus, nimirum *Joanne ab* HOHENSTEIN. *Melchiore de* STAMHAM, *Henrico* FRIES, & *Joanne a* GILTLINGEN. Petrus WAGNER in *Congeſto MSSto. Virorum illuſtrium Ord. S. Benedicti*, *tit.* 7. ſequentibus eum prædicat: *Vir apud multos in pretio habitus*, *multæque litteraturæ, & humanarum rerum peritia nominatiſſimus*.. Chronicam Auguſtenſis Civitatis, *aliaque plura*, *miro verborum compendio, connectendo luculenter*.. *ſcribens legentibus ſui nominis dedit memoriam*: *ſcripſit & limato admodum ſermone* Indicem... Monaſterii, *librum utique omni ſui parte Viri diſertiam eloquentem*...

(*a*) MUNSTERLINUM vocat *Achilles Pirminius* GASSARUS in *Annal. Augſburgenſ.* inter MENCKENII *Scriptores Rer. German. T. I. p.* 1621. Præter GASSARUM meminerunt *Noſtri* Perilluſtr. *Paul. a* STETTEN *ſenior*; *Georg. Andr.* WILL; *Jo.* PISTORIUS; *Jo Albert.* FABRICIUS in *Biblioth. med. & inf. Latinit. Editionis Manſianæ*, *T. VI. p.* 182. & *Tom. V. p.* 62; *Jo. Petrus de* LUDEWIG; *Bern.* PEZIUS; *Corb.* KHAMMIUS; *Hiſtoria litteraria Ord. S. Benedicti*; quorum omnium auctoritates ſuis locis citabo.

De patria *Noſtri*, parentibusque nihil mihi conſtat. Similiter de adoleſcentia ejusdem expiſcare hactenus quivi nihil. Annos vero *quindecim* natum Ordini *Benedictino* ſeſe mancipaſſe, ipſe tradidit ſua in *Epiſtola* inferius alleganda. In eo vitæ ſtatu ingenium ſuum multa cura perpolivit, ſeſeque variarum ſcientiarum adjumentis probe inſtruere allaboravit; cujus rei evidens documentum tum Variorum teſtimonia per contextum hujus paragraphi allegainda, tum munia a *Noſtro* geſta, tum Libri ab eodem conſcripti, exhibent.

Juſſu Abbatis *Joann. ab* HOHENSTEIN circa annum 1456. ſcripſit Chronicon Auguſtanum (*b*), cui titulum fecit: *Chronographia Auguſtenſium*, obtulitque *Sigiſmundo* GOSSENBROT; de quo Opere inferius plura dicenda ſunt. Poſthæc permiſſu Superiorum in *Franconiam* delatus, *Norimbergæ* munus Concionatoris in æde *S. Sebaldi*, itemque Plebani in *Gundlach* (*c*), loco eidem urbi vicino, obivit (*d*), *Her-*

(*b*) KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 73.

(*c*) Male ergo *Jo. Petr. de* LUDEWIG *Noſtrum* in *Tom. VIII. Reliquiarum MSStorum. &c. p.* 15. vocat *Antiſtitem templi Sebaldiani*, addens: *eandem ſpartam Noſtrum obiviſſe in cœnobio Grundlacenſi.*

(*d*) Patet hoc ex Epiſtola anecdota, quam *Noſter* ad *Joannem* (haud dubie *de* GILTLINGEN) Abbatem dedit.

„ *D. Joanni Abbati S. V. & Afræ.*

„ Reverende Pater ac Domine! Poſt ſui commendationem.
„ Dolenter neſcius ſto de veſtra Paternitate, monaſterii-
„ que conditione, fratrum etiam vigore. Id etiam veſtræ
„ Paternitati de me neſcire, æque grave arbitror... Ut
„ igitur V. Paternitatem hujus rei abſolutam faciam,
„ *Grundlach* anno illo poſtpoſito, rurſus *Nurimbergæ* me
„ tradidi ad ſerviendum, licet debilis & exhauſtus. Ha-
„ berem etiam, ſi vellem, Prædicaturam *Herbipoli* cum
„ ſalario centum florenorum. Sed decrepitus non ſinit;
„ nec,

Herbipoli quoque duplex officium iſtud adminiſtraſſe *Noſtrum*, non eſt, cur dubitem (*e*). Inſuper & *Luten-*

„ nec, ut credo, ultra Purificationis feſtum hoc officium
„ implebo. Actum eſt de me &c. Valde optarem ſcire,
„ quoto anno *Profeſſus* fuerim; quia ſcio, *quod tunc*
„ *eram quindecim annorum*, & tantum quantum eſt a feſto
„ Conceptionis Mariæ usque ad Gregorii. . . .

„ *Fr. Sigiſmundus ut devotus Præ-*
„ *dicator S. Sebaldi ac Plebanus in*
„ *Grundlach.* "

(*e*) Diſcimus iſtud ex ſequenti Epiſtola anecdota.

Acerrimi ingenii Viro, multarum ſcientiarum reſoluto, Ven. D. Sigismundo MUSTERLIN *Herbipol.* . . *Verbi Dei Seminatori & ibidem Plebano.*

„ D. Sigismundo Sigismundus ſalutem! Litteras tuas, præ-
„ ſentium a latore, Leonardo accepi; Sed, ut ſcribis, D.
„ Priorem accedere diſtuli. . . Poſtremo ad *Kuſach* ſcribam
„ pro litteris tuis, ut ſcribis, cuſtodiendis. . .
„ Ex Argentina, die Veneris, poſt Annunciationem
„ Mariæ. 1476. "

Facit multum ad propoſitum alia Epiſtola anecdota Canonici cujusdam *Herbipolenſis*, quam eo liben ius hic ſubnecto, quod *Noſtro* valde honorifica ſit:

„ *RRmo. in Chriſto Patri ac Domino N. ſancti Euſta-*
„ *chii SS. Romanæ Eccleſiæ Diacono Cardinali Se-*
„ *nenſi, Domino ſuo &c. &c.* (*)

„ Reverendiſſime in Chriſto Pater ac Domine mi metuen-
„ diſſime ac colendiſſime, humili commendatione præmiſ-
„ ſa. Eſt in Eccleſia veſtræ Reverendiſſimæ Paternitatis,
„ ac noſtra cathedrali, *Prædicator pro populo*, *Vir tam*
„ *ſcientia quam eloquentia præditus*, *vitæque integræ ac ho-*
„ *neſtæ*, *qui*, *licet ſit profeſſus & ſub obedientia Prælati ha*
„ *ctenus conſtitutus*, *Domino tamen Reverendiſſimo Herbi-*
„ *polenſi ac toti Capitulo in complacentiam non ſine magno*
„ *fructu Prædicaturæ curam gerit*, *& Magiſter Sigismun-*
„ *dus* MAISTERLIN, *Profeſſus Ordinis S. Benedicti*, *dictus.*
„ Et

(*) Fuit hic *Franciſcus Piccolomineus*, poſtea Ponti ex maximus ſub nomine *Pii* III. V. *Ughelli Ital. ſacr. T. III. p.* 573.

Lutenbaci, ſive *Lautenbaci*, Diœceſis *Wirceburgenſis* oppido, animarum curæ præfuiſſe *Sigiſmundum*, certis indiciis comperi (*f*). Ante hæc vero in

„ Et ex quo apud nos ſumma cum diligentia ſe oſtendit,
„ inclinatus eſt Dominus Reverendus, nec non totum Capitulum ad ſuam perſonam. Et ego, veſtræ Revmæ.
„ Paternitatis Capellanus, pro viri ipſius ſpeciali amicitia
„ humillime ſupplico, ut Revma. Paternitas veſtra dignetur cauſſam ipſius habere favorabiliter commiſſam, ac
„ juxta etiam alia ſcripta Dominorum meorum eundem in
„ Capellanum veſtræ Paternitatis Reverendiſſimæ acceptare dignetur gratioſe, & apud ſummum Dominum noſtrum auxilio eſſe, ut idem Magiſter *Sigiſmundus* quodcunque beneficium eccleſiaſticum cum cura vel ſine cura (*) poſſit & valeat; Nam qui illi de hujusmodi Beneficio providerent, mox adeſſent, nec in hoc deeſſet
„ conſenſus ſui Superioris. Sentiam Revme. Pater! in ea
„ cauſſa meam paucitatem aliquid potuiſſe, & ex obligatiſſimo ero Revmæ. Paternitatis veſtræ deditiſſimus, me
„ demum recommendans eidem humili devotione. Ex
„ *Herbipoli*, die 8. Januarii 1476. "

„ *Humilis Capellanus N. Canonicus Eccleſiæ Herbipolenſis.* "

Cæterum ex eo, quod *Noſter* in ſuperius allata *Epiſtola* ſua dicit: *Haberem etiam, ſi vellem, Prædicaturam Herbipoli &c.* concludendum eſt, eum ſentientem, ſe ob ætatatem & virium debilitatem huic muneri longius ferendo minus parem eſſe, eodem deceſſiſſe: imo in alia ipſe *Epiſtola* anecdota ad *Joannem* Abbatem, ſe *ob ſenium Prædicaturam Herbipolenſem reſignaſſe* palam fatetur.

(*f*) Declarat hoc ſequens Epiſtola:

„ *Magnæ experientiæ & multidocto, venerabili Viro D.*
„ *Sigiſmundo* MUSTERLIN *Religioſo*, Jerarchico in
„ Lutenbach, *Confratri tanquam & Patri dilecto.*

„ Se is tuus Jeorgius obtulit, etſi per lapſum temporis
„ ... a memoria lapſus mihi fuerit. .. Admodum gratum
„ tuli tum tui ob amorem, tum ut fidum ad vota habe- „ rem

(*) Supple: *obtinere.*

in *Galliæ* finibus (quibus fatis agentibus, cum ignariſſimis ignoro) exulem ſeſe egiſſe, ipſe memoriæ tradidit in ſuo *Indice Monaſterii SS. Udalrici & Afræ*, *P. II. c. 6.* ubi de S. *Adalberone* Epiſcopo *Auguſtano* loquens ait: *Dum Galliæ fines ego exul tererem, de ſuis præclaris virtutibus indicia manifeſta Codicibus in antiquis repperi.* Sic nimirum omni tempore *Noſter* in vetuſtatis monumentis excutiendis rimandisque ævi remotioris hiſtoriis laudabiliter verſabatur.

Perpauca hæc de Vita MAYSTERLINI, *eruditi pariter ac operoſi monachi* (g) eruere mihi licuit: quibus quod addam, non habeo, niſi credibile fieri, eum, poſt annum Chriſti 1484. haud diu amplius inter vivos egiſſe; prout ſatis innuit ipſe in *Prologo* ad *Indicem Monaſterii SS. Udalrici & Afræ*, de quo ſermo paulo poſt redibit (*).

G 4 Plura

„ rem ad te nuncium... Ex Argentina... poſt Nativi-
„ tatem Mariæ... anno 1481.

Tuus, qui ſupra N. de Auguſta, Argentinæ degens. “

Extant etiam in Bibliotheca *San-Udalricana* nonnulli Codices MSSti. quos ad ſe, Plebanum *Lautenbachi*, pertinere, ſua manu teſtatus eſt *Noſter*.

Monendum reſtat, Lector! litteras a me allegatas repperiri in Codice quodam MSSto. Bibliothecæ *San-Udalricanæ*.

(g) Hoc encomio *Noſtrum* ornat *Hiſtoria litteraria Ord. S. Benedicti*, *T. I. p.* 564.

(*) Non obſtat, quod *Bern.* PEZIUS putarit, *Sigiſmundi* noſtri hortatu, a quodam Monacho *San-Udalricano* Miracula S. Symperti ab anno 1488. ad 1495. conſcripta eſſe. Nam, cum Monachus ille, *Sigiſmundum* quendam nominans, nil aliud addat, ex quo *Noſter* eſſe dignoſci poſſit, nullo ſolido argumento niti mihi videtur citatus PEZIUS in *Diſſ. iſagog. ad T. II. Anecdot. Theſauri*, *p.* LXII. præ-

Plura autem ſunt , quæ de Scriptis *Noſtri* tum *editis* tum *ineditis* dicere habeo. Sunt illa :

1. *Chronographia Auguſtenſium*, ſive *Auguſtanæ Urbis*.

Scripſit *Noſter* Opus iſtud juſſu (quod dictum eſt) Abbatis ſui *Joannis* ab HOHENSTEIN , hortatu autem *Sigiſmundi* GOSSENBROT (*h*) Patritii *Auguſtani* , *Civium Magiſtri* (ut ait) cui etiam dedicavit his verbis : *Sapienti Viro D. Sigismndo Goſſenbrott , Civi Auguſtenſi honorando , Præceptori* (*i*) *ſuo obſervandiſſimo. . . Ego quidem , præſtantiſſime Vir ! hiſtoriam noſtram , quam tuo hortatu edidi, intra cellæ parietes cohibere decreveram. . . Sed petenti tibi , ſexternatimque exquirenti . . amore tuo victus negare non potui. . . Cum ergo feſſus fueris in probatiſſimis Hiſtoriis ac vetuſtiſſimis Auctoribus Auguſtino, Oroſio , Vincentio , Euſebio , Suetonio ; hæc exigua ad manus recipias , quæ tam inſtanter exegiſti. . . Titulum , ſi placet , hunc adjice :* Chronographia Auguſtenſium *ſuppreſſo nomine Auctoris , ut muta pagina loquatur materiam , non loquatur Auctoris nomen. Diviſi eandem in quatuor Partes , quarum prima tractat*

præſertim cum in citato *Tomo II. P. III. Theſauri*, *p.* 450. nominentur duo alii *Sigiſmundi* ad annum 1492. ſcilicet *Sigiſmundus Zymermann* & *Sigiſmundus Lang*.

(*h*) De ſpectatiſſima hac Gente *Auguſtana* videri poterit Perilluſtr. *Paul a* STETTEN *junior* in *Geſchichte der adelichen Geſchlechter &c. p.* 80. ubi tamen laudatus *Sigiſmundus* GOSSENBROT , cum ſuperius citato , quem *Virum ſapientem* Noſter vocat , miſcendus eſt minime ; utpote qui tum non niſi annos 13. natus erat : id quod ex ejus *Epitaphio* (apud *Dan.* PRASCHIUM in *Epitaph. Auguſt. P. I. p.* 42.) calculo inito eruere licet.

(*i*) Ego vocem : *Præceptor* , interpretor quaſi *præcipientem*.

ſtat de vulgata hactenus opinione, quomodo videlicet Auguſta tradatur fundata: ſecunda meam de ejus fundatione ponit opinionem, ceterisque geſtis usque ad Cæſarum tempora: tertia deſcribit ejus a Romanis oppugnationem, ceteraque acta usque ad Conſtantinum: quarta, quæ eſt prolixior & geſtis plenior, Sanctorum hic quieſcentium tangit acta, tempora, ac merita, ſimulque tum Pontificum tum Civitatis.. geſta usque ad RRmi. Domini noſtri D. Petri Cardinalis, & Præſulis Auguſtenſium tempora... Ego.. hoc Opus magno cum labore feci... quod, ſi ſinerent bono animo mei præterire æmuli, forſitan poſtea breviori perſtringerem ſtilo. Hoc igitur in recompenſam tuorum beneficiorum mihi exhibitorum.. accipe & perlege feliciter... Ex cella, die viceſima Junii menſis, dum, noxium regibus ſydus, cometes in Arctico polo triſti cum cauda micaret. Anno gratiæ M. CCCC. LVI.

Prologum excipit *Præfatio*, hanc Opus ipſum; cujus *Pars I. II. & III.* decem quælibet capitulis conſtat: *Pars IV.* vero undeviginti capitulis abſolvitur.

Extant memoratæ *Chronicæ* duo Exemplaria in Bibliotheca *San - Udalricana*, *Auguſtæ*; unum in Pergameno a *Leonard.* WAGNER, alterum a *Joanne* GRIESHERR (*k*) in Charta transſcriptum. Aliud elegantiſſime ſcriptum haberi in Bibliotheca Principali Eichſtettenſi, amici cujusdam colendiſſimi relatione, accepi. Invenitur etiam *Apographum* in Bibliotheca noſtra *FF.* VEITHIORUM, cui præmittitur Epiſtola GOSSENBROTI, qua is hanc *Chronographiam*, a *Noſtro ſexternatim* acceptam, ſuis vero impenſis reſcriptam D. *Petro* a SCHAUMBERG Cardinali

(*k*) De iſtis ambobus Monachis *San - Udalricanis* inferius paucis diſſero.

nali & Epiſcopo *Auguſtano* devoti animi ergo obtulit, & ſe & MAYSTERLINUM, *Virum* (ut ait) *in diverſis ſtudiis cum theologicis, tum hiſtoricis, tum etiam humanitatis ſatis tritum* enixe commendans.

II. *Idem Opus*, vernaculam in linguam converſum (*l*) *Noſter*, hortante (nil dubito) *Sigiſmundo* GOSSENBROT, cujus & rogatu *Germanicum* fecerat, anno M. CCCC. LVII. menſe Januario, Senatui *Auguſtano* obtulit, qui exin Auctorem *triginta aureolis* remunerandum curavit (*m*). Extat manuſcriptum in Bibliotheca publica *Auguſtana*, quatuor itidem Libris complexum, quorum *tres priores* decem, *quartus* vero ſexdecim capita habent; differt autem *Chro-*

(*l*) Hujus Verſionis tria MSS^ta^. inveniuntur in Bibliotheca *San-Udalricana*: unum ſcriptum anno 1456. alterum anno 1457. præmiſſa Dedicatione ad Senatum *Auguſtanum*: tertium in 4to. ornatum bellis picturis. Rurſus aliud Exemplar vidi in Bibliotheca Collegii Soc. Jeſu Auguſtæ, ſcriptum anno 1461. ab *Henrico* PITTINGER. Titulum hujus Libri ſic effert Perilluſtr. *Paulus a* STETTEN *ſenior* in *Vorbericht von Scriptor. Auguſt. Tom. I. no.* 4. „Chronographia Auguſtenſium edita tam in Latino quam „in Vulgari a P. *Sigismundo* MAYSTERLIN Profeſſo mo„naſterii SS. Udalrici & Afræ, ſcripta a Fr. *Henrico* „PITTINGER (*) ibidem, ob petitionem D. *Sigismundi* „GOSSENBROT Conſulis Auguſtani, ac Baccalaurei Vien„nenſis, 1457." Confer *Eliæ* EHINGERI *Catal. Bibl. Auguſt. p.* 571. *Bern.* PEZII *Diſſert. iſagog. ad T. I. Anecd. noviſſ. Theſauri*, *p. XXXI.* ubi tamen in hoc errat PEZIUS, quod dicat, rogatu GOSSENBROTI a *Noſtro Chronicon* illud, quod inter *Piſtorianos Scriptores* extat, germanice converſum eſſe. Scribere debuiſſet PEZIUS, de *Chronographia Auguſtenſium* hoc factum fuiſſe. PEZIO affinem errorem incurrerunt Scriptores *Hiſtoriæ litterar. Ord. S. Bened. T. I. p.* 564. & *Tom. IV. p.* 438.

(*m*) GASSARUS in *Annal. Augſburgenſ.* inter MENCKENII *Script. Rer. Germ. T. I. p.* 1621.

(*) De hoc nonnulla, ſcitu haud indigna, inferius affero.

Chronographia germanica a latina in eo; quod hæc (quantum ad poſteriora tempora attinet) illa plenior ſit; prout ex ipſius *Verſionis* fine colligere eſt.

Impreſſa autem poſtmodum eleganti charactere a *Melchiore* RAMINGERO, *Verſio* iſta prodivit ornata *figuris ligno inciſis*, *Auguſtæ*, in *folio*, anno 1522. omiſſo tum Auctoris nomine, tum etiam primis 8. capitibus *Libri I.* hoc titulo: *Ein ſchöne Chronick und Hiſtoria, wie nach der Synndtfluß Noe. die teutſchen das ſtreitpar Volk ihren Anfang empfangen haben, beſonder den erſten namen Schwaben geheiſſen haben..., auch darbey von der kayſerlichen Stadt Augſpurg &c. &c.* (*n*).

Judicia Eruditorum de iſto Opere ſunt hæc. *Achilles Pirminius* GASSARUS (*o*) ait: *monaſtico ſane captu conſcriptum eſſe;* Sed, cum is oſor fuerit accerrimus monachorum, immo rei catholicæ totius; quid mirum, ſi iniquius judicium tulit? Aequiori cenſura uſus eſt Perilluſtr. *Paulus a* STETTEN *ſenior* (*p*), dum, quæ MAYSTERLINUS de Rebus Auguſtanis mox *a Diluvio Noetico*, & *ante Romanorum tempora* geſtis refert, improbat: reliqua vero taxare omittit. *Jo.* PISTORIUS (*q*) conjicit ex *Chronico eccleſ. Auguſt.* a ſe vulgato, bonæ frugis eſſe Opus præſens; quod tamen oculis non uſurparat. Quod ſi poſthæc meam exquiras ſententiam, Lector! vellem ego abſciſſas *tres partes priores*, ubi plurima fabuloſius, quam verius, narrantur: *partem quartam* autem minime ſpernendam reor; eoquod plurima

rima

(*n*) Pleniorem Titulum Operis vide in *G.G.* ZAPF *Annal. Typograph. Auguſt. p.* 83.

(*o*) Vide MENCKENII *Scriptores*, *l. c.*

(*p*) Loco mox laudato.

(*q*) Ejus verba, inferius, *n°.* 5. allego.

rima notatu digna continere dignoſcatur. His adde, MAYSTERLINUM primum fuiſſe omnium, qui Res Auguſtanas, per multa librorum volumina diſperſas, cogere in unum (*s*) aggreſſus ſit: qua de re in iis, quæ ſcribendo peccavit, veniam potius, quam probrum meretur; præcipue ſi eo animum advertamus, illam qua ſcripſit *Noſter*, ætatem adjumentis Artis criticæ omnibus defeciſſe.

III. *Libri II. de S. Symperti Epiſcopi Auguſtani Miraculis.*

Hos ſe ſcripſiſſe, in *Chronico eccleſiaſtico Auguſtano* (*t*) ipſe teſtatum reliquit his verbis: *Cœperunt circa tumbam hujus Sancti* (Symperti) *coruſcare miranda miracula, de quibus olim aliqua pauca memoriæ tradidimus.* Et paulo inferius: *Sanctus quoque Sympertus crebris miraculis* (in Translatione) *laboratoribus aſſiſtebat, de quibus duos Libellos edidimus.*

Utrum *Miracula* iſta ſint illa, quæ *Bernardus* PEZIUS in *Theſaur. Anecdot. noviſſ. T. II. P. III. p.* 382. vulgavit, affirmare non auſim; nec etiam auſus eſt PEZIUS (*u*) cujus verba hic allegare juvat, eo

(*s*) Monet hoc ipſum *Noſter*, dum in *Præfatione* Partis I. ait: *De qua civitate* (Auguſta) *non pervenere aliqua ſcripta ad manus meas* (NB.) *collecta ſaltem, præter Prologum in Legendam S. Martyris Afræ, qui quidem Prologus compoſitus eſt a quodam Priore monaſterii* ADELBERTO ... *& vulgaria cujusdam ſacerdotis Auguſtenſis, admodum litterati Viri, rythmiſata* (RYTHMI). *Præter hæc nec jotam habeo, niſi quæ ſcripta in libris diverſis antiquiſſimisque Auctoribus reperi, ut puta Chronicis diverſis ac multis... Quantum vero laboris appoſuerim, teſtis eſt mihi propria conſcientia....*

(*t*) V. PISTORII *Script. Rer. Germ. T. III. p.* 667. 668.

(*u*) In *Diſſertat. iſagog. ad Tom. II. Theſauri Anecd. noviſſ. p.* LXII.

eo magis, quod nonnihil laudis inde ad *Noſtrum* redeat: *Tertium Sanct - Simpertinum monumentum eſt inſignis* Liber Miraculorum S. Simperti, quæ ab anno 1465. usque ad 1471. contigerunt. *Librum ſuum Auctor in tres Diſtinctiones diſtribuit, idque, tametſi in Codice nomen nullum appareat, inſcripſit Melchiori Abbati San - Udalricano... Hujus Libri conditorem exiſtimaremus alium non eſſe, quam celebrem illum Sigismundum* MAGISTRUM, *ſeu* MAISTERLIN, *qui... teſtatur, ſe duos Libellos de Miraculis S. Symperti edidiſſe; niſi nobis diſtributio in Diſtinctiones obſtaret. Certe ætas Scriptoris cum Sigismundi annis egregie congrueret, nec abnueret ſtylus, & rerum domeſticarum ſtudium ac pietas, quæ in Chronico Auguſtano Sigismundi a* PISTORIO *vulgato paſſim relucent.* Hæc PEZIUS. Quid? ſi forte, quæ a PEZIO edita ſunt, eſſent illa narratio miraculorum, *de quibus* (ut Auctor primo ait) *olim nonnulla pauca memoriæ prodidimus* (*x*): Sic ut *Libelli duo* Miraculorum, de quibus ſecundo teſtatur, eſſent Opus omnino aliud ac diverſum, latius & fuſiori calamo pertractatum.

IV. *Exaratio Rerum geſtarum inclutæ Civitatis Newronbergenſium, auctore Sigismundo* MEYSTERLEIN *Eccleſiaſte Grundlacenſi.* A. MCCCCLXXX.

Dedit hoc *Chronicon Norimbergenſe* luci publicæ *Jo. Petrus de* LUDEWIG, qui de *Noſtro*, præter nomen, vix quidquam noviſſe videtur, in *Reliquiis MSStorum. omnis ævi &c. Tomo VIII. p.* 1. (*y*). Scripſe-

(*x*) Sunt plane non niſi *triginta ſex* Miracula, quæ narrantur.

(*y*) Confer, ſi lubet, *J. A. Fabricium* in *Bibl. med. & infimæ Latinit. Edit. Manſian.* ubi tamen mendoſe dicitur: *Chronicon hoc ab anno* 1360. *incipere*; cum ab ipſa Civitatis origine ordiatur.

Scripſerat illud *Sigiſmundus* noſter jam ante annum 1480. ſed quod varii varia in eo carperent, neceſſitatem ſibi imponi ſenſit, rerum veritatem, per diverſa & antiqua *Bavariæ*, *Sueviæ* & *Franconiæ* viginti quatuor monaſteria, de novo perveſtigandi, Opusque ſuum ſecundis curis limandi atque in ordinem redigendi. Fecit autem hoc *non præſumptione, non elatione, non adulatione* (*ut garriunt*) *ſed inſtantiſſimis precibus ac impulſu incliti Senatus coactus, præſertim providi ac emeriti Pro - Conſulis Ruperti* HALLER, *collegæque ſui Nicolai* GROSS (fors *Kreſs*) *quibus & Opusculum* dedicavit. Cum vero nonnulli eum accuſarent, quod, utpote *Monachus*, ad hiſtoriam texendam aggreſſus eſſet, ſequentibus ſe defendit: *Nolo, ut mihi* Religionis *titulus objiciatur, quaſi ſtatui meo non conveniat hiſtoriam texere. Multi hoc* Monaſtici *fecerunt, quos ſancta Dei Eccleſia approbavit. Plura in æmulos meos dicerem, niſi me auctoritas Senatus prohiberet, ac ſpernendos judicaret.*

Hæc *Auctor* Chronici. Editor autem *J. P. de* LUDEWIG in *Præfatione*, *p.* 14. *& ſeqq.* monet, ſe diu multumque fruſtra quæſiviſſe *Manuſcriptum*, etiam pretio propoſito aliquot aureorum; quod incolis Senatus - conſulto interdictum eſſe diceretur, ne aliis, quam Senatoribus, manupta urbis Chronica venderent: tandem acquiſiti MEYSTERLINI lectionem, famam Auctoris, apud ſe minuiſſe: ſcripſiſſe illum a Senatu *Norimbergenſi* conductum, hinc calamum habuiſſe venalem. Præ aliis id *Noſtro* exprobrat, quod de origine & juribus *Burggraviatus Norimbergenſis* mendoſiſſime ſcripſerit, multisque eum confutare & emendare contendit.

Habuit

Habuit tamen MEYSTERLINUS *duos interpretes poſt, qui ejus Opus in linguam vernaculam transtulerunt* videlicet *Sebaldum* SCHREYERUM, *æditimnm templi Sebaldiani : & Fridericum* CAMMERMEISTER *priori affinitate conjunctum : quos ſubin plurimi ex plebe deſcripſerunt & continuarunt. . . Quæ cauſſa fuit, quare Burggraviorum jura vel oblivione ſepulta, vel narrata & æſtimata ſint judicio corruptiſſimo*, ut ait LUDEWIGIUS ; *nam vernaculi Scriptores omnes hac* MEYSTERLINI *chorda oberrarunt : neque fuit ex parte adverſa* (Plane mirum!) *qui contradiceret, erueretque veriora in gratiam Burggraviorum.* Cauſſam MEYSTERLINI contra LUDEWIGIUM tuetur *G. A.* WILL in *Nurnbergiſch. Gelehrten - Lexicon, T.II. p.* 607. & in *Biblioth. Norica. T. I. n.* 227. 231. ubi ait : *Dieſe* MEISTERLINISCHE *Chronik blieb lange im MSte, bis ſie . . . der halliſche Kanzler von* LUDEWIG *in ſeine Reliquias MSStorum. . . hat eindrucken laſſen, nachdem er zuerſt in der Vorrede ſehr ſrey und verächtlich von dieſem* MEISTERLEIN *geſprochen: worinn ihn der Joh. ab* INDAGINE *in ſeiner Beſchreibung Nurmbergs nachzuahmen, ja zu übertreffen ſich bemühet hat. Es wiſſen alle kluge Nürnberger ohne* LUDEWIGS *und* FALKENSTEINS *Erinnerungen, wie weit ſie dem* MEISTERLEIN . . . *zu trauen haben oder nicht? Er hat viel Gutes und viel Wahrheit, und ſo parteyiſch, als er, beſonders in der burggräflichen Geſchichte, ſeyn ſoll, werden* LUDEWIG *und* FALCKENSTEIN *auch angeſehen werden. Ja wir wundern uns billig, daß Frembde des* MEISTERLEINS *MSt. ſo theuer haben bezahlen mögen, und das es ſelbſt in der* RINCKISCHEN *Bibliothec um* 20. *Reichsthaler iſt geſchäzt worden. . .* Et iterum : *Die ſpätern Chroniken - Schreiber haben dieſen deutſchen* MEISTERLEIN *zum grund gelegt. . . Daß hiemit freylich*

Fabeln

Fabeln . . . fortgepflanzt worden, iſt nicht zu läugnen; aber deſswegen den Nurnbergiſchen Chroniken von MEISTERLEIN *bis auf deren neuere Verfaſſer alle Brauchbarkeit und Werth abſprecheu wollen, heiſt ſie nicht kennen, noch geleſen haben: oder eben ſo viel, als wenn man den alten Scriptoribus Rerum Germanicarum, deren viele nicht beſſer waren als unſer* MEISTERLEIN, *die man aber gleichwohl ſehr fleiſſig ſammelt . . . allen Nuzen benehmen wollte. Warum ſollte denn H. von* LUDEWIG *etliche Ducaten für ſein Exemplar des* MEISTERLEINS *gegeben, und ihn in die Reliquias MSStorum. eingerückt haben, wenn er ein bloſſer Fabelſchmid . . . wäre?* Sed hæc peritioribus diſcutienda & ponderanda relinquens, ad reliquas *Noſtri* Lucubrationes indicandas pergo.

V. *Chronicon eccleſiaſticum Auguſtanum.* Hoc primus inter *Scriptores Rerum Germanicarum, Tom. III. p.* 657. exhibuit *Joann.* PISTORIUS. *Noſtro* attribuunt diſertis verbis *Bernard.* PEZIUS (*z*) *germanicarum rerum indagator*, teſte *B. G.* STRUVIO, *ſollertiſſimus*, & STRUVIUS (*a*) ipſe: quorum ſententiam ambabus manibus amplector; nam quæ de *Udalrico* Monacho *San - Udalricano* & *Sigiſmundo* quodam GOSSENBROT a nonnullis Scriptoribus traduntur, ac ſi juncta opera *Chronicam Auguſtenſium* (*b*) compoſuiſſent, non tam cito adoptanda eſſe arbitror, remque ita interpretor: *Chronica Auguſtenſium*

(*z*) In *Diſſert. iſagogica ad Tom. I. Theſ. Anecdot. noviſſ. p. XXXIII.*

(*a*) V. PISTORII *Script. rer. germ. T. III. p.* 656.

(*b*) V. *J. A.* FABRICII *Bibl. med. & inf. Latinit:* Editionis *Manſianæ*, V. UDALRICUS. *Piſtorii Script. T. III. p.* 655. *Hiſtoriam litterar. Ord. S. Benedicti*, T. IV. p. 538. ubi *C. G.* JOECHERUS, idem aſſerens, corrigitur.

ſium non alius Liber eſt, ac *Chronographia Auguſtenſium*, quæ MAYSTERLINUM habet auctorem: hanc forſitan *Udalricus* Monachus *San - Udalricanus* transſcripſit (uti eam a duobus monachis transſcriptam fuiſſe ſuperius *No. I.* docui) idque operam, auxilium ferente *Sigismundo* GOSSENBROT.

Hæc de *Auctore*. De *meritis* ejusdem ita PISTORIUS in *Admonitione* prævia: *Probus veritatisque ſtudioſus Sigismundus ille .. ſed interdum priſcarum rerum ex infelicitate ſæculi, quo vixit, non tam peritus fuiſſe videtur... Interim cum in reliquis dignum publico conſpectu duceremus, exprimi typis juſſimus. Nominat majus Auguſtani Chronici volumen, quo lectorem ſæpenumero remittit. Id ſi ſupereſt, optaremus ſimul editum. Nec tamen ideo differendam hujus libri editionem exiſtimavimus; cum multa, alioquin non ſatis apud alios explicata, contineret.* Aliter ſenſit *Marq.* FREHERUS nimis cenſorie JUNGERMANNO ſcribens (V. Tractatum *Noſtri*, *de ſecretis Judiciis in Weſtphalia &c.* edente *J. H. D.* GOEBELIO, in 4o. 1762.) *haud magnæ rei illud Chronicon ſibi videri.*

Scripſit autem MAYSTERLINUS hoc *Chronicon* juſſu *Joannis* a GILTLINGEN Abbatis *San - Udalricani* (*c*) eidemque etiam anno M.CCCC.LXXXIII. dicavit his inter alia verbis: *Grandi quidem affectu ſed impari facultate tuis, Reverende Pater .. mandatis parere ſtatui. Chronicon videlicet Auguſtenſium olim dictatum per me* (Ecce! Innuit ſuam CHRONOGRAPHIAM AUGUSTENSIUM) *deinde etiam quædam de inſigni loco aggregata in unum contexendo. Quo tuæ induſtrioſæ Dominationi facultas fiat, petentibus* mox

(*c*) De hoc inferius, in *Melchiore de* STAMHAM, nonnulla affero.

mox oſtendendi ; ut quibus non vacat omnia videre, hic vel parum percipiant. . . Accipe itaque, quæ tuus humilis frater Sigismundus offert. . . Fratribus etiam tuis, tanquam harum rerum notitia refertis, ea quærenda dimitto, quæ ſparſim in ſuis thecis habent. . .

Ceterum *Chronicon* hoc *duobus Libris* abſolvitur, ad cujus finem *Deſcriptio Reliquiarum* in Monaſterio *San - Udalritano* ſervatarum, & nonnulla *Notabilia* adjiciuntur. *Multa hujus Operis apographa, alia aliis locupletiora, extare, ſe vero optimum quoddam non ſine appendicibus poſſidere,* monuit FREHERUS in citata *Epiſtola ad* JUNGERMANNUM.

VI. *Index Monaſterii SS. Udalrici & Afræ in Auguſta Vindelicorum.* Extat bis MSStus. in Bibliotheca dicti cænobii. Exemplar, in pergameno ſcriptum, in fine exhibet *Vitam Simonis* GOLLII Abbatis *San - Udalricani*, metrice ſcriptam a *Caſpare* BRUSCHIO *P. L.* item *Epitaphium* dicti Abbatis, ab eodem BRUSCHIO confectum.

Primus hujus *Indicis* mentionem fecit *Bern.* PEZIUS (*d*); poſt hunc *B. G.* STRUVIUS (*e*) & *Hiſtoria litteraria Ord. S. Benedicti, T. I. p.* 564. quæ inſuper addit, *eum publica luce dignum eſſe.* Diſpertitur in *tres Partes*, quarum quævis *duodecim Capitula* comprehendit. Scriptus eſt a *Noſtro* iterum jubente *Joanne* a GILTLINGEN Abbate. Juvabit profecto nonnulla ex eo excerpere, tum quod citati a me Auctores nil præter *titulum* allegarint, tum quod per ea, quæ excerpſero, major lux ſuperius a me dictis accedet. Initium ergo hoc eſt :

Multarum rerum indagator, ac librorum ubique terrarum perſcrutator, hujusque præcellentis loci, incola-

(*d*) In *Diſſert. iſagog. &c. p.* XXXIII.
(*e*) V. *Jo. Piſtorii Script. T. III. p.* 656.

colarumque amator, ſuis in ultimis diebus pro ultimo Valete offert hunc indicem Monaſterii, tanquam digeſtum & limatum pro poſſe ſuo R. D. Joanni de GILTLINGEN *Abbati, abs quo nedum moleſtia nulla affectus, ſed in rebus periſabilibus beneficiis cumulatim dotatus eſt. Anno a virginali partu* 1484. *petens .. melius corrigendum, demumque ingroſſandum, & pro Auctore, cum ejus fuerit tranſitus auditus, orandum, videlicet Fr. Sigiſmundo.*

Incipit Prologus. Apologia Fr. Sigiſmundi MAYSTERLIN *in Opus ſequens...*

Ecce! Mitto deſcriptionem loci tibi commiſſi .. rerumque ordinem geſtarum, venerande Abba! quæ ita exacte poſtulaſti dilatari... Nuper itaque.. Opuſculum (*f*) *edidi; ſed parum amplificandum extendendumque ob eos, qui.. rerum in eo contentarum notitiam non habent, recte judicaſti. Conabor itaque tuo laudabili deſiderio ſatisfacere... Unum advertendum erit, ut Capitulorum ſeries mutata ſciatur: aliud, quod compilationes pridem a me factæ* (g) *aboleantur* (*præter eam quæ de Auguſta* (*h*) *facta eſt; quæ & major*) *non quod iſta eisdem contrarientur, ſed quod meo judicio clarior & emendatior; ſi tamen & tua induſtria ita judicaverit.... Vale felix. Ex loco parochiali Grundlach. Anno* 1484. *Kalendis Mayarum.*

Sequitur Opus ipſum, in cujus fine hæc leguntur: *Ecce! digniſſimi loci digniſſime Abba! Habes hiſto-*

H 2

(*f*) Indigitat, meo judicio, *Chronicon ſuum eccleſiaſticum Auguſtanum.*

(g) Hinc apparet, *Noſtrum* de Monaſterio *San-Udalricano*, rebusque ibi geſtis plures lucubrationes disjunctim confeciſſe, quas in hoc *Indice* in unum congeſſit, auxit, polivitque.

(*h*) Puta *Chronographiam Auguſtenſium.*

hiſtoriam, ſeu digitum Monaſterii tui pro te . . quo eos, qui ſummatim ſancti loci dignitatem, rerumque geſtarum ſeriem petunt, poſſis . . contentos facere. Porro ante me aliqua ſcripſerunt Udalſcalcus Abbas, vir eximius; Adelbero Prior pro ſuis viribus; ceterique hinc inde, maxime in ultimis foliis librorum: aggregator vero ante me nullus. . . . Vale. Anno 1484. *viceſima Octobris.*

Non eſt dubium, *Noſtrum* multa alia minutiora lucubratum eſſe. Sic ad mox memoratum *Joannem de* GILTLINGEN ſcripſit *regiſtratum* (ut ipſe vocat) CALENDARIUM *ſuper Speculo hiſtoriali Vincentii Bellovacenſis*, quod extat adhuc in Bibliotheca ſæpius memorati Cænobii; & fors plura alia, quæ vetuſtas obliteravit.

Hæc ſunt, Lector! quæ de MAYSTERLINI Vita & Lucubrationibus, quas ſi alii vituperant, alii viciſſim laudant (ut vidiſti) in tantis rerum tenebris & indagare & extricare quivi. His & tu contentus ſis, rogo.

MOLTHERUS (*Menradus*)

Auguſtanus, *Simonem Grynæum* præceptorem (*a*), conſortem in ſtudio autem *Joannem Synapium*

(*a*) Patet hoc ex *Carminibus*, quæ vidi in Bibliotheca *Peutingeriana*, manuſcriptis ſeptem pagellarum, hac epigraphe:

„ Ad PEUTINGERUM.

„ Iſta tuas ædes nunc; PEUTINGERE! ſubintrant
„ Carmina, quæ celebrent nomen in orbe tuum.
„ Nomen in orbe tuum decantent undique Vates,
„ Quis curæ eſt doctos tollere ad aſtra Viros. “

Occurrit ibi unum directum a *Noſtro* præceptori ſuo *Simoni* GRYNAEO, datum 1526. *Heydelbergæ*, XIII, *Cal. Xbris.*

De

pium (*b*) habuit, *Criticus* & *Poëta* ſuæ ætatis percelebris, *græce* doctus. Floruit *Hagenoæ* circa annum MDXXVIII. & ſequentia orbi litterato dedit:

I. ALBINI, *Caroli illius Magni olim Præceptoris, in Geneſin Quæſtiones.* 8o. *Hagenoæ.* 1525. item 1529. Acceſſit poſtea *Micropresbytico: Veterum quorundam brevium Theologorum &c. &c. Elencho.* in folio. *Baſileæ.* 1550. Primus omnium *Noſter* Opus hoc ex Codice Bibliothecæ Eccleſiæ *S. Cyriaci* prope *Vangionum Wormatiam*, *Joannis* ENOLFI Decani, ac *Pancratii* THIEL Scholaſtici humanitate, ſibi commodato typis vulgavit, & *Laurentio Truchſeſſio a* BOMMERSFELDEN, Eccleſiæ *Moguntinenſis* Decano, dicavit (*c*).

II. *Dialogus ſeu Diſputatio Caroli M. & Albini de Rhetorica & Virtutibus.* 8o. *Hagenoæ.* 1529. *Typis Joannis Secer.* item *Pariſiis.* 1529. Apud *Simonem Colinæum*, teſte *Catalogo Biblioth. Bünavianæ, T. I. p.* 1968. Hoc itidem Opus primus publi-

De GRYNAEO ait *M.* CRUSIUS in *Annal. Suev. Dodec. III. p.* 646. ad annum 1541. *Deceſſit Calend. Auguſti peſte Vir excellens eruditione Simon* GRYNAEUS, *Baſileæ, anno ætatis* 48. *natus* 1493. *prope Feringam Sueviæ oppidum, in ditione Comitum Hohen-Zollerenſium. Legatur Vita ejus apud* PANTALEONEM, *de Viris illuſtribus Germaniæ, P. III.*

(*b*) Ibidem repperitur unum, directum a *Noſtro*, SYNAPIO ſuo, datum XV. Cal. Xbris. *Heydelbergæ.* in cujus fine inter alia ait:

„ Votis, ecce! tuis, docte Synapi!
„ Hoc ſatis factum eſt carmine, *dulcis*
„ *Conſors in ſtudio.* . . . . "

Subjungitur *Ode* lyrica *Joannis* SYNAPII reſponſoria *Menrado* MOLTHERO *Auguſtano.*

(*c*) Conſule *novam Editionem* Operum ALCUINI, quæ prodiit *Ratisbonæ*, 1777. curante *R.Rmo. D.* FROBENIO S. R. I. Principe, & Abbate ad *S. Emmeramum* ibidem.

cavit *Noſter* una cum altera *Dialogo* inter eosdem *de Dialectica* (*d*).

III. *Opuſculum Agapeti*, *Conſtantinop. Eccleſiæ Diaconi*, *de boni Principis Officiis*, *e Græco*, *heroico carmine tralatum*. 8°. *in Officina Henr. Granii*, *Hagenoæ*. 1527. (*e*).

IV. *Lucta Chriſtiana Pſalmi L. deprecatoria*. 8. *Hagenoæ*, *per Jo. Sercerium*. 1527. (*f*).

V. *Wilrammi Abbatis olim Ebereſpergenſis in Cantica Salomonis myſtica Explanatio*. 8°. *Hagenoæ*, *per Guilielmum Seltz*. 1528. Dedicatio a *Noſtro* dirigitur ad *Chuonradum* PEUTINGERUM *Auguſtanum*, qua ei hunc laborem ſuum *in perpetuum gratitudinis teſtimonium* conſecrat ex *Heydelberga* (ubi tum temporis docendis publice bonis litteris vacaviſſe *Noſtrum*, tradit *Jo. Georg.* LOTTERUS, in *Actis Erudit. Lipſienſ. anno* 1733. *p.* 35.) pridie Calend. Decembr. 1528. haud ambiguis verbis ſe *Auguſtanum* profitens, dum ait: *Interim pro mea erga te incredibili pietate tibi*, *qui* patriæ noſtræ, Auguſtæ Vindelicorum... *decus*.. *es*.. *hoc quidquid eſt opellæ noſtræ*, *dedicavimus*. Quid autem in hac Editione Noſter præſtiterit, paucis accipe, Lector! Conſcripſerat *Wilrammus*, ſeu *Willeramus* hanc ſuam *Explanationem* Verſibus latinis, quibus e regione Proſam ſermone vernaculo, *teotiſco* ſcilicet, adpoſuit: „ Hanc cum nulli aut uſui aut voluptati fore „ Lectori putaſſet *Noſter* (tum quia auctor uſus eſ-

„ ſet

(*d*) Conſule *eandem Editionem*.

(*e*) *Maittaire Annal. typographici*, *Tom. II. P. II. p.* 687. Confer *J. A.* FABRICII *Bibl. græc. L. V. c. V. p.* 548.

(*f*) Vide *Catal. Biblioth. Bunavianæ*, *Tom. III. p.* 1187. & *Conr.* GESNERI *Biblioth. univerſ. Tom. II.*

„ ſet ſua dialecto nec omnibus familiari nec plana ; „ præterea quoniam & latinorum verborum non „ parum interſeruiſſet : ſiquidem Scripturæ teſti- „ monia citat latine) in ſermonem latinum, quam „ ſimpliciſſime potuit, totam convertit. “ Hæc præ- ter ſubjungens ait : *Certe mihi lectionem tum ob inſolitas illas & obſoletas voces, tum ob vetuſtatem ſcripti Codicis non parvo labore ſcio conſtitiſſe.* In fine Opuſculi occurrit Epiſtola *Jacobi* KAMMERLANDER *Moguntini*, *Hagenoæ* 7. Sept. 1528. ad MOLTHERUM data, ex qua colligitur, KAMMERLANDERUM curaſſe, ut hic *Noſtri* labor typis vulgaretur (g).

VI. *Juſti Urgellitani Epiſcopi Explanatio in Cantica Canticorum. Hagenoæ.* 1529. Tranſiit poſtea in *Micropresbyticon : Veterum quorundam brevium Theologorum &c. Elenchum. in* folio. *Baſileæ.* 1550. aliasque *Collectiones ;* de quo videri poteſt *Jo. Alb.* FABRICII *Biblioth. lat. med. & inf. Aetat.*

VII. *Chriſtiani* DRUTHMARI, *Theologi vetuſtiſſimi, in Evangelium Matthæi Expoſitio, per Menrad.* MOLTHERUM *reſtituta. Hagenoæ, per Johann. Secer. in* 8°. 1530. Continetur Opus hoc *foliis* 323, ſive *paginis* 646. De illius editione *Noſtrum* in *epiſtola nuncupatoria* audiamus : *Hæc tam felix in hoc Scriptore tractandæ Scripturæ dexteritas me impulit, ut illum ſquallidis pulveribus, quibus velut in vinculis*

(g) Hæc prima WILLERAMI editio, a MOLTHERO accurata, digna viſa eſt, idque merito, *Jo. Georg.* LOTTERO, de qua fuſius ſingulari commentatione in *Actis Erudit. Lipſienſ. ad annum* 1733. *p.* 28. ageret; ubi jure una mecum miratur, eos omnes, qui WILLERAMUM poſt *Noſtrum* ediderunt, hujus editionis nullam mentionem feciſſe. De hac WILLERAMI editione fuſius quoque agit Liber : *Beyträge zur critiſchen Hiſtorie der deutſchen Sprache. XI. Stück*, *p.* 376. *ſeqq.*

lis ſupra 500. *annos & amplius detentus fuit, exolverem. Reſtitui eum ad exemplar vetuſtiſſimum ex D. Andreæ, apud Vangionum Wormatiam bibliotheca.* Etſi hæc *Moltheriana* editio perrara ſit, uti reliqua Scriptorum eccleſiaſticorum Opuſcula, a *Noſtro* vulgata, univerſim omnia (quæ fors eſt uſitatiſſima parvorum libellorum) extat tamen adhuc alia *Argentoratenſis*, anni 1514. longe rariſſima, *Noſtro* ut videtur, dum ſuam edidit, ignorata. V. *Joann. Alb.* FABRICII *Bibl. lat. m. & i. ætatis. Neue Zeitungen von gelehrten Sachen. Leipzig.* ad annum 1732. *p.* 551.

VIII. *Juliani Pomerii contra Judæos Libri III. Heidelbergæ.* 1532. V. *Jo. Alb.* FABRICIUM *l. c.* item Librum: *Denckwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresden, Tom. III. p.* 541.

IX. *Alcimi Aviti de Origine mundi & tranſitu maris rubri &c. &c. Baſileæ.* 1546. V. *Jo. Alb.* FABRICIUM in *Biblioth. Latin.* & *Joſ.* SIMLERI *Bibliothecam. fol.* 1583. *p.* 602.

X. *Catalogus Romanorum Pontificum.* 1546. (*h*). His omnibus addendum, quod *Joſ.* SIMLERUS in *Bibliotheca, fol.* 1583. *p.* 602. de *Noſtro* ſcriptum reliquit: *Extant hujus Auctoris aliquot Lucubrationes Baſileæ, apud Hervagium, nondum impreſſæ.* Fors etiam in *Noſtrum* quadrant ea, quæ *Georg. Matth.* KOENIG in *Biblioth. vet. & nov.* habet, dicens: MOLTHERUS (*Meinh.*) *ſtruxit Chronicon;* præcipue ſi in vocem, *Meinh.* mendum irrepſiſſe, legendumque eſſe, *Meinr.* ponatur. Certe eo circiter tempore, quo Noſter vixit, anno ſcilicet 1579. *Baſileæ* prodierunt *Chronica, ſeu Rerum ſecundum temporum ſucceſſiones in orbe geſtarum memorabilium Elenchi..*

(*h*) V. *Mart.* LIPENII *Biblioth. juridicam, p.* 394.

Elenchi . . *per multos viros claros continuati. in folio.* uti teſtatur *Jo.* CLESSIUS, in *Elencho conſummatiſſ. unius Seculi*, in 4to.

Utinam plura haberem, quæ de Viro hoc diligentiſſimo in medium afferam, ob id maxima commendatione digno; quod Scriptorum eccleſiaſticorum quorundam operibus, e forulis bibliothecarum eruendis, curam primus impendit! Sed vel pauca hæc, vix credas Lector! quantum inveſtigandi laborem poſtularint.

STAMHAM ſeu STAMHEIM (*Melchior* de)

Nobilis *Suevus* ex patre *de* STAMHAM, ex matre vero *de* GILTLINGEN (*a*), prope *Conſtadium* natus, a juventute litteris probe imbutus eſt. *Viennam* poſtea, *Auſtriæ* metropolim profectus, gravioribus *Theologiæ* & *Juris pontificii* ſtudiis ita vacavit, ut promeritos honoris titulos ex utraque Facultate reportarit (*b*): unde ei ſpes ampliſſimas concipere licuiſſet. Aſt rerum humanarum tædio captus, & divina anhelans, celeberrimo *Auſtriæ inferioris* monaſterio *Mellicenſi* ſeſe obtulit, magnumque in ſacra Religione progreſſum fecit. Inibi ſacerdotio initiatus, poſt parentum ſuorum obitum patriam inviſens, ad *Wiblingenſe* monaſterium, a *Mellicenſibus* Religioſis jam reformatum, divertit, ſtabilitatemque profeſſus aliquamdiu *Cellarium* egit (*c*).

(*a*) Vide *Joann.* PISTORII *Script. Rer. Germ. Tom. III. p.* 678.

(*b*) Ita teſtatur KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſtana, P. III. p.* 79. *Hiſtoria litteraria Ord. S. Bened. T. I. p.* 84. Noſtrum *a facundia* prædicat, *Legumque Doctorem* vocat.

(*c*) Vide mox citatos PISTORIUM & KHAMMIUM.

Hæc inter, fama præclariſſimas *Noſtri* dotes, ejusque tum doctrinæ tum virtutum copiam latius propagante, opera *Petri* Epiſcopi *Auguſtani* & *Cardinalis*, Abbas *San - Udalricanus*, *Auguſtæ*, renunciatur. Factum hoc eſt annó 1459 (*d*).

In abbatiali munere conſtitutus *Noſter* plurima pro reſtaurando monaſterio & templo; pro diſciplina monaſtica ad priſtinam ſeveritatem revocanda; pro monaſteriorum in vicinia ſitorum emolumento; pro totius denique *Ordinis Benedictini* reparatione geſſit; quæ ſingula perſequi nimis longum foret. Pauca, quæ ſequuntur, ſilentio præterire haud poſſum. Præſedit nimirum *Noſter* Capitulis provincialibus Ordinis ſui tribus, anno 1464. *Herbipoli*: anno 1467. *Bambergæ*: anno 1470. *Erfordiæ* celebratis, in iisque, cum aliis Patribus, Statuta ſaluberrima condidit. Apud *Ludovicum* autem *Bavariæ* Ducem, *Petrumque* de *Schaumberg* Cardinalem ac Epiſcopum *Auguſtanum*, & ſucceſſorem ejus *Joannem* de *Werdenberg* tanta valuit gratia, ut non ſolum in Conſiliariorum album relatus, ſed etiam intima horum Principum familiaritate fruitus ſit. Hac autem eo uſus eſt *Noſter*, ut maxima *Ordini* ſuo commoda procurarit. Sed de hujuſcemodi accuratius cognoſcere quicunque voluerit, conſulat *Chronicon Auguſtan. eccleſiaſt.* inter PISTORII *Scriptores*, *T. III. p.* 678. *Bernardi* HERTFELDERI *Baſilicam SS. Udalr. & Afræ*, *p.* 180. KHAMMIUM in *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 79. *& ſeqq.* Meum eſt, litteraria *Noſtri* merita perſequi.

Quemadmodum *Melchior* Abbas ipſe doctiſſimus extitit (quod ex ſuperius narratis liquido patet) prætereaque *ſcientiam ſacræ Scripturæ habuit plurimam*

(*d*) Vide KHAMMIUM *l. c.*

mam (*e*); ita cogitationes ſuas eo convertit maxime, ut bonarum litterarum ſtudia in monaſterio ſuo modis, quibus id fieri poſſet, omnibus proveheret, & monachorum ſibi ſubditorum animos ad Muſarum culturam excitaret, probe cognitum habens, *otium maximam aſceteriis perniciem afferre* (*f*). Adjuverunt autem optimum hoc *Melchioris* conſilium duæ potiſſimum res: videlicet, quod ſub initia ſæculi XV. ſtudia in eo monaſterio quaſi repullulaſcere cœpiſſent; & quod per illa tempora *peritis fratribus locus ille abundarit* (g). His factum, ut multo optatiſſimus eventus *Melchioris* ſummis laudibus dignum propoſitum conſequeretur, præſertim cum illius veſtigia ſucceſſores in abbatiali officio, *Henricus* FRIES, & *Joannes de* GILTLINGEN, ſollicito pede terere minime intermiſiſſent (*h*).

Sed

(*e*) Teſtatur hoc de *Noſtro Sigism.* MEYSTERLINUS in *Indice* MSSto. *monaſterii SS. Udalr. & Afræ, P. III.* c. 6. Conſonat *Henricus* LUR Plebanus *Dillingenſis* (V. *Bernardi* PEZII *Codicem Epiſtolarem P. III.* p. 407.) ad *Noſtrum* in hæc verba ſcribens: *Attuliſtis ad Ordinem ſcientiam competentem, & in eodem ſtuduiſtis hiſtoriarum intelligentiam: & poſtquam fuiſtis vocati tanquam Aaron ad Prælaturam, effudiſtis publice eandem prædicando, inprimis Paſſionem D. N. Jeſu Chriſti.* Alludit *Henricus* his poſtremis verbis ad *Concionem de Paſſione Domini*, quam *Noſter* paucis poſt, quam ab Epiſcopo in Abbatem confirmatus eſſet, diebus in domo prædicatoria habuit, feria VI. Paraſceves.

(*f*) Ita *Bernard.* HERTFELDER in *Baſilica SS. Udalr. & Afræ*, p. 181.

(g) Hujus rei teſtem rurſus habeo *Sigism.* MAYSTERLINUM, *l. c.*

(*h*) Certe Aſceterium celeberrimum *San-Udalricanum, Auguſtæ*, hoc ſæculo, ſcilicet *decimo quinto*, viros doctos complures habuit; quos hoc loco memorare breviter,

tum

Scripſerat illud *Sigiſmundus* noſter jam ante annum 1480. ſed quod varii varia in eo carperent, neceſſitatem ſibi imponi ſenſit, rerum veritatem, per diverſa & antiqua *Bavariæ*, *Sueviæ* & *Franconiæ* viginti quatuor monaſteria, de novo perveſtigandi, Opusque ſuum ſecundis curis limandi atque in ordinem redigendi. Fecit autem hoc *non præſumptione, non elatione, non adulatione (ut garriunt) ſed inſtantiſſimis precibus ac impulſu incliti Senatus coactus, præſertim providi ac emeriti Pro - Conſulis Ruperti* HALLER, *collegæque ſui Nicolai* GROSS (fors *Kreſs*) *quibus & Opusculum* dedicavit. Cum vero nonnulli eum accuſarent, quod, utpote *Monachus*, ad hiſtoriam texendam aggreſſus eſſet, ſequentibus ſe defendit: *Nolo, ut mihi* Religionis *titulus objiciatur, quaſi ſtatui meo non conveniat hiſtoriam texere. Multi hoc* Monaſtici *fecerunt, quos ſancta Dei Eccleſia approbavit. Plura in æmulos meos dicerem, niſi me auctoritas Senatus prohiberet, ac ſpernendos judicaret.*

Hæc *Auctor* Chronici. Editor autem *J. P. de* LUDEWIG in *Præfatione*, *p.* 14. *& ſeqq.* monet, ſe diu multumque fruſtra quæſiviſſe *Manuſcriptum*, etiam pretio propoſito aliquot aureorum; quod incolis Senatus - conſulto interdictum eſſe diceretur, ne aliis, quam Senatoribus, manupta urbis Chronica venderent: tandem acquiſiti MEYSTERLINI lectionem, famam Auctoris, apud ſe minuiſſe: ſcripſiſſe illum a Senatu *Norimbergenſi* conductum, hinc calamum habuiſſe venalem. Præ aliis id *Noſtro* exprobrat, quod de origine & juribus *Burggraviatus Norimbergenſis* mendoſiſſime ſcripſerit, multisque eum confutare & emendare contendit.

Habuit

Habuit tamen MEYSTERLINUS *duos interpretes poſt, qui ejus Opus in linguam vernaculam transtulerunt* videlicet *Sebaldum* SCHREYERUM , *æditimnm templi Sebaldiani : & Fridericum* CAMMERMEISTER *priori affinitate conjunctum : quos ſubin plurimi ex plebe deſcripſerunt & continuarunt. . . Quæ cauſſa fuit, quare Burggraviorum jura vel oblivione ſepulta, vel narrata & æſtimata ſint judicio corruptiſſimo* , ut ait LUDEWIGIUS ; *nam vernaculi Scriptores omnes hac* MEYSTERLINI *chorda oberrarunt : neque fuit ex parte adverſa* (Plane mirum !) *qui contradiceret, erueretque veriora in gratiam Burggraviorum.* Cauſſam MEYSTERLINI contra LUDEWIGIUM tuetur *G. A.* WILL in *Nurnbergiſch. Gelehrten - Lexicon, T.II. p.* 607. & in *Biblioth. Norica. T. I. n.* 227. 231. ubi ait : *Dieſe* MEISTERLINISCHE *Chronik blieb lange im MStte, bis ſie . . . der halliſche Kanzler von* LUDEWIG *in ſeine Reliquias MSStorum. . . hat eindrucken laſſen, nachdem er zuerſt in der Vorrede ſehr ſrey und verächtlich von dieſem* MEISTERLEIN *geſprochen: worinn ihn der Joh. ab* INDAGINE *in ſeiner Beſchreibung Nurmbergs nachzuahmen, ja zu übertreffen ſich bemühet hat. Es wiſſen alle kluge Nürnberger ohne* LUDEWIGS *und* FALKENSTEINS *Erinnerungen, wie weit ſie dem* MEISTERLEIN . . . *zu trauen haben oder nicht ? Er hat viel Gutes und viel Wahrheit, und ſo parteyiſch, als er, beſonders in der burggräflichen Geſchichte, ſeyn ſoll, werden* LUDEWIG *und* FALCKENSTEIN *auch angeſehen werden. Ja wir wundern uns billig, daß Frembde des* MEISTERLEINS *MStt. ſo theuer haben bezahlen mögen, und das es ſelbſt in der* RINCKISCHEN *Bibliothec um* 20. *Reichsthaler iſt geſchäzt worden. . .* Et iterum : *Die ſpätern Chroniken - Schreiber haben dieſen deutſchen* MEISTERLEIN *zum grund gelegt. . . Daß hiemit freylich*

Fabeln

Fabeln . . . fortgepflanzt worden , iſt nicht zu läugnen ; aber deſswegen den Nurnbergiſchen Chroniken von MEISTERLEIN *bis auf deren neuere Verfaſſer alle Brauchbarkeit und Werth abſprecheu wollen, heiſt ſie nicht kennen , noch geleſen haben : oder eben ſo viel, als wenn man den alten Scriptoribus Rerum Germanicarum , deren viele nicht beſſer waren als unſer* MEISTERLEIN, *die man aber gleichwohl ſehr fleiſſig ſammelt . . . allen Nuzen benehmen wollte. Warum ſollte denn H. von* LUDEWIG *etliche Ducaten für ſein Exemplar des* MEISTERLEINS *gegeben , und ihn in die Reliquias MSStorum. eingerückt haben , wenn er ein bloſſer Fabelſchmid . . . wäre ?* Sed hæc peritioribus diſcutienda & ponderanda relinquens, ad reliquas *Noſtri* Lucubrationes indicandas pergo.

V. *Chronicon eccleſiaſticum Auguſtanum.* Hoc primus inter *Scriptores Rerum Germanicarum, Tom. III. p.* 657. exhibuit *Joann.* PISTORIUS. *Noſtro* attribuunt diſertis verbis *Bernard.* PEZIUS (z) *germanicarum rerum indagator*, teſte *B. G.* STRUVIO, *ſollertiſſimus*, & STRUVIUS (*a*) ipſe: quorum ſententiam ambabus manibus amplector ; nam quæ de *Udalrico* Monacho *San - Udalricano* & *Sigiſmundo* quodam GOSSENBROT a nonnullis Scriptoribus traduntur , ac ſi juncta opera *Chronicam Auguſtenſium* (*b*) compoſuiſſent , non tam cito adoptanda eſſe arbitror , remque ita interpretor : *Chronica Auguſtenſium*

(z) In *Diſſert. iſagogica ad Tom. I. Theſ. Anecdot. noviſſ. p. XXXIII.*

(*a*) V. PISTORII *Script. rer. germ. T. III. p.* 656.

(*b*) V. *J. A.* FABRICII *Bibl. med. & inf. Latinit:* Editionis *Manſianæ*, V. UDALRICUS. *Piſtorii Script. T. III. p.* 655. *Hiſtoriam litterar. Ord. S. Benedicti*, T. IV. p. 538. ubi *C. G.* JOECHERUS, idem aſſerens, corrigitur.

ſium non alius Liber eſt, ac *Chronographia Auguſtenſium*, quæ MAYSTERLINUM habet auctorem: hanc forſitan *Udalricus* Monachus *San-Udalricanus* transſcripſit (uti eam a duobus monachis transſcriptam fuiſſe ſuperius *No. I.* docui) idque operam, auxilium ferente *Sigiſmundo* GOSSENBROT.

Hæc de *Auctore*. De *meritis* ejusdem ita PISTORIUS in *Admonitione* prævia: *Probus veritatisque ſtudioſus Sigismundus ille .. ſed interdum priſcarum rerum ex infelicitate ſæculi, quo vixit, non tam peritus fuiſſe videtur... Interim cum in reliquis dignum publico conſpectu duceremus, exprimi typis juſſimus. Nominat majus Auguſtani Chronici volumen, quo lectorem ſæpenumero remittit. Id ſi ſupereſt, optaremus ſimul editum. Nec tamen ideo differendam hujus libri editionem exiſtimavimus; cum multa, alioquin non ſatis apud alios explicata, contineret.* Aliter ſenſit *Marq.* FREHERUS nimis cenſorie JUNGERMANNO ſcribens (V. Tractatum *Noſtri*, *de ſecretis Judiciis in Weſtphalia &c.* edente *J. H. D.* GOEBELIO, in 4º. 1762.) *haud magnæ rei illud Chronicon ſibi videri.*

Scripſit autem MAYSTERLINUS hoc *Chronicon* juſſu *Joannis* a GILTLINGEN Abbatis *San-Udalricani* (*c*) eidemque etiam anno M.CCCC.LXXXIII. dicavit his inter alia verbis: *Grandi quidem affectu ſed impari facultate tuis, Reverende Pater .. mandatis parere ſtatui. Chronicon videlicet Auguſtenſium olim dictatum per me* (Ecce! Innuit ſuam CHRONOGRAPHIAM AUGUSTENSIUM) *deinde etiam quædam de inſigni loco aggregata in unum contexendo. Quo tuæ induſtrioſæ Dominationi facultas fiat, petentibus mox*

(*c*) De hoc inferius, in *Melchiore de* STAMHAM, nonnulla affero.

mox oſtendendi ; ut quibus non vacat omnia videre, hic vel parum percipiant. . . Accipe itaque, quæ tuus humilis frater Sigiſmundus offert. . . Fratribus etiam tuis, tanquam harum rerum notitia refertis, ea quærenda dimitto, quæ ſparſim in ſuis thecis habent. . .

Ceterum *Chronicon* hoc *duobus Libris* abſolvitur, ad cujus finem *Deſcriptio Reliquiarum* in Monaſterio *San - Udalricano* ſervatarum, & nonnulla *Notabilia* adjiciuntur. *Multa hujus Operis apographa, alia aliis locupletiora, extare, ſe vero optimum quoddam non ſine appendicibus poſſidere*, monuit FREHERUS in citata *Epiſtola ad* JUNGERMANNUM.

VI. *Index Monaſterii SS. Udalrici & Afræ in Auguſta Vindelicorum.* Extat bis MSStus. in Bibliotheca dicti cænobii. Exemplar, in pergameno ſcriptum, in fine exhibet *Vitam Simonis* GOLLII Abbatis *San - Udalricani*, metrice ſcriptam a *Caſpare* BRUSCHIO *P. L.* item *Epitaphium* dicti Abbatis, ab eodem BRUSCHIO confectum.

Primus hujus *Indicis* mentionem fecit *Bern.* PEZIUS (*d*); poſt hunc *B. G.* STRUVIUS (*e*) & *Hiſtoria litteraria Ord. S. Benedicti, T. I. p.* 564. quæ inſuper addit, *eum publica luce dignum eſſe.* Diſpertitur in *tres Partes*, quarum quævis *duodecim Capitula* comprehendit. Scriptus eſt a *Noſtro* iterum jubente *Joanne* a GILTLINGEN Abbate. Juvabit profecto nonnulla ex eo excerpere, tum quod citati a me Auctores nil præter *titulum* allegarint, tum quod per ea, quæ excerpſero, major lux ſuperius a me dictis accedet. Initium ergo hoc eſt :

Multarum rerum indagator, ac librorum ubique terrarum perſcrutator, hujusque præcellentis loci, incola-

(*d*) In *Diſſert. iſagog. &c. p.* XXXIII.
(*e*) V. *Jo. Piſtorii Script. T. III. p.* 656.

colarumque amator, ſuis in ultimis diebus pro ultimo Valete offert hunc indicem Monaſterii, tanquam digeſtum & limatum pro poſſe ſuo R. D. Joanni de GILTLINGEN *Abbati, abs quo nedum moleſtia nulla affectus, ſed in rebus penſabilibus beneficiis cumulatim dotatus eſt. Anno a virginali partu* 1484. *petens .. melius corrigendum, demumque ingroſſandum; & pro Auctore, cum ejus fuerit tranſitus auditus, orandum, videlicet Fr. Sigismundo.*

Incipit Prologus. Apologia Fr. Sigismundi MAYSTERLIN *in Opus ſequens...*

Ecce! Mitto deſcriptionem loci tibi commiſſi .. rerumque ordinem geſtarum, venerande Abba! quæ ita exacte poſtulaſti dilatari... Nuper itaque .. Opusculum (*f*) *edidi; ſed parum amplificandum extendendumque ob eos, qui .. rerum in eo contentarum notitiam non habent, recte judicaſti. Conabor itaque tuo laudabili deſiderio ſatisfacere... Unum advertendum erit, ut Capitulorum ſeries mutata ſciatur: aliud, quod compilationes pridem a me factæ* (g) *aboleantur* (*præter eam quæ de Auguſta* (*h*) *facta eſt; quæ & major*) *non quod iſta eisdem contrarientur, ſed quod meo judicio clarior & emendatior; ſi tamen & tua induſtria ita judicaverit.... Vale felix. Ex loco parochiali Grundlach. Anno* 1484. *Kalendis Mayarum.*

Sequitur Opus ipſum, in cujus fine hæc leguntur: *Ecce! digniſſimi loci digniſſime Abba! Habes hiſto-*

(*f*) Indigitat, meo judicio, *Chronicon ſuum eccleſiaſticum Auguſtanum.*

(g) Hinc apparet, *Noſtrum* de Monaſterio *San-Udalricano*, rebusque ibi geſtis plures lucubrationes disjunctim confeciſſe, quas in hoc *Indice* in unum congeſſit, auxit, polivitque.

(*h*) Puta *Chronographiam Auguſtenſium.*

hiſtoriam, ſeu digitum Monaſterii tui pro te . . quo eos, qui ſummatim ſancti loci dignitatem, rerumque geſtarum ſeriem petunt, poſſis . . contentos facere. Porro ante me aliqua ſcripſerunt Udalſcalcus Abbas, vir eximius; Adelbero Prior pro ſuis viribus; ceterique hinc inde, maxime in ultimis foliis librorum: aggregator vero ante me nullus. . . . Vale. Anno 1484. *viceſima Octobris.*

Non eſt dubium, *Noſtrum* multa alia minutiora lucubratum eſſe. Sic ad mox memoratum *Joannem de* GILTLINGEN ſcripſit *regiſtratum* (ut ipſe vocat) CALENDARIUM *ſuper Speculo hiſtoriali Vincentii Bellovacenſis*, quod extat adhuc in Bibliotheca ſæpius memorati Cænobii; & fors plura alia, quæ vetuſtas obliteravit.

Hæc ſunt, Lector! quæ de MAYSTERLINI Vita & Lucubrationibus, quas ſi alii vituperant, alii viciſſim laudant (ut vidiſti) in tantis rerum tenebris & indagare & extricare quivi. His & tu contentus ſis, rogo.

MOLTHERUS (*Menradus*)

Auguſtanus, *Simonem Grynæum* præceptorem (*a*), conſortem in ſtudio autem *Joannem Synapium*

(*a*) Patet hoc ex *Carminibus*, quæ vidi in Bibliotheca *Peutingeriana*, manuſcriptis ſeptem pagellarum, hac epigraphe:

„ Ad PEUTINGERUM.

„ Iſta tuas ædes nunc; PEUTINGERE! ſubintrant
„ Carmina, quæ celebrent nomen in orbe tuum.
„ Nomen in orbe tuum decantent undique Vates,
„ Quîs curæ eſt doctos tollere ad aſtra Viros. “

Occurrit ibi unum directum a *Noſtro* præceptori ſuo *Simoni* GRYNAEO, datum 1526. *Heydelbergæ, XIII, Cal. Xbris.*

De

pium (*b*) habuit, *Criticus* & *Poëta* ſuæ ætatis percelebris, *græce* doctus. Floruit *Hagenoæ* circa annum MDXXVIII. & ſequentia orbi litterato dedit:

I. ALBINI, *Caroli illius Magni olim Præceptoris, in Geneſin Quæſtiones*. 8°. *Hagenoæ*. 1525. item 1529. Acceſſit poſtea *Micropreshytico: Veterum quorundam brevium Theologorum &c. &c. Elencho.* in folio. *Baſileæ*. 1550. Primus omnium *Noſter* Opus hoc ex Codice Bibliothecæ Eccleſiæ *S. Cyriaci* prope *Vangionum Wormatiam*, *Joannis* ENOLFI Decani, ac *Pancratii* THIEL Scholaſtici humanitate, ſibi commodato typis vulgavit, & *Laurentio Truchſeſſio a* BOMMERSFELDEN, Eccleſiæ *Moguntinenſis* Decano, dicavit (*c*).

II. *Dialogus ſeu Diſputatio Caroli M. & Albini de Rhetorica & Virtutibus*. 8°. *Hagenoæ*. 1529. *Typis Joannis Secer.* item *Pariſiis*. 1529. Apud *Simonem Colinæum*, teſte *Catalogo Biblioth. Bünavianæ*, *T. I. p.* 1968. Hoc itidem Opus primus publi-

 cavit

De GRYNAEO ait *M.* CRUSIUS in *Annal. Suev. Dodec. III. p.* 646. ad annum 1541. *Deceſſit Calend. Auguſti peſte Vir excellens eruditione Simon* GRYNAEUS, *Baſileæ, anno ætatis* 48. *natus* 1493. *prope Feringam Sueviæ oppidum, in ditione Comitum Hohen-Zollerenſium. Legatur Vita ejus apud* PANTALEONEM, *de Viris illuſtribus Germaniæ, P. III.*

(*b*) Ibidem repperitur unum, directum a *Noſtro*, SYNAPIO ſuo, datum XV. Cal. Xbris. *Heydelbergæ*. in cujus fine inter alia ait:

„ Votis, ecce! tuis, docte Synapi!
„ Hoc ſatis factum eſt carmine, *dulcis*
„ *Conſors in ſtudio*. . . . . "

Subjungitur *Ode* lyrica *Joannis* SYNAPII reſponſoria *Menrado* MOLTHERO *Auguſtano*.

(*c*) Conſule *novam Editionem* Operum ALCUINI, quæ prodiit *Ratisbonæ*, 1777. curante *RR^mo. D.* FROBENIO S. R. I. Principe, & Abbate ad *S. Emmeramum* ibidem.

cavit *Noſter* una cum altera *Dialogo* inter eosdem *de Dialectica* (*d*).

III. *Opuſculum Agapeti*, *Conſtantinop. Eccleſiæ Diaconi*, *de boni Principis Officiis*, *e Græco*, *heroico carmine tralatum*. 8°. *in Officina Henr. Granii*, *Hagenoæ*. 1527. (*e*).

IV. *Lucta Chriſtiana Pſalmi L. deprecatoria*. 8. *Hagenoæ*, *per Jo. Sercerium*. 1527. (*f*).

V. *Wilrammi Abbatis olim Ebereſpergenſis in Cantica Salomonis myſtica Explanatio*. 8°. *Hagenoæ*, *per Guilielmum Seltz*. 1528. Dedicatio a *Noſtro* dirigitur ad *Chuonradum* PEUTINGERUM *Auguſtanum*, qua ei hunc laborem ſuum *in perpetuum gratitudinis teſtimonium* conſecrat ex *Heydelberga* (ubi tum temporis docendis publice bonis litteris vacaviſſe *Noſtrum*, tradit *Jo. Georg.* LOTTERUS, in *Actis Erudit. Lipſienſ. anno* 1733. *p.* 35.) pridie Calend. Decembr. 1528. haud ambiguis verbis ſe *Auguſtanum* profitens, dum ait: *Interim pro mea erga te incredibili pietate tibi*, *qui* patriæ noſtræ, Auguſtæ Vindelicorum... *decus*... *es*.. *hoc quidquid eſt opellæ noſtræ*, *dedicavimus*. Quid autem in hac Editione Noſter præſtiterit, paucis accipe, Lector! Conſcripſerat *Wilrammus*, ſeu *Willeramus* hanc ſuam *Explanationem* Verſibus latinis, quibus e regione Proſam ſermone vernaculo, *teotiſco* ſcilicet, adpoſuit: „ Hanc cum nulli aut uſui aut voluptati fore „ Lectori putaſſet *Noſter* (tum quia auctor uſus eſ-

„ ſet

(*d*) Conſule *eandem Editionem*.

(*e*) *Maittaire Annal. typographici*, *Tom. II. P. II. p.* 687. Confer *J. A.* FABRICII *Bibl. græc. L. V. c. V. p.* 548.

(*f*) Vide *Catal. Biblioth. Bunavianæ*, *Tom. III. p.* 1187. & *Conr.* GESNERI *Biblioth. univerſ. Tom. II.*

„ ſet ſuæ dialecto nec omnibus familiari nec plana; „ præterea quoniam & latinorum verborum non „ parum interſeruiſſet: ſiquidem Scripturæ teſti„ monia citat latine) in ſermonem latinum, quam „ ſimpliciſſime potuit, totam convertit. “ Hæc præter ſubjungens ait: *Certe mihi lectionem tum ob inſolitas illas & obſoletas voces, tum ob vetuſtatem ſcripti Codicis non parvo labore ſcio conſtitiſſe.* In fine Opuſculi occurrit Epiſtola *Jacobi* KAMMERLANDER *Moguntini*, *Hagenoæ* 7. Sept. 1528. ad MOLTHERUM data, ex qua colligitur, KAMMERLANDERUM curaſſe, ut hic *Noſtri* labor typis vulgaretur (g).

VI. *Juſti Urgellitani Epiſcopi Explanatio in Cantica Canticorum. Hagenoæ.* 1529. Tranſiit poſtea in *Micropresbyticon*: *Veterum quorundam brevium Theologorum &c. Elenchum. in* folio. *Baſileæ.* 1550. aliasque *Collectiones*; de quo videri poteſt *Jo. Alb.* FABRICII *Biblioth. lat. med. & inf. Aetat.*

VII. *Chriſtiani* DRUTHMARI, *Theologi vetuſtiſſimi, in Evangelium Matthæi Expoſitio, per Menrad.* MOLTHERUM *reſtituta. Hagenoæ, per Johann. Secer. in* 8°. 1530. Continetur Opus hoc *foliis* 323, ſive *paginis* 646. De illius editione *Noſtrum* in *epiſtola nuncupatoria* audiamus: *Hæc tam felix in hoc Scriptore tractandæ Scripturæ dexteritas me impulit, ut illum ſquallidis pulveribus, quibus velut in vinculis*

(g) Hæc prima WILLERAMI editio, a MOLTHERO accurata, digna viſa eſt, idque merito, *Jo. Georg.* LOTTERO, de qua fuſius ſingulari commentatione in *Actis Erudit. Lipſienſ. ad annum* 1733. *p.* 28. ageret; ubi jure una mecum miratur, eos omnes, qui WILLERAMUM poſt *Noſtrum* ediderunt, hujus editionis nullam mentionem feciſſe. De hac WILLERAMI editione fuſius quoque agit Liber: *Beyträge zur critiſchen Hiſtorie der deutſchen Sprache. XI. Stück, p.* 376. *ſeqq.*

lis ſupra 500. *annos & amplius detentus fuit*, *excolverem. Reſtitui eum ad exemplar vetuſtiſſimum ex D. Andreæ, apud Vangionum Wormatiam bibliotheca.* Etſi hæc *Moltheriana* editio perrara ſit, uti reliqua Scriptorum eccleſiaſticorum Opuſcula, a *Noſtro* vulgata, univerſim omnia (quæ fors eſt uſitatiſſima parvorum libellorum) extat tamen adhuc alia *Argentoratenſis*, anni 1514. longe rariſſima, *Noſtro* ut videtur, dum ſuam edidit, ignorata. V. *Joann. Alb.* FABRICII *Bibl. lat. m. & i. ætatis. Neue Zeitungen von gelehrten Sachen. Leipzig.* ad annum 1732. *p.* 551.

VIII. *Juliani Pomerii contra Judæos Libri III. Heidelbergæ.* 1532. V. *Jo. Alb.* FABRICIUM *l. c.* item Librum: *Denckwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresden, Tom. III. p.* 541.

IX. *Alcimi Aviti de Origine mundi & tranſitu maris rubri &c. &c. Baſileæ.* 1546. V. *Jo. Alb.* FABRICIUM in *Biblioth. Latin.* & *Joſ.* SIMLERI *Bibliothecam. fol.* 1583. *p.* 602.

X. *Catalogus Romanorum Pontificum.* 1546. (*h*). His omnibus addendum, quod *Joſ.* SIMLERUS in *Bibliotheca, fol.* 1583. *p.* 602. de *Noſtro* ſcriptum reliquit: *Extant hujus Auctoris aliquot Lucubrationes Baſileæ, apud Hervagium, nondum impreſſæ.* Fors etiam in *Noſtrum* quadrant ea, quæ *Georg. Matth.* KOENIG in *Biblioth. vet. & nov.* habet, dicens: MOLTHERUS (*Meinh.*) *ſtruxit Chronicon*; præcipue ſi in vocem, *Meinh.* mendum irrepſiſſe, legendumque eſſe, *Meinr.* ponatur. Certe eo circiter tempore, quo Noſter vixit, anno ſcilicet 1579. *Baſileæ* prodierunt *Chronica, ſeu Rerum ſecundum temporum ſucceſſiones in orbe geſtarum memorabilium*

Elenchi..

(*h*) V. *Mart.* LIPENII *Biblioth. juridicam, p.* 394.

Elenchi . . *per multos viros claros continuati*. *in folio*. uti teſtatur *Jo*. CLESSIUS, in *Elencho conſummatiſſ. unius Seculi*, in 4to.

Utinam plura haberem, quæ de Viro hoc diligentiſſimo in medium afferam, ob id maxima commendatione digno; quod Scriptorum eccleſiaſticorum quorundam operibus, e forulis bibliothecarum eruendis, curam primus impendit! Sed vel pauca hæc, vix credas Lector! quantum inveſtigandi laborem poſtularint.

STAMHAM ſeu STAMHEIM (*Melchior* de)

Nobilis *Suevus* ex patre *de* STAMHAM, ex matre vero *de* GILTLINGEN (*a*), prope *Conſtadium* natus, a juventute litteris probe imbutus eſt. *Viennam* poſtea, *Auſtriæ* metropolim profectus, gravioribus *Theologiæ* & *Juris pontificii* ſtudiis ita vacavit, ut promeritos honoris titulos ex utraque Facultate reportarit (*b*); unde ei ſpes ampliſſimas concipere licuiſſet. Aſt rerum humanarum tædio captus, & divina anhelans, celeberrimo *Auſtriæ inferioris* monaſterio *Mellicenſi* ſeſe obtulit, magnumque in ſacra Religione progreſſum fecit. Inibi ſacerdotio initiatus, poſt parentum ſuorum obitum patriam inviſens, ad *Wiblingenſe* monaſterium, a *Mellicenſibus* Religioſis jam reformatum, divertit, ſtabilitatemque profeſſus aliquamdiu *Cellarium* egit (*c*).

(*a*) Vide *Joann*. PISTORII *Script. Rer. Germ. Tom. III. p*. 678.

(*b*) Ita teſtatur KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſtana. P. III. p*. 79. *Hiſtoria litteraria Ord. S. Bened. T. I. p*. 84. Noſtrum *a facundia* prædicat, *Legumque Doctorem* vocat.

(*c*) Vide mox citatos PISTORIUM & KHAMMIUM.

Hæc inter, fama præclariſſimas *Noſtri* dotes, ejusque tum doctrinæ tum virtutum copiam latius propagante, opera *Petri* Epiſcopi *Auguſtani* & *Cardinalis*, Abbas *San - Udalricanus*, *Auguſtæ*, renunciatur. Factum hoc eſt annò 1459 (*d*).

In abbatiali munere conſtitutus *Noſter* plurima pro reſtaurando monaſterio & templo; pro diſciplina monaſtica ad priſtinam ſeveritatem revocanda; pro monaſteriorum in vicinia ſitorum emolumento; pro totius denique *Ordinis Benedictini* reparatione geſſit; quæ ſingula perſequi nimis longum foret. Pauca, quæ ſequuntur, ſilentio præterire haud poſſum. Præſedit nimirum *Noſter* Capitulis provincialibus Ordinis ſui tribus, anno 1464. *Herbipoli*: anno 1467. *Bambergæ*: anno 1470. *Erfordiæ* celebratis, in iisque, cum aliis Patribus, Statuta ſaluberrima condidit. Apud *Ludovicum* autem *Bavariæ* Ducem, *Petrumque* de *Schaumberg* Cardinalem ac Epiſcopum *Auguſtanum*, & ſucceſſorem ejus *Joannem* de *Werdenberg* tanta valuit gratia, ut non ſolum in Conſiliariorum album relatus, ſed etiam intima horum Principum familiaritate fruitus ſit. Hac autem eo uſus eſt *Noſter*, ut maxima *Ordini* ſuo commoda procurarit. Sed de hujuscemodi accuratius cognoſcere quicunque voluerit, conſulat *Chronicon Auguſtan. eccleſiaſt.* inter PISTORII *Scriptores*, *T. III. p.* 678. *Bernardi* HERTFELDERI *Baſilicam SS. Udalr. & Afræ*, *p.* 180. KHAMMIUM in *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 79. *& ſeqq.* Meum eſt, litteraria *Noſtri* merita perſequi.

Quemadmodum *Melchior* Abbas ipſe doctiſſimus extitit (quod ex ſuperius narratis liquido patet) prætereaque *ſcientiam ſacræ Scripturæ habuit plurimam*

(*d*) Vide KHAMMIUM *l. c.*

mam (*e*); ita cogitationes ſuas eo convertit maxime, ut bonarum litterarum ſtudia in monaſterio ſuo modis, quibus id fieri poſſet, omnibus proveheret, & monachorum ſibi ſubditorum animos ad Muſarum culturam excitaret, probe cognitum habens, *otium maximam aſceteriis perniciem afferre* (*f*). Adjuverunt autem optimum hoc *Melchioris* conſilium duæ potiſſimum res: videlicet, quod ſub initia ſæculi XV. ſtudia in eo monaſterio quaſi repullulaſcere cœpiſſent; & quod per illa tempora *peritis fratribus locus iſte abundarit* (g). His factum, ut multo optatiſſimus eventus *Melchioris* ſummis laudibus dignum propoſitum conſequeretur, præſertim cum illius veſtigia ſucceſſores in abbatiali officio, *Henricus* FRIES, & *Joannes de* GILTLINGEN, ſollicito pede terere minime intermiſiſſent (*h*).

Sed

(*e*) Teſtatur hoc de *Noſtro Sigism.* MEYSTERLINUS in *Indice* MSSto. *monaſterii SS. Udalr. & Afræ, P. III. c.* 6. Conſonat *Henricus* LUR Plebanus *Dillingenſis* (V. *Bernardi* PEZII *Codicem Epiſtolarem P. III. p.* 407.) ad *Noſtrum* in hæc verba ſcribens: *Attuliſtis ad Ordinem ſcientiam competentem, & in eodem ſtuduiſtis hiſtoriarum intelligentiam: & poſtquam fuiſtis vocati tanquam Aaron ad Prælaturam, effudiſtis publice eandem prædicando, inprimis Paſſionem D. N. Jeſu Chriſti.* Alludit *Henricus* his poſtremis verbis ad *Concionem de Paſſione Domini*, quam *Noſter* paucis poſt, quam ab Epiſcopo in Abbatem confirmatus eſſet, diebus in domo prædicatoria habuit, feria VI. Paraſceves.

(*f*) Ita *Bernard.* HERTFELDER in *Baſilica SS. Udalr. & Afræ, p.* 181.

(g) Hujus rei teſtem rurſus habeo *Sigism.* MAYSTERLINUM, *l. c.*

(*h*) Certe Aſceterium celeberrimum *San-Udalricanum, Auguſtæ*, hoc ſæculo, ſcilicet *decimo quinto*, viros doctos complures habuit; quos hoc loco memorare breviter,

tum

Sed ad *Melchiorem* revertamur. Itaque is duplici potiſſimum via ad cogitata ſua perficienda ag-
greſſus

tum ipſa præſentis Operis natura, tum vetuſtatis omni commendatione ſemper digniſſimæ ratio juſta perſuadent.

I. *Narciſſus* PFISCER (fors melius PFISTER) de quo *Chronicon Auguſtanum*, inter *Jo.* PISTORII *Script. Rer. Germ. T. III. p.* 660. ſequentia narrat: *Circa annum Domini MCCCCXX. floruit in illo loco* (San-Udalricano monaſterio) *egregius SS. Theologiæ Doctor Narciſſus* PFISCER, *ex Ordine Prædicatorum ad nos declinans. Hic ubique in libris reliquit veſtigia ſuæ ſcientiæ & laboris.* Et paulo inferius, *pag.* 684. additur: *Anno MCCCCXV. Narciſſus* PFISTER *hic in iſto monaſterio theologus magnus habetur.* Meminerunt *Narciſſi* hujus *Corb.* KHAMMIUS in *Hierach. Auguſt. P. III. p.* 67. *plurimorum librorum auctorem* eum vocans: & Perilluſtris *Paulus a* STETTEN in *Erläuterungen der Vorſtellungen aus der Augspurgiſchen Geſchichte, p.* 50. Præcipuam vero *Petrus* WAGNER, in *Congeſto MSSto. Virorum illuſtrium Ord. S. Bened. tit.* 7. ejus mentionem facit verbis ſequentibus: *Vir ſane multa humanarum divinarumque litterarum (ut viva adhuc, manu ipſius chartis impreſſa, conſervat memoria) peritia clarus, ſacræ denique Theologiæ Doctor circa annos Domini* 1420. *clarens. Ex his, quæ illuſtris perſpicaciſſimi ingenii ſui ſinu multa recondita habuit, pleraque (pauca licet) litteris expreſſit. Unde ſuper* 4. *Sententiarum libros & in laudes* Θεοτοκου *ita egregie ſcripſit, ut cuivis ex antiquorum Doctorum ſcriptis recta fronte ejus dicta conferri poſſint.* Extant ab eo in Bibliotheca *San-Udalricana* complures *Codices MSSti.* in quibus materiæ philoſophicæ & theologicæ pertractantur. Habentur ibi & *Conciones* Noſtri, & Tractatus ſuper *Geneſin* & *Leviticum.* Vixit adhuc & ſcripſit anno 1434.

II. *Henricus* FRIES *Auguſtanus, præclaris ingenii morumque dotibus præditus*, a primis annis in monaſterio educatus, anno autem MCCCCLII. Regulam *S. Benedicti* profeſſus; qui poſtea etiam Abbas in locum defuncti *Melchioris* de STAMHAM anno MCCCCLXXIV. electus, multa cum laude coenobio præfuit usque in annum 1482. quo, die 29. Martii, vivis exceſſit. Hic, cum *Joannes ab* HOHEN-
STEIN

greſſus eſt. Primum quidem Bibliothecam mona-
ſterii,

STEIN Abbas *Vitam Chriſti* ſcribendi mandatum coenobitis dediſſet, ejus Libri *Partem I.* exaravit; Abbas autem effectus, deceſſoris ſui *Melchior. de* STAMHAM veſtigiis laudabiliter inſiſtens, Bibliothecam plurimis libris, aliunde comparatis, copioſe adauxit, ſplendidioremque reddidit, prout docet *Sigism.* MAYSTERLINUS in *Chronico Auguſt. eccleſ.* ſuperius a me memorato, & in *Indice* MSSto. *Monaſterii SS. Udalr. & Afræ, P. III. c.* 6. dicens: *Scripſit plurimos libros manu ſua, certosque comparavit.* Confer KHAMMII *Hierarch. Auguſt. P. II. p* 255. & *P. III. p.* 88.

III. *Henricus* & *Joannes*, *de Carniola* cognominati, fratres germani, quorum prior natus in oppido *Reiffniz*, nomen ſuum anno Chriſti 1425. alter vero jam anno 1423. familiæ *Benedictinæ* in *Mellicenſi* cænobio dederat, ambo *doctrina* & *pietate inſignes.* Ex eo loco abs Abbate *Joanne ab* HOHENSTEIN, reſtituendæ diſciplinæ monaſticæ ergo, *Auguſtam* vocati ſunt, inque monaſterio *San - Udalricano Henricus* quidem Prioris: *Joannes* vero Subprioris munus laudabiliter geſſerunt. Idem *Henricus* juſſu memorati Abbatis *Diſpoſitorium bene moriendi* compoſuit; *Joannes* autem *Partem II.* ſupra dictæ *Vitæ Chriſti* conſcripſit. Ambo unum eundemque annum, ſcilicet 1456. fatalem habuerunt, unoque conditorio ſepulti unius itidem epitaphii honorem acceperunt. Videatur *Corb.* KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 71. & *Bernardus* PEZIUS in *Bibliotheca aſcet. T. VIII. p.* 645. 646. atque *Martin.* KROPF in *Biblioth. Mellicenſi*, *cap.* 43. 44.

IV. *Thomas de Gerzen*, quem jam anno 1444. *Catholicon* in pergameno ſcripſiſſe, finiſſeque anno 1446. tradit *W.* WITTWER in *Catalogo* MSSto. *Abbatum SS. Udalr. & Afræ.* Is ex Monacho *San - Udalricano* Abbas *Thierhauptanus* anno 1457. effectus eſt: *Auguſtæ* vero commorans, *Partem III.* mox memoratæ *Vitæ Chriſti* confecit. Obiit anno 1468.

V. *Henricus* PITTINGER, haud dubie *Auguſtanus*, vitam monaſticam in patrio cænobio amplexus, quem primum Deo ſacrificium anno MCCCCXLIV. litaſſe repperio. Cum eſſet artis ſcribendi & inaurandi peritiſſimus, juſſu *Melchioris de* STAMHAM, una cum aliis ſcripſit Libros elegantiſ-

ſterii, quæ antea in loco minus tuto, *ob ſtillicidia*
de

gantiſſimos *Graduales*, *Antiphonales* &c. in Chori uſum, pluresque alios Bibliothecæ ornandæ deſtinatos. Antea vero, ex voluntate *Joannis ab* HOHENSTEIN Abbatis, *Partem IV.* ſæpius laudatæ *Vitæ Chriſti* compoſuit. Obiit anno 1483. epitaphio honoratus, quod *Willi.* WITTWER *l. c.* exhibet. V. *Corb.* KHAMMII *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 74. 80. 99. *Pauli a* STETTEN *junioris Erläuterungen*, *p.* 70.

VI. *Joannes* quidam, quem an unum eundemque cum mox laudato *Joanne de Carniola* facere debeam nec ne? haud ſatis ſcio. Utcunque ſit, ſcripſit *Joannes* hic noſter latino metro *Compendium Salvationis humanæ*: quod invenies ad calcem *Speculi humanæ Salvationis*, ab ANDREA *Italo*, presbytero compoſiti, & intra annos 1470 -- 1480. haud dubie *Auguſtæ*, &, quod ſuſpicor, in *San - Udalricano* cænobio excuſi (Prodiit equidem hoc *Speculum* ſine anni, loci, & typographi indicio; ſed typi, partum Auguſtanum eſſe, produnt: unde & *G. G.* ZAPFIUS in *Annal. Typograph. Auguſt. p.* 97. merito illud libris *Auguſtæ* impreſſis annumeravit) Sed ad *Compendium* prænominatum redeamus. Hujus ſubſcriptio hæc eſt:

Explicit humanæque ſalutis Summula plane
A me Fratre Johanne *tui*, *Pater Ordinis alme*!
Vir Benedicte! puta quaſi minimo monacho.

Præfatio dein ſequentia, ad propoſitum noſtrum facientia, habet: *Cum igitur prolixitas* (Auctoris ANDREAE) *præſertim tepidis Lectoribus mater ſit faſtidii*, *eorum tarditati conſulere proponens*, *auxiliante Domino humanæ ſalvationis auctere*, *ſui ad laudem & honorem*, *Proximorum profectum*, *mei exercitationem ſive exulantis aliqualem conſolationem*, *dicti libri materias ſententialiter metrica cogitavi perſtringere compendioſitate.* Et ſub finem ait: *Denique hujus Opuſculi laborem*, *quod ſi placeat* Compendium *ſive* Breviloquium humanæ ſalvationis *nominetur*, *debita cum reverentia & humilitate offero reverendo in Chriſto Patri D. Johanni Abbati monaſterii SS. Udalrici & Afræ urbis Auguſtenſis*, *ut ſua auctoritate emendetur addendo*, *minuendo*,
commu-

de tecto Eccleſiæ deſcendentia, repoſita erat, alio trans-

commutando, ſicut videbitur neceſſarium: de cujus voluntate, in ſuo degendo monaſterio, præſens Opus compilavi....

Extat autem hoc ANDREAE *Speculum* &c. in folio, cum figuris plurimis ligno inciſis, & cuivis Capitulo *latino* ſubjecta Verſione *Germanica*, in Bibliotheca *San-Udalricana Auguſtæ*. Simile Exemplar in Bibliotheca *Gurcenſis* Epiſcopi in *Carinthia* repperiri ex MEERMANNO, monuit *D. de* HEINECKEN in Libro: *Nachrichten von Künſten und Kunſtſachen*, *Vol. II. p.* 229. credens, illud aliud Opus eſſe ab eo *Speculo humanæ ſalvationis*, de quo ipſe agit. At errat; idem namque Opus eſt, ſi ad *Contenta* Operis reſpectus habetur; ſed plura habet *Capitula*, alioque diſpoſita ordine, & *figuras* alias. Ceterum mox memoratus Vir nobiliſſimus *de* HEINECKEN, poſtea *Auguſtam* tranſiens, in Bibliotheca *San-Udalricana*, me aditum parante, hoc *Speculum* &c. vidit & ſollicite annotavit. Utrum autem Annotata ſua publici juris fecerit, haud ſcio.

Denique monendum reſtat: non ſolum *Compendium Salvationis humanæ* deberi *Johanni* noſtro; ſed inſuper veroſimillimum videri, eundem etiam *Verſionis germanicæ* parentem eſſe.

VII. *Petrus* WAGNER, de quo inferius peculiari paragrapho agam.

VIII. *Leonardus* WAGNER, alio nomine *Wirſtlin*, vel voce ex Græco deſumpta *Hamaxurgus*, latine vero *Currifex* dictus, *Schwabmenchingæ*, oppido aliquot lapidibus Auguſta diſſito, anno 1454. natus, presbyter & profeſſus conventus *San-Udalricani* floruit ſub Abbatibus *Henrico* FRIES, *Joanne a* GILTLINGEN, *Conrado* MOERLIN, & *Joanne* SCHROTT. Fuit Calligraphus incomparabilis, qui non ſolum plurimos libros in cænobii ſui & chori uſum manu elegantiſſima ſcripſit, ſed inſuper artis ſcribendi laude tanta enituit, ut a Viris nobiliſſimis (hosque inter *Wolfgango de* ZILLENHART, *rei militaris ac utriusque Juris titulis illuſtrato, Decano Eccleſiæ cathedralis Auguſtanæ*) ſi quidem libros venuſte ſciteque ſcriptos ſibi vellent, adhibitus: itemque ab *Zwifaltenſi* tum temporis Abbate ad erudiendos in arte calligraphica fratres accerſitus, ab eoque poſtea in monaſterium *Montis Mariæ* miſſus

tranſtulit, ampliatamque conquiſitis undique libris,

miſſus ſit, quo eandem artem octo Sanctimoniales doceret. In idem opus inſuper ab Abbate *Salemitano* evocatus *Noſter*, ibi quoque ſcripturas nobiliores exarandi methodum tradidit. Quos in monaſterii ſui uſum *Leonardus* ſcripſit, libros accurate fuſeque recenſet *Corb.* KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 116. Eminet tamen inter ſcripturas *Noſtri* Liber *centum* diverſarum *ſcripturarum* latinarum, *in 4to. oblongo*, quem *Leonardus* anno 1507. ſcripſit addito cuilibet *ſcripturæ* proprio, peculiari ac erudito nomine & cui titulum hunc fecit: *Proba centum Scripturarum diverſarum una manu exaratarum.* Dicavit illum *Noſter* MAXIMILIANO Imperatori, cui monaſterium *San-Udalricanum* inviſenti cum offerretur, ferunt, modeſtiſſimum Principem munus recuſaſſe, dixiſſeque, ſe neutiquam eum in finem veniſſe, ut monaſterium cimeliis ſuis ſpoliaret. Extat Liber iſte adhucdum in Bibliotheca *San-Udalricana*, mira elegantia varietateque nitens. Anno 1492. interfuit *Noſter* ſolenni Translationi Reliquiarum *S. Symperti.* Diem ſupremam oppetiit anno 1522. teſte *epitaphio* ſequenti: *Anno* 1522. *Obiit Fr. Leonardus Wirſtlin Monachus & Senior hujus monaſterii, Kalendis Januarii.* Servatur adhuc, præter ſuperius memorata, ſpiſſum Volumen *Adverſariorum Noſtri*, in quo varia *hiſtorica*, *poetica*, *theologica*, ad *Res Auguſtanas* & *Monaſterii San-Udalricani* pertinentia exhibentur. Meminerunt *Noſtri* inſigni cum laude *Ach. Pirmin.* GASSARUS inter MENCKENII *Scriptores*, *T. I. p.* 1739. BRUSCHIUS in *Monaſteriol.* p. 140. *Bernard.* PEZIUS *Theſ. Anecdot.* in *Diſſert. iſagog. ad Tom. I. p.* XXXIV. & XXXV & *Tom. II. P. III. p.* 450. KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 89. & 115. item *P. II. p.* 293. *Paul.* a STETTEN in *Erläuterungen*, *p.* 70. KOENIG in *Biblioth. v. & n.* ZIEGELBAUER in *Hiſtoria litter. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 730. item *T. I. p.* 564. *C. G.* JOECHER in *Gelehrten - Lexicon v.* WIRSTELIN. *J. A.* FABRICIUS in *Hiſtorie der Gelehrtheit*, *T. III. p.* 184. ubi *Noſtrum* memoria dignis ſui temporis *Philologis* accenſere minime dubitavit. *Leonardo* aptiſſime jungitur *Conradus* WAGNER de *Ellingen*, prope *Weiſſenburgum* oriundus, qui, quos *Leonardus* ſcripſit manu elegantiſſima, libros penicillo arti-

bris, tam excuſis quam manuſcriptis, inſigniorem

artificioſiſſimo illuſtravit variis multoque venuſtiſſimis ornans picturis. Fuit cænobii ſui *Subprior*, obiitque anno 1496.

IX. *Joannes de* GILTLINGEN, qui, etſi a puero Monachis *Hirsaugienſibus* commendatus, litterisque ab iisdem inſtructus, Ordini *S. Benedicti Hirſaugiæ* nomen dediſſet, tamen petente *Melchiore de* STAMHAM, cujus conſobrinus erat, quamvis ægre, dimiſſus *Auguſtam* venit: ibique, poſt *Mellicenſe* & *Tegernſeenſe* cænobia viſitata, *Novitiorum magiſter*, *Subprior*, demum anno 1482 Abbas *San-Udalricanus* conſtitutus eſt. Geſta ejus prolixo ſermone narrat P. *Corb* KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt.* P. *III.* *p.* 90. Supremis fatis deceſſit anno 1496. Ingenii & doctrinæ monumenta reliquit 1o. *Sermones capitulares.* in 4to. 2o. *Epiſtolas* varias, in 4to. quæ omnia adhucdum viſuntur *manuſcripta* in Bibliotheca *San-Udalricana.* Præterea *Sigismundum* MAYSTERLINUM monachum ſcribere juſſit *Chronicon eccleſiaſticum Auguſtanum* (quod inter PISTORII *Scriptores Rer. German. T. III. p.* 657. habetur) deinde etiam *Indicem Monaſterii SS. Udalrici & Afræ*; & procul dubio ſcribenti opem contulit. Similiter *Noſtri* juſſu *Petrus* WAGNER ad *Congeſtum Monachorum illuſtrium &c.* colligendum aggreſſus eſt.

X. *Joannes* GRIESHERR *Dillinganus* patria, domicilio *Auguſtanus*, qui anno 1492. Translationi *S. Symperti* cum aliis loci illius cænobitis interfuit, laudatus ab OUDINO in *Comment. de Script. eccleſiaſt. T. III. p.* 2722. *Bernardo* PEZIO in *Diſſert. iſagog. ad Tom. I. Theſauri Anecdot. p. XXXII.* & *Tom. II. P. III. p.* 450. *Magnoaldo* ZIEGELBAUER in *Hiſtoria litteraria Ord. S. Bened. Tom. I. p.* 564. & 565. ubi tamen loco 1416. omnino 1516. ponendum eſt, & *Tom. IV. p.* 526. Limavit acceptam Roma *Vitam S. Onyphrii Eremitæ.* Extat MSStum. in Bibliotheca *San-Udalricana.* Correxit præterea, recenſuit, elimavit *Petri* WAGNER *Congeſtum Virorum illuſtrium Ord.* S. *Benedicti &c.* de quo conſuli quoque poterit *Petrus* LAMBECIUS in *Commentariis de Biblioth. Cæſar. Vindobonenſi*, *T. II. p.* 827. & *Tom. I. p.* 655. Mortalitatem explevit

rem (*i*) reddidit, ut hac ratione Cænobitæ haberent, quibus ingenia paſcerent, & variarum ſcientiarum ſubſidiis magis magisque inſtruerentur. Profecto hos ipſos laudabilibus Abbatis ſui conatibus egregie reſpondiſſe teſtatur *Sigism.* MAYSTERLINUS (*k*), dum ait: *Cum autem ampliorem feciſſet locum pro libris, tam ipſe* (Abbas) *quam fratres ſtuduerunt eum replere.* Sic inſtaurata, reformata, amplificata Bibliotheca accidit illa ætate, ut ſingulari divinæ providentiæ conſilio ac gubernatione ars typogra-

plevit anno 1522. teſte Necrologio *San - Cruciano*, *Auguſtæ.*

XI. *Leonardus* WEINLIN, qui primum in monaſterio *Tegernſeenſi*, deinde in monaſterio *Mellicenſi* ſub finem *ſæculi XV.* diutius hoſpitatus, plura ad *Reformationem*, in cænobio *San - Udalricano* a *Mellicenſibus* incæptam, perficiendam conſcripſit. Extat Opus ejus in Bibliotheca *San - Udalricana.* Obiit anno 1536.

XII. Taceo *Joannem* patria *Auguſtanum*, Monachum *San - Udalricanum* & *Balthaſ.* KRAMERUM, de quibus pauca dixi in *Alphabeto I. Bibliothecæ meæ Auguſtanæ*, p.93. 97.

XIII. Sileo *Wilhelmum* WITTWER Chronographum ſui cænobii induſtrioſiſſimum, quem mox citati *Alphabeti I.* p. 214. laudavi.

XIV. Prætereo *Sigismundum* MAYSTERLINUM, de quo ſuperius peculiari paragrapho pro meritis egi.

XV. His addi poſſet *Sigismundus* GOSSENBROTT (ſi tamen vera narrat *Paul. a* STETTEN *junior* in *Erläuterungen der.. Vorſtellungen aus der Geſchichte Augspurgs.* p. 50.) ubi, quin ullum Afferti ſui teſtem citet, ait: hunc *Sigismundum* ſæculo XV. in dicto coenobio vixiſſe, & ſcripſiſſe *de Origine Civitatis Auguſtanæ*, lucubrationemque ſuam dedicaſſe *Sigismundo* Imperatori. Sed horum omnium ne vola quidem in eo Aſceterio reperitur.

(*i*) Narrat hoc MAYSTERLINUS, & *Bern.* HERTFELDER *ll. cc.*

(*k*) In ſæpius citato *Indice* MSSto.

pographica tum nobiliſſima tum utiliſſima (Atque utinam peſſimum hominum genus ea non tam male uteretur) originem ſumeret. Itaque & hanc *Melchior*, quo fratres ad litteras magis animaret, otiumque a ſuo monaſterio quam longiſſime pelleret, in illud introduxit (*l*). Fuſe hæc, accurateque, quoad per temporum vetuſtatem, rerumque caliginem licuit, in mea *Diatribe de Origine & Incrementis Artis Typographicæ in urbe Auguſta Vindelica* (*m*) & in *Addendis ad* eandem *Diatriben* (*n*) ſum exſecutus. Quamobrem illa hoc loco repetere ſupervacuum fore deputo. Comparatis igitur non ſine magno ſumptu omnibus, quibus ad cudendos libros opus eſt, mox arti typographicæ *tum per ſe, tum per peritos fratres, quibus abundabat, operam dedit*, compluresque libros, & hos inter oppido ſumptuoſum *Speculum hiſtoriale* VINCENTII *Bellovacenſis*, tribus magnis in *folio* voluminibus conſtans, typo commiſit. Qua in re ita ſe geſſit *Melchior* Abbas, ut ſimul apertiſſime declararit, nil ſe litteris librisque antiquius habere; utpote qui nullis in hoc impenſis pepercerit, adeo ut nonnihil æris alieni contrahere coactus fuerit; quod tamen, poſt obitum *Noſtri*, ſucceſſor ejus *Henricus* FRIES cito exſolvit (*o*). Hac ratione dum libris cudendis gnavi-

I 2 ter

(*l*) MAYSTERLINUS, HERTFELDER, KHAMMIUS, & alii.

(*m*) Præfigitur *G. G.* ZAPF *Annalib. Typographiæ Auguſt.* latine editis, in 4to.

(*n*) Habentur illa in fine *Alphabeti I. Bibliothecæ* meæ *Auguſtanæ*, in 8vo. Utrumque, & *Diatriben* & *Addenda* ad eandem, ſuis inſerta locis, brevi tempore in 8vo. *majori*, ſpes eſt, noviter comparitura.

(*o*) V. *Wilh.* WITTWER in *Catalogo* MSS. *Abbatum San - Udalrican.* Hinc non video, quo jure ſupracitatus *Hen-*

ter inſtitit *Melchior*, id eſt conſecutus, ut complures libros alibi impreſſos per modum cambii ſive commutationis obtineret: ac novis identidem acceſſionibus aucta ſit monaſterii Bibliotheca; quæ ipſa ex illo tempore magna primævarum editionum, præcipue in *Italia* excuſarum, copia gloriatur, & Inſtauratoris ſui nomen, etiam poſt mortem, prædicare non ceſſat.

Deceſſit autem e vivis *Melchior*, Vir tam de San-Udalricano, quam aliis cænobiis, de toto Ordine Benedictino, deque Re litteraria præclare meritus, anno 1474. die 30. Januarii; poſtquam prius abbatiale officium abdicare ſecum decreviſſet, jamque ædificium vitæ ſuæ ſolitariæ deſtinatum exſtruxiſſet. Corpus exanime in tumulo (quod vivus petierat) fratrum germanorum & monachorum *Henrici* & *Joannis de Carniola* conditum requiem invenit (*p*).

Meminerunt de Noſtro, præter Scriptores ſuperius allegatos, *Bernardus* PEZIUS & *Martinus* KROPFIUS. Prior horum

Epiſtolas duas in cauſſa unionis & conformitatis in regulari Obſervantia Monaſteriorum Benedictinorum in Germania

exhibuit *Tom. VIII. Bibliothecæ Aſceticæ*, *p.* 612. 624. *Epiſtola I.* data eſt ad *Joannem* Abbatem *Mellicenſem* anno 1464. in die S. Catharinæ. *Epiſtola II.* ſcripta eſt ad *Conradum* Abbatem *Tegernſeenſem* anno 1467. Poſterior in *Bibliotheca Mellicenſi, cap.* 61. Vitam *Noſtri* ex KHAMMIO & HERTFELDERO fuſi-

Henricus LUR in *Epiſtola* ad *Noſtrum* anno 1473. ſcripta, *ut is ferventius in remotione ignorantiæ ab Ordine laboraret*, optarit, aliaque nonnulla in *Noſtro* redarguerit.

(*p*) V. KHAMMIUM in *Hierarch. Auguſt. P.III. p.* 86. ubi *Caſpar* BRUSCHIUS corrigitur.

fuſius dedit, laudatque has Epiſtolas verbis ſequentibus: *Elucubravit duas graves Epiſtolas in cauſſa Unionis &c. &c. De his Epiſtolis jam in ejus vita mentionem fecimus*. . . Subin vero addit; nec temere, meo quidem judicio: *Non eſt dubium, quin plura ſcripſerit, quæ tamen hactenus me fugiunt.*

STENGELIUS (*Carolus*)

De *Caroli* STENGELII meritis ſcripturus, quid in eo primum laudem? an pietatem virtutumque ſtudium: an in adverſa difficilique fortuna conſtantiam & æquanimitatem: an vero eruditionis varietatem ac magnitudinem. Hoc poſtremum certe pro inſtituti Operis ratione maxime perſequar: priora duo vero in contextu narrationis leviter perſtrinxiſſe ſatis habebo. Atque hoc ipſo in negotio illud peracommodum mihi accidit, quod STENGELIUS noſter vitæ ſuæ circumſtantias maxima ex parte ſuo ipſe calamo perſcripſit, perſcriptasque in quodam parvo *Adverſariorum* volumine, quod in Bibliotheca *San - Udalricana* Ord. *S. Benedicti*, *Auguſtæ*, manuſcriptum ſervatur, poſteritati reliquit. Itaque STENGELII vitam verbis STENGELII deſcribens non habebo, quamobrem aut falli ipſe aut fallere alios reformidem. Addam præterea ſedulo, quæcunque, ab aliis Scriptoribus memorata, in rem præſentem faciunt.

Carolus STENGELIUS primam vitalem auram *anno MDXXCI. die 29. Januarii, Dominica Sexageſimæ, mane circa horam octavam hauſit, poſtquam mater integro triduo ex partu laborarat: Unde infans tam imbecillo corpore prodiit, ut omnes, ad virilem ætatem eum minime perventurum, crederent. Certe debili utplurimum ſtomacho, capite autem infirmo*

mo ſemper fuit. Patrem habuit *Chriſtophorum* (*a*) matrem *Chunigundam* (*b*), ambos & honeſtate natalium, & probitate vitæ commendabiles.

Porro Carolus, necdum ſeptennium ingreſſus, uſus eſt præceptore domeſtico (neque enim ſcholas triviales frequentare volebat) Joanne FRIESENECKER *homine probo & pio: a quo Principia & Rudimenta, ut vocant, Grammatices percepit, atque litteras pingere didicit. Gymnaſium patrium vero Societatis Jeſu adivit* 1588. *ſub feſtum Pentecoſtes, & ad ſecundam Grammatices claſſem aſcendit eodem anno in feſto D. Lucæ. Præceptorem in utraque claſſe habuit Chriſtophorum* GRENZINGUM (*c*)*: in Syntaxi vero ſemeſtri P. Chriſtophorum* AMANUM, *deinde anno integro*

(*a*) Is *Schwabmenchingæ*, pago aliquot lapidibus *Auguſta* diſſito, natus eſt. Adoleſcens adhuc inſerviit nonnullis annis *DD. Antonio* & *Philippo* FUGGERIS *Marci ſenioris* filiis, *Ingolſtadii* litteris operam dantibus, eisque admodum acceptus fuit. Deinde Abbatis *Fultenbacenſis* aliquamdiu cubicularium, ac, poſtliminio *Auguſtam*, ad *Jacobum* KOEPPLINUM Abbatem *S. Udalrici*, cujus commendatione a *DD.* FUGGERIS in ſervitium adlectus fuerat, reverſus monaſterii obſonatorem egit. Matrimonium iniit anno 1580. deceſſit ex phthiſi anno 1588. relinquens ſuperſtites *Carolum* & *Georgium* STENGELIOS, noſtros. Ejus Epitaphium habet *Daniel* PRASCHIUS *Tom. III. Epitaph. Auguſt. p.* 50.

(*b*) Hæc *Norimbergæ* catholicis nata parentibus tempore *Foederis Smalcaldici*, quod introductæ *Lutheri* doctrinæ conſentire nollet, exul facta, duodennis una cum matre *Auguſtam* venit, ubi primum *Chriſtophoro* STENGELIO, dein *Nicolao* BERTSCHIN *Illuminiſtæ* (ſit verbo venia) anno 1589. nupſit. Obiit 1616. die 27. Junii.

(*c*) De GRENZINGO, poſtea Theologiæ Doctore, Rectore Collegii *Dillingani*, denique Provinciali *Soc. Jeſu* videri poterit *Hiſtoria Soc. Jeſu, German. ſuper. Tom. III. n.* 305. 332. 959. 1010.

tegro Nicolaum LILIUM: *in Humanitate autem Chriſtophorum* HOLZLEUTNERUM (*d*). Sic dum ſtudia inter cum laude adoleviſſet, animum ad ſacram *D. Benedicti* familiam adjecit, votique damnatus cænobium *SS. Udalrici & Afræ*, *Auguſtæ*, anno MDXCIII. die 16. Januarii, Abbatis munus *Jacobo* KOEPPLINO (*e*) gerente, ingreſſus eſt (*f*).

I 4 Idem,

(*d*) Hujus memoriam celebrat *Philipp.* ALLEGAMBE in *Bibliotheca Script. Soc. Jeſu*, *p.* 75.

(*e*) KOEPPLINI laudes perſcripſit *Corb.* KHAMM in *Hierarch. Auguſt. P. III. regul. p.* 121.

(*f*) Vixere ſub id tempus in eodem loco duo Cænobitæ minime illiterati, *Gregorius* GASTEL & *Sympertus* BERCKMULLER, de quibus in tranſitu pauca dicere juvat. *Prioris* memoriam nobis ſervavit *P. Corb.* KHAMM in *Hierach. Auguſt. P. III. regul. p.* 122. Fuit *Gregorius* ex pago *Urſinenſi* prope *Kaufburam* (*Irrſee*) oriundus, qui, poſtquam anno 1561. ſolennibus ſeſe votis familiæ *Benedictinæ* adſtrinxiſſet, *Senior, Sacerdos jubilæus*, *Subprior*, demum anno 1588. (aliis 1589.) monaſterii *Prior* evaſit: quo poſtremo officio per annos 27. ſolertiſſime functus eſt. Vir in ſtudiis aſſiduus; in laboribus pro ſacro Ordine apprime ſedulus; Poeta minime illepidus; usque ad decrepitam ætatem Scriptor induſtrius; facultate ſcribendi prius quam voluntate laborandi deſtitutus. Non enim niſi cum languerent *effoeto in corpore vires*, ſtudiorum cultum & Prioris officium depoſuit, quo anno 1615. decedens, ſequente protinus anno die 21. Decembr. etiam vita deceſſit, ætatis LXXIX. Vidi a *Noſtro* 1°. *Von Verſchmähung der Welt*, *oder*: *Von dem Elend und Arbeitſeligkeit menſchlichen Weſens.* Opus ex Latino *Innocentii III.* Papæ verſum. in 8°. 1607. *Ingolſtadt.* 2°. *Geſta Chriſti*: Die Geſchicht Chriſti des Herrn von ſeiner Kindheit an bis auf ſein ſigreiche Himmelfarth, kürzlich aus den 4. Evangeliſten gezogen. in 8vo. *Augſpurg.* Apud Chriſtoph. *Mang.* 1606. Dicatum Opusculum *D. Genofevæ* ROETTIN Abbatiſſæ in *Kiebach.* 3°. Carmina *Noſtri* varia reperiuntur tum præfixa Libris typo excuſis, tum MSSta. in Biblio-

theca

Idem, edita anno 1596. die 12. Martii Profeſſione, paucisque poſt diebus ſuſcepto Acolythatus Ordine, eodem anno 19. Auguſti *Ingolſtadium* ex Superiorum voluntate, in Collegium Convictorum *S. Ignatii martyris*, profectus, in *arte dicendi Joachimum* MECHLINUM (*), in *Dialectica P. Adamum* HIGINIUM (g), in *Caſibus conſcientiæ Vitum* MICHAELEM *Pragenſem*, ex Judæo SS. Theologiæ Doctorem, mandato Principis *Guilielmi* Rectorem Collegii *Gregoriani* a *Petro* CANISIO proclamatum (*h*), poſtea Franciſcanorum familiæ adſcriptum, audivit, ſed breviori, quam optaſſet ipſe, tempore; etenim inſequenti mox anno, ſcilicet 1597. poſt feſtum Pentecoſtes a Superioribus revocatus, viam domum relegere debuit, ubi Philoſophiæ operam

theca San-Udalricana, Auguſtæ. *Poſteriorem* laudat *Hiſtoria Univerſitatis Salisburgenſis*, p. 424. hiſce verbis: *Sympertus* BERCKMULLER *Monachus in coenobio SS. Udalrici & Afræ* anno 1612. factus, *ſtrictioris obſervantiæ toto vitæ curſu obſervantiſſimus, Logicam, quam anno 1621. in Univerſitate Salisburgenſi non ſine applauſu coeperat, iterum dimiſit anno 1621. nec ullis amicorum precibus adduci potuit, ut publicas cathedras porro illuſtrare pergeret. Domum itaque reverſus, majoris (ut dictitabat) perfectionis ſtudio Ordinem S. Franciſci ſuſcepit; in quo etiam reliquos vitæ dies religioſe transegit. Scripſit* Quæſita logica. in 4°. 1622. Confer, ſi lubet, *Jo. Chriſtoph* ADELUNG *Fortſetzung und Ergänzungen zu C. G.* JOECHERS *Lexicon, T. I.*

(*) MECHLINUS ſeu MEGLINUS *Abbatiscellenſis, Societatis Jeſu*, Profeſſor Rhetorices *Ingolſtadii* anno 1596. factus eſt, uti monent *Annales Academ. Ingolſtad. T. II.* p. 145.

(g) Hic, natione *Anglus, Societatis Jeſu*, anno 1592. Profeſſor *Logices Ingolſtadii* conſtitutus fuerat, teſtantibus id *Annalibus Academicis Ingolſtadienſ. T. II.* p. 128.

(*h*) De MICHAELE plura habes in *Annal. Acad. Ingolſtad. T. II.* p. 143. 145. 146. 157.

ram ſub *M. Georgio* HIGELIO *Landiſhutano* navavit. Et quanquam maxime in votis ſemper habuerit, ut ſibi altiorum ſcientiarum præcepta in quadam Academia addiſcendi copia fieret, id tamen aſſequi nunquam potuit, *a Senioribus impeditus, qui Viros doctos ſuſpectos habebant, & graviora ſtudia a Monachis haud pertractanda eſſe cenſebant.* Quapropter merito mirandum videri poſſet, quod is ſeſe poſtea tot tamque præſtantibus libris conſcribendis parem ſenſerit; niſi hoc ipſum ſingulari Deiparæ Virginis, quam ardentiſſimis precibus pro impetranda Academiæ frequentandæ venia adiverat, patrocinio maxime adſcribendum eſſe, ipſe teſtatum reliquiſſet.

Anno 1602. *Noſter* Subdiaconatus: anno ſequenti Diaconatus, anno demum 1605. Presbyteratus Ordine initiatus, ejusdem anni die 18. Aprilis primum Deo ſacrificium in anniverſario Dedicationis Eccleſiæ *SS. Udalrici & Afræ* obtulit. Adhuc autem Subdiaconus exiſtens, vel tum variis cænobii ſui muneribus præfici coepit; etenim & *Chori Cantorem*, & *Rectorem Muſices*, & *Magiſtrum Scholæ Fratrum*, idque plurium annorum ſpatio egit; in quo poſtremo officio conſtitutus varia Fratribus, pro captu cujusque, prælegit, duosque integros Tractatus, unum *de Miſſæ ſacrificio*, alterum *de Peccatis variorum Statuum* dictavit. Intra illud tempus nonnullas etiam Comoedias publice exhibuit, quarum uni ipſe Sereniſſimus Princeps *Maximilianus Erneſtus* Archidux *Auſtriæ* intereſſe dignatus eſt. Præterea *Novitiorum curam* bina adeo vice geſſit, uti & *Subprioris* munus: quod anno 1615. die 10. Aprilis ſuſcepit, itemque poſtea *Prioris*, uti docet *Epiſtola* MSSta. *Marci* HENNINGI anno 1621.

ad *Noſtrum* data (*). Tandem anno 1622. menſe Novembri ex Decreto RRmi. Præſulis *D. Henrici* Epiſcopi *Auguſtani*, poſt maturam conſultationem cum Viſitatoribus habitam, *Oeconomus* monaſterii promulgatus eſt. Quod munus etſi maxime faſtidierit, utpote qui fere triginta jam annis non niſi ſpiritualia tractaſſet, ſeſeque rerum temporalium adminiſtrationi nunquam ingeſſiſſet, videns inſuper, occaſionem ſtudiis æque ac pietati vacandi ſucciſam, otiumque libris ſcribendis neceſſarium ereptum; tamen Deo vocanti, Superiorumque nutibus obtemperandum ſibi duxit.

At major *Noſtrum* manebat dignitas, quam laborum ac meritorum præmium dixeris; ſi modo eadem tranquille frui STENGELIO per divinæ conſilia providentiæ licuiſſet. Fuit in ducatu *Wirtenbergico* inter alia monaſterium Ordinis *S. Benedicti* *Anhuſæ* ad flumen *Brentium* ſitum: hujus in Abbatem *Noſter* datis die 17. Auguſti, anni 1629. litteris, rurſusque menſe Junio anni 1630. a RRmo. D. *Henrico* Epiſcopo *Auguſtano* poſtulatus, eodemque anno, reſtitutis in eodem ducatu Religioni catholicæ monaſteriis, locum cedente *Joachimo a*

GRA-

(*) Placet initium hujus Epiſtolæ adſuere, tum quod ſingularia quædam contineat, tum quod *Noſtrum* abs HENNINGO docto itidem *Auguſtano* plurimi æſtimatum eſſe doceat: *Præfatus, ut debeo, veniam, non prorſus, ut ſpero, ignotus Ræ. Pti. Væ. quam dum adhuc præceptoris officio in ſchola hic Annæa fungerer, noſſe cœpi eo fere tempore, quo inſigniter ille de Catholica Eccleſia meritus D. Caſpar* SCIOPPIUS *in venerabili monaſterio SS. Udalrici & Afræ divertebat. Interim ea litterarum monumenta a Ra. Pte. Va. edita vidi, quæ vel litteris tinctum, ut Ram. Ptem. Vam. magni faceret, allicere poterant. Taceo auctam dignitatem titulo & munere, quod R. P. D. Gregorius* GASTELIUS *p. m. geſſerat, Prioris &c.*

GRAVENEGG Benedictino, poſtea S. R. I. Principe & Abbate *Fuldenſi*, qui cænobio *Anhuſano* per trimeſtre *Adminiſtratoris & Sequeſtri cæſarei* nomine magna cum laude præfuerat, menſe Decembri præfectus eſt; quo in negotio memoratus Epiſcopus, quantum STENGELIO faveret, palam oſtendit, dum ei in *Dillingano Societatis Jeſu* templo *Conſecrationem* ipſe contulit, aſſiſtentibus *D. Philippo* RESCHIO Suffraganeo *Eichſtettenſi*, & D. SILVANO Abbate *Fultenbacenſi*. Verum (quod ante monui) brevis admodum hic *Noſtro* honor fuit. Etenim vix dum bene monaſterii habenas ſuſceperat, cum, Marte *Suecico* univerſæ propemodum Germaniæ exitiali magis magisque ingraveſcente, anno 1632. die 26. Februarii & poſtea ſæpius in exilium ire coactus eſt. Per ea tempora *Tyrolin*, ditionem *Salisburgenſem*, *Auſtriam*, eamque bina vice peregrinando luſtravit; ubi, cum omnibus exutus facultatibus eſſet, præcipue PARIDIS Archiepiſcopi *Salisburgenſis* (*i*): URBANI *Admontenſis* (*k*): *Antonii* Scotorum *Viennæ* (*l*): ALBERTI *S. Petri Salisburgi* (*m*): PLACIDI *Cremiſanenſis*: PLACIDI *Lambacenſis*: ROMANI *Garſtenſis*: MAURI *Lunælacenſis*: GABRIELIS *Seittenſtettenſis*: AUGUSTINI *Glunicenſis* Abbatum (*n*) eorumque Anteceſſorum, nominatim ANTONII *Cremiſanenſis* Abbatis, poſtea Epiſcopi *Viennenſis* (*o*) gra-

(*i*) Vide Dedicationem præfixam *Theſauro Biblico, P. I.*

(*k*) Vide Opus Noſtri: *Hierologia, in quo Loca ſacra &c.*

(*l*) Conſule Dedicationem Libelli: *De Statu Animarum poſt mortem.*

(*m*) Vide nuncupatoriam Operis: *Laudes S. P. Benedicti.*

(*n*) Conſule *Thaumaſiam Benedictinam* a *Noſtro* editam.

(*o*) Vide Dedicationem ad Opus: *Brevis Index Sanctorum, qui ſub Regula S. Benedicti &c.*

gratia, generoſitate, munificentiaque fotus eſt ac ſuſtentatus Exul noſter, plane indignus, qui exularet. His fautoribus adde Virum bellicis laudibus clariſſimum *Wernerum* THSERCLAES Comitem *de Tilly*, cujus erga ſe per exilii ſui tempora liberalitatem, Libello ſtudioſe in gratiarum actionem de acceptis beneficiis eidem illuſtriſſimo Bellatori dicato, publice prædicare non omiſit (*p*).

Sic noſter per tres & dimidium annos fato profugus hinc inde erravit, donec tandem in melius converſa belli fortuna eidem anno 1635. die 14. Auguſti priſtinos lares reviſere permiſit. At heu! quam turpiter devaſtatum, perforatum, confractum, omni orbatum ſuppellectili, omni immunditia fædatum invenit Abbas optimus monaſterium ſuum? Quare ad illud mundandum, reparandum, inſtaurandum aggreſſus, dum huic negotio ſedulo invigilat, rurſus anno 1638. die 14. Maji migrare compellitur, &, ne dolori quidquam abeſſet, a 24. militibus in via ſpoliatur, biennio exul futurus usque in annum 1640. diemque 1. Auguſti. Hinc nil miror, quod tot attritus malis, tantaque fortunæ inconſtantia vexatus in juſtas haſce querelas eruperit, dum *Placido*, Abbati *Cremiſanenſi*, *brevem Indicem Sanctorum, qui ſub Regula S. Benedicti vixerunt & claruerunt*, nuncupavit: „ Parum mihi „ temporis erat, licet non parum animi; parvo „ tempore non conficitur magnus liber; ſed etſi vo- „ lumen grande potuiſſet expediri, tamen ſum- „ ptus & res anguſta domi obſtitiſſet. Præcipui „ redditus nondum mihi ſunt reſtituti: ea portio, „ quæ data eſt, data eſt, qualis hoc tempore da-

„ ri

(*p*) Eſt Libellus iſte: *Artes feliciter & innocenter bellandi.*

„ ri poteſt, acciſa, attrita, decies vaſtata. Qua de
„ cauſſa res mihi fere ad triarios rediit, ſtatque in
„ paucis Religioſis totus Conventus, quem utique
„ longe decuiſſet eſſe numeroſiorem. Sic immi-
„ nuto numero . . . tres facere coguntur ea, quæ
„ triginta occupaviſſent; ut merito judicium Dei
„ exſpectare debeant, qui reculas noſtras diripe-
„ re toties aggreſſi ſunt. " Hæc STENGELIUS.

Sed neque vel tunc certa ſede conſidere *Noſtro* datum; namque anno 1641. die 27. Februarii denuo e cænobio ſuo expulſus, jam *Auguſtæ*, jam *Heidenhemii*, jam *alibi* hoſpitatus, jam *Anhuſium* ſuum poſtliminio reviſens, profugam vitam duxit; donec tandem, fortunæ pertinaciæ cedendum ratus in Profeſſionis ſuæ monaſterio, ſcilicet *San - Udalricano*, *Auguſtæ* anno 1647. die 20. Februarii. reſedit (*q*). *Ibi traductis inter continua pietatis & litterarum exercitia ſexdecim annis, ad cœleſtem patriam animum intendens, divino Viatico piisque deſideriis inſtructus, & ſacro oleo inunctus viam univerſæ carnis ingreſſus eſt* Profeſſione & Sacerdotio Jubilæus, *Abbas litteratiſſimus, tot duratura ſui nominis monumenta relinquens, quot libri ab ipſo conſcripti manibus teruntur, & pluteos ſtipant.*

Funus in ambitu ad *D. Udalricum* locum ſepulturæ accepit adjecto ſequenti Epitaphio, quod marmori inciſum, adhucdum cernitur, parieti infixum;

D. O. M.
Dies mei, ſicut umbra
declinaverunt:
& ego

CARO-

(*q*) V. KHAMMII *Hierarchiam Auguſtanam, P. II. Colleg.* p. 325. 326. ex qua etiam nonnulla in narrationis contextu mutuatus ſum.

CAROLVS STENGELIVS
Abbas Anhuſanus
Sicut foenum arui
Die XXVII. Menſis Januarii
A. C. MDCLXIII.
Aetatis LXXXII.
Religionis LXVII.
Abbatial. Dignit. XXXIII.
Vixi & quem dederas curſum, Deus alme! peregi.

Epitaphio ſubjicere convenit encomium *Noſtro* ſub labentis ſæculi initia a *P. Corbiniano* KHAMMIO (*r*) domeſtico Auctore ſcriptum: „ Capaciſſimum „ ingenium variis doctrinis & artibus excoluit qua „ ſollertiſſimus *Muſarum* & *Muſices Præfectus*. Sep„ tem Comoedias proprio Marte elucubratas in ſce„ nam produxit præclarus *Comicus*. Diſciplinam „ monaſticam verbo & exemplo egregie fovit & „ promovit religioſiſſimus *Subprior*. Manibus inno„ xiis picea tractare negotia bene doctus rem do„ meſticam gnaviter adminiſtravit ſedulus *Oecono„ mus*. Illuſtrium Virorum geſta, Sanctorum elo„ gia, Monaſteriorum, Urbium & Provinciarum „ monumenta, longa ſæculorum caligine ſepulta, „ in lucem revocavit indefeſſus *Chronographus*. Mi„ ram in adverſis conſtantiam, durantibus exiliis „ & injuriis militaribus, luculenter probavit *Ab„ bas patientiſſimus*. "

Dum de patientia *Noſtri*, in difficili aſperaque fortuna, ſermo ingeſtus eſt, haberem profecto, unde tum hanc ipſam, tum alias præclaras virtutes, quæ in STENGELIO reſederunt, plurimas meritis laudibus commendarem. Effulſit certe in eo mira in Deum Religio: gloriæ divinæ, qua factis qua ſcri-

ptis

(*r*) In *Hierarch. Auguſt. l. c. p.* 324.

ptis amplificandæ, ſtudium ardens : ſingularis in Cælites, præcipue Virginem Deiparam, pietas: vitæ ſemel initæ officia exacte implendi religioſiſſimus fervor : & quæcunque ſunt alia, quæ vel Monacho, vel Presbytero, vel Abbati conveniunt, virtutum ornamenta : de quibus multa in medium afferre mihi liceret, niſi inſtituti Operis ratio aliud ſuaderet. Placeat itaque pio, & religioſorum, qui præteritis vixere temporibus, Virorum clariſſimis exemplis ſeſe ad virtutis cultum excitare cogitanti Lectori, adire mox citati a me *P. Corb.* KHAMMII *Hierarchiam Auguſtanam, P. II. Colleg. p.* 324. 325. aut, qui hanc exſcripſerunt, ZIEGELBAUERI & LEGIPONTII *Hiſtoriam litterar. Ord. S. Benedicti, Tom. III. p.* 386. *ſeqq.* ubi plurima in hanc rem ſibi inveniet.

Itaque miſſa faciens, quæ ad virtutis in *Noſtro* commendationem ſpectant, probe ſentio, eo me obſtringi maxime, ut de doctrina ejusdem, quam fieri poterit, fuſiſſime agam : qua in re mihi magnopere gaudeo, tantam eſſe dicendorum copiam, ut ferme ipſa eorum multitudine laborem. Fuit in *Noſtro* eruditio eximia, multiplex, varia, diligentia quadam indefeſſa & infatigabili ſtipata, quæ fecit, ut otium ignaviamque averſatus ſit maxime, & deſidiam in viris religioſis ſummopere ſit deteſtatus; adeo ut in Dedicatione ad *Sigismundum* Abbatem *Seonenſem*, præfixa Operi : SEON, *inferioris Bavariæ Monaſterium &c.* in memoranda hæc verba eruperit : *Quid religioſum hominem, quid monachum decet magis, quam inconnivens, quam aſſiduum, quam indefeſſum ſtudium, & ſacræ lectionis irrequieta meditatio : contra quid inſulſius, quid inſuavius, & ad quodvis negotium ineptius homine illiterato, eoque monacho & cœnobita?* Neque verbis

ſolum,

ſolum, ſed re quoque & exemplo oſtendit, quanto inertiam odio haberet; cum *perdius*, *& pernox vel lectione vel ſcriptione fuerit occupatus*. Luculentiſſime, quæ dico, & Librorum a *Noſtro* vulgatorum multitudine & materiarum in illis pertractatarum diverſitate commonſtrantur. Edidit namque (ut primum de multitudine dicam) centum & ultra Libros (*s*), quos vel ſuopte ingenio latine germaniceque conſcripſit, vel exteris linguis ſcriptos ab aliis, a ſe autem in teutonicam converſos, germanicæ conſuetudini dedit. De diverſitate autem materiarum, quas illuſtravit, iſtud dixiſſe ſufficiat: eum præter *Aſcetica*, quæ pro vitæ ab ineunte adoleſcentia ſuſceptæ ratione minime ſibi negligenda cenſuit, & *theologica*, & *philologica*, & *hiſtoriam*, tum ſacram tum profanam, & *antiquitatem* (*) & *biblica* (**) apte concinneque tractaviſſe;

(s) *Corb.* KHAMMIUS una cum *Hiſt. litterar. Ord. S. Bened.* Scriptoribus (*T. IV. p.* 685.) *Noſtro* Libros ſolum *undecentum* falſo tribuit, ſequens STENGELIUM, qui, in *Catalogo Operum ſuorum* a ſemet confecto, & *Mantiſſæ ad Commentarium* ſuum *Auguſtanar. Rerum* adjecto, non niſi totidem ſibi tribuit; ſed poſtea idem multos alios inſuper edidit, quos, utpote nondum editos, tum commemorare haud potuit.

(*) Quam *Antiquitatis* ſtudioſus fuerit, ipſe in *Dedicatione* ad *Vitas Wilhelmi Hirſaug. &c.* his verbis aperte docet: *Quæ omnia, dum ſtudioſius mecum perpendo, non injuria ſæpe animo commoveri ſoleo; tam multa nimirum & præclara Majorum noſtrorum monumenta non ſolum negligi & blattis atque tineis pabulum relinqui, ſed aliquando etiam crudeli imperitorum, & impiorum manu lacerata vel igni abſumi, vel, ſi mitius agatur, cucullum piperi facere.*

(**) Poſtremis vitæ annis *Noſter* ad *Biblicum* ſtudium animum adjecit. Hinc in Dedicatione *Theſauri Biblici* a ſe collecti, *P. I.* ad *Paridem* Archiepiſcopum *Salisburgenſem* inquit:

viſſe ; id quod ſequentem Operum *Noſtri* elenchum inſpecturis ad oculum patebit.

Nil miror poſthac , *Noſtrum* publicatis a ſe Libris ita inclaruiſſe, ut meritorum & doctrinæ fama per *Germaniam* , *Italiam* , *Belgium* , longe lateque diffuſa , Patronos ampliſſimi ordinis & Amicos ſibi plurimos nactus ſit. Patronorum nonnullos ſuperius nomine me vocaſſe memini ; impræſentiarum autem addendum plane eſt , eorum in numero multos quoque Principes , ac purpuratos Patres, nominatim Cardinales *Scipionem* BURGHESIUM (*t*) & *Flavium* CHISIUM (*u*) , quin etiam ſummos Eccleſiæ Præſules *Paulum V*. atque *Alexandrum VII.* pontificem doctrina inſignem (*x*) fuiſſe ; quorum priori *Noſter Commentarium Rerum geſtarum S. Petri Apoſtolorum Principis* anno 1620. conſecravit : poſterior autem inter publicos orbis applauſus,quod in cathedram *Petri* ipſe maxime elevatus eſſet , *veram Effigiem D. N. Jeſu Chriſti* . . *delineatam* , *depictam* , *deſcriptam* anno 1656. ſibi dedicatam a *Noſtro*

inquit : *Mihi ergo ſat erit , non ignobilem contigiſſe materiam* (biblicam puta) *in qua elaboranda otium meum honeſte & cum voluptate traducerem , neque vitam pecudum more tranſigerem , & quoniam me ad id ætatis natura perduxit , talis materia deligenda fuit , in qua ſenectutem oblectarem meam*. . ,

(*t*) *Scipio*, CAFFARELLUS primum dictus, *Romanus*, poſtea *Scipio* Cardinalis BURGHESIUS vulgo nominatus , *Pauli V.* Papæ ex ſorore nepos fuit ; de quo videri poterit *Alphonſ.* CIACONIUS in *Vitis Pontif. Tom. IV. p.* 399.

(*u*) Huic ſuum *Hodoeporicon Mariano - Benedictinum* conſecravit *Noſter.*

(*x*) Hunc , etiamnum *Cardinalem* , nomine gentilitio *Fabium* CHISIUM vocatum , *Theſauri* ſui *biblici Parte II.* eidem anno 1652. nuncupata veneratus eſt *Carolus* noſter.

Noſtro obtinuit, atque ita ſerena fronte illam excepit, ut datis etiam litteris STENGELIUM ad plures ejus generis labores animare dignatus ſit. Juvat in dictorum confirmationem ſubjicere non nullas horum *Epiſtolas* anecdotas, a Cænobitis *San-Udalricanis* mihi humaniſſime communicatas. *Scipio* BURGHESIUS de *Commentario Rerum geſtarum S. Petri*, *Paulo V.* avunculo ſuo a *Noſtro* oblato, at *Romam* primum poſt, quam ille pontifex fatis deceſſiſſet, perlato grates humaniſſimas ſequentibus litteris benevolentiæ plenis egit:

Admodum Reverende Pater!

Pater Conſtantinus CAJETANUS, *qui mihi veſtræ Paternitatis reddidit litteras, humanitatis & obſervantiæ refertas, obtulit una mihi & libellum Paulo V*to. *foel. rec. Avunculo meo nuncupatum: opus ſane, ut exiſtimo, tua profeſſione, ac omnium acclamatione dignum. Quoniam autem Avunculus ille meus, cui opuſculum dicatum eſt, viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, ſcias ipſe velim, me pro illo non modo tibi gratias agere plurimas, verum etiam eumdem ipſum animi affectum, quem ille, ſi viveret, præſetuliſſet, Paternitati veſtræ ſemper præ me laturum, habiturumque ſtudium hoc tuum, erga illum, & me præſtitum, non obſcurum ſignum benevolentiæ in utrumque tuæ, & pietatis in Principem Apoſtolorum, cujus res geſtas tam docto volumine comprehendiſti. Cæterum me tibi commendo, detque tibi Deus divinæ ſuæ gratiæ incrementum, ex animo precor* (*y*).

Romæ, Idibus Auguſti, 1621.

Studioſus

S. Cardin. BURGHESIUS.

Flavii

(*y*) Obſerves velim, Lector! in Bibliotheca *San-Udalricana*, *Auguſtæ*, ſervari etiamnum *tria Volumina* ſat grandia

Flavii deinde CHISII hæc ad *Noſtrum* repperitur Epiſtola:

Admodum Reverende Pater!

Et litteras tuas humanitatis plenas & eruditum Libellum accipiens, viſus mihi ſum, Purpuræ gradum ſuaviorem fieri. Ideo geminato tuo beneficio provocatus animi parem addico gratitudinem; qua etiam animos addo, ut parata Opera ingenii tui ſuo, hoc eſt publico, in lumine collocare feſtines: atque una felicitatem precor. Romæ. 30. *Martii*, 1652.

Adm. Revæ. Paternittis. veſtræ, quæ redigat in memoriam, oro, P. Abbati S. Udalrici promiſſam propenſionem erga P. Dionyſii RADERI (z) *ſtudia & commoda.*

Amantiſſimus
Fl. Card. CHISIUS.

ALEXANDER *VII.* autem trina adeo vice *Noſtrum* litteris ſalutare non eſt dedignatus. Sunt illæ:

I. *Grata acciderunt So. Do. No. religioſiſſima officia veſtrarum* (*) *litterarum, gratiora futura; ſi a*

K 2 *bono-*

grandia *Epiſtolarum* autographarum a variis Eruditis ad *Carolum* STENGELIUM ſcriptarum: cujus Collectionis ante me paucis meminerunt *P. Bernardus* PEZIUS, *Tom. I. Anecdotor. noviſſ.* in *Diſſert. iſagog. p. XXXIII.* & Scriptores *Hiſtoriæ litterariæ Ordinis S. Benedicti*, *Tom. IV. p.* 680. in eo tamen hallucinati, quod in illa Collectione etiam STENGELII noſtri ad varios *Epiſtolas* contineri ſcripſerint; quod a vero alieniſſimum eſt. Ex hac igitur *Collectione* deſumpſi *Epiſtolam* ſuperius verbatim expreſſam.

(z) *Dionyſius* RADERUS Auguſtanus, Monachus *San-Udalricanus*, poſtea Abbas *Thierhauptanus* factus eſt, cujus vitæ brevem epitomen exhibet *Corb.* KHAMM in *Hierarch. Auguſt. P. II. p.* 350.

(*) Intellige *Bernardi* HERTFELDER & *Caroli* noſtri, qui *Alexandro VII.* ſuſceptam pontificiam dignitatem gratulati fuerant.

bonorum omnium largitore Deo enixis precibus flagitaveritis, ut quæ Germaniæ veſtræ a pontificia in eam propenſione auguramini, recte quam primum feliciterque ſuccedant. Nam quod pertinet ad res veſtras totiusque Ordinis Benedictini, paratam ſemper invenietis illius paternam benignitatem, quæ de ſupremæ ſuæ poteſtatis theſauris depromit apoſtolicam benedictionem, me interprete vobis impertitam. Romæ 5. *Junii*, 1655.

Studioſiſſimus
Natalis Rondininus.

II. *Pergrata fuit So. Do. No. ſignificatio tuarum ſummo obſequio gratulantium litterarum; gaudet enim per eos maxime, quorum pietatem obſervantiamque perſpexit, identidem excitari erga Germaniam ſuam non ſolum charitatis paternæ flammas, quas omnibus debet, ſed & ſingularem illum amoris ſenſum, cujus ſolet eſſe conciliatrix diuturna conſuetudo, & quo authore pacis largitorem id unum præ ceteris enixe precatur, ut miſeram iſtam afflictamque provinciam ac jam pene cladibus ſuis, quam rerum geſtarum gloria, clariorem quietem recuperare priſtinam velit, ac opima pace florere. Quod ſi pontificiis precibus ſuis tuas adjunxeris, maximum iſtæ pondus accipient ab apoſtolica benedictione, quam tibi me interprete elargitur. Romæ.* 26. *Junii*, 1655.

Studioſiſſimus
Natalis Rondininus.

III. *Mirifice gaudet Sus. Dus. Ner. te in tuo erga Sanctitatem ſuam obſequio conſtanter permanere, ut clare intellexit ex tuis litteris & ex* Libello (*), *quem ad ipſam miſiſti, injunxitque mihi, ut ingenium eruditionemque tuam in religioſis laboribus feliciter conſeneſcentem ſuis verbis collaudarem, tibique pollicerer,* *Sancti-*

(*) Cui titulus: *Vera Effigies D. N. Jeſu Chriſti, &c.*

Sanctitatis ſuæ præſidium, ſi qua ſe occaſio obtulerit, non abſuturum a benevolentia, qua te paterne complectitur, impertitque apoſtolica benedictione. Romæ. 27. Maji, 1656.

Studioſiſſimus
Natalis Rondininus.

Hæc de aliquibus ſummis Patronis *Noſtri* ſufficiant. Ceterum non eſt, cur hoc loco in recenſendis reliquis longius immorer; quandoquidem illi inferius in *Catalogo Operum Noſtri*, quem texam, ſuo quivis loco multo commodius, quaſi in tranſitu, nominabuntur.

Quid autem de Amicis *Noſtri*, ſcilicet Viris doctis illorum temporum dicam, qui uno omnes ore STENGELIUM commendarunt, ampliſſimasque ei laudes tribuere minime omiſerunt? Licet mihi hoc loco inter alios complures *Petrum* STEVARTIUM *Leodienſem*, SS. Theologiæ Doctorem ac ejusdem per multos annos in Academia Ingolſtadienſi Profeſſorem (*a*): *Antonium* SUCQUETUM *Mechlinienſem* (*b*): *Conſtantinum* CAJETANUM *Syracuſanum*, Abbatem *S. Barontis*: *Jacobum* GRETSERUM: *Matthæum* RADERUM: *Georgium* STENGELIUM (*c*), Viros in Republica litteraria & chriſtiana eruditionis laude clariſſimos: *Joannem Henricum a* PFLAUMERN (*d*): *Abrahamum* BZOVIUM *Ord. Prædicat.*

K 3 SS.

(*a*) De hoc videri poterunt ANTONII *Biblioth. Belgica* & SWERTII *Athenæ Belgicæ.* Plura quoque de illo habent *Annales Academ. Ingolſtadienſ. Tom. II.*

(*b*) De SUCQUETO conſule *Ph.* ALLEGAMBE *Biblioth. Script. Soc. Jeſu*, & ANTONII *Biblioth. Belg.*

(*c*) De *Georg.* STENGELIO, poſt *Carolum*, mox peculiariter fuſius agam.

(*d*) Eſt is Auctor *Mercurii italici*: quem vulgare cogitans per litteras *Noſtrum* adiit rogans, ut ſibi de calchographo,

SS. Theologiæ Magiſtrum, Scriptoremque *Annalium Eccleſiaſticorum* : *Adamum* TANNERUM : *Hieremiam* DREXELIUM (*e*): *Romanum* HAY citare, quorum manu propria ſcriptæ ad *Noſtrum Epiſtolæ* (quod mox in *Notis* monui) adhuc in Bibliotheca *San - Udalricana* exſiſtunt amicitiæ teſtificationibus plenæ,

grapho, *Tabulam Italiæ* & *Imagines urbium*, quas addere Operi decreverat, in æs inſculpturo proſpiceret. Initium Epiſtolæ hoc eſt: *Facit dudum inter nos contracta familiaritas, ut audeam Paternitatem veſtram de ea, quæ ſequitur, re fidentius compellare. Adoleſcens, cum Italiam perluſtrarem, rariora pulchrioraque obſervavi & deſcripſi. Contuli poſtea obſervationes meas cum melioribus Auctoribus, priſcis ac novis, easque libro integro comprehenſas, cum in Germaniam rediſſem, P. Matthæo* RADERO *præceptori meo in Rhetorica, ut videret profectum abſentiæ meæ, legendas dedi; qui porro, me quidem plane tum neſcio, easdem V. A. Marco* VELSERO *p. m. legendas cenſendasque exhibuit. Neſcio, quomodo iſti in re litteraria Principes juvenilibus meis affecti ſint; certe hortati me ſunt ambo, uti librum typis vulgarem. Sed quia partus rudis atque informis nimium mihi videbatur, diſtuli editionem, & hiſce annis, quantum per ſeveriora ſtudia licuit, ita expolivi hoc Opus, ut, quibus id videndum dedi, flagitent a me ſummopere, uti nunc temporis inſtante Jubilæo in Romipetarum uſum gratiamque in lucem edam; nam & de Italia univerſa, & maxime de urbe Roma ſunt in eo plurima, in aliis Italiæ deſcriptionibus, quas quidem ego legerim, non memorata. Addent etiam Operi lucem & venuſtatem Imagines urbium nobiliorum, tum & Tabula Italiæ totius (cum nominibus priſci noſtrique ævi) ad hiſtoriarum intellectum, niſi ipſe mihi blandior, haud parum collatura; quæ (ut & illæ imagines) æris cælatura exprimenda &c, &c.* Inſerviit autem STENGELIUS noſter amico ſuo quam amiciſſime. De reliquo honorificum Operi *Pflaumeriano* præjudicium facere mihi videtur approbatio RADERI, præcipue vero *Marci* VELSERI, ætatis ſuæ doctrina principis, cujus *vitam* in *Bibliotheca* mea *Auguſtana*, *Alphabeto II.* prolixe ſcripſi.

(*e*) DREXELII vitam in *Bibliothecæ* meæ *Auguſtanæ Alphab. II.* fuſe deſcripſi.

plenæ, refertæ encomiis *Noſtri*, & Librorum a *Noſtro* editorum. Non abs re erit, puto, nonnullorum ex his verba attexere. *Petrus* STEVARTIUS, accepta *Vita S. Wilhelmi Hirſaugienſis & Wilhelmi Gellonenſis*, hæc *Noſtro* reſcripſit: *Vidi tuos* Wilhelmos, *ut Ordinis profeſſione ſic & ſanctitatis laude gemellos. Bene facis, quod hæc melioris ævi teſtimonia & monumenta in lucem extrahis, & extracta Notarum tuarum luce illuſtras. Antea tibi debebat* Wicterpus *Auguſtanorum epiſcopus tuo ſtudio quaſi renatus, & a tenebris vindicatus: nunc ſimili opera debitores tibi feciſti duos* Wilhelmos... *Pergas, quo pede cæpiſti.* Idem rurſus, viſa *Hiſtoria Peſtis*, ſic *Noſtrum* allocutus eſt: *Arborum ingenia & hominum ſimilia ſunt; nam utrorumque indolem fructus oſtendit. Certe, mi Carole! ſi te non noſſem a moribus, noſcere didiciſſem a laboribus; quibus efficis, ut velut generoſæ arboris fructu animum noſtrum non ſolum delectemus, ſed etiam roboremus. Et ſane chriſtianum eſt, tam utili aliorum labore delectari, tamque erudita doctorum Virorum pietate roborari... Quamobrem bene venuſteque tu facis, hos tales* Libellos *ſcribendo, quam pie ſancteque alii legendo. Porro hoc contra Peſtem tam ſecurum tamque ſalutare laboris tui amuletum tempori huic inprimis accommodatum eſt...* *Conſtantinus* CAJETANUS anno 1620. ſexta Junii ſequentibus litteris & amicitiam erga *Noſtrum*, & gratitudinem ſuam teſtari voluit: *Quod Paternitatis veſtræ litteris hucusque reſpondere diſtuli, valetudinis culpa eſt, qua minus proſpera uſus ſum. Eorum Voluminum, quæ mihi dicavit & miſit, partem accepi: partem aliam, quia P. D. Ignatius Congregationis noſtræ Theſaurarius Peruſiam ad generalia Comitia profectus, prius expedire non potuit... Conveni S. D. N.* (Paulum V.) *eique*

unum ex Voluminibus iſtis (Monaſteriologiæ ſcilicet) *dono dedi, ſignificans honorem, a Paternitate veſtra in me collatum, in Sanctitatem ſuam optime refundendum; cui ego, quidquid ſum, debeam: & a quo lucem omnem, ſi quam habeo, nominis hauſerim ac dignitatis. Sanctitas ſua benigno ſerenoque vultu accepit, & humaniſſimis verbis, gratum ſibi munus eſſe, ſignificavit, Paternitatemque veſtram fama ſibi cognitam, ac pietate & doctrina præſtantem: interrogavitque, finemne hic haberet, an ulterius progrederetur. Reſpondi, hanc primam eſſe partem. Mox unum donavi Illmo. Card.* Burgheſio *S. D. N. Nepoti: item unum Card.* Montalto *noſtri Ordinis Protectori: unum* Mellino *S. D. N. Vicario: unum Card.* Barberino: *unum Cardinali S. Suſannæ, qui omnes valde approbarunt, magnique fecerunt Opus Paternitatis veſtræ... Itaque Paternitas veſtra alacriter magnoque animo proſequatur: Equidem, ſicuti debeo, Paternitati veſtræ, quantum vires meæ patientur, opem ferre non deſinam... Ego in amanda colendaque Paternitate veſtra nemini cedo...* Similia affert *Jacob.* GRETSERUS in Epiſtolis 1607. in feſto *S. Mauritii*, & 10. Novembr. ad *Noſtrum* datis: *Accepi nuper humaniſſimas Reverentiæ veſtræ litteras cum gratiſſimo munere Libri transmiſſi. Nolui quamprimum reſpondere, ne inanes duntaxat mitterem. Pauliſper præſtolatus ſum, dum* Prædicans vapulans *a prælo prodiret. Eum nunc Reverentiæ veſtræ muneris loco mitto. Valde probe Reverentiæ veſtræ ſtudium in libris reconditis eruendis & transferendis. Pergat igitur felici conatu & opera, rem litterariam, ad Dei gloriam & plurium bonum, illuſtrare & locupletare...* In poſteriori autem Epiſtola ait: *Accepi Reverentiæ veſtræ litteras cum gratiſſimo munere* de Sindone Chriſti. *Omnia pietate & eligantia ſimul culta.*

ta. Proinde ſingulares pro ſingulari hoc dono gratias ago. . . Reverentia veſtra, quam inſtitit, viam pergat, & ad catholicæ Eccleſiæ utilitatem pii ſemper aliquid & novi proferat. Matthæus dein RADERUS *Vitam S. Symperti* a *Noſtro* dono ſibi miſſam his collaudat: *Magnas habeo gratias pro S. Symperto. Nihil eſt neglectum: extabit, ſi vixerimus, in ſecundo Volumine Bavariæ ſanctæ. Obnixe rogo, ſi qui alii occurrerint memoriæ, uti mihi ſuggerantur. . .* Denique ut & a fratre *Noſtri*, *Georgio* STENGELIO, aliqua afferam, is in Epiſtola 1611. pridie *S. Nicolai* ſcripta ſic ſe exprimit: *Gaudeo mihi tandem aliquid munuſculi a fortuna obtigiſſe, quo te pro tot muneribus, quæ tu ſcilicet ad me toties liberali manu miſiſti, remunerari queam. Compoſui aliquot Verſiculos ad RRmum. Bambergenſem. . . . Pro iis ergo Verſiculis libros mihi P. Gretſerus reddidit, quos cui donabo juſtius, quam tibi, cui omnia debeo? . . .*

Speciminis loco pauca hæc adduxi, Lector benevole! nam ſi quis *Epiſtolas* illas omnes vel excerptim dare vellet, næ is magnum Volumen impleturus eſſet. Neſcio, utrum iſtis ſubdere debeam Verſus, quibus *Noſtrum* veneratus eſt *Elias* EHINGERUS:

Gratatur ſemper, ceu moris, amicus amico,
Cum natalis adeſt, tempore læta venit.
Sardonychas, Smaragdos, Adamantas, Jaſpidas, auri
Lamnas non habeo, nec Salomonis opes.
Sardonychas, Smaragdos, Adamantas, Jaſpidas, aurum
Eſt donare potis Crœſi opulenta manus.
Si pro more tamen poſcis munuſcla recepto,
Pectore devoto do mea vota tibi.

εὐφημίας ἕνεκα
ſcripſit

Elias EHINGER
die D. Carolo ſacra,
MDCXXVI.

Reſtat unum, quod quo minus addam, impetrare a me nullo modo poſſum, quodque minime vana aut temeraria conjectura aſſequutum me arbitror: ſcilicet *Noſtrum* abs *Marco* VELSERO omnia eruditiſſimo & in amicitiam receptum, & labores *Noſtri* Viri hujus, in judicandis Scriptis acutiſſimo, maximeque ſubtili ac delicato ingenio præditi, calculis probatos fuiſſe. Rei hujus argumento haud levi eſſe mihi perſuadeo, quod non paucæ *Noſtri* Lucubrationes ex Typographia *ad Inſigne Pinus*, VELSERO tum adhuc vivente, tum fatis functo, exiverunt; prout ſequens CATALOGUS, *inter latina no.* 3. 5. 8. 12. *inter germanice converſa* vero *no.* 1. docebit: anteque me ex parte monuit *G. G.* ZAPF in *Annal. Typographiæ Auguſtan. p.* 111. 113. 114.

Jam ad Viros eruditos ſubſequentium temporum convertor, horum quoque de *Noſtro* judicia & teſtimonia ſcrutaturus. Præcedat agmen Vir ſummi in Republica litteraria nominis, & Galliæ eruditæ præclarum ſydus, *Joannes* MABILLONIUS Ord. *S. Benedicti*, qui eam habuit *Caroli* STENGELII doctrinæ reverentiam, ut non ſolum *Vitas SS. Wilhelmi Hirſaugienſis & Wilhelmi Gellonenſis* a *Noſtro* e manuſcriptis Codicibus erutas, ſed etiam *Commentarium* eisdem a *Noſtro* adjectum, ſaltem ex parte, adoptare, ſuisque *Actis Sanctorum Ord. S. Benedicti*, *Tom. IX. p.* 716. inſerere minime dubitavit. Idem, quod MABILLONIUS fecit, etiam Patres *Bollandiſtæ* (quos vocant) faciendum ſibi cenſuerunt, easdem *Vitas* in ſua *Acta Sanctorum Antverpienſia*, *Tom. II. Julii* transferentes. *Ingolſtadienſis* autem

Aca-

Academiæ, in qua *Noſter* aliquamdiu ſtudiis operam navavit, *Annales Tom. II. p.* 142. ſequens ei encomium ad annum 1596. ſcribunt: *E pluribus variorum Ordinum Religioſis, qui partim ad Gymnaſium noſtrum, partim ad Academiam acceſſere, duo præcipue occurrunt hoc anno, quorum nomina merito in his Annalibus celebramus. Hieronymus* ſcilicet FEURI. . . . *& Carolus* STENGELIUS *Auguſtanus, ad S. Udalricum ibidem Profeſſus, Abbas poſtea Anhuſanus, ob plurima atque eruditiſſima, quæ edidit, opera immortali apud poſteros memoria digniſſimus.* Porro *Noſtrum* promeritis laudibus celebrare nequaquam intermiſit ſcriptor domeſticus *Corbin.* KHAMMIUS, in *Hierarch. Auguſtan. l. c.* e quo nonnulla ſuperius narrationi meæ inſerui, ſelectiora illa, & ad præſens inſtitutum magis facientia. Hoc autem loco id plane addendum eſt: *Corbinianum* KHAMMIUM, cum a Superioribus ſuis mandatum accepiſſet, unum alterumve Opus a STENGELIO pro Dioeceſis *Auguſtanæ* notitia compilatum proſequendi, maxime ejusdem *Commentarium Rerum Auguſtanarum, ex induſtria & labore*, ut ait, *itemque ex raritate exemplarium multum commendabilem*, plurimum ſuadentibus, imo urgentibus RRmis. Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum Canonicis, eorumque Conſanguineis & Propinquis reſuſcitaſſe, illuſtraſſe, continuaſſe. Tanti ſcilicet pretii Viris iſtis optimatibus viſus iſte STENGELII labor. Simili, quo hactenus citati Eruditi, ſtudio etiam Scriptores *Hiſtoriæ literariæ Ordinis S. Benedicti*, *Magnoaldus* ZIEGELBAUER & *Oliverius* LEGIPONTIUS, merita *Noſtri* laboresque prædicarunt, dicentes *T. II. p.* 219. eum *miras pietatis flammas in Suevia aſceticis* ſuis *Opuſculis ſparſiſſe*: vocantes eum *T. c. p.* 406. *virum incomparabilem & indefeſſæ induſtriæ*: item

Tom.

Tom. IV. p. 26. *Cœnobitam doctiſſimum.* Iidem Scriptores *T. IV. p.* 704. ſequentia in laudem *Noſtri* addunt : „ *Caroli* STENGELII Abbatis *Anhuſani* „ præter Opera ingenti numero typis mandata, ſu„ perſunt quam multa anecdota, quæ utinam præ„ lo ſubjicerentur ; nam *guſtus vini*, ut veteri fer„ tur paræmia, *emptorem vocat.* Nemo doctiſſimi „ hujus præſulis Opera impreſſa legerit, qui non „ etiam, quæ in MSStis. reliquit, legendi deſiderio „ corripiatur. " His jungendus eſt & doctrina & dignitate eminentiſſimus ævi noſtri Cardinalis *Dominicus* PASSIONEUS, qui, dum *Lucernæ* Legati apoſtolici munere fungebatur, quam præclare de STENGELII doctrina ſentiret ipſe, per incenſum, quo arſit, nonnullis *Noſtri* Operibus potiundi deſiderium aperte monſtravit, eum in finem *Bernardum* PEZIUM, itidem doctiſſimum Virum, litteris compellans, in quibus ait : *Omnia a te habebo, ſi in Caroli* STENGELII Monaſteriologiam, *& quæ* de rebus Auguſtanis, *de* Baſilica S. Udalrici, *cum* Mantiſſa *ſeparatim edita, conſcripſit (quoties per otium licuerit) diligentiam tuam adhibueris. Nullum enim fructum ex laboribus, quos apud nonnullos bibliopolas mihi ſumpſi, hucusque percepi.* Quanquam autem (uti bene obſervat *Hiſtoria litteraria Ord. S. Bened. T. IV. p.* 712.) erraverit purpuratus ille Eccleſiæ Princeps, quod *Baſilicam S. Udalrici* adſcribat *Noſtro*, cum illa auctorem habeat *Bernardum* HERTFELDERUM, Abbatem doctiſſimum *San-Udalricanum*, tamen reliqua in maximam Noſtri laudem cedere, nemo inficias iverit. Sed nec *Thomas* CRENIUS *Noſtrum* illaudatum ſibi dimittendum cenſuit, dum in *ſecundo Muſæo philol. & hiſtor.* ait : *Elegantes aliquot hortorum Inſcriptiones invenies in Caroli* STENGELII *Abbatis Anhuſani Hortenſio &*

Dea

Dea Flora. T. I. &c. *Joannes* quoque VOGT in *Catal. Libror. rarior. p.*645. honorificum hoc Scriptis *Noſtri* teſtimonium tribuit: *pleraque eorum raro obvia & multo ære redimenda eſſe. Nicol.* vero *Hieronym.* GUNDLINGIUS, etſi *Noſtrum* inter claros Sæculi XVII. Scriptores (neſcio qui factum) non locavit, tamen penitus haud omiſit, ingerens ejus mentionem in *Hiſtor. der Gelehrtheit, Tom.IV. p.* 5206. *in Notis. Chriſtianus Gottlieb.* JOECHERUS autem pluribus *Noſtri* meminiſſe minime erubuit, diſertis verbis eum, *Philoſophum*, *Hiſtoricum*, & *Poetam bonum* vocans; etſi in eo erret, quod Abbatem *San-Udalricanum*, *Auguſtæ*, faciat. Similiter *Chriſtianus* GRYPHIUS in *Scriptorib. Hiſtor. Sæc. XVII. illuſtrantibus*, *p.* 86. fidenter aſſeruit: *Sueviam illuſtraſſe... Carol.* STENGELIUM *in Commentario de Rebus Auguſtanis. Ingolſtadii.* 1647. *in* 4to. *cui poſtea Mantiſſa*, *admodum rara.*, *acceſſit.* Præterea *Noſtri* meminit *magnum Lexicon Lipſienſe*, *T. XXXIX. p.* 1827. ubi tamen falſo *Jeſuitis* accenſetur, & non niſi unum alterumve ejus Opus indicatur. Igitur tot tantorumque Virorum ſuffragiis munitus STENGELIUS non habebit poſthac, cur multum vereatur, ne claritudo nominis ſui Cenſura Perilluſtris *Pauli a* STETTEN *ſenioris* quaſi præumbrata obſcuretur; qui, cum STENGELIUM, agens de ejus paullo ante memorato *Commentario Rerum Auguſtanarum*, omnino ſibi laudandum eſſe ſentiret, ne forte toti litterato orbi occlamare videri poſſet, ita tamen laudavit, ut nonnulla parum honorifica immiſcuerit (*f*). Similiter laudibus *Noſtri*

(*f*) In *Hiſtorie der Reichsſtadt Augſpurg*, *T. I.* in Anteceſſione *de Scriptoribus Rer. Auguſtan. n.* 8. Incuſat STENGELIUM, quod nonnunquam in BRUSCHIUM & GAS-

SARUM

ſtri parum officiunt, quæ adverſus eum *Mart.* ZEILLERUS (*) ſcripſit.

Deſcriptis Vitæ *Noſtri* memorabilioribus circumſtantiis, expoſitaque pro viribus doctrinæ, quæ in *Noſtro* fuit, vaſtitate ejusque apud omnes exiſtimatione, conſequens eſt, ut Operum abs illo conſcriptorum elenchum texam. Difficultatem, ſi non omnem, certe maximam labori huic detraxit laudabilis *Noſtri* ſollicitudo, qua is Librorum a ſe confectorum elenchum ipſe ſcripſit, & *Mantiſſæ* ad *Commentarium Rerum Auguſtanarum* ſubnexum poſteritati reliquit. Hunc fido pede ſequi placet; ita tamen ut mutanda mutem, & quos, poſt editum elenchum hunc, ulterius *Noſter* emiſit, Libros diligenter adjiciam; qua in re id curabo, ut quæ mea ſunt, litteris *curſivis*, quas vocant, diſcriminis ergo exprimantur. Accipe itaque, Lector benevole! elenchum *Stengelianum* a me, ubi res poſtulavit, immutatum, auctnm, correctum. Ejus præſamen hoc eſt:

F. Carolus STENGELIUS *Abbas Anhuſanus Lectori ſuo benevolo pacem & veritatem.*

Quoniam nonnunquam contingit, temporum lapſu, aliis aliorum lucubrationes adſcribi: ut D. Hieronymo

SARUM durius ſe exprimat; ſed quis neſcit, labilem horum quandoque auctoritatem eſſe, ut non dicam, ſubleſtam fidem. Reprehendit dein, quod ſcripſerit, Regem *Suecorum* ab acatholicis Civibus *Auguſtanis* Religionis prætextu in *Germaniam* eſſe accerſitum: Verum, cum STENGELIUS illis temporibus vixerit, plurimaque belli Suecici incommoda pati coactus ſit ipſe, quis ſibi non perſuadeat, eum Acatholicorum conatus magis compertos perſpectosque habere potuiſſe ac debuiſſe; quam Perilluſtris Auctor poſt ſæculi integri decurſum habere potuit.

(*) In opere: *Epiſtoliſche Schazkammer*, p. 623. b.

mo quædam, quæ ſunt Sophronii: D. Auguſtino, quæ ſunt Bedæ, aut alterius &c. Egoque ipſe, tantulus inter Scriptores, non ita pridem injuria affectus a quodam, qui Scriptum quoddam (de quo ſcribendo ipſe nunquam cogitaveram) mihi affingere auſus eſt verſo per anagrammatiſmum meo nomine in Lacorum (g) Geneſtlium; *operæ pretium magnum mihi fore viſum eſt, ſi hic nomina librorum, quos jam edidit gratia Dei mecum, & quos pro meis agnoſco, quosque deinceps in lucem Deo bene ſavente ſum daturus, recenſerem, &, quibus quisque locis editus eſt, indicarem. Sic enim & Ordinis mei honori, & rerum veritati, & juſtitiæ optime conſuluero; faciens ſcilicet, ut deinceps nemo bonus in ſuſpicionem plagii falſo apud poſteros veniat: neminem innocentem & doctum mearum, ſi quæ ſunt, nugarum immerito pudeat. Mea igitur ſunt, quæ ſequuntur, Latina, Germanica.*

Latina.

1. *Catalogus Abbatum omnium celeberrimi monaſterii SS. Udalrici & Afræ.* Sunt hæ Primitiæ eruditionis STENGELII verſibus *numerum anni electionis & quædam alia eorum geſta* indicantibus ſcriptæ, quibus is anno 1600. adeptam abbatialem dignitatem *D. Joanni* MERCK gratulatus eſt. Debuit certe neo-electo Abbati hic filii ſui, non niſi 19. annos nati, conatus, etſi juvenilis, multum placere, quod eodem ille ſatis prodidit, qualis vir temporis lapſu evaſurus eſſet. Numquam (quod novi) prædictus *Catalogus* typis publicatus, nec a *Noſtro* in Elencho Operum ſuorum memoratus eſt; ſed MSStus.

(g) Quis hoc nomen ſibi ementitus ſit, hactenus expiſcari non potui.

MSStus. extat in Bibliotheca *SS. Udalrici & Afræ*, cuidam Libro impreſſo annexus.

2. Vita S. Wicterpi Epiſcopi Auguſtani & Confeſſoris. in 8o. *Auguſtæ Vindel.* Apud Chriſtoph. *Mangum.* 1607. Lucubratio *Joanni* (Merck) Abbati *San - Udalricano* dedicata.

3. Vitæ SS. WILHELMI Abbatis *Hirſaugienſis*, & WILHELMI *Gellonenſis* nusquam adhuc editæ, ex MSStis. Codicibus erutæ, commentario & notis illuſtratæ. 4to. *Auguſtæ Vindel.* Ad inſigne *pinus.* Apud Chryſoſtomum *Dabertzhofer.* 1611. Dedicatum Opus a *Noſtro* D. *Stephano* Abbati *Schirenſis* in Bavaria monaſterii. Hanc excipit Epiſtola laudatoria *Petri* STEVARTII.

4. Vita S. Wunibaldi Abbatis & Confeſſoris. 4to. *Auguſtæ Vindel.* Typis Davidis *Franci.* 1612. Opus hoc *Noſter* primum conſcripſit hortante, imo urgente D. *Chriſtophoro* S. R. I. Dapifero hæreditario: quo, antequam Opus e prelo exiret, mortuo illud STENGELIUS D. *Georgio* Suffraganeo *Aureatenſi*, Epiſcopo Philadelphiæ dicavit. Dedicationem excipit Carmen *Gregorii* GASTELII Prioris San - Udalricani (de quo ſuperius in Notis a me eſt actum) & Epiſtolium *Petri* STEVARTII, utrumque in laudem *Noſtri* ſcriptum.

5. Sacroſancti Nominis Jeſu Cultus & Miracula. in 8vo. *Ad Inſigne Pinus. Auguſtæ Vindel.* Typis Chryſoſt. *Daberii.* 1613. Opus inſcriptum majeſtati, honori, & amori *Nominis Jeſu.* Initio occurrit *Petri* STEVARTII *&c.* Epiſtola commendatoria. In fine habetur rurſus Carmen *Gregorii* GASTELII, & Diſtichon *Raymundi* MINDERER Doctoris Medicinæ, ac Phyſici *Auguſtani*, Viri doctiſſimi, cujus in *Bibliotheca* hac *Auguſtana* ſuo tempore memoria celebrabitur.

6. Chro-

6. Chronologica & compendioſa Deſcriptio celeberrimi atque antiquiſſimi Monaſterii SS. Udalrici & Afræ Auguſtæ Vindel. Admodum Reverendo in Chriſto Patri ac Domino D. *Joanni* (Merck) ejusdem Abbati ſtrenæ loco oblata. 1613. Typis Chryſoſtomi *Daberii*. Impenſis *Dominici Cuſtodis*. Eſt una ſola pagella in *folio patenti* ; at Lucubratio *præclara* judice *Hiſtoria litteraria Ord. S. Benedicti*, *T. IV. p.* 540.

7. Ἀλεξητήριον, id eſt : Hiſtoria Peſtis, in qua ejus cauſſæ, diræ graſſationes, ac remedia divinitus collata fuſe enarrantur. *Auguſtæ Vindel.* Typis Chryſoſtomi *Daberii*. 1614. in 8vo. Dicatum eſt Opusculum D. *Sebaſtiano* Abbati *Fürſtenfeldenſi*. Dedicationi ſuccedit Epiſtola *Petri* STEVARTII in commendationem Opusculi & Auctoris ſcripta.

8. Vindiciæ S. Udalrico Auguſtæ Vindelicæ Epiſcopo datæ : ejus Divi ibidem defuncti ſacra oſſa nunc quoque ea in urbe aſſervari. in 8vo. *Auguſtæ Vindel.* Apud Chriſtoph. *Mangum*. 1614. *Cum Inſigni Pinus.* Opus dicatum *Joanni* Abbati & toti Conventui ad SS. Udalric. & Afram, *Auguſtæ*.

9. Vita S. Symperti Epiſcopi Auguſtani & Confeſſoris. in 8vo. *Auguſtæ Vindel.* Apud Chriſtoph. *Mangum*. 1615. Uſus hac *Noſtri* Lucubratione eſt *Matth.* RADERUS, in *Bavar. ſanct. Tom. III.* Lectorem eo ſæpius remittens.

10. Joſephus, hoc eſt : SS. Educatoris Chriſti Domini Deique noſtri in terris apparentis, ac æternæ Virginis Mariæ ſponſi Vitæ Hiſtoria, compendio, quantum potuit, adumbrata, ex fide digprioribus Auctoribus collecta. in 8vo. Raphael *Sadeler* chalcographus tabulis æreis expreſſit, & venum expoſuit. 1616. *Monaci.* Ex formis. Annæ *Bergiæ* vi-

duæ. in 8vo. Sacratum Opuſculum *Georgio* Abbati *Weingartenſi*.

11. Joachimus & Anna, id eſt: Mariæ Deiparæ Virginis Parentum, Jeſu Chriſti Domini Deique noſtri Avorum Vitæ Hiſtoria, ex SS. Patribus & probatiſſimis Scriptoribus contexta. in 8vo. *c. fig.* Apud Saram *Mangiam. Auguſtæ Vindel.* 1617. Opus dicatum *Joachimo* Abbati *S. Petri* Salisburgi, plena laudibus illius.

12. Parthenium Decus Maria: illuſtratum ejus SS. Nomen varie allegoriis, figuris, interpretationibus ac ejusmodi argumenti hiſtoriis lectioribus. in 8vo. *c. fig. Auguſtæ Vindel.* 1619. Operi præfigitur encomiaſtica Epiſtola Petri *Stevartii.* In fine habetur *Inſigne pinus* cum ſolita epigraphe: ſubtus legitur: *Ad Inſigne pinus. Auguſtæ Vindelicorum. Ex typographæo Andreæ Apergeri.* 1617.

13. Monaſteriologia, in qua inſignium aliquot Monaſteriorum, familiæ S. Benedicti in Germania, origines, fundatores, clarique viri ex eis oriundi deſcribuntur, eorundemque ideæ æri inciſæ oculis ſubjiciuntur. in folio. c. figur. a *Matth. Khager* inventis, a *Chriſtophoro Greutter* ſcalptis. 1619. Occaſionem ſcribendi Operis his verbis ipſe indicat: *Collegeram ante non paucos annos, ordine alphabetico, aliquot centena ſupra mille Ordinis noſtri monaſteria; ſed dum editionem differo, eaque augere, & origines ac progreſſus eorundem penitius indagare laboro, ecce! prodeunt in lucem* Origines Benedictinæ *a R. D.* Auberto Miræo *editæ. Noſtram igitur Collectionem ſupprimere... conſtitui. Non defuerunt tamen Viri quidam... præfulgidi, qui ut etiam foetum illum meum publici juris facerem, urgere non deſtiterunt. Cum ergo viderem, virum alioquin doctiſſimum*

Bru-

Bruſchio, qui res monaſticas non bona fide tractavit, nimis fideliter inhæſiſſe, bonis conſiliis cedendum, rurſusque manum Operi admovendam eſſe ſum ratus &c. &c. Confer, ſi lubet, *Hiſtoriam litterariam Ord. S. Bened. Tom. II. p.* 406. 407. & *Caſpar.* SAGITTARII *Introd. in Hiſt. eccleſ. p.* 563. Ceterum Opus hoc, cum rarius, imo rariſſimum evaſiſſet, novis typis exſcriptum orbi litterato reddidit *Michael* KUEN Can. Reg. *Wengenſis* prope *Ulmam*, poſtea ſui cænobii *Præpoſitus* digniſſimus in *Collect. Scriptor. Rer. monaſt. hiſtor. eccleſiaſt. Tom. I.*

14. Commentarius Rerum geſtarum SS. Apoſtolorum Principis *Petri*, e SS. Litteris, SS. Patribus & probatiſſimis Scriptoribus concinnatus. Ad SS. D. N. Paulum V. *P. O. M.* in 4to. 1620. Opus hortante maxime *Conſtantino* Abbate CAJETANO, qui tum *Paulo V.* a ſacris litterarum monimentis, *Noſtri*que præcipuus amicus erat, ei Pontifici conſecratum: teſte *Hiſtoria litterar. Ord. S. Benedicti, T. IV. p.* 358. *ſane præclarum, & dignum omnino, quod memorato Papæ dedicaretur.*

15. SEON, *inferioris Bavariæ monaſterium æri inciſum, una cum fundatione, privilegiis, Antiquitatum monumentis & aliis. Acceſſit ad calcem ſeries & vita Abbatum Seonenſium a variis monaſterii Fratribus variis epigrammatis adornata. fol. Auguſt. Vindel.* 1620. Dedicatio ad *Sigismundum* Abbatem *Seonenſem*, Scriptorem eruditiſſimum data. Mirari ſatis haud poſſum, cur hujus lucubrationis ſuæ mentionem nullam fecerit STENGELIUS noſter in *Catalogo Operum a ſe editorum.*

16. Officium parvum S. Caroli Borromæi. in 18o. *Auguſtæ Vindel.* 1621.

17. Vita S. Benedicti Abbatis, ex *Libr. II. Dialogorum S. Gregorii* Papæ. Acceſſit Regula ejusdem S. Patris compendio declarata. *c. fig.* in 24°. *Auguſtæ.* Apud Saram *Mangiam* viduam. 1621. Opusculum inſcriptum *D. Benedicto* Abbati *Neresheimenſi.*

18. Corona lucida in cælo jam fulgens, olim in terris conſerta ex illuſtribus vita, doctrina, ſanctitate Monachis Ord. S. Benedicti, deſcripta & in æs inciſa æternæ memoriæ gratia. *Pars I. de Ordinis propagatione*, nuncupata anno 1621. Calend. Septembr. *D. Antonio* Abbati *Cremiſanenſi*, SS. Theolog. Doctori, S. C. M. Conſiliario. in 8vo. Fuſiorem hujus Operis delineationem habes in *Hiſtor. litter. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 532.

19. Vita S. Mariæ Magdalenæ. in 12°. *c. fig. Auguſtæ Vindel.* 1621.

20. Hiſtoria Paſſionis D. N. Jeſu Chriſti e quatuor Evangeliis, SS. Patribus, & probatiſſimis Scriptoribus paraphraſtice enarrata & nova methodo explicata. in 4to. 1622. Opus nuncupatum D. *Henrico* Epiſcopo *Auguſtano.*

21. Chriſtianæ Pietatis Idea in VII. Operibus Miſericordiæ corporalis ſpectanda & legenda propoſita. in 8vo. *Auguſtæ Vindel.* 1622. *c. fig.* Apud Saram *Mangiam* viduam. Dicatum Opusculum D. Georgio *Ditterich* SS. Theolog. Doctori, Canonico cathedralis Eccleſ. *Conſtantienſis*, SSmi. *Leopoldi* Archiducis *Auſtriæ*, Epiſcopi *Argentinenſ.* & *Paſſavienſ.* Eleemoſynario.

22. Thuribulum aureum, in quo thymiama ſuaviſſimi odoris Deo offertur, id eſt: de VII. Horis canonicis Syntagma. in 8vo. *Auguſtæ Vindel.* 1622. Apud Saram *Mangiam* viduam. *c. fig.* Dicatum O-

pus

pus D. *Joanni Chryſoſtomo* Præpoſito *Raittenbuchenſi.*

23. Meditationes in Regulam S. P. N. Benedicti, nunc primum latine publici juris factæ. in 12o. Ex epiſtola nuncupatoria, a *Noſtro* anno 1623. 15. Calend. Novembr. ad DD. Abbates Congregat. Suevicæ, Ord. S. Benedicti Dioeceſis *Conſtantienſis* ſcripta apparet: verum harum *Meditationum* auctorem eſſe *Philippum* FRANEIS Benedictinum in Lotharingia, qui eas gallice ſcripſit & edidit. Poſtea eas *Laurentius* VISETIUS Malmudarienſis Ord. S. Bened. cænobita latine vertit, ſed non edidit. Illas igitur *Noſter*, a D. *Georgio* Abbate *Weingartenſi*, ne diutius deliteſcerent, acceptas, juris publici fecit.

24. De SS. Reliquiarum cultu, veneratione ac miraculis Libri V. non ſolum ad concionatorum utilitatem, ſed etiam ad ſingulorum pietatem jucunda varietate excitandam conſcripti. in 8o. *Ingolſtadii.* 1624. Dedicatio ad D. *Balthaſarem* Abbatem monaſterii S. Crucis *Werdeœ Suevicæ* ſcripta.

25. Imagines Sanctorum Ord. S. Benedicti, tabellis æreis expreſſæ, cum eulogiis ex eorundem Vitis. 4to. 1625. Opus Abbatibus Ord. *S. Benedicti* in *Auſtria* & finitimis *Styria* ac *Carinthia* conſecratum. Ad calcem addidit *Noſter* Inſignia gentilitia familiæ *Cajetanæ* æri inſculpta, una cum Apoſtrophe ad *Conſtantinum* CAJETANUM encomiaſtica ſimul ac euchariſtica. Confer, ſi lubet, *B. G.* STRUVII *Introd. in Notit. Rei litterar.* 1754. *Francofurti, pag.* 683. *in Notis.*

26.* I. S. Michaelis Archangeli Principatus, Apparitiones, Templa, Cultus & Miracula ex SS. Litteris, SS. Patribus, & Hiſtoriis eccleſiaſticis eruta, in 12o. *c. fig.* Dicatum *D. Michaeli* Abbati *Montis*

tis Andecenſis anno 1629. II. S. Gabrielis Archangeli Hiſtoria. in 12o. *c. fig.* Dicatum *D. Joanni* (Merck) Abbati San - Udalricano, *Auguſtæ*, anno 1629. III. S. Raphaelis Archangeli Hiſtoria. in 12o. *c. fig.* Dicatum *Quirino* Abbati *Tegernſeenſi*, anno 1629.

27. Monaſteriologiæ Pars IIda, *c. fig. Auguſtæ Vindelicorum.* 1638. Nuncupatum Opus a *Noſtro* D. *Antonio* Epiſcopo *Viennenſi*, Abbati *Cremiſanenſi*, Conſiliario *S. C. M.* intimo, mecænati ſuo maximo. Pars iſta, *priori* multo adhuc rarior, diu per Bibliothecas & Officinas librarias a prælaudato *Michaele* KUEN omni ſtudio fruſtra perveſtigata, adeo ut illius potiundæ ſpem omnem ſepoſuerit, tandem benigno fato reperta, iteratis anno 1756. procuſa typis, ab eo exhibetur in *Collectione Rer. hiſt. monaſtico - eccleſ. Tom. II.* adjecto *Anagrammate*, quod, in laudem STENGELII adhucdum vivi, *P. Antonius* SAUTHER SS. Theologiæ Doctor, & Subprior *Cremiſanenſis*, primæ editioni annectendum ſibi cenſuit.

28. Protheus gratulatorius. in 8vo. *Monachii.* 1639.

29. Cæremoniale Benedictinum, in quo, præter cæremonias Chori, laudabiles monaſteriorum conſuetudines & conſtitutiones deſcribuntur. in 8vo. *Dillingæ.* 1641. Huic Operi nomen ſuum non adpoſuit *Noſter.*

30. Brevis Index Sanctorum, qui ſub Regula *S. Benedicti* vixerunt & floruerunt. in 12o. *Ingolſtadii.* 1645. Dedicatio data eſt a *Noſtro* ad *Placidum* Abbatem monaſterii *Cremiſanenſis*, in quo *portum, aſylum, patriam, hoſtili procella e ſuo monaſterio ejectus, profugus, & ſine ſua culpa exul bis,* uti grato animo profitetur, *invenit.*

31. Ga-

31. Gazophylacium ſacrarum Cogitationum in Feſtis totius anni, orandi, meditandi, concionandi materiam miniſtrantium. in 12°. *Ingolſtadii.* 1645. Collegit quidem *Noſter* iſtud *Gazophylacium*, ſed ejus frater *Georgius* STENGELIUS *Soc. Jeſu* juris fecit publici; quod, quomodo acciderit, ipſe exponit in Dedicatione ad *Carolum* noſtrum directa: *Hac de cauſſa* (ob ſenectutis & mortis imminentis memoriam) *mihi reliqua tua, nec pauca nec inerudita, Opera commendaſti, adhuc poſt obitum tuum, ſi me citius vixiſſes, in lucem edenda: Quod ſane fraterna tibi ſinceritate promitto me facturum, ſi humanæ vitæ arbiter voluerit me poſt mortem tuam ſupereſſe.* Sequentibus etiam in memorata Dedicatione prædicat *Carolum* noſtrum: *Ut me longe plura elucubraſti volumina; ita etiam multo meliora. Quare non ſolum in contemnendis mundi illecebris ſtatuque vitæ religioſo ſectando, ſed etiam in conſcribendorum librorum labore mihi exemplum præbuiſti.... In quo tu Ordine* (Benedictino) *non minimum nomen es, qui & negotiis & monumentis multis & præclaris eum Ordinem illuſtraſti, reſtitutumque cœnobium Anhuſanum Abbas primus.. recepiſti, receptum inter tot belli tumultus, ſpoliationes, fugas, exilia & pericula... in maxima rerum inopia & calamitate temporum non rexiſti modo ſed.. erexiſti...*

32. De Statu Animarum poſt mortem, earundemque ſatisfactione in Purgatorio. in 12°. *Auguſtæ Vindel.* Typis Andreæ *Apergeri.* 1645. Dicata eſt opella D. *Antonio* Abbati monaſterii B. V. Mariæ *ad Scotos Viennæ*, Conſiliario cæſareo.

33. Præſentium calamitatum Origo, Cauſſæ, & Medicinæ indicatæ in ſolatium omnium eorum, qui bellum optant eſſe debellatum. in 12°. *Ingolſtadii.*

dii. 1646. Sacravit *Noſter* D. *Joachimo* S.R.I. Principi & Abbati *Fuldenſi*, epiſtola plena laudibus illius; de quo ſupra *p.* 138. 139. dictum eſt.

34. Artes feliciter & innocenter bellandi ac debellandi, ex variis hiſtoriis ſacris & profanis erutæ. Quibus acceſſit Martyrologium caſtrenſe. in 12°. *Ingolſtadii.* 1646. Nuncupatum eſt Opusculum *D. Wernero Tſerclaes*, Comiti *de* TILLY.

35. Hortenſius & Dea Flora cum Pomona hiſtorice, tropologice, & anagogice deſcripti. *Tomus I.* in 12°. *Auguſtæ Vindel.* 1647. Typis Andreæ Apergeri. Dedicatio D. D. *Joanni Maximiliano* Comiti *a Lamberg* &c. &c. S. C. M. a Conſiliis aulicis Imperii, & a Cubiculis, Burggravio *Styrenſi*, & ad Conventum *Monaſterienſem* Delegato dirigitur a *Noſtro* in grati animi teſtimonium de beneficiis ſibi exulanti impenſis. *Tomus II.* de Pomona & Arboribus &c. in 12°. *Ibidem.* Apud *eundem* 1647. Dedicatio ad *Joannem Bartholomæum Schefferum* SSmi. Bavariæ Electoris Conſiliarium bellicum, ejusque Exercitus Commiſſarium generalem &c. ſcripta rurſus in teſtificationem grati animi de beneficiis tum ſibi, tum ſubditis ſuis *Anhuſanis* collatis. Editio hujus Libri *ſecunda* prodiit *ibidem*, & apud *eundem* anno 1650. Sed eſt omnino una atque eadem cum *prima*, niſi quod *Titulus* ſit immutatus ſic ſonans: *Hortorum, florum & arborum hiſtoria*, & adjecta ſint *Paralipomena a non paucis deſiderata de Arboribus fructiferis in India.*

36. Laudes S. P. N. *Benedicti* Abbatis, Monachorum in Occidente Patriarchæ, ejusque SS. Regulæ & Ordinis, ex *Disquiſitionibus monaſticis Benedicti* HAEFTENI &c. concinnatæ. in 4to. *Auguſtæ Vindel.* Typis Andr. *Apergeri.* 1647. Dedicatio ad

Alber-

Albertum S. Petri *Salisburgi*, & *Urbanum* cœnobii *ad Montes* Abbates, qua beneficia ſibi exuli præſtita laudat.

37. Commentarius Rerum Auguſtan. Vindelic. ab urbe condita ad noſtra usque tempora, in II. Partes diſtinctus. in 4to. *Ingolſtadii.* 1647. Præcedit Dedicatoria ad *Sigismundum Franciſcum* Archiducem Auſtriæ &c. Epiſcopum *Auguſtanum*, in qua ait: *ſe junioribus annis jam ſcriptam, poſtea autem bellicis turbis impeditam ac poene perditam hanc Hiſtoriam Auguſtanam de novo concinnaſſe.* Sequitur Epiſtola D. *Henrici* Epiſc. *Auguſtani*, data anno 1624. ultima die Decembr. qua primam dicti *Commentarii* partem collaudat, & *Noſtrum* ad perſequendum Opus hortatur: utque illud majori cum laude & ſecuritate exeat, recognoſcendum eruditis Viris daturum ſe pollicetur. Ceterum *Commentarium* iſtum *varia eruditione plenum, magno labore nec minore doctrina conſcriptum eſſe*, judicarunt Scriptores *Hiſt. litter. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 439. Memorat *Commentarium* hunc *Caſp.* SAGITTARIUS in *Introduct. ad Hiſt. eccleſ. p.* 485. *B. G.* STRUVIUS in *Biblioth. hiſtor.* Edit. *Buderianæ*, *p.* 1007. & *Chriſtianus* GRYPHIUS, cujus verba ſuperius allegavi. Mox citatus *B. G.* STRUVIUS alio in loco, nimirum in *Admonitione pravia* ad *Chronicon eccleſiaſt. Auguſtan.* inter PISTORII *Scriptores. T. III. p.* 656. de hoc STENGELII Opere ſcribit: *Comparari meretur Caroli Stengelii Abbatis Anhuſani Rerum Auguſtæ Vindelicorum Commentarius, quo partim Sanctorum hiſtoriam, partim etiam Epiſcoporum ſucceſſionem exponit.*

38. S. P. N. *Benedicti*... Regulæ totius Oeconomia ex... *Benedicti* HAEFTENI &c. *Diſquiſitionibus*

nibus monaſticis inſtructa & X. Libris illuſtrata. in 4to. *Auguſtæ Vindel.* Typis Andr. *Apergeri.* 1648. Opus dedicatum *D. Benedicto* Abbati ad *S. Lambertum.*

39. Mantiſſa ad Commentarium Rerum Auguſtan. Vindelic. ampliorem Diœceſis Auguſtanæ deſcriptionem continens. in 4to. Auguſtæ Vindel. Typis Andr. *Apergeri.* 1650. Initium operis facit *Præmonitio ad amicum Lectorem*, in qua corrigit nonnulla a ſe in *Commentario Rer. Aug. Vindel.* ex aliorum mente perperam ſcripta. Sequitur dein Dedicatio Capitulo cathedralis Eccleſiæ *Auguſtanæ* directa. Opus oppido rarum claudit *Elenchus Operum*, quæ *Noſter* pro ſuis agnovit.

40. Thaumaſia Benedictina, in qua præcipua miracula a SS. Viris Fœminisque Ord. S. P. N. *Benedicti* patrata deſcribuntur. in 4to. *Auguſtæ Vindel.* Typis Andreæ *Apergeri.* 1650. Dedicatio euchariſtica de beneficiis ſibi exulanti collatis a *Noſtro* ad Placidum *Cremiſanenſem*, Placidum *Lambacenſem*, Romanum *Garſtenſem*, Maurum *Lunælacenſem*, Gabrielem *Seidenſtettenſem*, Auguſtinum *Glunicenſem* Abbates data.

41. Optica Prælatorum & Paſtorum, in qua concionibus, exhortationibus & orationibus formandis copioſa materia miniſtratur. in 4to. *Auguſtæ Vindel.* Typis Andreæ *Apergeri.* 1650. Opus dedicatum D. D. *Franciſco Wilhelmo* Epiſcopo *Ratisponenſi*, *Oſnabrugenſi*, *Mindenſi* & *Verdenſi* &c. &c. Idem Opus, in 4to. *Coloniæ Agrippinæ.* 1684. de quo videri poterit *Hiſtor. litterar. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 149.

42. Catalogus plusquam 1000. Monaſteriorum. *De hac Lucubratione, cujus Schedæ nonnullæ ma-*

nuſcri-

nuſcriptæ adhucdum viſuntur in Bibliotheca San-Udalricana, confer, quæ Noſter, in Præſat. ad ſuam Monaſteriologiam, ſuperius no. 13. laudatam, ſcripſit (*h*).

43. De Familiaribus Chriſti. *Manuſcriptum adhuc extare monet, ſi modo recte, Hiſtor. litter. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 348.

44. De VII. Macchabæis. *De hoc idem quod de antecedenti, affirmat mox citata Hiſtoria. Meam in inquirendo diligentiam omnem ambo hæc Scripta eluſerunt.*

45. Rerum eccleſiaſticarum Auguſtano-Vindelicarum Libri XV. Hunc furto ſibi ſublatum doluit *Carolus* noſter.

46. Chriſtologia in II. Tomos diſtincta: in qua primum Genealogia Chriſti fuſe deſcribitur; deinde hiſtoria Patriarcharum hujus genealogiæ ab Adamo usque ad Chriſtum ſine interruptione continuatur; tertio ab incarnatione Chriſti ejus infantia, pueritia usque ad baptiſmum continetur: Tomo *ſecundo* vero vita ejusdem prædicantis, miracula patrantis, patientis (*i*), morientis, reſurgentis & in cælum aſcendentis in capita diſtincta refertur. *Opus promiſſum a Noſtro, ſed non vulgatum extat adhuc MSStum. in Bibliotheca San-Udalricana, Auguſtæ.*

47. Vitæ Hiſtoria S. Jacobi Majoris, Apoſtoli. *Ubi lateat, aut quo devenerit, ignotum.*

48. Nu-

(*h*) Eam typis exſcriptam non fuiſſe, credit *Hiſtoria litterar. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 564.

(*i*) Hic inferere decreverat *Hiſtoriam Paſſionis D. N. Jeſu Chriſti*, a ſe 1622. typis publicatam, at eam variis *Additamentis* noviter conſcriptis auctam.

48. Numerorum Allegoriæ & Hiſtoria. *Idem, quod de præcedenti, dicendum de hac Lucubratione.*

49. Coronæ lucidæ Pars II. de Scriptoribus Ordinis S. Benedicti. *Extat adhuc MSSta. in Bibliotheca San-Udalricana Auguſtæ, munita ſolita Adprobatione Cenſoris Librorum, anno* 1661. *menſe Novembri ſcripta.*

50. Julii Nigroni Aſceticorum Tractatuum Compendium. *Servatur MSStum. in Bibliotheca memorata.*

51. *Theſaurus Biblicus, e SS. Patribus & celebrioribus SS. Scripturæ Interpretibus, in Caput I. & II. Geneſis. Pars I.* de *Coſmopoeia.* in 8vo. *Ingolſtadii.* 1651. Dedicatio ad D. *Paridem* Archiepiſcopum *Salisburgenſem* ſcripta eſt. Opus ipſum laudatur a *Le* LONGIO in *Bibl.* Confer, ſi placet, *Hiſtor. litterar. Ord. S. Bened. Tom. IV. p.* 26.

52. *Theſaurus Biblicus &c. in Caput III. Geneſis. Pars II. de Lapſu primorum parentum. in* 8o. *Ibidem.* 1652. Dedicatio encomiaſtica ad D. *Fabium Chiſium* Cardinalem &c. data.

53. *Theſaurus Biblicus &c. in Caput IV. & V. Geneſis. Pars III. de Propagatione generis humani.* in 8vo. *Ibidem.* 1652. Dedicatio ad *Corbinianum* Abbatem *Schyrenſem* exarata.

54. *Theſaurus Biblicus &c. in Caput VI. VII. VIII. & IX. Geneſis. Pars IV. de Diluvio & Noë. in* 8vo. *Ibidem.* 1652. Dedicatio ad *Honoratum* Abbatem *Seonenſem* dirigitur.

55. Hierologia, in qua loca ſacra cum in Lege naturæ, tum ſcripta, item Gentilium ac Chriſtianorum varie deſcribuntur. in 4to. *Ingolſtadii.* 1653. Inſcripta eſt Lucubratio *Urbano* Abbati *Admontenſi.*

Hinc,

Hinc corrigatur *Hiſt. litter. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 353. ineditam eſſe, dicens.

56. *Vita S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ, ex diverſis Auctoribus collecta. in 8vo. c. fig. Ingolſtadii.* 1653. Dicatum Opus *Joanni Jacobo* Præpoſito *Elvangenſi*, S.R.I. Principi epiſtola, in qua veterem ejus in ſe beneficentiam, præcipue in ſubminiſtrandis aſſeribus ligneis ad reſtaurationem cænobii *Anhuſani* neceſſariis, deprædicat. Errat igitur *Hiſtor. litter. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 348. dicens: typis exſcriptam haud fuiſſe iſtam *Vitam.*

57. *Diarium Monaſticum. in 12o. Auguſtæ.* 1654. V. *Mart.* LIPENII *Biblioth. theol. T. I. p.* 517. & *T, II. p.* 312.

58. *Vera Effigies D. N. Jeſu Chriſti ſecundum carnem, uti eam ſibi revelatam depingi curavit V. D. Marina de* ESCOVAR, *delineata, depicta & deſcripta. in 8vo. Auguſt. Vindel. Typis Andreæ Apergeri.* 1656. Lucubratio nuncupata *Alexandro VII.* ſummo Pontifici, prius *Fabio Chiſio* dicto.

59. *Theatrum D. N. Jeſu Chriſti atrociorum cruciatuum C. Lectori Spectatori propoſitum. c. fig. in 4to.* 1658. Inſcriptum eſt *D. Joachimo* Abbati *Fuldenſi*: ornatum imaginibus æri inciſis, quas *Chriſtoph.* SCHWARZIUS excellentiſſimus Pictor *Guilielmi* Ducis *Bavariæ* invenerat & depinxerat; ut ad ejus lectionem his artis illecebris chriſtiani Lectores magis traherentur.

60. *Emblemata Joſephina cum eulogiis. in 4to. c. fig. Auguſtæ Vindel. Typis Veronicæ Apergerin, viduæ.* 1658. Præmittitur Dedicatio, aut potius Oratio ad S. *Joſephum*, a *Noſtro* anno ætatis ſuæ 78. ſcripta.

61. *Dia-*

61. *Diadema Marianum. in* 12°. *Paſſavii.* 1658. Hoc Noſtro tribuit *Mart.* LIPENIUS in *Bibl. theol. T. II. p.* 240.

62. *Hodoeporicon Mariano-Benedictinum, ſeu Hiſtoria de Imaginibus B. V. Mariæ miraculis & peregrinationibus apud PP. Ordinis S. Benedicti per orbem celebratis.* in 8vo. *c. fig.* Opus nuncupatum *Flavio Chiſio* Cardinali, anno 1659. 15. Calend. Octobr.

63. *Proprium Feſtorum ad Uſum Monaſterii Anhuſani*, cum Præfatione docta ac pia. Extat MSS-tum. in Bibliotheca *San - Udalricana, Auguſtæ.*

64. *Complura ad ortum, progreſſum, res monaſterii Anhuſani pertinentia*, quæ manuſcripta ſervantur in mox memorata Bibliotheca *San - Udalricana.*

Germanica (*k*).

1. Dialogus de Paſſione Domini. *Ein kurz Geſpräch von dem bittern Leyden und Sterben U. H. Jeſu Chriſti. in* 8vo. *Augſpurg.* Apud Chriſtoph. *Mang.* 1606. Opuſculum, verſibus ſcriptum, ſacravit *Noſter* Genofevæ *Röttin* Abbatiſſæ *Kiebacenſi.*

2. VII. Caſus Domini patientis. 1608.

3. VII. Opera Miſericordiæ corporalis. 1608.

4. VII. Horæ canonicæ. 1608.

5. VII. Urbis Romæ Eccleſiæ. 1608. Ego vidi Editionem ſequentem: *Beſchreibung der VII. Haupt- oder Erz - Kirchen zu Rom, auf was Weiſ ſie erbaut*

(*k*) In reperiendis Scriptis *Germanicis* STENGELII non tam proſpera fortuna uſus, ac in ejusdem *latinis* perveſtigandis, plerumque ſequor *Catalogum Operum* ab ipſomet confectum.

baut und geziert worden. in 12°. *c. fig. Augſpurg. Apud Saram Mangin viduam*. 1618.

6. Calendarium ex Martyrologio. 1608.

7. Vita B. Mariæ Virginis. 1609.

8. Vita S. Benedicti. 1610.

9. Salutationes ad B. Mariam Virginem. 1610.

10. Remedia contra VII. Peccata mortalia. 1610.

11. De VII. Angelis principibus. 1611.

12. Peccati fomes, vincula, poena, medela, 1611.

13. Vita S. Dominici. 1612.

14. Vita Chriſti in forma orationis. 1612.

15. XIV. Fundatores Ordinum. 1613.

16. Vita S. Caroli Borromæi. 1614.

17. Vita S. Bernardi. 1614.

18. Infantia Salvatoris, myſtice. 1614.

19. Vita S. Simperti Epiſcopi Auguſtani. *Das Leben und Wunderwerck des H. Augſpurgiſchen Biſchofs Simperti. in* 8vo. *Augspurg.* Typis Chriſtoph. *Mang.* 1616. Dicatum Opusculum ſæpius memorato *D. Joanni* Abbati *San - Udalricano.*

20. Monaſteriologia. c. fig. in 4to. 1620. Typis exſcriptam repperire non potui: manuſcripta autem extat in *folio*, in Bibliotheca *San - Udalricana*, *Auguſtæ.*

21. Chronicon Eccleſiaſticum Auguſtanum. *Der weitberühmten Kayſerlichen freyen, und des H. R. Reichsſtatt Augspurg in Schwaben kurze Kirchen-Chronick, ſamt dem Leben und Wunderzeichen der Heiligen, welche daſelbſt gelebt, in* 5. *Bücher abgetheilt.* in *folio. c. fig.* Apud Saram *Mangiam.* 1620.

Opus

Opus *Joanni* Abbati *San - Udalricano*, D. Alberto *Fabri* J. V. Doctori, Canonico & Scholaſtico Eccleſ. cathedr. *Auguſtanæ*, D. Bernardo *Rehlingero* Septemviro ac Patritio Auguſtano dicatum: & teſte *Jo.* VOGTIO in *Catal. libr. rarior. p.* 645. *rarioribus imo rariſſimis Scriptis annumerandum.*

22. Miracula SS. Roſarii. 1620.

23. De XV. Auxiliatoribus. *Von den XV. heiligen Noth - Helfern; ihrer Anruſung, Leben und Marter. in* 16o. *Augſpurg.* 1621.

24. *Stammenbuch Mariæ, oder täglicher immerwährender U. L. Frauen - Calender. in* 8o. *Hujus Operis Tomum II. Dillingæ.* 1642. *in Typographia Academica excuſum memorat, Noſtroque adſcribit Catalogus Bibliothecæ - Udalricanæ, Auguſtæ; etſi Noſter illud in Catalogo Operum ſuorum non annotarit.*

25. Stemma D. N. Jeſu Chriſti. *Unſers lieben Herrn Jeſu Chriſti des gecreuzigten Stammenbuch, oder denckwürdige Hiſtorien von Jeſu Chriſto und Denjenigen, welche ihm in Nachtragung des Creuzes gleichförmig zu werden, begehret... Dazu erſt kommen der alten Römer und Griechen Calender mit dem chriſtlichen verglichen... durch R. P. Joann. Baptiſt.* MASCULUM... in 8vo. Volumina II. *Volumen IIdum.* prodiit *Monachii,* per *Lucam Straub*, 1649. Aliam editionem, cujus etiam meminit *Hiſtoria litteraria Ord. S. Bened. Tom. IV. p.* 420. vidi meis oculis, impreſſam a *Joanne* JAECKLIN, Typographo aulico Ducis *Bavariæ*, *Monachii*, in 8vo. 1668. *Volumina duo.*

26. *Tractat vom Anti - Chriſt. Wer er ſeyn werde, wann er kommen ſoll? &c. &c. &c.* in 4to. *Augſpurg.* 1654. Apud *Chriſtoph. Schmid.*

27. In

27. In laudem Mathematices. Confer *Hiſt. litterar. Ord. S. Bened. T. IV. p.* 305.

28. Contra Aſtrologos ſortilegos.

E latino ſermone in germanicam linguam tranſlata Opera.

1. Lignum vitæ *Arnoldi* WION. *Baum des Lebens. Hiſtory des ganzen Ordens S. Benedicti.* 2. Tom. in 4o. *Augſpurg. c. fig.* Typis Chriſtoph. *Mang. Cum Inſigni Pinus.* 1607. Opus inſcripſit *Noſter Joanni* Abbati ſuo *San - Udalricano.* Incuſavit VOGTIUS in *Catal. Libr. rarior. v.* WION. ex eo capite STENGELIUM, quod pleraque ad notitiam Scriptorum facientia in hac verſione deſiderentur; ſed rei hujus cauſſam indicavit *Noſter* in *Dedicatione.*

2. *Alphonſi* PALAEOTI de SS. Sindone. *Beſchreibung der Leinwath oder Grabtuchs Chriſti.* in 4o *c. fig. Augspurg.* Typis Chriſtoph. *Mang.* 1607. Opusculum nuncupatum eſt a Dominico *Cuſtode*, cujus & impenſis in lucem prodiit, *Joanni* Abbati *San - Udalricano.*

3. Alphonſi CIACONII de CC. Martyribus Ord. S. Bened. *Das Leyden und die Marter* 200. *München in S. Petri a Cardegna Kloſter, Benedicter Ordens.* in 8o. *Augſpurg.* Apud Chriſtoph. *Mang.* 1607. Opusculum dicatum eſt Benedicto *Prummeto* Abbati *Schyrenſi.*

4. Meditationes *Joann. a* TURRECREMATA. *Betrachtungen von dem Leben Jeſu Chriſti.* in 8o. *c. fig. Augſpurg.* Typis Chriſtoph. *Mang.* 1608. Dedicatæ ſunt *Joanni* Abbati *San - Udalricano.*

5. Triumphus Jeſu Chriſti crucifixi, *Bartholomæi* RICCII. 1609. *c. fig. in* 8vo. *maj.*

6. Paradiſus Sponſi & Sponſæ, *P. Joannis* DAVID. *Paradys des Bräutigams und der Braut : Item Marien - Gart geziert mit Früchten zart.* in 8vo. *cum* 100. *figur.* 1610. Ter iſtud impreſſum eſt Opus, quod *Noſter*, *D. Joanni* Abbati *San - Udalricano*, *Auguſtæ* dicavit. Ego vidi editionem anni 1617. in duo Volumina diviſam, excuſam *Auguſtæ.* Apud *Matthæum Langenwaldter.*

7. Viridarium Sanctorum, *P. Matthæi* RADERI. *Luſtgarten der Heiligen aus den griechiſchen Menæis gezogen. Item ein ſchöner Tractat vom Zuſtand und Beſchaffenheit der Sterbenden.* Ex latino *P. Matthæi* RADERI *S. J.* in 8vo. *Augſpurg.* Apud Chryſoſt. *Daberzhofer.* 1611. Dicatum Opus D. *Joanni* (Merck) Abbati *San - Udalricano*, *Auguſtæ.*

8. Miracula S. Caroli Borromæi & Canonizatio. *Miracul und Wunderzeichen des H. Caroli Borromæi. Cardin. S. Praxedis und Erzbiſchof zu Mayland. Item von ſeiner Canonization.* in 8o. Cum anno 1611. Vitam *S. Caroli* a R. D. *Gregorio* AICHINGER (*l*) tradu-

(*l*) *Gregorius* AICHINGER Canonicus ad *S. Gertrudem*, *Auguſtæ*, & *Chori - Vicarius* Eccleſiæ cathedralis ibidem, præter *Vitam S. Caroli Borromæi* germanice verſam, typis quoque vulgavit *Thymiama ſacerdotale*, *hoc eſt: Meditationes piæ a ſacerdotibus ante celebrationem Miſſæ per ſingulos hebdomadæ dies devote exercendæ*, *deſumptæ ex Ant.* de MOLINA *Carthuſiani* , & *Ludovici de* PONTE *Soc. Jeſu piis Opuſculis.* in 12o. 1618. *Auguſtæ.* Plurimi inſuper a *Noſtro* extant *libri muſici*, quos fuſe recenſet *Chriſtoph.* HENDREICH in *Pandect. Brandenburg. p.* 72. impreſſos ſub finem ſæculi XVI. & initium XVII. *Venetiis*, *Norimbergæ*, *Dillingæ*, *Auguſtæ.* Conferri de iisdem poterit *Jo.* CLESSII *Elench. conſummatiſſ. Libror. T. I. p.* 396. & *Georg.* WILLERI *Catal. Nundin. Francofurtenſ. anni* 1626. Epitaphium *Noſtri* exhibet *Corb.* KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. I. cathedr. p.* 673. ſequentibus verbis : *Lege*, *Via-*

traductam publicare conſtituiſſet quidam *Caſpar Flurſchütz*, *Noſter* ab eodem rogatus ejus Sancti *miracula &c.* a ſe verſa addidit.

9. De Cruce tranſeunte *Jacobi* GRETSERI. *Signaculum Crucis , das iſt : Ein luſtiger und nuzlicher Tractat von dem Zeichen des H. Creuz.* in 4o. Ex Tomo IV. latino *P.* GRETSERI *de Cruce.* 1612. *Ingolſtadt.* Præmittitur Operi Dedicatio *Conr.* VETTERI S. J. ad *Joannem* Abbatem *San - Udalricanum.*

10. Teſtamentum Hominis chriſtiani , *Antonii* SUCQUET. *Das Teſtament eines Chriſtenmenſchen, und der ewigen Seligkeit , als vill möglich , Verſicherung. in* 12o. 1626. *Augspurg. Per Michael. Stör.*

11. Via Vitæ æternæ , *Anton.* SUCQUET. *Weg des ewigen Lebens.* in 8vo. *c. fig. Augſgurg.* 1626. Apud Mathæum *Langenwalder.* Dedicatio ad *Joannem* Abbatem *San - Udalricanum* ſcripta. Idem Opus , duabus partibus diſtinctum , & auctius. *Monachii.* 1627.

12. Pia Deſideria *Hermanni* HUGONIS. *Gottſelige Begierden aus lauter Sprüchen der H.H. Vätter zu-*

Viator ! & luge. Hic tumulatus eſt Reverendus & Eruditus D. Georgius (Legendum omnino : *Gregorius*) AICHINGER *Ratisbonenſis Bojus apud hanc Cathedralem Chori - Vicarius , & Canonicus ad D. Gertrudis. Præter virtutem, & ceteras virtutes , tum muſicæ artis peritia & ſuavitate, tum morum elegantia & facilitate mirifice gratus : qui cum vixiſſet annos* 63. *verſa in luctum mortis cythara ejus , naturæ conceſſit* 12. *Calend. Februar. anno Chriſti* 1620. *Cujus anima æterna ſymphonia lætetur.* Diſtinguendus de reliquo hic *Gregorius* plane eſt ab alio *Gregorio* AICHINGER, fors patre ſuo , Organoedo DD. *Fuggerorum* , & modulorum muſicorum compoſitore , cujus jam anno 1546. impreſſas *Cantiones* haberi monuit Perilluſt. *Paulus a* STETTEN *junior* in *Kunſtgeſchichte von Augſpurg* , & ex hoc *J. C.* ADELUNG in *Fortſezung des* JOECHER *Gelehrten - Lexicon.*

ſammen gezogen. in 12º. *c. fig. Augſpurg.* 1627. *Apud Matthæum Langenwalder.* Opus dicatum *Joanni* Præpoſito ad *S. Crucem* Auguſtæ. Altera Editio mox anno ſequenti (1628.) *Auguſtæ* facta apud *Jo. Ulr. Schönigk.* in 12º. c. fig.

13. Manifeſtum pro Agonizantibus CAVETANI. *Ein klare und offenbare Erklärung für alle, ſo täglich durch die ganze Welt, in Todtsnöthen ligen.* in 12º. Ex latino *Alexandri* CAVETANI Romani. 1629. *Auguſtæ.* Typis Mich. *Stör.* Dedicatio data eſt ad *Petrum* WALL Epiſcopum *Adramytenum*, Suffraganeum & Vicarium generalem *Auguſtanum.* Aliam Editionem vidi anni 1707. *Monacenſem*, typis Matthiæ RIEDL excuſam. in 12º.

14. Cor Deo ſacrum *P. Caroli* MUSART. *Das Gott zugeeignete Herz.* in 12º. *c. fig. Augſpurg.* 1630.

15. *Franciſci* BOURGINEI Lytaniæ Lauretanæ. 1636. c. fig. *Ingolſtadii.*

16. Ejusdem Meditationes de Adventu. . . .

17. *P. Georgii* STENGELII de SS. Nomine Jeſu. *Geiſtliche Feuer-Flamm des Herzens, wie man den allerheiligſten Namen Jeſu inbrünſtig lieben, ehren und anrufen ſoll.* in 8vo. 1638. *München.* Dedicatio ad *D. Joannem* Baronem *de* WOERTH fortiſſimum bellíducem, cum a recenti pugna victoriaque plumbeum adhuc globum collo hærentem circumferret, ſcripta, laudibus Herois illius referta.

18. Schola Cordis *Benedicti* HAEFTENI. *c. fig. Herzens-Schul: oder des von Gott abgeführten Herzens Wiederbringung zu Gott, und Unterweiſung. in* 8vo. *Ingolſtadt.* 1652. Verſio dedicata RRº. Abbati Einſidlenſi, *Placido.*

19. Menologium Ciſtertienſe.

20. *P. Caroli* MUSARTI Peregrinus Calvariæ.

Habes,

Habes, benevole Lector! *Catalogum*, quantum a me fieri potuit, omnibus modis abſolutiſſimum *centum & duodecim Operum Caroli* STENGELII noſtri, quæ is aut typis exſcripta ab anno 1606. usque ad vitæ finem publici juris fecit: aut, prælo parata, moriens poſt ſe manuſcripta reliquit. Creſceret horum numerus, ſi vera narraret Perilluſtris *Paulus a* STETTEN *ſenior* (*m*); dum *Noſtro* attribuit Opus ſub titulo: *Exegeſis Rerum Sueco-Auguſtanarum*, quæ junctim cum aliis *Bernardi* HERTFELDERI Abbatis *San-Udalricani Auguſtæ* Scriptis prodiit. Verum cum hæc ipſa *Exegeſis* ſemper a domeſticis Scriptoribus HERTFELDERO atttributa fuerit, non eſt hoc loco, cur pluribus te de hoc ipſo *Scripto* detineam.

(*m*) In *Hiſtorie der Stadt Augſpurg. Tom. II. in Anteceſſione de Script. Rer. Auguſt. A.* no. 8. 9.

STENGELIUS (*Georgius*)

Carolo STENGELIO ſuccedit *Georgius* STENGELIUS (*). *Nobile* profecto, dices, *par fratrum!* quo-

(*) Oppido diſtinguendus eſt ab hoc *Georgio* STENGELIO alius *Georg.* STENGELIUS itidem *Auguſtanus*, ætate prior, quem anno 1514. albo academico Univerſitatis *Ingolſtadienſis* nomen dediſſe, anno dein 1532. *Theologiæ Doctorem* creatum, *trium linguarum peritum* & *Canonicum Friſingenſem* fuiſſe, fatis autem ſupremis anno 1554 in vigilia *S. Martini* conceſſiſſe, tradunt *Annales* memoratæ *Academiæ*, a *Jo. Nep.* MEDERER editi, *Tom. I. p.* 90. 149. Ad eundem pertinere videntur, quæ mox citati *Annales. p.* 121. & 124. teſtantur: „ *Georgius* STENGLIN „ (*Stengl*) Auguſtanus, vir doctus, inſignia Theologiæ „ conſecutus, Friſingæ concionator factus vocatur ab il„ luſtriſſimo Principe WILHELMO *Monachium* ad parochi„ am regendam & concionandi munus adminiſtrandum, „ cujus frater *Joannes* hic quoque ſtuduit, & doctorea in„ ſignia impetravit in Jure. “

quorum alter familiam *Benedictinam*, alter *Societatem Jeſu* pietatis doctrinæque luminibus, ambo orbem litteratum Librorum editorum tum præſtantia, tum multitudine mire colluſtrarunt. Pium autem, quod memoriæ nominique *Georgii* noſtri exhibere paro, obſequium uno jam abhinc ſæculo eidem præſtare fraterna plane charitate occupavit frater *Carolus* STENGELIUS, qui in eodem *Adverſariorum* volumine, quo ſuas ipſius, etiam fratris ſui *Georgii* res geſtas, maximam partem, ſcripto mandatas poſteris transmiſit. Juvabit igitur fratrem de fratre loquentem, ceu ducem certiſſimum, ſequi. Hujus narrationi accedent alia, ex aliis Scriptoribus deprompta.

Natus eſt Georgius STENGELIUS *Auguſtæ anno* a parta per Chriſtum ſalute MDLXXXIV. die *circiter* feſto *S. Georgii*, *mane hora fere tertia*. Vix dum in dias luminis auras procreatus, nec niſi *hebdomadum novem infans*, *cum matre ac fratre*, *a genitore optimo*, de familiæ ſuæ incolumitate anxio, in pagum uno ab urbe milliari diſſitum, cui *Hauſtetten* nomen, *miſſus eſt*; ne quid forte mali *ex tumultu ab Acatholicis civibus contra Magiſtratum patrium, ob introductum novum Calendarium Gregorianum* (*a*) excitato pateretur. Hoc ipſo ſedato, domum poſt dies octo reportatus, ſub parentum cura & diſciplina, ætate ſimul ac pietate per decennium crevit; quo elapſo, *anno* MDXCIV. *menſe Decembri*, *generoſæ D. Barbaræ* FUGGERINAE, *Philippi Eduardi*

(*a*) De his turbis videri poterunt *Carolus* STENGELIUS in *Commentar. Rer. Auguſtan. P. II. p.* 314. *Corbin.* KHAMM in *Hierarch. Auguſt. P. I. cathedr.* p. 375. *Pauli a* STETTEN *ſenioris Geſchichte der Reichs - Stadt Augſpurg*, *P. I. p.* 659. *& ſeqq.*

ardi filiæ, *Philippi* FUGGERI *junioris* uxoris *ephebus factus eſt.*

Idem, cum aptum addiſcendis ſcientiis ingenium mature oſtendiſſet, humanioribus ſtudiis admotus, earum curriculum permagna cum laude emenſus eſt: cumque vitæ tempus reliquum in *Societate Jeſu* tranſigere ſecum decreviſſet, in eam, *Philippo* FUGGERO ſibi fatis erepto, poſt abſolutam Rhetoricam, a *Gregorio* ROSEFFIO tum Provinciali cooptatus, *parentum minis* (*ſi Hiſtoriæ Soc. Jeſu German. ſuper. P. III. p.* 56. fidem habemus) *ac machinationibus fortior*, *anno MDCI. die* 5. *Julii Landſpergam* perrexit, *vitæ religioſæ tyrocinium ſubiturus.*

Exacto probationis tempore, *Ingolſtadium* a Superioribus miſſus, Philoſophiæ ſtuduit, *qua abſoluta* per quatuor annos *Humanitatem docuit Bruntruti primum, inde Monachii.* Subin *Ingolſtadium* denuo ire juſſus, ibi diſcendis theologicis placitis ita ſe impendit, ut ſummos Doctoratus honores conſequi meruerit. His geſtis, ſeverioribus diſciplinis tradendis pro more *Societatis* applicatus, *Philoſophiam*, & *Theologiam* (tum *ſcholaſticam*, tum *moralem*) plurimis annis, maxime in *Dillingana* & *Ingolſtadienſi* Academiis, docuit (*b*): ad quæ munia uti ingenium omni ſcientiarum genere inſtructiſſimum, ſingularemque in expoliendis diſcipulorum animis diligentiam attulit; ita etiam id eſt conſecutus, ut labores, quos in eo vitæ ſtatu pertulit, ampliſſimo Auditorum ſuorum profectu egregie compenſa-

(*b*) Vide *Jo. Nep.* MEDERER *Annales Academ. Ingolſtad. Tom. II. p.* 220. 328. *Adrien* BAILLET *Jugemens des Scavans, Tom. VII. P. I. p.* 430. *Philipp.* ALLEGAMBE *Biblioth. Script. Soc. Jeſu. p.* 158.

penſatos videret. Qua re factum eſt, ut gloriari *Noſtro* liceret: *ſe in numero diſcipulorum ſuorum*(*præter Principes, Comites, Barones, Nobiles*) *plus quam triginta Abbates, Prælatos, Præpoſitosque habuiſſe* (*c*). Hinc non eſt, cur mirer, quod *Noſter* (atque hoc ipſum ſicut in laudem *Georgii* maximam cedit, ita primo loco commemorari debuiſſet) quod, inquam, *Noſter* a ſereniſſimo Bavariæ Duce *Wilhelmo V.* præ cunctis aliis dignus habitus ſit, cui moralis Philoſophiæ filio Principi *Carolo Franciſco* (*d*) privatim tradendæ munus demandaret: ad quod ipſum alludere STENGELIUS videtur, dum in Dedicatione præmiſſa Libello: *Exempla in deteſtationem ſeptem capitalium vitiorum &c.* in 8vo. *Jo. Rudolph. de* RECHBERG &c. Præpoſitum cathedralis Eccleſiæ *Auguſtanæ*, his verbis affatur: *Majorem paginam implerent, ſi quæ vel hiſce meis oculis in Te laudanda vidi, velim recenſere. In eadem enim aula Bavarica atque iisdem Principibus adfuimus per aliquot annos: tu, ut mores regeres: ego, ut traderem artes.* De his ſatis!

Non contentus *Stengelius*, hominum ingenia optimarum ſcientiarum præceptis excoluiſſe, animis quoque ad omnem virtutis ac pietatis culturam informandis, quam potuit maximam, ſollicitudinem impendit. Sic anno 1620. quo ipſo ſeſe, quarto Voto edito, *Societati* arctius adſtrinxit, *Ingolſtadii* ad Congregationem academicam ſacros ſermones, qua *Præſes* habuit: idemque munus poſtea compluribus

(*c*) Ita ipſe de ſe in Dedicatione ad Libellum ſuum: *Matrimonia fauſta & infauſta.* in 8o.

(*d*) *Carol.* STENGELIUS in *Adverſariorum* ſuorum Volumine MSSto. hoc de fratre annotavit.

bus annis in vita (*e*) obivit, eidemque etiam immortuus eſt. Sic dum in aula Bavarica fuit, in *D. Virginis* templo ad concionem aliquot annis dixit. Fuit autem in eo dicente eloquentia ſingularis, vis ac fervor orationis tanta, ut omnium in ſe animos vultusque converteret, nec raro lacrymas ex auditorum ſuorum oculis eliceret.

Dum STENGELIUS docendo, dum concionando plurimum prodeſſe ſtudet, accidit, ut diriſſima belli Suecici procella in Bavariæ oras ſeſe effunderet. Hanc fugiens *Noſter Salisburgum* venit; ubi *Alberti* Abbatis ad *S. Petrum*, maxime vero *Paridis* Archiepiſcopi ſingularem benevolentiam favoremque erga ſe expertus eſt (*f*). Inde reverſus, poſt paucorum annorum ſpatium, ſcilicet MDCXL. Collegio *Dillingano Rector* datur: ubi *poſtquam triennium ſuum abſolviſſet, iterum Ingolſtadium rediit, ibidemque Studiorum Præfectum, Congregationis academicæ Præſidem, domeſticum Exhortatorem*, itemque *Exemplorum* per Quadrageſimam *in Templo Enarratorem ſumma cum laude* egit.

Quivis profecto facile videt, per varia, quæ *Stengelius* noſter geſſit, munera, variasque occupationes vitæ fieri haud potuiſſe, quin quamplurimis Principibus, Nobilibus, & aliis ſpectatiſſimis tum eccleſiaſtici tum ſæcularis ordinis Viris innoteſceret, eorumque aut gratiam favoremque, aut benevolentiam amoremque ſibi conciliaret. Qua de cauſ-

(*e*) Elucet hoc ex Dedicationibus, quas *Noſter* præmiſit Libellis ſuis: *Spes & Fiducia. Labyrinthi ab Aegyptiis poſiti Laudes. Libri IV. de Feſto Nativitatis & Epiphaniæ. Crœſus & Codrus.*

(*f*) Ita ipſe STENGELIUS teſtatur in Dedicatione Librorum ſuorum: *Vis & Virtus Exemplorum. Mundus & Mundi Partes.*

ſa poſtea , ubi ingenii ſui foetus in lucem produxit, eosdem, ut ſe gratum acceptorumque beneficiorum memorem oſtenderet , variis Librorum , præfixo Patronorum nomine gloriantium , munuſculis demereri minime intermiſit. Indicabuntur horum nomina , ſuo quodvis loco, paullo inferius , ubi Operum a *Noſtro* editorum catalogus texetur ; tum ut ne quid ſit , quod ad laudes *Georgii* deſiderari queat : tum ut vel inde pateat, quo honore quantaque is exiſtimatione per orbem Germanicum fuerit. Et quamvis nimis longum foret, omnes *Noſtri* fautores percenſere, tamen eos, qui *sereniſſimi* nominis ſunt, & quos ſummorum natalium ſplendor commendat , hoc loco , quin nomine appellem, intermittere nec poſſum , nec debeo. Sunt illi *Sigismundus Franciſcus* ex Archiducibus *Auſtriæ* , Epiſcopus *Auguſtanus* : *Ferdinandus Carolus* itidem Archidux *Auſtriæ* : *Wolfgangus Wilhelmus* Comes Palatinus *Rheni* : *Maximilianus Henricus* e Ducibus *Bavariæ* , Coadjutor *Colonienſis* : *Franciſcus Wilhelmus* , Epiſcopus *Oſnabrugenſis* &c. *Ferdinandus* denique *III.* Romanorum Imperator. Quæ dixi , Lector comprobata inveniet inferius in Elencho Operum *Noſtri* , no. 26. 59. 63. 65. 66. 70. 75. 78.

Sed modo ſuprema *Noſtri* fata me vocant. Anno igitur MDCLI. *Dominica Palmarum habita ferviſſima eaque poſtrema* oratione , *in febrim malignam continuam incidit* , quæ a *Noſtro* ſive *minus bene intellecta*, ſive *ultro diſſimulata* , per totum tacite diffuſa corpus , tandem *ipſo Paſchatis die ita vires exſeruit ſuas , ut mox de vita Georgii deſperatum ſit , prohibitumque a Doctore Medico & Profeſſore academico D.* DIELERO, *ut nemo propius ad eum accederet , ne forte* (g) *moriturientis halitu inficeretur.* Sic conſumptus

(g) *Ita Carol.* STENGELIUS in *Adverſariis.*

ptus *Georgius* , perceptis pro more catholico SS. Sacramentis , *anno memorato feria ſecunda Paſchæ* , 10. *die Aprilis hora media duodecima pie in Domino obdormivit. Vixit annos LXVII. demptis* 14. *diebus* , *agens in Societate an. L.*

Mortuo *Georgio* , utpote emerito Theologiæ Profeſſori , ſacra *Facultas Theologica Ingolſtadienſis* hoc elogium in Schola Theologorum ſcribendum curavit : *Georgius Stengelius S. J. Auguſtæ natus* , *poſt philoſophicas diſciplinas traditas, theologicas multis annis docuit* , *ſemper ab ingenio & claritate commendatus. Politiorum quoque litterarum apprime peritus ad concionem, & Sodales parthenios ſumma eruditionis laude* , *maxima eloquentiæ vi & animarum fructu pluribus annis dixit. Sed non minus ore* , *quam calamo celebris* , *ſcriptis plurimis de diverſo argumento libris* , *immortale ſibi nomen* , *Regum Principumque gratiam & amicitiam comparavit. Poſtquam Collegio & Academiæ Dillinganæ Rector præfuit*, *reliquam vitam in librorum ſuorum monumentis concinnandis & parthenio coetu excolendo laudabiliter transegit Ingolſtadii* , *ubi & mortuus IV. Idus Aprilis* , *A. MDCLI. ætat. LXVII.*

Ita *Annales Academiæ Ingolſtadienſis* , *Tom. II. p.* 328. qui inſuper hæc addunt : *Docuit autem* STENGELIUS *apud nos Theologiam moralem uno* , *ſcholaſticam octo annis. Quo ingenio* , *qua induſtria is fuerit* , *monumenta litteraria typis edita ſatis teſtantur ; varii enim argumenti libros edidit ultra ſeptuagenos, quos Nathanael* SOTVELLUS in *Biblioth.Script. Soc. Jeſu* , *p.* 295. recenſet. Suadet injecta SOTVELLI mentio , hoc loco attexere ea , quæ idem *Bibliothecæ* ſuæ *pag.* 294. in laudem *Noſtri* , ſcripta reliquit : *Fuit omni ſcientiarum genere inſigniter excultus : fuit in dicendo* , *ſcribendo* , *& uſu conſcientias guber-*

gubernandi felix, amoenus & ſolidus. Facilitate ſua etiam apud Principes in nodis arduis difficillima quæque expediebat. Inſectationes non tanquam injurias, ſed ut benevolas animi teſſeras accipiebat, & amoenitate ingenii ſuperabat. Fuit in eo doctrina citra ſupercilium; obedientia obſequentiſſime ſecura; demiſſio non artificioſe facta, ſed a virtute ſincera. Cum per dies feſtos verni jejunii Hiſtoriam ſacram poſt Pſalmum quinquageſimum enarraſſet, die Palmarum ultimum cum lacrymis peroravit, brevi dierum interjectu febri extinctus .. & ab Academia nobili encomio honoratus.

Præter SOTVELLUM, *Georgii* noſtri multa cum laude meminerunt duo alii Scriptores domeſtici, nimirum *Philippus* ALLEGAMBE in *Biblioth. Script. Soc. Jeſu, p.* 158. & *Auctor Hiſtoriæ Provinciæ Soc. Jeſu, Germaniæ ſuperioris, Tom. III. p.* 56. qui ſequentia in commendationem *Noſtri* affert: *Auguſtanum Gymnaſium tam præclaram hoc tempore* (Anno 1601.) *alebat juventutem, ut, cum hoc anno ... non plures undenis inter noſtros tyrones adſcriberentur, quinos eorum ex Auguſtana Rhetorica legendos cenſuerit* ROSEFFIUS *Provincialis, qui omnes Societati perutiles ad mortem usque perſtitere. Erat hos inter Georgius* STENGELIUS *e Fuggerorum Auguſtæ domeſticis, qui ... editis poſthæc magno numero libris viri omni ſcientiarum genere ornati famam promeruit.*

Neque deſunt Scriptores exteri, quos in laudem *Noſtri* citem. Certe *Adrianus* BAILLET in Libro: *Jugemens des Scavans, Tom. IV. P. I. p.* 430. memoriam *Georgii* ſequentibus verbis agit: STENGELIUS *étoit né dans la ville d' Augsbourg l' an* 1585. (melius 1584.) *& entré chez les Jeſuites ſeize ans aprés. Il enſeigna parmi eux les Humanitéz pendant quatre ans, la Philoſophie pendant ſix, la Theologie ſcholaſtique pendant*

huit

huit ans. Il enſeigna auſſi la Theologie morale, mais pendant un an ſeulement. Il fit les quatre Voeux l'an 1620. *paſſa Docteur de la Faculté d'Ingolſtadt, fût Recteur du Collége de Dilling. Il mourut le* 10. *jour d'Avril de l'an* 1651. Similiter *Noſtri* meminerunt *Henning.* WITTE in *Diario biographico : Lexicon magnum Lipſienſe T. XXXIX, p.* 1827. & *Nicol. Hieron.* GUNDLINGIUS in *Hiſtorie der Gelehrtheit, Tom. III. p.* 3816. qui eundem *inter celebriores Sæculi XVII. Scriptores* annumerare non dubitavit. Neque *Georgii* nomen penitus ſiluit *Dan. Georg.* MORHOFIUS, ſed ejus Opus *de bono & malo Syllogiſmo* in tranſitu ſibi commendandum cenſuit in *Polyhiſtore* ſuo, *Tom. II. p.* 478. Idem MORHOFIUS *l. c. p.* 280. Opus *Noſtri*, *de Monſtris & Monſtroſis*, laudat; etſi illud *Carolo*, fratri *Georgii* noſtri, falſo tribuat : quod corrigas velim, Lector ! Hinc meritiſſimo jure *Noſter* in *Jo. Chriſtoph.* WENDLERI *Diſſert. II. de Meritis Reipubl. Auguſtanæ in Rem litterar.* una cum fratre *Carolo* nominatim laudari meruiſſet; cum uterque & varietate & multitudine & excellentia Librorum editorum maximum ſibi nomen fecerit. Mirum profecto, WENDLERUM, qui in recenſendis Theologis Auguſtanis, partis acatholicæ, valde longus eſt, in partis catholicæ Theologis nominandis tam brevem ac jejunum eſſe voluiſſe.

Eruditorum de STENGELIO judiciis expoſitis, non ineptum erit, de ambitu doctrinæ, quam ſibi is indefeſſa ſollertia comparavit, pauca dicere. Sicubi ſubſequentem *Operum* a *Noſtro* conſcriptorum *Catalogum* accuratius exploro, plane affirmandum mihi eſſe ſentio, eum ſingulari quadam doctrinæ copia excelluiſſe. A *politioris* quidem *litteraturæ* cognitione inſtructiſſimum fuiſſe, tum Carmina, Orationesque, quæ ab eo extant: tum vero iſtud ma-

xime

xime declarat, quod, ſi quæ illo tempore vel gratulatoria, vel euchariſtica, vel funebria *Collegiorum Societatis*, aliorumve nomine ſcribenda occurrerunt, *Noſtri* ut plurimum opera in id operis & expetita fuerit, & adhibita cum applauſu. Quantum in *Philoſophia* valuerit, tum geſtum cum laude plurium annorum ſpatio Profeſſoris munus, tum editæ Lucubrationes, præcipue vero Liber *de bono & malo Syllogiſmo* oſtendit, quem avide exceptum, & lectitatum multa cum approbatione fuiſſe, ſæpius variisque in locis repetitæ editiones luculenter probant. *Theologiæ* autem omnis, & *moralis* ſcilicet, & *ſcholaſticæ*, & *polemicæ*, ſcientiſſimum fuiſſe, edita magno numero Opera teſtantur. *Philologum* denique & *hiſtoriæ veteris* univerſæ peritiſſimum deprehendet omnis, qui ejus Lucubrationes evolvere voluerit. Iſta profecto doctrinæ copia feciſſe videtur, ut maximi nominis, doctrinæque omnino eximiæ Vir *Jacobus* GRETSERUS, morti proximus, eruditiſſima *Adverſaria* ſua nulli alii, quam *Noſtro* commendanda tradendaque cenſuerit, quo, STENGELII opera, producerentur in lucem, & Auctoris, partam in vita, ſcientiæ famam etiam poſt ſuprema ejus fata augere non ceſſarent. Cumque parem doctrinæ opinionem fratri frater *Carolus* STENGELIUS habere non dubitarit, uti ſuperius in §o. *Carol.* STENGELIUS, p. 167. dictum eſt, quis eandem tribuere *Georgio* noſtro, poſt duorum horum, (vere magnorum Virorum) conſentientia judicia, detrectabit?

Et quoniam ad ipſa *Noſtri* Opera ſæpius paulo ante provocavi, jam & tempus & ratio ipſa exigunt, ut ad ingenii fætus, quos STENGELIUS Poſteris reliquit, & quibus vel nomen ſuum præfixit, vel gravibus de cauſſis, aut quod ea *Collegiorum Soc. Jeſu* nomine ſcripſiſſet, ſubtraxit, enarrandos tranſeam. Sunt autem ſequentes: 1. *Car-*

1. *Carmen epicum pro Roberto Cardinale contra ejus impugnatores. Ingolſtadii.* 1605.

2. *Epicum de S. Cruce.* in 4to. *Ingolſtadii.* 1606.

3. *Satyra in ſcientiarum contemptorem* LUTHERUM. *Ingolſtadii.* 1606.

4. *Carmen euchariſticum de Familia Auſtriaca.* in 4to. *Oeniponti.* 1606.

5. *Donarium Scipioni Marchioni Gonzagæ.* in 4to. *Ingolſtadii.* 1606.

6. *Funebria RRmo. & Illmo. Principi ac Domino D. Jacobo Chriſtophoro Blarero a Wartenſee, Eccleſiæ Baſileenſis Epiſcopo &c. &c. Collegii Societatis Jeſu Bruntruti Fundatori munificentiſſimo gratæ memoriæ, debitique officii ergo ſcripta & perſoluta.* in 4to. *Friburgi Aventicorum.* 1608.

7. *Triumphus veritatis.* in 4to. *Friburgi Helvetiorum.* 1609.

De his *ſeptem* Opusculis tacito nomine a Noſtro editis videri etiam poterit PLACIUS in *Theatro Anonym.* 1660. α. β. γ. δ. ε. ζ. η.

8. *Anti - Tortor Bellarminianus Joann. Gordonius Scotus, Pſeudo - Decanus & Capellanus Calviniſticus, nuper in Germanium hirſuto & hiſpido capillo delatus, nunc ſine pectine quidem, ſed ſatis eleganter tonſus ac pexus, & jucundi ſpectaculi ergo ad SSmum. magnæ Britanniæ regem Jacobum remiſſus.* in 4to. *Ingolſtadii.* 1611. Præcedit Dedicatio verſibus ſcripta ad *Jacobum* regem. Præfatio cauſſam & occaſionem Libelli *ſcribendi* pandit, de quo ſuſe agit *Adrianus* BAILLET (*h*). Aliam Editionem *ibidem* 1612. in 8vo. impreſſam laudat *Phil.* ALLEGAMBE *l. c.*

9. *Ocelli*

(*h*) In Libro: *Jugemens des Scavans &c. Tom. VI. P. I. pag.* 427. ubi ſequentia narrat: „ Vous ſaurés, que „ le Cardinal BELLARMIN ſe trouvant engagé d'écrire „ contre

9. *Ocelli Juſtitiæ poëtice deſcripti.* in 16°. *Friburgi Helvetiorum.* 1612.

10. *Galliambus de Peregrinatione Hieroſolymitana.* in 4to. *Friburgi Helvetiorum.* 1613.

De

„ contre le Roi de la Grand-Bretagne, & voulant en même-tems garder la bienſéance avec les égards, qui etoient dûs à une Majeſté, crût, qu' il ſeroit plus reſpectueux de ne point paroître à la tête de ſon Ouvrage. „ Il emprunta le nom de ſon Chapelain ou ſon Aumônier, „ qui, n' ayant point de rang dans le monde, pouvoit agir, & paroitre ſans conſequence & ſans ménagemens, „ Ce Chapelain ſ' apelloit *Matthæus* TORTUS en Latin, & „ nos Ecrivains François ſe ſont contentés de l' appeller „ *Matthieu le* TORTU. Mais les Anglois y ont entendu „ d' autres fineſſes. L' Eveque d' *Ely* entre les autres „ (c' étoit *Lancelot* ANDREW, qui portoit ordinairement „ la qualité de Chapelain du Roi de la Grand-Bretagne) „ porta ſon raffinement juſques à vouloir jouer ſur le „ nom de TORTUS, qu' il ſavoit bien, n' être que le „ maſque de *Bellarmin*, & il intitula ſa réponſe au Livre „ de ce Cardinal *Tortura Torti*: Titre qui ne vaut guére „ mieux qu' un *Anti-Tortus.* Si *Tortus* ſuppoſe *Tortura*, on ne peut pas nier, que *Tortura* ne ſuppoſe auſſi „ *Tortor*, comme *Cenſura* ſuppoſe *Cenſor.* " Hactenus BAILLET, & recte quidem: qui, cum in ſequentibus, quæ affert, multum erret, ſatius erit *Stengelium* ipſum audire. Ait itaque in Præfatione: *Notum eſt ... quas quibusdam Libellis ſuis ... turbas dederit SSmus. Britanniæ Rex* JACOBUS. *Accurrit ad commune incendium exſtinguendum Card.* BELLARMINUS *... ſub ſui familiaris Matthæi* TORTI *nomine. Prodiit non multo poſt Tortura, hoc eſt Tortor* TORTI, *quem Tortorem Martinus* BECANUS *& Andreas* EUDAEMON *Joannes ex Societate Jeſu Theologi torturæ ſubditum ita exceperunt, ut ad torquendum* TORTUM *tam cito fortaſſis in medium amplius non ſit proceſſurus. Poſt quem prorepſit ... quidam Joannes* GORDONIUS *Scotus .. evulgato. ... Opuſculo hac inſcriptione*: Antitortobellarminus, ſeu Refutatio calumniarum, mendaciorum & impoſturarum Laico-Cardinalis Bellarmini &c. &c. *Nunc Antitortorem iſtum non torqueamus, ſed tondeamus....*

De hoc & præcedenti adiri poterit PLACIUS *l. c.* 1660. ϑ. ι.

11. *Theſes ex omnibus partibus Summæ S. Thomæ propoſitæ a Georg.* STENGELIO *Soc. Jeſu. Ingolſtadii.* 1614. *Harum nullam mentionem facere Phil.* ALLEGAMBE in *Biblioth. Script. Soc. Jeſu*, miror magnopere. Memorat eas *Elias* EHINGER in *Catal. Biblioth. Auguſtanæ*, *p.* 774.

12. *Helicon chriſtiano jure eſſe juſſus*, *RRmo. & Illmo. D. Joanni Chriſtophoro Eyſtadianæ Eccleſiæ Epiſcopo &c. candidi auſpicii ergo dedicatus a Collegio Societatis Jeſu*, *Ingolſtadii*, *anno Chriſti MDCXIII. in* 4o. De hoc, uti & ſequenti conſuli poterit PLACIUS *l. c.* 1660. κ. λ.

13. *Elegidion Epiſcopo & Capitulo Auguſtano. MDCXVI.*

14. *Tractatus de bonis Artibus. in* 4o. *Dillingæ.* 1616. V. PLACII *Theatr. Anonym.* 1280. *α.*

15. *Peripateticæ & Philoſophicæ Doctrinæ Comparatio. in* 4to. *Dillingæ.* 1617. V. PLACIUM *l. c.* 1302. *γ.*

16. *Caſtigatio philoſophica malarum Artium. in* 4to. *Dillingæ.* 1617. V. PLACIUM *l. c.* 1280. *β.*

17. *Bonorum quorundam Naturæ Effectuum declaratio. in* 4to. *Dillingæ.* 1617. V. PLACIUM. *l. c.* 1302. *β.*

18. *Judicium de arcanis Naturæ Defectibus. in* 4to. *Dillingæ.* 1617. V. PLACIUM *l. c.* 1302. *α.*

19. *Libellus de bono & malo Syllogiſmo. in* 12o. *Monachii.* 1618. *Apud Nicol. Henricum formis denuo ſubjectus.* Idem Libellus *tertio & cum novo augmento formis ſubjectus*, *in* 12o. *Partes II. Ingolſtadii. Apud Wilhelm. Ederum.* 1623. Dedicatio a *No-*

ſtro ad *Henricum* Comitem *in* HELFENSTEIN juvenem ſcripta eſt. Aliæ Editiones hujus Libelli ſunt (teſte *Mart.* LIPENIO in *Biblioth. philoſ. p.* 1447.) item *Erſurtenſis*, annorum 1623. & 1650. in 12o. & anni 1648. in 24o. *Lipſienſis*, annorum 1662. & 1664. in 24o.

20. *Flores ſparſi ſuper tumulum D. Stanislai Zborouſki. in* 16o. *Ingolſtadii.* 1619. V. PLACIUM *l. c.* 1660. *μ.*

21. *Exegeſis ſuper Sacramenti Mariani Formula, qua ſe ii, qui in Sodalitatem Annuntiatam recipiuntur, .. obſtringunt. in* 12o. *Ingolſtadii. Typis Gregorii Hænlini.* 1620. Confer *Vincent.* PLACII *Theatr. Anonym.* 794. ι. ubi *Liber ſuperſtitionis papalis plenus* male vocatur.

22. *Templum honoris Jo. Chriſtophoro Eichſtettenſi Epiſcopo erectum.* in 4to. *Ingolſtadii. Typis Hænlini.* 1620.

23. *Epomis ſacra Juſtitiæ. Ingolſtadii.* 1620.

24. *Rete catholicum.* in 4to. *Ingolſtadii.* 1622.

25. *Catholiſches Fiſch - Netz verthädigt wider Jacob* REIHING (*i*) in 4to. *Ingolſtadt.* Vide LIPENII *Bibl. theol. Tom. II. p.* 670. ubi error irrepſiſſe videtur, legendumque *anno* 1622.

26. *Diſſertatio de Laqueis pontificiis nomine, re lutheranis, quos irato Deo miſere illaqueatus Jacob.* REIHING *texuit: Georgius* STENGELIUS *Auguſtanus, Soc. Jeſu, S. Theologiæ Doctor, ejusdemque in .. Ingolſtadiana Academia Profeſſor retexuit. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1622. *Editio altera.* Dicavit hoc Opus

(*i*) Eſt is *Jacobus* REIHING *Auguſtanus*, e gente Patritia ortus, poſtea *Societati Jeſu* adſcriptus, demum & fidei catholicæ & Societatis deſertor, de quo alibi dicendi occaſio dabitur.

pus *Noſter Wolſg. Wilhelmo*, Comiti Palatino *Rheni* &c.

27. *Vermeint - Päbſtiſche*, *eigentlich - Lutheriſche Fallſtricke des armſeligen* . . . *übel verſtrickten Manns Jacob* REIHING *Auguſtani. in* 4to. *Ingolſtadt.* 1622. Opus dicatum SSmæ. *Magdalenæ* Comitiſſæ Palatinæ *Rheni*, Duciſſæ *Bavariæ &c.*

28. *Valetudinarium Muſis novis & XXII. Poëtis vetulis*, *frigidis*, *nudis*, *edentulis*, *claudis*, *Hymenæum Jacobi* REIHINGI . . *celebrantibus erectum. in* 4to. & *in* 12o. *Ingolſtadii & Dillingæ.* 1622.

29. *Aesculapius Cunradi* CELLARII, *ſive Pars II. Valetudinarii poetici Muſis novis &c. &c. erecti* . . *nunc inſigniter locupletati & dilatati de Cunradi* CELLARII *tonſtrina, Apollinis fiſco addicta, in* 4to. *Ingolſtadii.* 1622. De hoc & præcedenti Opusculo vide, ſi lubet, PLACII *Theatr. Anonym.* 1586. α. β. Ambo *prorſus docta & lepida* eſſe, monet *Phil.* ALLEGAMBE in *Biblioth. Script. S. J.*

30. *Triclinium nuptiale Jacobo* REIHINGO *novo nuptiatori a tribus SS. Patribus Baſilio*, *Chryſoſtomo & Ambroſio celebratum*, *cum tribus epicytharismatis Davidis*, *Auguſtini & Cypriani. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1622.

31. *Secunda Revocatio Jacobi* REIHING *ad aram veritatis revocata & in hoſtiæ vicem mactata. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1622. *Latine*, & *Germanice.* Opus dedicatum *Joanni Godefrido*, Epiſc. *Bambergenſi* & *Wirceburgenſi.*

32. *Gloriæ bellicæ SSmi. Maximiliani Ducis Bavariæ Libri XX.* nomine Academiæ Ingolſtadienſis ſcripti. *in* fol. *Ingolſtadii.* 1623.

33. *Scientia & Inſcitia in tratina juſtitiæ appenſa & D. Arnoldo de* RATH *Geldro - Bomellano, cum in* . .

Ingolſtadiana Academia 6. *Calend. Octobr... J. V. Doctor crearetur ... conſecrata.* in 4to. *Ingolſtadii.* 1623.

34. *Nova S. Scripturæ Tinea, hoc eſt: Jacobus* REIHING *Araneorum parens, divini verbi populator, ſuis e latebris excuſſus, in* 4to. *Ingolſtadii.* 1624. Opus dicatum *Joanni Chriſtophoro* Epiſcopo *Eichſtettenſi.*

35. *Litteræ annuæ Japoniæ, anni* 1624. in 8vo. *Dillingæ.* 1628. Ex Italico verſæ in linguam Latinam.

36. *Scarabæus, hoc eſt: Jacobus* REIHING, *Araneorum parens, qui, de Juſtificatione hæretice docens, ſuopte teſtimonio & reipſa immundus .. oſtenditur. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1625. Nuncupavit *Noſter* hanc Lucubrationem *Henrico* Epiſcopo *Auguſtano*, cujus beneficentiam totius,quo *Dillingæ* Philoſophiam docuit, triennii ſpatio ſibi impenſam prædicat.

37. *De Natura & Proprietatibus Angelorum Diſſertatio, defendente Thoma* RINGMAYR *Ord. S. Bened. Profeſſo in Weſſobrun. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1625.

38. *De Merito & Præmio Angelorum Diſſertatio, defendente Georg. Ludov.* ADAM *Herriedenſi. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1626.

39. *De Peccato & Supplicio Angelorum Diſſertatio, defendente Simone* FYRBAS *Ord. S. Bened. Profeſſo in Scheiren. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1626.

40. *Divi Eyſtettenſes:* WILIBALDUS, WUNIBALDUS, SOLA, WALBURGA, *ſermonibus aliquot e manuſcripto veteri Codice petitis, laudati. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1625. Dedicatio ſcripta eſt ad *Joannem Chriſtophorum* Epiſcopum *Eichſtettenſem*, in qua *Noſter*, ſe *ad pios hos & laborioſos, ceterum ſimplici candidoque ſtilo ſcriptos ſermones, e, manu haud legibili ſcripto, Codice Monaſterii*

naſterii Rebdorfenſis expediendos , *rogatu Jacobi* GRETSERI , qui *moriens* id flagitaſſet , *acceſſiſſe* monet.

41. *Honorarium Hæreticorum. in 4to. Ingolſtadii.* 1627.

42. *Libri duo de duobus Apoſtatis : ſive duæ Parænefes , in quarum I. exemplo Luciferi & malorum angelorum ; in II. dictis factisque Jacobi* REIHINGI, *Theodori* THUMII , *aliorumque Prædicantium aut Apoſtatarum oſtenditur : Quam ſit miſerum , a Deo & Veritate recedere ? in 4to. Ingolſtadii.* 1627. Opus dicatum a *Noſtro Jo. Ludovico* ab ULM Baroni in *Erbach* , S. R. I. Procancellario &c.

43. *Rerum variarum Libri III. poſthumi , quos ex Adverſariis Jac.* GRETSERI *S. J. Theologi Georg.* STENGELIUS *ejusdem Societ. Jeſu Theologus ſelegit. in 8vo. Ingolſtadii.* 1628. In Dedicatione ad *Leonem* MENZELIUM SS. Theol. Doctorem , & Univerſ. Ingolſtad. Procancellarium (*k*) *Noſter* ait : GRETSERUM morientem , quæ paraverat , Adverſaria tradidiſſe ſibi , ſe eadem poſteritati typi ope traditurum ; quod & præſtitit : prout ex dicendis patebit.

44. *Labyrinthi ab Aegyptiis poſiti Laudes cum mundi a Deo conditi encomiis expenſæ. in 8vo. Ingolſtadii.* 1628. Dicatum Opus *Wernero Tſerclaes* , Comiti *de* TILLY &c. &c. epiſtola in illius Herois laudes excurrente. In præfatione ait : ſe triplex Opus moliri , ſcilicet *Labyrinthi laudes* , *Labyrinthi fraudes* , *Labyrinthi duces.*

45. *Labyrinth oder Irrgarten , das iſt : Vergleichung des alten Labyrinth mit dieſer von Gott erſchaf-*

(*k*) In *Leonis* MENZELII laudem complura narrat *Jo. Nep.* MEDERER , in *Annal. Academ. Ingolſtad.*

ſchaffenen Welt. in 8vo. *Ingolſtadt.* 1629. Liber ex Latino *Noſtri* germanice converſus a *Coſma* SALHAUSER Soc. Jeſu, *Franciſcæ Barbaræ* Comitiſſæ *de Tylly* dicatus.

46. *Judex & Dux Hæreticorum hujus temporis, quem ex Adverſariis Jac.* GRETSERI.. *Georgius* STENGELIUS ... *in lucem protraxit. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1629. Opus dicatum *Joachimo* DENICHIO in *Erlau,* J. V. Doct. &c. &c. cujus laudes, uti & filiorum ejus *Caſparis* ac *Sebaſtiani* celebrantur (*l*).

47. *Libri V. de Feſto Nativitatis & Epiphaniæ Domini, quos ex Adverſariis Jac* . GRETSERI... *Georgius* STENGELIUS *concinnavit. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1629. Dedicatio ad Sodales Congregationis majoris academicæ ſcripta eſt.

48. *Tractatus de divinorum Judiciorum, ac præcipue quibus hunc mundum regit Deus, varietate, juſtitia, & æquitate.* Ita habet *Philipp.* ALLEGAMBE in *Bibl. Script. Soc. Jeſu, p.* 159. quin annum & locum impreſſionis addat: Ob eam cauſſam adducor, ut credam, ALLEGAMBIUM hæc narrantem indigitare voluiſſe Lucubrationes *Noſtri*, *no.* 64. 65. 66. 67. 69. 70. 71. 75. 76. 77. a me memorandas, ſubin in unum *Opus de Judiciis divinis* (V. *no.* 78.) congeſtas.

49. *De Natura Theologiæ Diſputatio, defendente Georg.* REISMILLER *SS. Theol. Licent. RR. & Ill. P. Joann. Chriſtophori Epiſc. Eichſtettenſis aulico Eccleſiaſte & ad S. Wilibaldum Canonico. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1629.

50. *De Scientia Dei Diſputatio, defendente Joanne* KELLER *SS. Theol. Licentiato & Parocho Hochenriedenſi. in* 4to. *Ingolſtad.* 1629.

51. *De*

(*l*) De *Joachimo* DENICHIO ejusque filiis vide *J. N.* MEDERER, loco mox citato.

51. *De Providentia Numinis Diſputatio, defendente Balthaſ.* PITTINGER *Monacenſi SS. Theol. Licent. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1629.

52. *De Prædeſtinatione Juſtorum & Reprobatione Malorum Diſputatio, defendente Joanne Adamo* PRUNNER *Dietſurdenſi SS. Theol. Licentiato, Parocho in Siesbach. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1629.

53. *De Statu Viatoris & Comprehenſoris Diſputatio, defendente Jacobo* VERSCHL *SS. Theol. Licentiato, Parocho Deggendorſenſi. in* 4to. *Ingolſtad.* 1629.

54. *De divinis & humanis Legibus Diſputatio, defendente Ratholdo* MORSTEIN *Rathodicellenſi Acroniano, SS. Theolog. Licentiato. in* 4to. *Ingolſtad.* 1629.

55. *De Diſpenſatione & Privilegiis Diſputatio, defendente Matthia* ALT *Dachavienſi SS. Theol. Licentiato, Parocho Pſaffenhoſenſi. in* 4to. *Ingolſtad.* 1629.

56. *Labyrinthi ab Aegyptiis ſtructi Fraudes cum Mundi a diabolo ſeducti periculis collatæ. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1630. *Pars I.* in qua *de Cauſſis periculorum* diſſerit Auctor, promittens, ſe *Parte II. Effectus periculorum* enarraturum. Sed hæc in vulgus non exiit. Dedicatio *Partis I.* ſcripta ad Jo. Erneſtum *Fuggerum* Comitem in *Kirchberg &c.* Sequitur Carmen propempticum *Franciſci de* MONTMORENCY Soc. Jeſu in laudem Libri.

57. *Parænesis de Ruina Luciferi, ceterorumque angelorum. in* 12o. 1630. *Ingolſtadii.* Dicatus Liber *Michaeli* Alterſpacenſi Abbati. Eſt *prima Pars* Lucrubrationis ſuperius *no.* 42. memoratæ.

58. *Paralipomena Jacobi* GRETSERI, *S. J. Theologi, ex ejusdem Notis & Adverſariis eruta.* Partes II. *in* 8vo. *Monachii.* 1633. Apud Melch. *Segen.* Dicatæ ſunt *Stephano* Abbati *Schyrenſi*, Ord. S. Bened.

59. *Ova paſchalia ſacro emblemate inſcripta & deſcripta.* in 8vo. *Monachii.* 1634. *Cum figuris* 100. Dicata Regi *Ferdinando III.* Archiduci *Auſtriæ &c. &c.*

60. *Vis & Virtus Exemplorum, hoc eſt: Solatia & Documenta, hæc moribus, illa temporibus noſtris adhibita.* in 8o. *Ingolſtadii.* 1634. Opus hoc *Noſter* dedicavit *Paridi* Archiepiſc. *Salisburgenſi* &c. in teſtimonium grati de beneficiis, quæ tum ipſe, tum alii Societatis Jeſu alumni ob belli Suecici tumultum exulantes ab hoc Præſule acceperant, animi. *Germanice* prodiit *Ingolſtadii.* 1650. in 8vo. a *Noſtro* dicatum *Mariæ Annæ* ex Archiducibus *Auſtriæ*, Electrici *Bavariæ.*

61. *Strena Piorum, ſeu Incitationes ad SS. Jeſu nomen amandum, venerandum, invocandum.* in 160. *Monachii.* 1637. Idem Opus a fratre *Georgii* noſtri, *Carolo* STENGELIO Abbate *Anhuſano* germanice verſum prodiit *Monachii.* in 8vo. 1638. uti ſuperiori paragrapho (*Car.* STENGELIUS) ad finem monere me memini. Alia Editio germanica, vulgata *Auguſtæ*, 1720.

62. *Aegyptiſcher Labyrinth, oder geiſtlicher Irrgarten der betrüglichen Welt.* in 8o. *Dillingen.* 1641. Videtur eſſe Verſio Libri: *Labyrinthi . . Fraudes &c.*

63. *Utopia.* Partus alienus & poſthumus, a *Noſtro* editus & *Sigismundo Franciſco* Archiduci *Auſtriæ*, *Epiſcopatus Auguſtani poſtulato Succeſſori* dicatus.

64. *Mundus, & Mundi Partes, divinæ bonitatis ac juſtitiæ præcones.* in 8vo. *Ingolſtadii.* 1645. Dedicatio *Noſtri* data eſt ad *Albertum* Abbatem *S. Petri Salisburgi*, in gratiarum actionem de inſigni charitate & beneficentia prorſus illuſtri, tum ſibi,

tum

tum fratri ſuo *Carolo*, impenſa : *quam* (ut ait *Noſter*) *tot jam annis, usque ad hunc diem, in abſentem continuas, & humaniſſimis litteris litteras meas fovens, & munificentiſſimis donis Muſas meas alens.*

65. *Sapientiſſima Dei mundum regentis Gubernatio, ex qua pendent, quæ vulgo in Caſu, Fortuna, Fato eſſe dicuntur. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1645. Opus a *Noſtro* inſcriptum ſereniſſimo nomini *Ferdinandi Caroli* Archiducis *Auſtriæ &c. &c. veteris promiſſi* (ut ait) *debitique* exſolvendi ergo.

66. *Sortes, quibus, ne temere cadant, temperandis : vel, ſi temere ducuntur, caſtigandis divini Judicii æquitas ſemper adeſt. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1645. Opus hoc ſuum *Noſter* dicavit *Sigismundo Franciſco* Archiduci *Auſtriæ* &c. cum prius ei, *tanquam Auguſtani Epiſcopatus poſtulato Succeſſori Opus alienum:* UTOPIAM, dedicaſſet.

67. *Spes & Fiducia, curis judiciisque Dei erga homines in hac vita exiſtentes firmata. in* 8o. *Ingolſtadii.* 1645. Opus ſacratum *Marquardo* Epiſcopo *Eichſtettenſi.*

68. *Gazophylacium ſacrarum Cogitationum in Feſtis totius anni, a Carolo* STENGELIO *Ord. S. Benedicti Abbate Anhuſano conceptum, Noſtri* autem cura editum. *in* 12o. *Ingolſtadii.* 1645. Vide, ſi lubet, ſuperiorem paragraphum : STENGELIUS (*Carolus*) inter *Latina*, *no.* 31.

69. *Matrimonia fauſta & infauſta, divinæ Providentiæ juſtitiam ac bonitatem commendantia. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1646. Dicavit *Noſter* D. Dominico *Tſchudi* Abbati *Murenſi*, ſuo olim diſcipulo, quem anno 1617. philoſophici Doctoratus pileo proniſſimo affectu ornarat.

70. *De Monſtris & Monſtroſis, quam mirabilis, bonus, & juſtus in mundo adminiſtrando ſit Deus, monſtrantibus. in* 8°. *Ingolſtadii.* 1647. Lucubrationem hanc *Noſter* ſacram eſſe voluit *Maximiliano Henrico* Duci *Bavariæ*, Coadjutori *Colonienſi* &c.

71. *Croeſus & Codrus, hoc eſt: Copiæ & Inopiæ damna vel lucra a bono juſtoque mundi gubernatore Deo diſtributa... In Spoliatorum ſolatium, & Spoliantium documentum. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1648. Nuncupatum Opus *Hermanno Jacobo* S.R.I. Comiti ab *Atthembs* &c.

72. *Exempla iræ divinæ per Pœnitentiæ opera nobis leniendæ. in* 8vo. *Ingolſtadii.* 1648.

73. *Exempla in VII. Vitiorum capitalium deteſtationem per Quadrageſimam anno* 1646. *narrata. in* 8°. *Ingolſtadii.* 1649. Dicata Jo. Rudolph. de *Rechberg* &c. Præpoſito cathedralis Eccleſ. *Auguſtanæ.*

74. *Exempla. Libri III. in* 4to. *Ingolſtadii.* 1650. V. *Mart.* LIPENII *Bibl. philoſ. p.* 494. & *C. G.* JOECHERI *Gelehrten - Lexicon.*

75. *De Honore dignis vel indignis juſte vel injuſte* (*Deo ſemper juſtiſſimo*) *dato, negato, violato. in* 8°. *Ingolſtadii.* 1650. Dicavit *Noſter* hanc ſuam opellam *Franciſco Guilielmo*, Epiſcopo *Oſnabrugenſi*, *Mindenſi*, *Verdenſi*, *Ratisponenſi*, cujus, adhuc adoleſcentis, pietatem doctrinamque in Academia *Ingolſtadiana* ſuſpicere coeperat.

76. *Talio, ſive metiens & remetiens Menſura, qua oſtenditur, hominibus tam beneficis quam maleficis plerumque pari calculo ſua opera compenſari. in* 8°. *Ingolſtadii.* 1650. Dedicatio ſcripta ad *Vitum Adamum* Epiſc. *Friſingenſem.*

77. *Cibus eſurientium, hoc eſt: Aequitas & Juſtitia Dei homines punientis, quando fames eſt. in* 8°. *Ingol-*

Ingolſtadii. 1650. Inſcriptum Opus Jo. Georg. Baroni *de* BUECH &c. Decano *Friſingenſis* Eccleſiæ cathedralis.

78. *Opus de Judiciis divinis , quæ Deus in hoc mundo exercet , conſcriptum & diviſum in IV. Tomos. Acceſſit Index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos & feſtos, ab ipſo Auctore confectus. in 4to. Volumina IV. Ingolſtadii.* 1651. Opus poſthumum , nomine Collegii Societatis Jeſu *Ingolſtadiani* dicatum *Ferdinando III.* Romanorum Imperatori,ſequentibus inter alia verbis: „ Hiſce modis pa-
„ rata ac reparata regna Auſtriacorum , ut apud
„ eosdem perennent, precatur modo e cælo *Georg.*
„ STENGELIUS . . . *Majeſtati veſtræ quondam ab ore*
„ *& calamo notus.* Quatuor ille Tomos *de Judiciis*
„ *divinis* . . dum Majeſtati veſtræ molitur inſcribe-
„ re . . tempus vitæ elabitur Auctori. . . Quod igi-
„ tur illi mors intercepit officium , illud nos ut oc-
„ cupemus , par eſt, qui voluntatis ultimæ tam ob-
„ ſequioſæ executores ut ſimus , multa nos mo-
„ vent “ . . .

De cætero conſtat hoc *Opus* ex prius a *Noſtro* ſeparatim editis , jam recuſis junctimque impreſſis Libellis; *Spes & Fiducia. Sapientiſſima Dei mundum regentis Gubernatio. Sortes. Mundus & Mundi partes. Matrimonia fauſta & infauſta. De Monſtris & Monſtroſis. Croeſus & Codrus. De honore dignis &c. Talio. Cibus eſurientium.* His addidit plurima *de Bello , Belli malis &c. De Morbis , Morborumque cauſſis &c. De Mortis memoria , cauſſis , diverſitate. De bona & mala Sepultura.* Aliæ Editiones hujus Operis ſunt *Colonienſis.* 1681. in *folio, Latine. Germanice* verſum prodiit *Auguſtæ* , aut (ſi mavis) *Dillingæ* , in *folio.* 1712. in 4. Tomis.

79. *De*

79. *De Deo Iſraelitarum Medico.* Hoc *Noſtro* tribuit *C. G.* JOECHERUS in *Gelehrten - Lexicon.*

80. *Declina a malo & ſac bonum.* in 12°. *Ingolſtadii.* 1642. Hoc *Noſtro* adſcribit *C. G.* JOECHERUS in *Gelehrten - Lexicon. Mart.* LIPENIUS in *Biblioth. theol. T. II. p.* 498. *Carolo* STENGELIO, ſed haud dubie, falſo attribuit. *Theophilus* GEORGII in *Lexico Librorum* noſtri *Georgii* eſſe indicat, ponitque editionem quandam *Colonienſem* anni 1704. Inter *Noſtri* Opera recenſet etiam, ex *Nathanaele* SOTVELLO, *magnum Lexicon Lipſienſe. T. XXXIX. p.* 1830.

81. Index concionatorius in omnes totius anni dies dominicos & feſtos. in 4to. *Ingolſtadii.* 1651. Ita *Mart.* LIPENIUS in *Bibl. Theol. p.* 650. Nullus dubito, quin hic ſit *Index* ille *concionatorius* ſuperius *no.* 78. allegatus, fors ob eam cauſſam ſeorſim vulgatus, ut, qui Libellos mox citato *no.* 78. laudatos, ſeparatimque prius editos poſſidebant, iisdem ad formandos Sermones ſacros uti commodius poſſent.

Præter memorata Opera, quæ lucem viderunt, alia in promptu habuiſſe *Noſtrum*, tradit *Philippus* ALLEGAMBE in *Biblioth. Script. S. J. p.* 159. ſed nullum illorum vulgatum eſſe, credibile fit.

1. *De Sacramentis in genere & ſpecie, ad Conſcientiam dirigendam, Libri II.*

2. *De Reformatione Hæreticorum.*

3. SCALIGER *emendatus.*

4. *Serpens explicatus contra Georgium* ZEAEMERUM *pro Domo Lauretana.*

5. *Politica* ARISTOTELIS *ſacris profaniſque Hiſtoriis illuſtrata.*

6. *De Fraudibus Labyrinthi, ſeu de Multitudine Damnandorum.* Procul omni dubio eſt hæc *Pars II.*

Libri:

Libri : *Labyrinthi Fraudes* , ſuperius *no.* 56. recenſiti.

7. *De Ducibus Labyrinthi* , *ſeu de Patrocinio Sanctorum.*

8. *De triplici Caſtitate. De Sirenibus* , *ſeu bona & mala Voluptate.*

9. *Pavor* (Lege : *Pavo*) *ſeu de Superbia & Superbo.*

10. *Lucifer, ſeu de ſuperbia Angelorum.*

11. *Adamus Deus* , *ſeu de Superbia primorum parentum.*

12. *Cainus* , *ſeu de Invidia & Homicidio ex ſuperbia oriundis.*

13. *Turris Babel, ſeu de Superbia ædificiorum* : & Libros alios *de Superbia.*

14. *De Figuris ſupremum Judicii diem repræſentantibus*

15. *De Signis præcedentibus* : *De Judicii die* : *De Inferno* : *De Cælo.*

16. *De Judæ proditoris variis peccatis* : *De beata Virgine cum Chriſto patiente.*

17. *Eccleſiaſtes ſeu Concionator inſtructus.*

18. *Notarius ſeu de modo notandi* , *quæ leguntur.*

19. *Materiam in omnia Evangelia totius anni.* Mihi videtur idem eſſe cum *Indice concionatorio*, de quo *no.* 78. & 81. ſermo ingeſtus eſt.

Hactenus ALLEGAMBE. Extant autem a *Noſtro* inſuper

20. *Epiſtolæ plurimæ* ad *Carolum* STENGELIUM fratrem ſuum , in ea *Collectione* , 3. Voluminibus comprehenſa , de qua ſatis dixi in paragrapho : STENGELIUS (*Carolus*) *p.* 146. Has præter, alia

21. *Anecdota* in Bibliotheca *San - Udalricana* , *Auguſtæ* , olim extitiſſe monet *Hiſtoria litteraria Ord. S. Bened. T. I. p.* 565. his verbis : *Georg.*

STEN-

STENGELII ... *Anecdota quædam haud ſpernenda, in tribus juſtæ molis voluminibus* (*m*) *contenta*, *& alia quamplurima*, *quorum fuſiorem recenſionem anno* 1639. *litteris conſignavit ejus loci* (monaſterii San-Udalricani) *cænobita Sympertus* FISCHER, *vir doctus.*

Habes, Lector! Vitam *Caroli* & *Georgii* STENGELIORUM, Virorum (puto) in primis dignorum, quibus encomium ſcriberem. Habes item *Catalogum Operum* utriusque, ſummo ſtudio, & qua fieri potuit, diligentia maximam partem ex oculari Librorum ab ambobus editorum inſpectione confectum eo fine, ut quæ ſunt cujusque, eadem ſibi is & habeat: cum prius a pluribus Bibliographis in nomine erratum ſit, modo, quæ *Caroli* ſunt, *Georgio*: viciſſim quæ *Georgii* ſunt, *Carolo* adſcribentibus. Ob hanc ipſam cauſſam fidem poſthac deroga omnibus, quæ in contrarium a quoquam Scriptore allata unquam fuere.

(*m*) Ubi *Hiſtoria litteraria &c.* ait: *in tribus juſtæ molis voluminibus contenta*, ego intelligo *Epiſtolas Noſtri* ad fratrem *Carolum.* Dum vero addit: *& alia quamplurima*, *quorum fuſiorem &c.* neſcio, quid dicam; cum horum nihil hodie extet amplius: immo ne quidem Recenſio a *Symperto* FISCHER conſcripta, ex qua, ſi ſupereſſet, certiora erui poſſent.

THOMAS (*Hieronymus*) rectius *Thomæ.*

Auguſtanus patria (*a*), *Juris utriusque Licentiatus*, *Gieſſæ* civitate *Haſſiæ*, ut credere fas eſt, maximam vitæ partem commoratus. Ab eo inveni Opera ſequentia:

I. *Auſonii Popmæ de differentiis Verborum Libri IV.* Hos edidit *Noſter* adjecto quodam *Auctario*, quod

(*a*) Ita ipſe de ſe in *Titulo* ad SCHARDIUM *redivivum.*

quod nullius momenti eſſe, *Jo. Chriſtian.* MESSERSCHMIDIUS ait (*b*). Nihilominus hic *Noſtri* labor repetitis typis prodiit (*c*).

II. *Titus und Tomyris*. 4o. *Gieſſen*. 1661. Hanc *Comoediam* verſibus germanicis elegantiſſime conſcriptam vidi meis oculis.

III. *Sonn - und Feſt - Tags - Andachten*. 8. *Gieſſen*. 1662. (*d*).

IV. *Diſputatio inauguralis de Confeſſionibus ex Jure civili, criminali, canonico*. 4o. *Gieſſæ*. 1668. (*e*).

V. *Chriſtiani* LIEBENTHALII *Collegium politicum ab innumeris mendis emendatum*. 8. *Gieſſæ*. 1668.

VI. *Commentatio de Vi compulſiva*. 4o. *Gieſſæ*. 1670. (*f*).

VII. SCHARDIUS *redivivus*, *ſive Rerum Germanicarum Scriptores varii*, *olim a D. Simone* SCHARDIO *in IV. Tomos collecti*, *diu deſiderati*. *fol. IV. Volumina*. *Gieſſæ*, *ex Officina Seileriana*, *Typis Hampelianis*. 1673. Cum *Schardianæ Collectionis* editio *Baſileenſis* perrara facta eſſet, multam ſe abs Eruditis gratiam initurum arbitratus eſt *Noſter*, ſi novam editionem, typis minutioribus excudendam, curaret. Hanc *Adolpho* ZOBELIO Patritio Auguſtano, *Andreæ* HUBERO, *Marco* HUBERO, patri ac filio, negotiatoribus primariis, *Raymundo* EGGERO mercatori celeberrimo inſcripſit, his inter alia verbis: „ Jam dudum puduit non feciſſe, quod omnes coæ- „ tanei patriæ commilitones. Venerati ſunt hacte-

„ nus

(*b*) In *Præfatione* ad *Auſonium* POPMAM a ſe editum.

(*c*) V. *Mart.* LIPENII *Biblioth. philoſoph. Tom. I. p.* 385.

(*d*) V. *Chriſt. Gottl.* JOECHER *Gelehrten - Lexicon*, *Tom. IV*.

(*e*, *f*) V. *Mart.* LIPENII *Bibl. jurid. p.* 85. 93. *G. M.* KOENIG *Biblioth*.

„ nus omnes veſtrum nomen, virtutem, gloriam,
„ vel ſcripta ſua dedicando, vel panegyrica Carmi-
„ na conſcribendo. Solus ego ex omnibus ſuper-
„ ſum, qui ſilentio veſtram laudem continui, non
„ quod ignota vel eſſet, vel mihi non videretur
„ adoranda.. ſed quod dignum quippiam non rep-
„ pererim, Vobis inſcribendum & dedicandum.
„ Non piget tamen fortunæ iſtius; quandoquidem
„ dignitas nobiliſſimi hujus Scripti reſarcire poterit,
„ quod mora a me peccatum eſt. SCHARDIUM vo-
„ bis offero.... Opus, fateor, non meum; præ-
„ fiſcine tamen dixerim, *ita opera mea emenda-*
„ *tum*, & *ad uſum accommodatum*, *ut non verear*
„ *Eruditorum ſubire judicium*, *utrum ille colligen-*
„ *do*, *an ego renovando Scriptores hos de Germania*,
„ *majorem laborem* & *induſtriam impenderimus?* "
Miror valde, *Burc. Gotth.* STRUVIUM (g), etſi hujus editionis mentionem faciat, editoris tamen, *Thomæ* noſtri, ne nomen quidem memorare. Majori laude dignum cenſuit *Jo. Chriſtoph.* WENDLERUS, qui eum in *Diſſert. II. de Merit. Reip. Auguſt. &c. p.* 58. *Marquardo* FREHERO junxit his verbis: *Adjungimus huic* (FREHERO) *virum recentiori ætate clarum & vivis jam exemptum Hieron.* THOMAM *Juris Licentiatum. Hic Schardianam Scriptor. Rer. Germanic. Collectionem anno* 1670. (melius 1673.)... *ſub titulo*: Schardius redivivus, *curavit recudendam.*

Reſtant duo, quæ moneam. 1o. Promiſit *Noſter* in *Præfatione* ad Comoediam ſuperius laudatam: *Titus und Tomyris*, ſe alium Librum, proſaice ſcriptum, editurum eſſe ſub titulo: *Der verführte Freyherr, oder der Laſterſpiegel*; quod promiſſum an expleverit, dicere non queo. 2o. Perilluſtr. *Paulus a*
STET-

(g) In *Bibliotheca hiſtorica*, 1740. *Tom. I. pag.* 788.

STETTEN *ſenior* (*h*) memorat, ſed exigua cum laude, ſequens Opus MSStum. quod ſe ſervare in ſua bibliotheca ait: *Augſpurgiſche Chronick von Erſchaffung der Welt bis Anno* 1634. *von Hieronymus* THOMAE. *MSS.* 4o. At hujus auctorem forſitan patrem *Noſtri*, aut propinquorum aliquem fuiſſe, auguror.

(*h*) *Geſchichte von Augſpurg, Tom. II. in kurzer Nachricht von Scriptoribus Rer. Auguſt.* §. *I. no.* 2.

TRADELIUS (*Georgius*)

Vitam TRADELII, Viri celeberrimi, *Juriſconſultorum Germaniæ, quos ætas illa tulit, omnium eloquentiſſimi*, Conſiliarii Reipublicæ *Auguſtanæ* daturus, quos fidiores, certioresque duces ſequar, quam *Aegidium Sebaſtianum* VOIT *a Berg*, & *Caſparum* TRADELIUM: hunc, filium: illum, generum *Noſtri*, virumque *Theodoræ* TRADELIAE, qui ambo patris, ſocerique amantiſſimi memoriam, editis *Parentalibus* (*a*), æternitati conſecrare adniſi ſunt? Hos

(*a*) Titulus ſequens eſt: *Parentalia N. & Cl. Viri Georgii* TRADELII, *utriusque Juris Conſultiſſimi, Ordinum Sueviæ, Auguſtæ Vindelicorum, illuſtriſſimæ Fuggerorum Familiæ, plurimarumque nobiliſſimarum Partium Advocati*. . . *variis Carminibus, Epicediis, Epigrammatis & Elogio celebrata: ab Aegidio Sebaſtiano* VOIT *a Berg, Fuggerano Quæſtore, genero: & Caſparo* TRADELIO, *filio, pietatis ergo edita*. in 4to. *Auguſtæ Vindel. Typis Joannis Prætorii*. 1599. Præfixa eſt Effigies *Noſtri*, a *Dominico* CUSTODE artificioſiſſime æri inſculpta. Aliam Editionem, anno 1616. vulgatam *Auguſtæ*, memorat *Paulus a* STETTEN *ſenior* in *Hiſtorie von Augspurg, Tom. I.* in *Vorbericht von Scriptoribus Rerum Auguſtanar.* §. *II. n.* 41.

Nomina eorum, quorum de *Noſtri* morte carmina in his *Parentalibus* extant, ſunt: *Nicolaus* REUSNERUS; *Aug.* MARIUS *J. C.* Collega & Affinis *Noſtri*; *Lucas* GEITZKHOFLERUS DD. Baronibus *Fuggeris* a conſilis; *Scipio* GEN-

Hos certe ſequi placet, ita tamen ut eorum narrationem variis *Notis* & a me *Obſervatis* interſtinguam.

Georgius TRADELIUS natus (*b*) *Dillingæ*, Epiſcopi *Auguſtani* ad *Danubium* nobili oppido, domeſtico ornamento non caruit: patre in ordine Senatorum iſtius municipii honeſtum locum obtinente, & una cum laudatiſſima conjuge, potius a virtute, quam ab ampliore fortuna gloriam ſibi comparante: ambobus tamen hanc ſibi vel maximam a ſupremo Numine datam felicitatem grato animo lætantibus; quod talem filium genuerint, cujus lumine & ipſi clariores haberentur, & toti ſuæ poſteritati ſplendidiſſimam facem accenſam eſſe cernerent.

Inge-

GENTILIS; *Conradus* RITTERSHUSIUS; *Melchior* KOCH JCtus Francus; *Salomon* FRENCELIUS; *Mich. Leonh.* RESCHINGEDERUS a conſiliis & ſecretis Principis Palatini *Neoburgenſis*; *Chriſtophorus* COLERUS Profeſſor *Altdorfinus*; *David* HOESCHELIUS; *Joannes* ORTELIUS Profeſſor *Lavinganus*; *Michael* VIRDUNGUS; *Michael* FENDIUS *Monh. P. L. Aegid. Sebaſt.* VOIT *a Berg* gener; *Caſpar* TRADELIUS filius, qui *Ecloga* 237. *verſuum*, inſuperque *Epicedio* 96. *verſuum* mortem dulciſſimi parentis, ſtudiorum cauſſa *Aureliani* tum commorans, planxit. Diſcet hinc Lector, quinam fuerint amici *Noſtro*, & quanto in honore apud illos *Noſter* fuerit.

Ceterum ex mox memoratis *Parentalibus*, vitam *Noſtri* dedit *Melchior* ADAMUS, at non ſine mendis: & quin ex *iisdem* monumenta litteraria *Noſtri* accurate enumeraverit. *Freherum* nil moror, qui in *Theatro Eruditorum* ADAMUM verbotenus deſcripſit. *Noſtri* etiam meminit KOENIG in *Bibl. vet. & nov.* Inſuper res ejus geſtas prolixe narravit *Paulus a* STETTEN *junior* in Libro: *Lebens - Beſchreibungen zur Erweckung bürgerlicher Tugend*, *T. I. p.* 197. *ſeqq.* uſus plurimum ſæpius memoratis *Parentalibus*.

(*b*) *Anno Chriſti* 1530, uti ADAMUS habet, nec inepte,

Ingenium pueri, ad maximum decus & famam ſempiternam nati, *Caſpari* TRADELII patrui, apud Dicaſterium *Auguſtanum* Juriſconſulti, diligens cura ſuſcepit, optimisque magiſtris apud urbem in utraque facundia liberaliter erudiendum tradidit. Jam tum enitebat in eo præclaræ indolis quædam admiratio. Nam & præceptorum expectationem antevertebat: & docilitatis laude omnes poſt ſe relinquens, æqualium venerationem ſibi conciliabat: prolixas orationes memoriter, & cum delectabili venuſtate, pronuntiabat: carminum Vergilianorum integros libros, vix terve quaterve accurate perlectos, ſine ulla linguæ hæſitatione, feſtive, modulato numerorum ſono, clauſo codice recitabat: quidquid ſuo Marte contexebat, puerilis judicii captum longe ſuperare videbatur.

Ut primum per ætatem licuit, a patruo iſto ſuo ad deſcribendum cauſarum civilium libellos, ac formulas adhibitus eſt; quas ille non ſolum celeri, & correctiſſimo calamo in mundiores chartas retulit, ſed diverſas ſuopte ingenio, oblatis cauſis, tam eleganter excogitavit, ut ad forum, & civilium negotiorum ampliſſimam tractationem, peculiari arridente aſtro, natus eſſe judicaretur.

Cum igitur, necdum ephebis exemptus non vulgarem in litteris progreſſum feciſſet, jamque majora concipiens, animum ad divini, & humani juris ſcientiam conſequendam applicuiſſet, præter patrui ſui piam liberalitatem *Auguſtani* quoque ſtipendii tenuioris fortunæ adoleſcentibus, liberalibus ſeſe mancipantibus ſtudiis, deſtinati ſubſidio fultus, apud propiores patriæ Academias, legalis diſciplinæ jactis feliciter fundamentis una cum generoſis quibusdam bonarum artium tyronibus, trans Alpes,

ad florentiſſimum *Patavii* Gymnaſium profectus eſt. Ubi aſſiduis vigiliis, pertinacique ſtudio, & plurima diſſerendi exercitatione, brevi tempore tantum profecit, ut non ſolum publica acclamatione emeritam lauream conſecutus; ſed etiam, ad enarrandum *Juſtiniani* Imperatoris *Inſtitutiones juris civilis*, cathedrali dignitate, ab æquiſſimis alienæ virtutis æſtimatoribus, iſtius celeberrimæ Scholæ primariis Anteceſſoribus honorifice fuerit ornatus (*c*).

Quo ille laudabili munere ultra biennium feliciter functus, magnam ſingularis memoriæ, promptæ eloquentiæ, exacti judicii, ſubtilis abſtruſarum quæſtionum inveſtigationis, dubiarumque acerrimæ diſceptationis & enodationis, denique omnibus numeris abſolutæ doctrinæ laudem atque famam, in eruditiſſimorum hominum iſta clariſſima luce, cum inſigni patriæ honore, poſt ſe reliquit: ut plane mirum non ſit natali ſolo reſtitutum, atque apud *Ingolſta-*

(*c*) Jure itaque ac merito *Nicol. Comn.* PAPADOPOLI in *Hiſtoria Gymnaſii Patavini*, *T. II. p.* 100. inter claros memorati Gymnaſii alumnos locum *Noſtro* dedit, vocans eum *magni nominis & ſingularis eloquentiæ Jurisconſultum*, iterumque *fori militem invictum.* Idem PAPADOPOLI vitam *Noſtri* ex *Melch.* ADAMO breviatim exhibuit : in eo tamen abs ADAMO diſſentit ; „ quod *Noſter* a primariis Aca„ demiæ *Patavinæ* Anteceſſoribus ad enarrandas *Inſtitutio-* „ *nes* cathedrali dignitate ornatus fuit. “ *Id quod* (Verba PAPADOPOLII interpono) *non auſim recipere*; *cum nullus in monumentis noſtris adſit idoneus teſtis*, *quo* THOMASINI *negligentia*, RICCOBONI *ſilentium reprehendatur. Fortaſſis ex iis fuerit aliquis*, *qui more vetito ſemper*, *at & uſurpato ſemper*, *privato lucro diſcipulos exercendos a Profeſſoribus publicis recipiunt.* Hæc PAPADOPOLIUS, cujus tamen ſolo *argumento negativo* agentis ſententiæ ſubſcribere nolim : cum filius & gener defuncti in *Parentalibus* contrarium diſertis verbis affirment ; niſi dicere placeat : *Parentantes* ſuæ

golſtadienſem (*) Academiam, legitima ducta uxore & ad conſtantem vitæ tenorem familia decenter ſtabilita, a non paucis imperii potentiſſimis Principibus, nobiliſſimis Ordinibus, ac liberis Civitatibus, ut aulis vel tribunalibus ſuis ſeſe adſcriberet, honeſtiſſimis propoſitis conditionibus certatim expetitum fuiſſe. Sed is præclaram *Auguſtæ Vindelicorum* Rempublicam, cui operam ſuam tota vita impenderet, omnibus aliis occaſionibus exercendæ virtutis, maturo animi judicio facile prætulit: vel dulcis patriæ inſito amore accenſus, a qua ſe longius amotum non voluit: vel pulcherrimæ urbis perampla celebritate, & omnium rerum uſibus humanis expetendarum opportuna affluentia pellectus: vel ingenuæ civilitatis, liberiusque vivendi ſtudio, ad id ipſo genio ſuo compellente incitatus.

In hac autem *Conſiliarii*, vel (ut loquendi mos eſt) *Advocati Reipublicæ* honorifica functione, dum cauſas civitatis apud judicia acriter defenderet, lites prudenter definiret, omniaque ad veram juris rationem adhibito æquitatis temperamento revocaret, dum plurimas Legationes, cum primi nominis Senatoribus, ad ſolennes Imperii (**) & provincia-

ſuæ erga mortuum pietati, famæque illius plus juſto aliquid] tribuiſſe. De reliquo idem PAPADOPOLIUS magnopere errat, dum *Noſtrum* Senatorem fuiſſe dicit. Non fuit is *Senator*, ſed in *Senatorum* comitatu ad comitia &c. miſſus.

(*) In *Academia* hac *Noſtrum* docuiſſe, affirmat *Paul. a* STETTEN *junior l. c. p.* 201. Sed *Annales Academiæ Ingolſtadienſ.* a *J. N.* MEDERER editi de hoc altum ſilent: immo *Noſtri* nomen ne afferunt quidem.

(**) Inter alia eum anno 1568. cum *Chryſoſtomo* PEUTINGERO & *Hieronymo* IMHOFIO a Senatu patrio *Monachium* legatum fuiſſe, ut *Wilhelmo* juniori, Bavariæ Duci cum *Renata* Lotharingica nuptias celebranti, fauſta quæ-

que

vincialium Ordinum conventus feliciter obiret, tantam exquiſiti judicii, abſolutæ eloquentiæ, & admirandæ promptitudinis famam aſſecutus eſt, ut ei a *Suevicæ Provinciæ ampliſſimo Senatu*, communia negotia, honeſtiſſimo conſtituto ſalario, commiſſa fuerint; pariterque cum illuſtrium Comitum, & inter hos ſplendidiſſima *Fuggerorum*, Baronum Imperii, familia, cum pleraque Nobilitate, ad cauſarum ſuarum patrocinium ſubinde vocaverint. Unde & nominis celebritas, & opum magnitudo ei accrevit.

Fuit quidem ſecuræ libertatis animorum tota vita amantiſſimus; hujusque ſtrenuus admodum propugnator; jura tamen & authoritatem legitimi Magiſtratus tam invicto mentis robore tutatus ſemper eſt, ut fortunarum & vitæ periculum ſubire maluiſſet, quam ab iſta laudabili conſtantia ſua quicquam recedere; id quod in illa graviſſima, & turbarum plena contentione, ob receptam temporum (*d*) emendatam diſtinctionem, ipſa re & opere teſtatiſſimum

que precaretur, lego apud SCHARDIUM *Script. Rer. german. T. IV. p. 72. b.* Rurſus eundem ad Comitia Imperii, a *Rudolpho II.* anno 1582. *Auguſtæ* habita, a Senatu patrio cum *Conrado Pio* PEUTINGERO deputatum invenio, ut qua Juris Doctores & Syndici Civitatis eisdem intereſſent. Confer *Paul. a* STETTEN *ſenior. Hiſtorie von Augſpurg, T. I. p.* 652. De aliis Legationibus a *Noſtro* obitis, & negotiis *Reipublicæ nomine* præclare ac laudabiliter geſtis conſuli poterit *Paulus a* STETTEN *junior, l. c. p.* 203.

(*d*) Intellige novum *Calendarium Gregorianum*, ob cujus introductionem in urbe *Auguſta* graviſſimus a Civibus acatholicis tumultus eſt excitatus. *Noſter* concivium ſuorum conatibus acriter obſtitit, juſſaque & auctoritatem Senatus conſtanter defendit. Ea re factum, ut famoſis libellis conviciisque vehementer impeteretur, quæ omnia magna-

tiſſimum fecit. Obtrectationes invidorum infracti animi magnitudine facile contempſit.

Quid autem homini natura mater, cui ſe benignam præbet, conferre præcipuum valeat, ſane in hoc incomparabili Viro mirifice oſtendit. Memoriæ tenaciſſimæ beneficio, quidquid vel olim legiſſet, vel nunquam intermiſſo quotidiano labore, in proceſſu ætatis, ex optimis Authoribus decerperet, optima fide, vixque mutatis verbis, cum audientium ſumma admiratione ſæpius recenſebat; Legum ſancita e propriis ſedibus depromebat; Scriptorum diſcrepantes ſententias paginis dinumerabat. Quando inopinatus & difficilis aliquis caſus obtigiſſet, in conſultationibus tam publicis, quam privatis, ipſamet prudentia, rationis optima dux, futuros eventus divinius non providiſſet. Eloquentiæ vero cum latinæ, tum vernaculæ redundantes divitias quis in eo non fuiſſet admiratus. Nemo laudando blandior; nemo gravior admonendo; nemo argumentorum vi atque copia uberior; nemo apta concinnitate verborum & ſententiarum felicior, nemo ponderoſior quisquam exſtitit.

 Præ-

magnanimiter contemnens a recto tramite ne latum quidem unguem deſcivit. Acceſſerat huic controverſiæ alia, maxima animorum contentione actitata, *de Jure vocandi Miniſtros Verbi*, quod Magiſtratus ſibi competere ſoli pertendebat. Per duplicis hujus tumultus tempora ſtrenuam *Noſter* Senatui operam calamo navavit ſuo; præcipue in *Refutatione*, quam Senatus contra *Georg* MYLII Librum: *Augſpurgiſche Händel*, typis vulgavit: quæ *Noſtrum* agnoſcit auctorem, uti reliqua omnia, quæ ſive in *Judicio Cameræ imperialis*, ſive alibi ſcriptim exhibita fuerunt: in quibus non ſolum ſolidæ doctrinæ, ſed etiam inſperatæ moderationis documenta reliquit. Vide *Paulum a* STETTEN *juniorem*, *l. c. p.* 204. qui iſta fuſe exſequitur.

Præterea *Demoſthenicum* illud ter in oratore maximum in eo ſic enituit, ut, vel *Aeſchini:* teſtimonio, ipſum authorem credi poſſet adæquaſſe. Nec minus calami incredibili quadam celeritate coram intuentibus ſtuporem incuſſit. Nondum maximis de rebus conſultatione aliqua ad finem perducta, ipſe ſaniora placita ſcripto comprehenſa cum audientium applauſu proferebat.

Proinde cum hæc ſua inimitabilis induſtria, ſolertisque ingenii expedita facultas, crebris Imperii comitiis, aliisque celeberrimis Conventibus plurimum ſibi authoritatis contuliſſet; nulla fere majoris momenti res in publicam deliberationem venit, in qua non ipſius ſpectatiſſima prudentia, erudita facundia, & promptiſſima politi ſtyli elegantia expeteretur; adeo, ut *Maximilianus II.* Romanorum Imperator ad aulam ſuam cæſaream opimis conditionibus benigniſſime invitaret; illo civilis vitæ tranquillitatem vel maximo dignitatis ſplendori, immoto animi judicio, conſtanter præferente: etſi alioquin emeritæ virtutis condigna præmia non deſideraverit, a Cæſare nobilitatis inſignibus, ad perpetuum poſteritatis ſuæ ornamentum ſplendide decoratus.

Inſuper a patruo ſuo, de quo ſuperius mentio facta eſt, Liberis deſtituto hæres teſtamento ſcriptus, familiam ſuam longe majoribus, honeſto labore partis, opibus confirmavit, nec non claris affinitatibus e Patritio ordine exornavit.

Conjugii fidem ſanctiſſime coluit. E prima uxore (*e*) *Ingolſtadii* ducta filium *Philippum* habuit; qui paternis veſtigiis inſiſtens, eosdem Jurisprudentiæ pulcherrimos titulos florente ætate adeptus, induſtria-

(*e*) Huic nomen fuit *Sabina Lechneria.*

ſtriaque ſua partim patriæ, partim ſereniſſimo *Bavariæ* Duci, pariterque illuſtribus & nobilibus quibusdam Partibus comprobata, paucis ante parentis obitum diebus vita functus eſt (*f*). Duas itidem filias ex eodem matrimonio, nobilibus & claris nuptiis decoratas, ſuſtulit; quarum major ſimiliter patris fatum paucis menſibus antevertit.

Secundam uxorem e Patritio genere (g) ſine liberis morte ſublatam amiſit. Cum tertia, honore Majorum, pietate, moribus, prudentia, frugalitate lectiſſima fæmina, *Veronica* (*h*) undetriginta annos concordiſſime vixit, ſex liberorum pater ex ea factus, filiorum trium, totidemque filiarum; ſed ex his majore natu filio *Georgio*, ante annum paterni obitus, *Venetiis* inopinato caſu ſublato, fati acerbitatem mater provida & pia diſſimulatione apud conſternatum patrem mitigavit.

Cæterum præter maximarum virtutum felicem confluentiam, id etiam reliquis ſuis donis blandientes Gratiæ adjunxerunt; quod a gravioribus curis & laboribus animum aliquantum remittens, apud domeſticos & amicos jucunda quadam jocorum civilium venuſtate ſermones familiares condiebat,

 lepo-

(*f*) *Philippi* TRADELII Epitaphium exhibet *Daniel* PRASCHIUS in *Epitaph. Auguſt. T.I. p.* 268. his verbis.: *Anno* 1598. *den* 26. *Januar. ſtarb der edel hochgelehrt Philipp Tradel beeder Rechten Doctor, fürſtl. Durchlaucht in Bayrn Rath, und Fuggeriſcher Advocat.* . .

(g) Fuit hæc *Sabina Pfiſterin*, quam Noſter ao. 1564. in matrimonium duxit, anno autem 1569. morte ſibi ereptam amiſit teſtante *Schellenberger Hochzeit - Regiſter MSSto. in 4to.* Confer *Cruſii Rer. Suev. Dodec. III. p.* 722.

(*h*) Eſt hæc *Veronica Ketzerin*, vel *Kützerin*, quæ ei anno 1569. 19. Maji nupſit, maritumque moriendo anno 1612. ſecuta eſt. Vid. *Schellenberger l. c. in 4to.* item *Dan.* PRASCHII *Epitaph. Auguſtan. T. II. p.* 17.

leporumque erudita feſtivitate accumbentes ad honeſtam hilaritatem provocabat.

Noviſſimam uxorem gratiſſimam itinerum ſuorum comitem habuit; cum propter mores toto animo ab ſe probatos, tum, quod corporis obeſioris mole gravato, ejus ſibi opera ad valetudinis curam peropportuna fuerit.

Nihil unquam otio indulſit, ſed omne tempus ab actionibus & negotiis vacuum legendo, ſcribendo & meditando traduxit, niſi quod plerumque a prandio, valetudinis cauſa, vehiculo per unam alteramque horam utebatur.

Sed enim tanto pulcherrimarum ſcientiarum ardore perpetuo flagrabat, ut etiam *Cabalæ* diſciplinæ abſtruſæ myſteria, deguſtata mediocriter *Hebræorum* ſacra *lingua*, miro ingenii acumine aſſecutus, de omnibus fere naturæ arcanis multoties ſubtiliſſime diſſerere ſolitus fuerit. Ingraveſcente vero ætate præter Juriſperitorum vaſtos commentarios ſanctorum Patrum nunquam intermiſſa lectione plurimum ſeſe oblectabat.

Scripſit etiam quam plurima, quæ ſcriniis ſuis recondidit, præſertim *illuſtrium Cauſarum ad juſtitiæ libram exquiſitiſſime appenſas Conſultationes*, quarum duo denſiſſima volumina filiis hæredibus reliquit. E quibus natu major *Caſparus* (*i*) hoc tempore *Aureliæ* ad Ligerim, Gallorum celeberrimo Gymnaſio, ad paternæ gloriæ poſſeſſionem laudabili conatu acriter adſpirans, ea, doctis Viris liberali-

(*i*) A *Caſpare* TRADELIO (præter ſuperius memoratam *Eclogam* & *Epicedium*, quibus parentis optimi obitum planxit) extant etiam: *Quæſtiones quædam controverſæ*, *reſpondente Caſparo Tradelio. Aureliæ.* 1601. V. EHINGER *Catalog. Biblioth. Auguſtanæ*, *p.* 239.

raliter gratificando, aliquando in lucem proferre procul dubio non intermittet; cum pater hac in parte minime ambitioſus præter *pios aliquot Libellos*, quibus Fidei chriſtianæ rationem reddit, typis litterariis nomine ſuo nihil divulgaverit; editurus forſan Reipublicæ *Statuta civilia* ab ſe in juſtum volumen redacta, luculenter aucta & pulcherrimo ordine digeſta, ſi fata vitam prorogaſſent, donec Senatus - Conſulto confirmarentur.

Septuageſimum autem annum nondum attingens, cum Senatoribus *Auguſtanis* ad Comitia Imperii anno chriſtianæ ſalutis nonageſimo octavo *Ratisbonæ* Legationis munere functus, in ejulatu præſentis uxoris 13. Kal. Februarii calculi doloribus, omnem medicæ artis opem ſuperantibus, compoſito ad Deum animo, & rite ſupremi elogii confectis tabulis, quibus & Reipublicæ olim, dum in bonis literis tyrocinium ponere, ſibi collatum beneficium, pio Legato eleemoſinæ publice adſcripto, grate remuneratus, in fata conceſſit. Inde Principum, & ſacri Imperii Ordinum nobiliſſimis Legatis funus *Ratisbonæ* extra portam ſolenni comitatu proſequentibus, ejus cadaver *Auguſtam* reportatum ad ædem cathedralem Deiparæ virginis, proprio tumulo (*) honorificentiſſime illatum eſt. Inſuper & (Lege : *extat*) monumentum marmoreum apud *S. Annam*, cui *Theodoræ* unice dilectæ, nobilique matrimonio ornatæ filiæ, ſicut pater ab exemplo in *Italia* ab ſe olim obſervato in mandatis reliquerat, Epigramma inciſum legitur, ab hæredibus erectum

D. O.

(*) Epigraphen tumuli exhibet *Dan.* PRASCHIUS in *Ep taph. Auguſt. P. II. p.* 17.

D. O. M. S.
GEORGIO TRADELIO
PRIMARII NOMINIS
ET SINGVLARIS ELOQVENTIAE
I. CONSVLTO
PROVINCIAE SVEVICAE
TVM AVGVSTANAE
MVLTARVMQVE ALIARVM
RERVMP. ET ORDINVM
ADVOCATO
QVI ANNO DOMINI CIƆ. IƆ. IIC.
XIII. CAL. MARTII.
IN COMITIIS REGEN.
REIP. AVGVSTANAE LEGATVS
IN VLNIS LACRIMANTIS VXORIS
ANIMAM DEO PIE REDDIDIT.
MARITO ET PATRI DVLCISS.
VERONICA KETZERINA CONIVNX
ET SVPERSTITES LIBERI
MVLTIS CVM LACRIMIS POSVER.
VIXIT AN. LXVII. M. X. DIES VIII.

Theodora Filia,
Aegid. Sebaſt. Voit a Berg conjunx,
in Tumulum Patris.

Quæ miſeranda tuo impoſui nunc ſaxa ſepulchro,
Accipe pro meritis, mi Pater! innumeris.
Si mihi marmoream licuiſſet ſumere formam;
Ipſa forem, haud alius, quo tegerere, lapis:
Inciſisque notis legerer: THEODORA *parentis*
Fit tumulus, reddens oſſibus oſſa piis.

Fuit *Noſter* corporis ſtatura mediocri, quæ tamen heroicæ frontis dignitati vix quidquam detrahebat: fuit latis humeris ac pectore lato, infinitas fæcundiſſimæ mentis opes occultante; quæ omnia

ad

ad reliquum corpus, tereti quadam obeſitate compactum, non ſine apta ſymmetria reſpondebant, adeo ut ſpectatæ proceritatis viris eum in ambitu conferre licuerit. Ubi vero niveum fluentiſſimæ orationis candorem, ſive quæ ad rem facerent, prudentiſſime ſuadendo: ſive virtutis divinam ſpeciem juſtis præconiis extollendo: ſive pium ac æquum contra nefarios aſſultus acerrime propugnando: concitatiſſimi torrentis in morem proferebat; tum & ſemetipſo major, & circumſtantibus omnibus auguſtior, & adverſariis gravior videbatur, quam ut ad reluctandum viribus ſuis confidere auderent. Hactenus *Parentalia.* —

Modo de litterariis *Noſtri* monumentis paulo fuſius, quam ab iis, qui hactenus de TRADELIO ſcripſerunt, dicendum mihi eſt.

I. Nonnulla, a ſe ſcripta, edidiſſe *Noſtrum* eruere licet ex *Sim.* SCHARDII *Scriptoribus Rer. german. Tom. III. p.* 109. ubi in *Catalogo Perſonarum, quæ tempore electionis & inaugurationis Maximiliani II. in Regem Romanorum Francofurti anno* 1562. *fuerunt*, TRADELIUS *inter Viros editis Scriptis celebres* connumeratur. Sed quænam illa Scripta ſint, hactenus indagare haud quivi.

II. *Pios aliquot libros* typis divulgaſſe *Noſtrum*, tradunt ſuperius allegata *Parentalia*; quin tamen iſtos accuratius indicent. Fors in horum numerum referendi ſunt illi, quorum titulum *Joannes* CLESSIUS (*k*) ſic effert: 1º. *D. Georgii* TRADELN *Judicium und Ableinung über ein erſchrecklich Arrianiſch, in Pohlen von Chriſtoff* OSTERROTH *ausgegangener Schrifft.*

(*k*) In *Elencho conſummatiſſimo unius Seculi. in 4to. P. II. p.* 47. ubi, etſi TRUDELN vocetur *Noſter*, tamen certe error typi eſt.

Schrifft. in 4to. *Franckfurt. Egenolphs Erben.* 1596.
20. *Sechs und fünffzig kurze Gebett für die Reyſende unnd ſonſten. Ibidem.* in 8o. 1598. Confer JOECHERN *Gelehrten-Lexicon. T. IV.* *Paul.* a STETTEN *juniorem*, *l. c. p.* 217.

De editis hucusque. Inedita autem *Noſtri* ſunt, quæ ſequuntur:

III. *Illuſtrium Cauſarum ad juſtitiæ libram expenſarum Conſultationes. Tomi II.* de quibus *Parentalia* meminerunt, ſpemque fecerunt: eas a filio *Caſparo* typis vulgatum iri. Sed hoc conſilium exitu plane caruit. Hinc JOECHERN in *Gelehrten-Lexicon* bene ait: *Noſtrum* has *Conſultationes* ſcripſiſſe; quin addat: & vulgaſſe.

IV. *Statuta civilia Reipublicæ Auguſtanæ*, *luculenter aucta &c. Volumen unum.* Vide mox citata *Parentalia.* Neque hoc Opus lucem vidit unquam: circumferri tamen manuſcriptas *ad aliquot Conſuetudines Juraque ſingularia Reipublicæ Auguſtanæ Georgii* TRADELII ... *Obſervationes quasdam practicas iis*, *qui in foro publico Auguſtæ verſantur*, *non minus utiles quam neceſſarias*, monet *Paul.* a STETTEN *junior*, *l. c. p.* 217. addens: eas ſolide admodum ſcriptas eſſe.

V. *Hiſtoria Rerum memorabilium Pontificum & Imperatorum Romanorum*, a *Bernardo* HEUPOLDO (*l*) *Auguſt. in Latinum verſa & notis illuſtrata*: *cujus*

(*l*) Injecta HEUPOLDI mentio ſuadet, aut potius exigit, ut de ejus meritis pauca dicam; cum & ipſe pluribus, tum ad cognitionem Rerum *Auguſtanarum*, tum ad uſum & commodum juventutis ſcholaſticæ facientibus, libris editis locum ſibi in hac *Bibliotheca* mea vindicet.

In

jus eſt autographum. Ita habet *Catalogus Bibliothecæ* SPIZELIANAE, *pag. ultima*, ubi *Manuſcripta* recenſentur. Hunc *Codicem* poſtea ſuum fecit *Jo. Georg.* SCHELHORNIUS *ſenior*, qui eundem *cimelii loco habendum*

Is anno 1589. & ſequentibus in ſchola *Annæana*, *Auguſtæ*, docuit; uti teſtatum facit CROPHIUS in *Hiſtor. des Gymnaſiums zu St. Anna &c. p.* 101. Eundem celebribus *Sæculi XVII.* Lexicographis annumerare non dubitavit FABRICIUS in *Abriß einer allgem. Hiſtor. der Gelehrtheit, P. I. p.* 151. Ejus extant, præter *Hiſtoriam* ſupra memoratam, ſequentia. I. *Künſtlich luſtig Losbüchlein ſamt einer angehängten Tafel von Träumen.* in 8°. *Franckfurt.* 1595. II. *Parabolæ und ſchöne holdſelige Gleichnuſſen aus H. Schrifft.* in 8°. *Franckfurt.* 1596. III. *Beſchreibung der Gemälde an dem Weberhauſe zu Augſpurg: in deutſchen Verſen. Augſpurg.* 1607. IV. *Grundliche und ordentliche Beſchreibung der Gemählde an den* 3. *Thürmen der löbl. Reichs - Stadt Augſpurg, von Bernhard* HEUPOLD *der* 3*ten. Claſſe bey St. Anna Præceptorn reimenweiſ, und dann von Georgio* FABRO, *ſeinem Mit - Conſorten, in lateiniſche Verſe transferirt.* 1613. V. *Dictionarium erklärend allerley ſchwere Wörter, ſo in der deutſchen Sprach eingeriſſen.* in 8°. *Baſel.* 1620. VI. *Kurze beyläufige Beſchreibung des neu - erbauten,* 1615. *angefangenen Raths - Hauſes in Augſpurg, in deutſche Reimen verfaſſt. Augſpurg.* 1620. VII. *In Reimen verfaſſte Beſchreibung der des H. R. R. Stadt Augſpurg berühmten lateiniſchen Schule bey St. Anna, vom Urſprung an ſelbiger Schule im Jahr* 1531. *bis in Jahr* 1623. *und Erzehlung, wie ſelbe* 1613. *vom Grund auf wiederum von neuem zu bauen angefangen, und anno* 1616. *gänzlich vollendet worden, nebſt einem Catalogo Præceptorum &c. Augſpurg.* 1623. *Bey David Francken,* in 4to. VIII. *Terentii Afri Comoediæ VI. germano - latinæ terſiſſimis Verſionibus Matthiæ* SCHENCKII *& David.* HOESCHELII *&c. Opera & Sumptibus Bernardi* HEUPOLDI *foras datæ,* 8°. *Auguſtæ,* 1624. Foetus, ſi *Jac.* BRUCKERO (in *Vita* HOESCHELII) credimus, tantis nominibus indignus, ſine dubio ex Dictatis, olim eorum diſcipulis oblatis, conſarcinatus. Confer, ſi libet, FABRICII *Bibl. lat.* IX. *Flores Terentiani & Plautini latino-germa-*

bendum eſſe pronunciat (penes quem & fides ſit) ſimulque *Titulum* prolixe exſcribit in *Amænit. eccleſiaſt. T. II. p.* 221. 222. Ego ſummam illius adſcribere ſatis habeo : *Hiſtoria Rerum memorabilium a Pontificibus & Imperatoribus Romanis geſtarum. Item de Antichriſto & ipſius ſignis ac prodigiis .. teſtimoniis SS. Scripturæ & Orthodoxorum hiſtoriis , nec non miraculis tam in cælo quam in terra factis .. breviter adumbrata .. per .. Georg.* TRADELIUM ... *olim ex multis Hiſtoriographis germanice congeſta : & a me Bernhardo* HEUPOLDO .. *in latinum ſermonem converſa.*

germanici. in 8o. *Auguſtæ. Apud Sebaſt. Mylium.* 1628. X. *Plautus redivivus , hoc eſt : Sententiæ inſigniores ex ipſius XX. Comoediis excerptæ , latino-germanice converſæ , & in locos communes digeſtæ.* in 8o. *Auguſtæ.* XI. Præterea continuavit *Joh.* SCHELLENBERGER *Augspurgiſches Hochzeit-Regiſter;* quod *Regiſtrum* nunquam typis editum fuit , ſed tantum manuſcriptum hinc inde in manibus civium *Auguſtanorum* verſatur. Vide *Pauli a* STETTEN *ſenior. Hiſtorie von Augſpurg* , in *Vorbericht de Script. Rer. Auguſt.* LIPENII *Bibliothecam theolog. & philoſoph.*

WAGNER (*Petrus*)

Petrus WAGNER *Auguſtanus* (*a*) Regulam *S. Benedicti* in monaſterio *SS. Udalrici & Afræ* amplexus , vixit ibi poſt medium ſæculum XV. laudatus doctrinæ ergo a *Caſimiro* OUDINO (*b*) : *Bernardo* PEZIO (*c*) : *Caſpare* BRUSCHIO (*d*) : *Corbiniano* KHAM-

(*a*) *Auguſtanum* fuiſſe affirmat P. KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. II. p.* 279.

(*b*) In *Commentario de Scriptor. eccleſ. T. III. p.* 2720. ubi fuſe de *Noſtro* differit.

(*c*) In *Diſſertatione iſagogica* ad *Tom. I. Theſauri Anecdotor. noviſſ. p.* XXXIII. & in *Tom. II.* memorati *Theſauri , P. III. p.* 450.

(*d*) In *Monaſteriologia , p.* 152.

KHAMMIO (*e*): *Magnoaldo* ZIEGELBAUER, & *Oliverio* LEGIPONTIO (*f*): *J. A.* FABRICIO (*g*).

Claruit *Noſter* ſub tribus Abbatibus *San - Udalricanis*, nimirum *Melchiore de* STAMHAM, *Henrico* FRIES & *Joanne a* GILTLINGEN (*h*). Fuit ſui monaſterii Bibliothecarius, cumque circa annum 1493. quidam *Georgius* BOLSTER Monachus *Andecenſis* (*i*) *Auguſtæ* in cænobio *SS. Udalrici & Afræ* aliquamdiu hoſpitatus, Bibliothecam variis metris decoraſſet, *Noſter* eandem SS. Patrum auctoritatibus muniendam ſibi ſumpſit (*k*) Fuit præterea *Subprior* aſceterii ſui, & bina adeo vice *Prior*; ſecunda ſcilicet vice, quando *Conradus* MOERLIN anno 1496. ex Priore Abbas factus eſt (*l*).

Demum anno 1501. *Joanne* HARTLIEBIO Abbate *Thierhauptano* munus ſuum abdicante, poſtulatus *Noſter* ei monaſterio præeſſe coepit (*m*). Iſtam autem

(*e*) In *Hierarchia Auguſtana*, *P. II. p.* 279. & *P. III. p.* 101.

(*f*) In *Hiſtoria litterar. Ord. S. Benedicti*, *T. I. p.* 564. & *T. IV. p.* 526. 508.

(*g*) In *Bibliotheca med. & inf. Latinitatis. Edit. Manſianæ*, *T. V. p.* 282.

(*h*) *Caſ.* OUDINUS *l. c.*

(*i*) De *Georg.* BOLSTER in tranſitu notavi quædam in *Bibliothecæ* meæ *Auguſtanæ Alphabeto. I. p.* 216.

(*k*) Ita teſtatur *W.* WITTWER in *Catal. Abbatum San-Udalrican.*

(*l*) Sic monet *W.* WITTWER *l. c.* ſub finem.

(*m*) KHAMMIUS in *Hierarch. Auguſt. P. III. p.* 355. 360. & BRUSCHIUS in *Monaſteriologia. p.* 152. Hinc minime

autem dignitatem haud diu pacate tenuit; namque, anno 1504. per belli *Bavarici* tumultus bona monaſterii omnia amiſit, ipſiusque cænobii exuſtionem pati coactus eſt , vix non integro biennio apud fratrem ſuum Auguſtæ exulans (*n*); donec tandem a nobili Viro *Michaele* RIEDERER A BOXBERG ſuo monaſterio poſtliminio reſtitutus fuit. Agebatur tum annus 1506. quando , Bellonæ motibus ſedatis, *Noſter* modis , quibus poterat , omnibus monaſterium inſtauravit. Obiit diem ſupremam anno 1511. (*o*).

Doctrinæ ſuæ *Petrus* noſter documenta in monaſterio *San - Udalricano* reliquit ſequentia :

I. *Congeſtum Monachorum illuſtrium*, *ſive Liber de Viris ac Fœminis vitæ ſanctimonia & doctrina celebribus ex Ordine S. Benedicti.* MSStum. in 4to. quod cum a nullo Auctorum , qui de illo ante me egerunt , bene deſcriptum fuerit , operæ pretium me facturum exiſtimo , ſi hoc loco accuratam ejus deſcriptionem dedero. Eſt autem ſat grande Volumen , *foliorum* 122. non ſeptem , ut nonnulli tradiderunt , ſed undecim Capitulis conſtans. Incipit: *In*

me credendum Anonymo WESSOFONTANO , qui *Petrum* noſtrum e cænobio *San - Udalricano* ad abbatiam *Weſſofontanam* evocatum fuiſſe , falſo litteris tradidit. Vide PEZII *Diſſertat. iſagog.* ad *Tom. I. Theſauri Anecdot. noviſſ.* *p.* XIX. XXXIII.

(*n*) De his plura vide apud KHAMMIUM in *Hierarch. Auguſtana* , *P. II. p.* 279.

(*o*) Vide mox citatum KHAMMIUM , *P. II. p.* 279. & *P. III. p.* 355. 360.

In hujus calamitoſæ lethalis vitæ errorum nebulas atque miſeriarum animæ corporiſque, heu! mille angores &c. &c. Finito Prologo agit *Noſter* de omnibus Ordinibus tam ante, quam poſt *S. Benedictum* exortis, incipiens a primis Anachoretis *Paulo*, *Antonio &c.* His deſcriptis ad Ordinem *S. Benedicti* (hunc maxime ſui ſcopum laboris ſibi propoſuerat) & quos hic, velut fæcunda arbor, protulit ramos, ſcilicet Ordinem *Cluniacenſium*, *Camaldulenſium*, & ceteras Ordinis Benedictini propagines enumerandas ſtudioſe progreditur. His quaſi quibusdam Præliminaribus ſuccedit Opus ipſum in 11. Capitula ſeu *Titulos* diſpertitum. *Primus* Titulus complectitur *Pontifices* ex Ordine aſſumptos. *Secundus* Monachos *Martyres* enumerat. *Tertius* eos, qui ad *Patriarchatus* & *Archiepiſcopatus* evecti fuerunt, comprehendit. *Quartus* Monachos *Cardinales* habet. *Quintus* de Monachis, qui *Nuntii* ſeu *Legati Apoſtolici* fuerunt, aut pro Infidelium converſione aliave Eccleſiæ utilitate a ſummis Pontificibus miſſi ſunt, diſſerit. *Sextus* de Monachis *Epiſcopis* tractat. *Septimus* Monachos *Scriptores* exponit. *Octavus* enumerat *Imperatores*, *Reges*, *Duces*, *& Principes*, *Comites*, aliosque *Nobiles*, qui veſtem monaſticam ſumpſerunt. Titulus *nonus* vel ſanctitatis vel alio nomine illuſtres *Abbates* continet. Titulus *decimus* ſanctos vel alio nomine illuſtres *Monachos* recenſet. Titulus *undecimus* denique de *Abbatiſſis* & *Monachabus* illuſtribus pertractat. Totum Opus claudit Epiſtola *Noſtri* dedicatoria ad *Joannem de* GILTLINGEN Abbatem, data anno 1493.

Repperitur idem Opus in Bibliotheca *Tegernſeenſi*, ubi Auctor *Petrus Abbas Thierhauptanus* diſer-

te vocatur. Habetur etiam in Bibliotheca *Paulina*, *Lipſiæ*; prout ex FELLERO docet Caſ. OUDINUS in *Comment. de Script. eccleſ. T. III. p.* 2720. monens inſuper, *Noſtrum* hunc Librum ſub *Melchiore de* STAMMHAM, & *Henrico* FRIES, Abbatibus *San-Udalricanis* (Hos ipſos doctrinæ ergo *pag.* 121. 124. ſuperius laudavi) confeciſſe, ac demum eorum ſucceſſori *Joanni de* GILTLINGEN, de quo pariter ſuperius *pag.* 129. honorifica mentio a me injecta fuit, dedicaſſe. Servatur quoque in Bibliotheca *Cæſarea*, *Vindobonæ*, teſte *Petro* LAMBECIO in *Commentar. T. II. p.* 827. Edit. *Kollarianæ*, & *T. I. p.* 655. transſcriptus (*p*) a *Joanne* GRIESHERR, cujus itidem ſupra paucis memini, anno 1520. Bene notes, velim, Lector! conſulto me dicere: *transſcriptus*; nam etſi inficias ire nolim, *Joannem* GRIESHERR monachum *San-Udalricanum* auxiſſe forſitan Opus atque limaſſe, uti vult OUDINUS *l. c.* tamen *Petro* WAGNER illius conſcripti laus, ſi non integra, at certe maxima manere debet. Et profecto illud *egregium* eſſe, affirmat *Bernardus* PEZIUS *l. c.*

II. *Congeſto* huic ſuo ſequenti erudita Lucubratione proluſiſſe videtur *Petrus* WAGNER; namque anno 1487. omnes *Sanctos Ordinis Benedictini*, in apotheoſin relatos, collegit; quos poſtea *Leonardus* WAGNER (De hoc ſuperius, *pag.* 127. dixi) in membrana auro & iconibus decorata pro ſtupenda, qua

(*p*) Solebant illa ætate Monachi *San-Udalricani* Confratrum ſuorum Lucubrationes ſæpius tranſcribere (uti ſuperius in MAYSTERLINO No. I. II. monui) & in fine earum nomen ſuum apponere: quin ob id confici inde debeat, eos Librorum transſcriptorum Auctores eſſe.

qua valuit, ſcribendi arte elegantiſſime conſcripſit. Rei hujus ſeriem ſequentibus narrat *W.* WITTWER in *Catalogo* MSSto. Abbatum *SS. Udalr.* & *Afræ.* „ Sub ſæpe dicto Ven. Abbate *Johanne* (*de* GILT- „ LINGEN) quidam Conventualis & Profeſſus hu- „ jus loci, dictus *Petrus* WAGNER ex juſſione .. „ præfati Abbatis .. incepit colligere .. ex diver- „ ſis libris *Congeſtum monachorum illuſtrium ac San-* „ *ctorum de Ordine* præfati *S. Benedicti*, qui ſunt „ canonizati a ſancta Eccleſia, quorum numerus „ eſt... quaſi innumerabilis. Fecit tamen idem „ Frater, quod ſibi poſſibile fuit, & nomina eorum „ omnia conſcripſit & notavit in ſpatio 13. hebdo- „ madum & hoc cum maximo ſtudio & labore, ſi- „ cut manifeſtum eſt omnibus inſpicientibus *Tabu-* „ *lam*, in qua omnia illa ſcripta ſunt. Completo- „ que Opere, obtulit illud Domino ſuo Prælato .. „ qui ... ſtatim juſſit fieri *Tabulam* ligneam deau- „ ratam itidem cum pluribus aliis & imaginibus, „ & interim quum fiebat *Tabula*, ordinavit ma- „ teriam iſtam ſcribere in pellibus pergamenis .. „ per .. *Leonardum* WAGNER .. & omnia perfe- „ cta & completa ſunt .. 1493. Et prædicta *Tabula* „ ſuſpenſa eſt... Continentur autem diverſæ pi- „ cturæ ſeu imagines utriusque ſexus Ordinis S. „ Benedicti, & diverſis metris ac clypeis paren- „ tum, avorum, proavorum S. Benedicti... “ Hæc WITTWERUS. Ceterum *Corb.* KHAMMIUS (*q*) *ſuo adhuc tempore* (ſub labentis ſæculi initia) *membranam hanc, in tabulas inauratas diviſam & ex quibusdam partibus complicatis compoſitam in S. Gregorii ſacello viſam eſſe* monet. Nunc unica ſolum

 eaque

(*q*) Vide KHAMMIUM *l. c. P. III. p.* 101.

eaque *prima* ala in Bibliotheca monaſterii ſervatur, ceteris (Quis non doleat tam pulchri & vetuſti monimenti jacturam) temporis injuria abolitis.

ZIMMERMANN (*Edmundus*)

Noſtri memoriam ſequentibus verbis celebrare non prætermiſit Liber: *Spiritus litterarius Norbertinus a ſcabioſis Caſimiri* OUDINI *calumniis vindicatus &c. Auctore RRo. D. Georgio Abbate Roggenburgenſi Ord. Præmonſtr.* 4. *Auguſtæ.* 1771. Hujus verba apponere placuit, ne folium vacaret.

„ Mortali hac aura frui cæpit *Auguſtæ Vindelicorum, Sueviæ* metropoli, anno 1682. 9. Decembris. „ Cænobio *Roggenburgenſi* ſe devovit anno 1701. „ 20. Februarii. Ad aram primo Presbyter ſtetit „ anno 1707. die 9. Aprilis. Profeſſorem tum Philoſophiæ, tum Theologiæ ſtrenuum: poſtliminuo Paſtorem per complures annos zeloſiſſimum; „ ac etiam ad Thavmaturgam *Schieſſenſem* egit Superiorem ſolertiſſimum, devotus Mariophilus. „ Non ſibi ſoli, ſed & aliis prodeſſe cupiens ad normam Inſtituti noſtri Mariano - Apoſtolici, facundus juxta ac ſuaſivus ex ambone Præco, multo „ applauſu, nec minore fructu detonare ſolitus, „ febri acuta in parochia *Wiſenbacenſi* enecatus, „ obiit anno 1742. 15. Februarii.

„ I. Reliquit nobis duos tomulos compactos, in „ 8o. ſub inſcriptione: *Epitome Theologica, ſeu Aſſertiones ſcholaſticæ ex univerſa theologia ſcholaſtica in compendium redacta a P. Edmundo* ZIMMERMANN *Can. Roggenburg. SS. Theol. Profeſſore Ordinario, anno* 1717.

„ II.

„ II. Præterea varias complures *Conciones fe-*
„ *ſtivas*; quas inter nominari meretur ea, quam
„ ad confertum populum dixit, & typo vulgavit,
„ cum *Sæculum* ageretur a fundata inſigni im-
„ periali Canonia *ſextum*, ſub hac epigraphe:
„ *Schuldige Lob - und Ehren - Predig*, *gehalten*
„ *bey dem Sæculo zu Roth &c.* Anno 1727. in
„ 4to. "

VA1 150633

150
D
31

1
3